

Hallituksen vuosikertomuksen 2015 liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Hallituksen vuosikertomuksen 2015 liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

ISSN Nid. 2341-7129

ISBN Nid. 978-952-287-236-4

ISSN PDF 2323-962X

ISBN PDF 978-952-287-235-7

Lönnberg Print & Promo 2016

KUVAILEHTI

Julkaisija	Valtioneuvoston kanslia		Julkaisu-aika 21.4.2016	
Tekijä(t)	Valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö			
Julkaisun nimi	Hallituksen vuosikertomuksen 2015 liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Hallituksen julkaisusarja 6/2016			
Julkaisun osat/ kieliversiot	3/2016 Hallituksen vuosikertomus 2015 4/2016 Hallituksen vuosikertomuksen 2015 liite 1. Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset 5/2016 Hallituksen vuosikertomuksen 2015 liite 2. Tilinpäätöslaskelmat 7/2016 Regeringens årsberättelse 2015 8/2016 Regeringens årsberättelse 2015, bilaga 1. Ministeriernas resultatöversikter 9/2016 Regeringens årsberättelse 2015, bilaga 2. Bokslutskalkyler 10/2016 Regeringens årsberättelse 2015, bilaga 3. Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden			
Tiivistelmä	<p>Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettyinä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt.</p> <p>Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:ssä. Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädöstasolla kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) vaatimukset. Hallituksen vuosikertomusta koskeva asetustasoinen sääntely on uudistettu helmikuussa 2016 voimaan tulleella valtion talousarviosta annetun asetuksen muutoksella (118/2016).</p> <p>Vuodelta 2015 annettava hallituksen vuosikertomus muodostuu neljästä osasta, itse vuosikertomuksesta sekä kolmesta liitteestä:</p> <p>Liite 1 Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset</p> <p>Liite 2 Tilinpäätöslaskelmat</p> <p>Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta</p>			
Asiasanat	vuosikertomus, tilinpäätös			
Rahoittaja/kustantaja	valtioneuvoston kanslia			
	ISSN (painettu) 2341-7129	ISBN (painettu) 978-952-287-236-4	ISSN (verkkopainettu) 2323-962X	ISBN (verkkopainettu) 978-952-287-235-7
	Sivumäärä 197	Kieli suomi	URN-tunnus http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-235-7	
Julkaisujen myynti/ jakelu	www.vnk.fi			

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Statsrådets kansli		Utgivningsdatum 21.4.2016	
Författare	Statsrådets kansli, finansministeriet			
Publikationens namn	Regeringens årsberättelse 2015, bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden			
Publikationsseriens namn och nummer	Regeringens publikationsserie 6/2016			
Publikationens delar/ språkversioner	3/2016 Hallituksen vuosikertomus 2015 4/2016 Hallituksen vuosikertomuksen 2015 liite 1. Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset 5/2016 Hallituksen vuosikertomuksen 2015 liite 2. Tilinpäätöslaskelmat 7/2016 Regeringens årsberättelse 2015 8/2016 Regeringens årsberättelse 2015, bilaga 1. Ministeriernas resultatöversikter 9/2016 Regeringens årsberättelse 2015, bilaga 2. Bokslutskalkyler 10/2016 Regeringens årsberättelse 2015, bilaga 3. Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden			
Referat	<p>Statsrådet lämnar regeringens årsberättelse till riksdagen som den berättelse om regeringens verksamhet, skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts samt om regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut som det föreskrivs om i 46 § i grundlagen.</p> <p>Närmare bestämmelser om regeringens årsberättelse finns i 9 a § i lagen om statsrådet (175/2003) och i 17 och 18 § i lagen om statsbudgeten (423/1988). Enligt 18 § i lagen om statsbudgeten ska de redogörelser för statsfinanserna och skötseln av statsfinanserna samt resultatet av statens verksamhet som tas in i regeringens årsberättelse ge riktiga och tillräckliga uppgifter om hur budgeten följts och om statens intäkter och kostnader, statens ekonomiska ställning och resultat (rättvisande bild). På författningsnivå bestäms berättelsens innehåll dessutom särskilt av kraven i förordningen om statsbudgeten (1243/1992). Förordningsbestämmelserna om regeringens årsberättelse har förnyats genom en ändring av förordningen om statsbudgeten (118/2016), som trädde i kraft i februari 2016.</p> <p>Regeringens årsberättelse för 2015 består av fyra delar, själva årsberättelsen och tre bilagor:</p> <p>Bilaga 1 Ministeriernas resultatöversikter</p> <p>Bilaga 2 Bokslutskalkyler</p> <p>Bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden</p>			
Nyckelord	årsredovisning, bokslut			
Finansiering/förläggare	Statsrådets kansli			
	ISSN (tryckt) 2341-7129	ISBN (tryckt) 978-952-287-236-4	ISSN (webbpublikation) 2323-962X	ISBN (webbpublikation) 978-952-287-235-7
	Sidantal 197	Språk finska	URN http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-235-7	
Beställningar/ distribution	www.vnk.fi			

SISÄLLYS

1	Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta	8
1.1	Perustuslakivaliokunta.....	8
1.2	Ulkoasiainvaliokunta.....	10
1.3	Valtiovarainvaliokunta	18
1.4	Tarkastusvaliokunta	39
1.5	Hallintovaliokunta	82
1.6	Lakivaliokunta.....	99
1.7	Liikenne- ja viestintävaliokunta.....	106
1.8	Maa- ja metsätalousvaliokunta.....	118
1.9	Puolustusvaliokunta	134
1.10	Sivistysvaliokunta	136
1.11	Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta	164
1.12	Talousvaliokunta	177
1.13	Tulevaisuusvaliokunta	179
1.14	Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta.....	182
1.15	Ympäristövaliokunta	189

1 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

1.1 Perustuslakivaliokunta

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

HE 294/2014 vp; EV 346/2014 vp

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu

Viittomakielilaki (359/2015) tuli voimaan 1.5.2015. Oikeusministeriö asetti 13.3.2015 viittomakielen yhteistyöryhmän. Työryhmä käsittelee valtioneuvoston piirissä ajankohtaisia, viittomakieleen liittyviä asioita yhteistyössä viittomakielisen yhteisön kanssa ja pyrkii varmistamaan hyvää tiedonkulkua keskeisten toimijoiden välillä. Työryhmän tehtävänä on laatia selvitys suomenruotsalaista viittomakieltä käyttävien kokonaistilanteesta, joka on tarkoitus julkaista tammikuussa 2016. Lisäksi työryhmä seuraa viittomakielilain toteutumista. Työryhmän toimikausi on 16.3.2015–31.12.2016.

Maria Soininen, ylitarkastaja, oikeusministeriö

Vaalijärjestelmän kehittäminen

HE 55/2014 vp, LJL 1/2015 vp – EK 14/2015 vp

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että suomalaisen vaalijärjestelmän kehittämiseksi ja vaalilainsäädännön uudistamiseksi käynnistetään parlamentaarinen valmistelu, jossa otetaan huomioon perustuslakivaliokunnan kannanotot. Eduskunta painottaa, että valmistelun tulee olla avointa ja siinä tulee laaja-alaisesti ja ennakkoluulottomasti selvittää erilaisia vaihtoehtoja, joilla parhaiten voidaan lisätä vaalijärjestelmämme toimivuutta ja nostaa äänestysaktiivisuutta, parantaa vaalien suhteellisuutta, pienentää ns. piilevää äänikynnystä ja turvata alueellinen edustavuus.

Oikeusministeriö tulee asettamaan parlamentaarisen työryhmän selvittämään vaihtoehtoja eduskuntavaalien vaalijärjestelmän kehittämiseksi ja vaalilainsäädännön uudistamiseksi eduskunnan edellyttämällä tavalla.

Jussi Aaltonen, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Valituskielto virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskevasta päätöksestä

EK 22/2015 vp – PNE 1/2015 vp

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti esityksen valtion virkamieslain muuttamiseksi siten, että valituskielto virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskevasta päätöksestä poistetaan. Samassa yhteydessä tulee valmistella ehdotukset myös eduskunnan virkamiehistä annetun lain ja muiden tarvittavien lakien muuttamiseksi niin, että perustuslain 21 §:n 1 momentissa jokaiselle taattu oikeus toteutuu kaikkia julkishallinnon virkoja ja virkasuhteita koskevissa nimityspäätöksissä.

Valtioneuvosto on 30.12.2015 päättänyt ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Asia on tarkoitus sisällyttää hallituksen esitykseen valtion virkamieslain muuttamisesta vuonna 2016.

Miska Lautiainen, työmarkkinalakimies, VM

1.2 Ulkoasiainvaliokunta

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009

VNS 1/2009 vp – EK 17/2009 vp

Ulkoasiainvaliokunta

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseksi tasolle, joka mahdollistaa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisen kestävästi kohottamisen vähintään siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian määrittämälle vähimmäistasolle.

5. Turvallisuus- ja puolustuspolitiisessa selonteossa (v. 2012) määritellään siviilikriisinhallintaoperaatioiden tavoitteeksi 150 suomalaisasiantuntijan taso. Siviilikriisinhallinnan vuonna 2014 valmistunut uusittu kansallinen strategia asettaa Suomen osallistumisen tavoitteeksi vuositasolla 150 siviilikriisinhallinnan asiantuntijaa.

Vuoden 2015 aikana Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisessa ei päästy siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian ja vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspolitiisessa selonteon määrittämälle tavoitetasolle määrärahojen riittämättömyyden takia. Siviilikriisinhallintaa koskevien asiantuntijoiden lähettämisessä on pyritty suunnitelmallisuuteen tiiviissä yhteistyössä ulkoasiainministeriön, sisäministeriön ja Kriisinhallintakeskuksen kanssa. Myös EUE:n ja YKE:n osallistumista suunnitteluun on pyritty kehittämään.

Vuoden 2015 aikana 70 prosenttia suomalaisista siviilikriisinhallinnan asiantuntijoista työskenteli operaatioissa uusien kriisien alueilla, toisin sanoen Ukrainassa ja operaatioissa maahanmuuton lähtö- ja kauttakulkumaissa.

EU:n siviilikriisinhallintaoperaatioissa Suomi lähettää edelleen eniten asiantuntijoita suhteessa väkilukuunsa. Suomi saavutti 40 prosentin tavoitteen naisten lähettämisessä asiantuntijoiksi, EU:n jäsenmaiden lähettämien naisasiantuntijoiden keskimääräinen osuus on puolet Suomen luvuista. Paitsi naisten osuuteen, Suomi on painottanut myös korkeamman profiilin tehtäviin asiantuntijarekrytoinneissa. Lisäksi asiantuntijamäärältään isojen operaatioiden (Kosovo, Afganistan) pienentäminen ja alasajo vaikuttavat asiantuntijoiden määrään vähentävästi. Uudempien Afrikan operaatioiden kielitaitovaatimukset ja haasteelliset olosuhteet ovat osaltaan vaikeuttaneet sopivien asiantuntijoiden löytämistä. Vaikeutuneet turvallisuustilanteet asettavat koulutukselle ja rekrytoinneille lisähaasteita ja aiheuttavat lisäkustannuksia. Tavoitteeksi on asetettu osallistumisen lisääminen maahanmuuton kannalta keskeisissä lähtö- ja kauttakulkumaissa toimivissa siviilikriisinhallintaoperaatioissa.

Suomen YK-huippukokouksessa esitettyyn lisätukeen YK-rauhanturvatoiminnalle kuuluu kahdenkymmenen poliisin, erityisesti naispoliisien tai erikoistuneiden poliisiryhmien, asettaminen YK-rauhanturvaoperaatioihin sekä koulutustuen antaminen yhdessä puolustusvoimien kanssa itäisen Afrikan rauhanturvakyvyn vahvistamiseksi.

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien osalta operatiiviset tehtävät kuuluvat sisäasiainministeriön alaiselle Kriisinhallintakeskukselle, joka kouluttaa ja rekrytoi siviilikriisinhallinnan asiantuntijat sekä huolehtii rekrytointiin liittyvästä henkilöstöhallinnosta, materiaalista ja logistiikasta sekä tutkimuksesta ja kehittämisestä. Kriisinhallintakeskus toimii valtiotyönantajan edustajana lähetetyille siviilikriisinhallinnan asiantuntijoille ja ylläpitää operaatioihin liittyvää tilannekuvaa ja päivystysjärjestelmää.

Kriisinhallintakeskus on operatiivisten tehtävien osalta toimeenpannut ja toteuttanut siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian tavoitteita. Tavoitteiden toteutus on osa keskuksen ja ministeriön välistä tulostavoiteasiakirjaa.

Kriisinhallintakeskuksen koulutus on monipuolista ja takaa perehdytyskoulutuksen kaikille operaatioihin valituille. Lisäksi on järjestetty useita muita koulutustapahtumia, kuten asiantuntijoiden hakemisen tueksi järjestetyt koulutustilaisuudet. Siviilikriisinhallinnan koulutusta järjestettiin yhteistyössä useiden kansallisten ja kansainvälisten koulutusalan toimijoiden kanssa.

Kotimaan valmiuksien näkökulmasta suurin haaste määrärahojen riittävyyden lisäksi on koulutetun henkilöstön saatavuus naispoliisi- ja oikeusalan tehtäviin. Ministeriön johdon erityisellä panostuksella pyrittiin vaikuttamaan positiivisesti YK:n poliisi- ja sihteeristötehtävien rekrytointeihin, ja poolit olivat esillä myös ministerin matkalla YK:n päämajassa.

Minna Laajava, lähetystöneuvos
Antti Häikiö, neuvotteleva virkamies

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012

EK 6/2013 vp – VNS 6/2012 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 8.5.2013 seuraavat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaiset kannanotot:

1. Eduskunta edellyttää, että selonteosta kehitetään kokonaisvaltainen turvallisuusstrategia, joka ohjaa tasapainoisesti kaikkia turvallisuuden alalla toimivia hallinnonaloja ja niiden voimavarojen kehittämistä, ml. kyberturvallisuus, huoltovarmuus ja energiaturvallisuus,
2. Eduskunta edellyttää, että turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä kehitetään niin, että linjausten toteutuminen ja ohjausvaikutus yli hallituskausien vahvistuu ja että valtioneuvosto ryhtyy yhteistyössä eduskunnan kanssa toimenpiteisiin menettelyn kehittämiseksi.
3. Eduskunta edellyttää, että selkeään toimeksiantoon perustuva laaja-pohjainen parlamentaarinen seurantaryhmä asetetaan tukemaan selonteen valmistelua alusta saakka.

Esitetään poistettavaksi, ei enää ajankohtainen. tekstiä ei päivitetty.

”Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa käsiteltiin eduskunnassa keväällä 2013. Eduskunta hyväksyi selontekoa koskevan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 1/2013 vp) ja mietinnön mukaisen kannanoton, joka esitetään eduskunnan erillisessä kirjelmässä (6/2013 vp). Eduskunnan kirjelmässä esitettyihin toimenpiteisiin on ryhdytty valtioneuvostossa. Myös tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta ovat käsitelleet eduskunnan kirjelmässä esitetyn kannanoton.

1–3. Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on valtioneuvoston kokonaisvaltainen ohjausasiakirja, joka muodostaa perustan Suomen politiikan ohjaamiselle ja toiminnan vahvistamiselle maan etujen ja tavoitteiden edistämiseksi. Selonteot pohjautuvat jatkossakin laaja-alaiseen turvallisuuskäsitteeseen, ja tarkastelun aikajänne ulottuu yli hallituskausien.

Vuoden 2012 selonteon laadinnassa toteutettu yhteistyö eduskunnan kanssa oli hyödyllistä, ja vastaavanlainen järjestely on perusteltua myös tulevien selontekojen valmistelussa. Eduskuntaa informoidaan selonteon toimeenpanosta perustuslain § 97 nojalla. Lisäksi selontekojen toteutumisesta raportoidaan osana talousarvion toimeenpano- ja seurantamenettelyjä. Myös jatkuvuuden turvaaminen selonteon linjausten toimeenpanossa yli hallituskausien on tärkeää. Erityisesti puolustuksen kehittäminen edellyttää materiaalihankinta-, suunnittelu- ja elinkaaripäivitysten pitkäkestoisuuden vuoksi hallituskausien yli ulottuvaa tarkastelua.

Informointia toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa syksyn 2013 aikana käsiteltiin puolustuksen toimintaympäristöä. Toisessa vaiheessa keväällä 2014 käsiteltiin puolustusvoimien nykytilaa, kehitysnäkymiä ja puolustuksen ylläpidon haasteita. Prosessi päättyi 30.9.2014. Eduskunta tuotti sille annetun informointiaineiston perusteella oman loppuraporttinsa (Puolustuksen pitkän aikavälin haasteet, Eduskunnan kanslian julkaisu 3/2014), joka julkaistiin 1.10.2014. Ryhmä totesi johtopäätöksensä, että materiaalien suorituskykypuutteiden korjaamiseen tarvitaan vähintään valtioneuvoston selonteossa (VNS12) esille tuotu lisärahoitus. Ilman riittävää materiaali-investointitasoa puolustuksen perusvalinnat – koko maan puolustaminen, yleinen asevelvollisuus, sotilaallinen liittoutumattomuus – edellyttävät uudelleenarviointia jo tulevan hallituskauden aikana. Mikään ryhmän tarkastelemista rahoitusratkaisuista ei kuitenkaan vastaa 2020-luvulla edessä olevien merkittävien meri- ja ilmavoimien suorituskykyhankkeiden rahoitustarpeeseen.”

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Jalkaväkimiinat

HE 15/2011 vp – EV 47/2011 vp

Ulkoasiainvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 25.11.2011, että valtioneuvosto toteuttaa jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamiseen tarkoitetut ohjelmat puolustusmenojen leikkaamisesta huolimatta.
2. Eduskunta edellytti, että jalkaväkimiinojen korvausohjelman toteuttamisesta annetaan vuosittain selvitys ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnille.
4. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto edistää Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä, muun muassa Euroopan unionin kautta.

Valtioneuvosto päätti 21.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Hallitus linjasi vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä Suomen liittyvän Ottawan sopimukseen vuonna 2012 ja hävittävän jalkaväkimiinansa sopimuksen määräysten mukaisesti vuoteen 2016 mennessä. Tehtyjen linjausten yhteydessä puolustusvoimille myönnettiin 200 miljoonan euron (sis. alv) lisärahoitus korvaavien järjestelmien rahoittamiseen. Lisäksi sovittiin, että puolustushallinto käyttää korvaushankkeeseen 100 miljoonaa euroa omia määrärahojaan. Vuonna 2004 tehdyt linjaukset vahvistettiin uudelleen vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa. Jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamisen suunnittelu aloitettiin puolustusvoimissa vuonna 2004. Korvaavat hankinnat käynnistyivät vuonna 2009 ja ne päättyvät suunnitelman mukaisesti vuonna 2016. Elokuussa 2015 Suomi saattoi loppuun jalkaväkimiinavarastojensa tuhoamisen. 16 500 kpl jalkaväkimiinaa jätetään sopimuksen kolmannen artiklan mukaisesti koulutuskäyttöön.

2. Jalkaväkimiinojen korvausohjelman toteutumisesta annetaan vuosittain selvitys ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnille. Vuoden 2015 selvitys annettiin valiokunnille 23. kesäkuuta 2015. puolustusministeriön 15.6.2015 päivätyllä kirjeellä n:o 86/50.06.04/2010.

4. Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä on tuettu laajasti sekä Suomen kansallisissa puheenvuoroissa että EU:n puheenvuoroissa jalkaväkimiinoja käsittelevissä kokouksissa ja konferensseissa. Ottawan sopimuksen kattavuus on ollut yhtenä aiheena EU:n kahdenvälisessä asevalvontadialogissa relevanttien kolmansien maiden kanssa, mitä Suomi on osaltaan tukenut. Suomi on säännönmukaisesti raportoinut sopimuksen osapuolikokouksissa sopimusvelvoitteidensa toimeenpanosta. Suomi edistää Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä myös jatkossa sekä kansallisesti että EU:n kautta. Sopimukseen on liittynyt 162 valtiota.

Heidi Nystedt-Kauppinen, erityisasiantuntija

Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Keski-Afrikan tasavallassa

EK 8/2014 – VNS 2/2014

Ulkoasiainvaliokunta

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tiedottaa säännönmukaisesti jokaisen kriisinhallintaoperaation päätyttyä kullekin operaatiolle asetettujen tavoitteiden ja vaikuttavuuden toteutumisesta antamalla niistä ulkoasiainvaliokunnalle selvityksen.

Esitetään poistettavaksi, ei enää ajankohtainen, tekstiä ei päivitetty.

”Valtioneuvosto on toimittanut lisäselvityksen eduskunnalle 9.5.2014 edellä olevan lausunnon mukaisesti.”

Minna Laajava, lähetystöneuvos

Kehityspolitiikan vaikuttavuutta ja johdonmukaisuutta käsittelevä valtioneuvoston selonteko

Kohti reilumpaa maailmaa ilman köyhyyttä

(EK 26/2014 vp – VNS 5/2014 vp)

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta on hyväksynyt selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton, että eduskunta edellyttää valtioneuvoston ryhtyvän seuraaviin toimenpiteisiin:

1. Valtioneuvosto laatii kerran vaalikaudessa selonteon, jossa Suomen kehityspolitiikan sisällön, mukaan lukien painopisteiden ja kohdemaiden, lisäksi arvioidaan saavutettuja tavoitteita, pitkän aikavälin vaikuttavuutta ja toimeenpanossa ilmenneitä ongelmia. Seuraavan vaalikauden alussa eduskunnalle tulee antaa selvitys, jossa arvioidaan perinteisen kehitysyhteistyön uudistamista ja vaihtoehtoja kehitysmaiden tukemiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi. Selvityksen pohjaksi valtioneuvoston tulee teettää riippumaton arvio nykymuotoisen kehitysyhteistyön vaikuttavuudesta.

2. Valtioneuvoston kanslian johdolla EU-koordinaatiota käytetään tehokkaasti kehityspoliittisen johdonmukaisuuden vahvistamiseksi.

3. Valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin yksityissektorin toimintaedellytysten vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä ja elintarviketuotantoon ja maaseudun kehittämiseen kohdennettavan määrärahan kasvattamiseksi.

Valtioneuvosto päätti 18.9.2014 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Eduskunnan edellyttämä riippumaton arvio Suomen kehitysyhteistyöstä valmistui kesäkuussa 2015. Se julkaistiin avoimen sidosryhmätilaisuuden yhteydessä ja sen pohjalta järjestettiin erillinen keskustelutilaisuus eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle. Arvion suositukset on otettu osaksi hallituksen kehityspolitiikkaa koskevan selonteon valmistelua. Selonteko annetaan eduskunnalle alkuvuodesta 2016. Se sisältää sitoumuksen raportoida eduskunnalle selonteon toimeenpanosta ja kehityspolitiikan ja -yhteistyön tuloksista hallituskauden lopulla.

2. Suomen politiikkajohdonmukaisuustyön painopistealueita olivat edellisen hallituskauden kehityspolitiikassa turvallisuus, ruokaturva, kauppa, maahanmuutto ja verotus. Näistä monet ovat myös EU-politiikkoja. Uuden hallituksen kehityspolitiikka on ollut syksyn 2015 ajan valmistelussa, yhteistyössä ministeriöiden kesken. Se tulee sisältämään hallituksen painopistealueiden toteuttamisen kannalta keskeisimpiä politiikka-aloja. Kansallisen kestävä kehityksen Agenda 2030 osalta on sovittu valtioneuvoston kanslian koordinoivan sen toimeenpanoa.

Valtioneuvoston EU-koordinaatiojärjestelmän vahvistaminen kehitysnäkökohtien huomioimiseksi Suomen kannoissa syntyy pääosin sektoriministeriöiden välisen, varhaisessa vaiheessa tapahtuvan vuoropuhelun ja yhteistyön pohjalta. Näin voidaan parhaiten yhtäältä hyödyntää komission laatimasta työohjelmasta Suomen painopistealueita koskevat aloitteet, joita EU-koordinaatiojärjestelmässä tulee erityisesti seurata kehitysnäkökulmasta, ja toisaalta luoda Suomen kannan muodostus yhteisesti myös kehitysnäkökulma huomioiden.

3. Vuonna 2015 yksityissektorin toimintaedellytyksiä kehitysyhteistyössä on edistetty käynnistämällä muun muassa BEAM – Business with Impact -kehitysinnovaatio-ohjelma Tekesin kanssa vuosiksi 2015–2019 sekä päivittämällä Finnpartnership:n ohjelmakausi vuosille 2016–2018. Finnfundin pääomaa korotettiin vuonna 2015 jälleen 10milj eurolla. Lisäksi aloitettiin korkotukiluottoinstrumenttia korvaavan instrumentin kehittäminen. Kehitysyhteistyövaroin rahoitetut yksityissektori-instrumentit on pääosin integroitu Team Finland palvelumalliin. Kauppa ja kehitys asioiden koordinaatiota varten kaikki Team Finland -tahot kattava Kehittyvien markkinoiden Team Finland työryhmä on kokoontunut UM:n johdolla säännöllisesti. Kehittyvien markkinoiden kasvuohjelman valmistelua jatkettiin tarkoituksena saada ohjelma käyntiin tammikuussa 2016. Kehitysmaiden yksityissektorin toimintaedellytyksiä UM on vahvistanut kauppaa tukevan kehitysyhteistyön keinoin.

Yksi uuden hallituksen painopisteistä on kehityspolitiikassa kehitysmaiden yksityissektorin kehittäminen ja siihen suunnattu rahoitus on voimakkaassa kasvussa. Elin-
tarviketuotannon ja maaseudun kehittäminen on osa toista painopistettä, ruokaturvan, veden ja energian sekä luonnonvarojen kestävä hallinnan parantamista. Hallituksen kehityspolitiikkaa koskevan selonteon hyväksymisen pohjalta näiden (samoin kuin kahden muun painopisteen) toteuttamiseen kiinnitetään huomiota ja niiden toimeenpanosta ja tuloksista raportoidaan osana hallituksen selvitystä eduskunnalle vuonna 2018.

Konsulipalvelulain muutoksen toimeenpano

HE 102/2014 vp; EV 129/2014 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että ulkoasiainministeriö seuraa ja arvioi konsulipalvelulain muutoksen toimeenpanoa ja palvelujen saantia vaikuttavuusarviointiin liittyvien epävarmuuksien vuoksi ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin palvelujen varmistamiseksi. Lainsäädännön toimivuudesta ja vaikutuksista tulee antaa ulkoasiainvaliokunnalle selvitys vuoden kuluttua asetuksen voimaantulosta.

Ulkoasiainministeriö tulee seuraamaan ja arvioimaan konsulipalvelulain muutoksen toimeenpanoa eduskunnan kannan mukaisesti. Ulkoasiainministeriö tulee antamaan eduskunnan pyytämän selvityksen vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta.

Teemu Turunen, yksikön päällikkö, lähetystöneuvos

Ministeriöiden välinen viranomaisyhteistyö kansainvälisessä kriisinhallinnassa

HE 297/2014 vp; EV 318/2014 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että ministeriöiden väliselle viranomaisyhteistyölle luodaan kriisinhallinnassa selkeä toimintamalli ja että valtioneuvosto antaa ulkoasiainvaliokunnalle selvityksen tällaisen toimintamallin perustamisesta ja toimintatavasta vuoden 2015 loppuun mennessä.

Osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan on oleellinen osa Suomen aktiivista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Suomi osallistuu kansainväliseen kriisinhallintaan

muun muassa YK:n, EU:n, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) sekä Naton kumppanuusyhteistyön puitteissa. Sotilaallisen kriisinhallinnan tarkoituksena on kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen, humanitaarisen avustustoiminnan tukeminen ja siviiliväestön suojaaminen. Toiminta perustuu YK:n peruskirjan päämäärien ja periaatteiden sekä muun kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseen.

Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain muutoksella ei ollut vaikutusta ministeriöiden väliseen toimivallan jakoon. Ulkoasiainministeriö valmistelee edelleen Suomen osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan ja osallistumisen lopettamista koskevat päätökset. Osallistumispäätökseen liittyvät sotilaalliset ja puolustuspoliittiset perusteet valmistellaan edelleen puolustusministeriössä.

Kriisinhallintaosallistumisen kansallisessa valmistelussa pyritään kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan. Kriisialueilla toimii suuri joukko kansainvälisiä järjestöjä ja toimijoita. Kestävien tulosten saavuttaminen edellyttää kansainvälisten toimijoiden keskinäistä yhteistyötä ja koordinaatiota, johon pyritään aktiivisesti. Usein yhdellä operaatioalueella toimii samanaikaisesti useita eri kriisinhallintaoperaatioita, eri organisaatioiden toteuttamina. Yhteisiä tavoitteita pyritään määrittelemään kunkin kriisin kohdalla mahdollisimman selkeästi ja realistisesti. Suomi pyrki kehittämään ja tiivistämään etenkin Euroopan unionin, YK:n, Naton ja Afrikan unionin yhteistyötä.

Kokonaisvaltaista näkökulmaa edistetään ennen muuta sillä, että tietyllä operaatioalueella toimivat eri operaatiot ja kansainväliset organisaatiot, mukaan lukien myös kehitysyhteistyötä tai humanitääristä tukea antavat toimijat, toimivat yhdensuuntaisten tavoitteiden edistämiseksi. On myös tärkeää, että operaatioalueella on tarvittavat koordinaatio- tai yhteistyöjärjestelyt, joissa sekä kansainväliset toimijat että myös keskeiset paikalliset toimijat ovat mukana.

Suomi yksin ei voi omilla kriisinhallintajoukoillaan toteuttaa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa, vaan se tapahtuu laajemman kansainvälisen yhteistyön ja siihen osallistumisen kautta. Suomi myös pyrkii kansainvälisissä yhteyksissä edistämään kokonaisvaltaista lähestymistapaa kriiseihin. Suomi tukee eri kansainvälisten prosessien kautta lukuisia kriisialueita myös muilla, kuin kriisinhallinnan keinoilla, kuten kehitys-, ihmisoikeus- ja asevalvontapolitiikan keinoin. Tuloksellisuuden arvioinnissa on huomioitava, että eri tukimuodot yleensä toteutetaan osana laajempaa kansainvälistä yhteistyötä. Esimerkkinä tuloksellisuudessa voidaan todeta, että tietyt sotilaalliset toimeenpanevat operaatiot (kuten EUNAVFOR Atalanta ja EUFOR RCA) ovat menestyksekkäästi lisänneet välitöntä turvallisuutta ja tuottaneet mitattavia tuloksia. Samalla esimerkiksi sotilaalliset koulutusoperaatiot (kuten EUTM Somalia ja EUTM Mali), joilla pyritään vahvistamaan paikallista kapasiteettia turvallisuussektorilla, luovat pohjaa kehitykselle pidemmällä tähtäimellä. Suorien mitattavissa olevien tulosten esittäminen on tällöin vaikeampaa ja kestävätkä tulokset voidaan usein nähdä vasta pidemmän ajan kuluessa.

Ulkoasianministeriön alivaltiosihteerin puheenjohtajana toimivaa kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan koordinaatioryhmää on hyödynnetty aihekohtaisesti kriisinhallintaosallistumisen valmistelussa ja seurannassa, mikä on tukenut raportoinnin kehittämistä. Kriisinhallinnan strateginen koordinaatioryhmä nostaa esiin myös uusia teemoja ja käy keskustelua mm. lainsäädännön kehittämistarpeista, YK:n operaatioista ja niihin osallistumisesta, kokonaisvaltaisen kriisinhallintaoperaation toimeenpanostrategiasta sekä Suomen osallistumisesta mahdollisiin kriisinhallintaan liittyviin aloitteisiin kansainvälisillä foorumeilla. Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan edistämiseksi

on ollut toiminnassa myös epävirallisia poikkihallinnollisia koordinaatioryhmiä, jotka ovat kokoontuneet yleensä tarpeen ja tilanteen niin vaatiessa. Tällaisia koordinaatioryhmiä on perustettu mm. maahanmuuttoon/pakolaiskysymykseen, Syyriaan (kemialliset aseet), Ebola -ongelmaan, Ukrainaankin sekä Afganistaniin liittyen. Eri teemojen osalta ryhmien kokoontumiseen liittyvät käytännöt – mm. säännöllisyys, kokoonpanot ja työn painopisteet – ovat vaihdelleet. Kokemusten valossa joustavuus tällaisten koordinaatiojärjestelyjen toteutuksessa on tärkeää ja toiminnan kehittämisessä lähtökohtana ovat kyseiseen tilanteeseen liittyvät koordinaatiotarpeet.

Eduskunnalle annettavia selontekoja ja selvityksiä on muutettu määrämuotoisemmiksi ja selkeämmiksi sekä kehitetty eduskunnan (lähinnä ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan) toiveiden mukaisesti rakenteen ja sisällön laajuuden osalta. Selonteoissa ja selvityksissä on avattu kriisinhallintaoperaatioiden sotilaallisia ja poliittisia tavoitteita, samoin kuin kansallista osallistumista koskevia tavoitteita sekä käyty aiempaa yksityiskohtaisemmin läpi riskiarviointia ja operaation turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Tavoiteasetteluissa ja tuloksellisuuden mittaamisessa otetaan huomioon kokonaisvaltaisuuden ja pitkien tarkasteluajanjaksojen lisäksi operaation mandaatti ja operaatiokohtaiset tavoitteet. Siltä osin, kuin kansallisessa osallistumisessa kriisinhallintaoperaatioon on selkeästi rajattuja kansallisia tavoitteita, se esitetään selonteoissa ja selvityksissä. Sekä EU, YK että Nato suorittavat säännöllistä seuranta- ja raportointia kriisinhallintaoperaatioistaan (viikko- ja kuukausikatsaukset, puolivuotiskatsaukset, strategiset katsaukset jne.). Näitä kaikkia käytetään hyväksi myös eduskunnalle annettavissa raporteissa ja selvityksissä sekä puolivuositain annettavassa kriisinhallintakatsauksessa.

Puolivuositaisissa kriisinhallintakatsauksissa pyritään olemaan temaattisempia, lyhyempiä ja operatiivisempia. Katsauksissa arvioidaan operaatio-osallistumista osana laajempaa kontekstia, huomioiden myös operaatioiden tulevaisuuden näkymät sekä vaikutukset kohdemaan kehitykseen.

Minna Laajava, lähetystöneuvos
Helena Partanen, yksikön johtaja

1.3 Valtiovarainvaliokunta

Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen

EU-lainsäädäntöuudistuksissa

HE 155/2012 vp – EV 174/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-sääntelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Eduskunnan budjettivaltaa koskevia uusia EU-sääntelyehdotuksia ei ole annettu. Valtioneuvosto kiinnittää asiaan erityistä huomiota mahdollisen uuden EU-sääntelyn yhteydessä.”

Niko Ijäs, neuvotteleva virkamies, VM

Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoittaminen

HE 146/2012 vp – EV 156/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.2012, että valtiovarainministeriö seuraa lainmuutoksen vaikutuksia yritystoiminnan edellytyksiin. Ministeriön tulee lisäksi yhdessä Verohallinnon kanssa erityisesti seurata lainmuutoksen vaikutuksia etuyhteydessä olevien yritysten pääomarakenteisiin ja velkojen korkojen vähentämisessä tapahtuviin muutoksiin sekä kartoittaa verotuskäytännössä mahdollisesti ilmeneviä uusia verosuunnittelutoimia. Eduskunta edellytti lisäksi, että valtiovarainministeriö arvioi lain kehittämistarpeita saadun tiedon sekä elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän työn perusteella ja ryhtyy tarvittaviin toimiin lainsäädännön edelleen kehittämiseksi. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota erityisesti kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavien yritysten veroasemaan.

Esitykseen HE 146/2012 vp perustuvaa lainmuutosta sovelletaan ensimmäisen kerän verovuoden 2014 verotuksessa. Eduskunnan lausumassaan edellyttämästä lainmuutoksen vaikutusten seurannasta on sovittu Verohallinnon kanssa. Seuranta voidaan toteuttaa vasta ensimmäisen lain soveltamisvuoden eli verovuoden 2014 jälkeen.

Lisäksi valtiovarainministeriön 21.11.2011 asettamassa elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmässä käsiteltiin yleensä tulolähdejakoja ja tulolähdejaon vaikutusta korkovähennysoikeuden rajoittamiseen. Työryhmä antoi kesäkuussa 2013 muistionsa, jossa on käsitelty asiaa. Erityisesti kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavien yritysten veroasemaan vaikuttaa yleensä yhteisöjen verotuksessa sovellettava verotettavan tulon jakaminen elinkeinotoiminnan, maatalouden ja muun toiminnan tulolähteisiin. Tulolähdejaon mahdollisilla yleisillä muutoksilla olisi vaikutusta myös kiinteistösijoitustoimintaa harjoittaviin yrityksiin, joten korkovähennysoikeuden rajoitussäännösten

muutostarpeet otetaan huomioon tulolähdejaon muutosten jatkovalmistelussa. Lisäksi korkovähennysrajoitussäännösten mahdollisissa muutoksissa otetaan huomioon OECD:n hanke veropohjan rapautumisen ja voiton siirron estämiseksi eli niin sanottu BEPS-hanke. Hankkeessa selvitetään myös suosituksia korkovähennysoikeuden rajoitussäännöiksi.

Käytännössä Verohallinnolta on saatu alustavia tietoja korkovähennysoikeuden rajoitussäännöksen vaikutuksista. Asian selvittelyä jatketaan VM:n työryhmässä, joka selvittää BEPS:n taloudellisia vaikutuksia.

Marianne Malmgren, lainsäädäntöneuvos, VM

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2012 talousarvioon EK 31/2011 vp – HE 59/2011 vp, HE 119/2011 vp, HE 128/2011 vp

Säätutkaverkon laajentaminen

Momentti 31.50.01

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin säätutkaverkoston laajentamiseksi siten, että säävaroitustoiminnasta voidaan huolehtia alueellisesti kattavasti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston kevään 2009 kehyspäätöksessä osoitetulla säätutkaverkoston uusimisen yhteensä 6 milj. euron määrärahalla on modernisoitu kahdeksan säätutkaa vuosina 2012–2014. Näin on parannettu tutkaverkoston kattavuutta ja poistettu verkoston häiriöalttiutta.

Vuoden 2013 kolmannessa lisätalousarviossa osoitettiin 1,5 milj. euron lisämääräraha Kesälahdelle sijoitetun säätutkan hankintaan. Tutka on otettu operatiiviseen käyttöön loppuvuonna 2014. Lisäksi 2014 ensimmäisessä lisätalousarviossa on osoitettu 1,4 milj. euron rahoitus Keski-Suomeen sijoitettavalle uudelle säätutkalle, jolla parannetaan paikallisesti tutkatiedon laatua sekä nostetaan verkoston toimintavarmuutta. Joulukuussa 2015 Keski-Suomen verkoston toimintavarmuutta parannettiin ottamalla operatiiviseen käyttöön Keski-Suomen tutka. Alueellisen kattavuuden varmistaminen ja tutkaverkoston suurimpien katvealueiden peittäminen edellyttää vielä uusia tutkia, jotka sijoitettaisiin Itä-Suomeen ja Lappiin.

Ilmatieteen laitos on selvittänyt mahdollisuutta rahoittaa investoinnit vaihtoehtoisin keinoin. Laitoksen taloudellinen tilanne, asema nettobudjetoituna virastona sekä päätös avata laitoksen data-aineistot maksuttomaan käyttöön eivät anna mahdollisuutta rahoituksen järjestämiseen budjettitalouden ulkopuolelta. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ja ottaen huomioon jo olemassa olevan tutkaverkoston uusiminen, ei valtion talousarvion puitteissa ole nykyisellään mahdollisuutta saada rahoitusta lisätutkille luopumatta joistain muista laitoksen hankkeista. Vuonna 2015 Ilmatieteen laitoksessa käytiin YT-neuvottelut, jonka seurauksena laitos joutui sopeuttamaan toimintaansa huomattavasti alempaan menotasoon.

**Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2013 talousarvioon
EK 36/2012 vp – HE 95/2012 vp, HE 166/2012 vp**

Varhaiskasvatus

Lausuma 2

Momentti 29.01.01

Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatustalouden jatkovalmistelussa hallitus selvittää kaikkien varhaiskasvatukseen liittyvien tehtävien siirtämisen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ja huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen perusteiden laatiminen määritellään selkeästi Opetushallituksen tehtäväksi. Lisäksi Opetushallitukselle on turvattava riittävät resurssit sille siirtyvien tehtävien hoitamiseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Lasten päivähoitoon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta siirrettiin lasten päivähoitolaista annetun lain muutoksella (909/2012) sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön 1.1.2013.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on käynnissä varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus, joka on tarkoitus toteuttaa vaiheittain. Lainsäädännön uudistamisen ensimmäisessä vaiheessa 18.12.2014 annettiin hallituksen esitys laeiksi lasten päivähoitolaista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014). Lasten päivähoitolaista annetun lain (36/1973) nimike muuttui varhaiskasvatustalouksella (580/2015). Varhaiskasvatustalouksella tuli voimaan 1.8.2015. Varhaiskasvatustalouden 9 §:n mukaan varhaiskasvatuksen asiantuntijavirastona toimii Opetushallitus Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitoksen sijasta. Opetushallituksen tehtävänä on vastata varhaiskasvatuksen kehittämisestä sekä seurata varhaiskasvatuksen järjestämistä ja laatia valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

Opetushallitukselle osoitettiin kolmea henkilötyövuotta vastaava määräraha eli 225 000 euroa vuodesta 2015 alkaen. Samassa yhteydessä tehtiin myös tarvittavat muutokset Opetushallituksesta annetun lain (182/1991) 1–4 pykälään koskien Opetushallituksen toimialaa, tehtäviä, johtokuntaa ja organisaatiota.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos ovat sopineet, että vuosien 2016 ja 2017 varhaiskasvatuksen toimintatietojen tiedonkeruun toteuttaa Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos. Opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää ja uudistaa parhaillaan varhaiskasvatuksen tietotuotantoa siten, että varhaiskasvatuksen parissa työtä tekevilla viranomaisilla olisi käytössään aiempaa ajantasaisemmat ja kattavammat tietovarannot.

Lainauskorvausmäärärahan korottaminen

Lausuma 4

Momentti 29.01.22

Eduskunta edellyttää, että lainauskorvauksiin varattu määräraha korotetaan asteittain sellaiselle tasolle, että tekijät saavat kohtuullisen korvauksen teostensa lainaamisesta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Vuoden 2013 talousarvioesityksen eduskuntakäsittelyssä hyväksyttiin 200 000 euron korotus määrärahaan. Lainauskorvausmääräraha kasvoi siten 3 625 000 eurosta (2012) 3 825 000 euroon (2013).

Valtion talousarvion määrärahan korotus, joka vuoden 2014 talousarvioesityksessä on ollut talousarvion kehysten puitteissa mahdollista kohdistaa tekijänoikeudella suojatun aineiston käyttöoikeuskorvauksiin, kohdistettiin lainauskorvausmäärärahan korottamiseen. Vuoden 2014 talousarvioesityksessä lainauskorvausmäärärahaa esitettiin korotettavaksi 150 000 eurolla. Eduskunta hyväksyi esitetyn lisäksi 100 000 euron lisäkorotuksen määrärahaan. Vuoden 2014 lainauskorvausmääräraha kasvoi näin ollen 4 075 000 euroon.

Vuoden 2015 talousarviossa määrärahaa korotettiin 4 150 000 eurolla 8 225 000 euroon. Korotus kohdistettiin lainauskorvauksen tason nostamiseen.

Vuoden 2016 talousarviossa lainauskorvaukseen käytettävä määräraha nostettiin 9 313 000 euroon. Määräraha sisältää myös arvonalisäveron osuuden.

Terveyshaittoja aiheuttavien kosteus- ja homevaurioiden poistaminen koulu- ja päiväkotirakennuksista

Lausuma 5

Momentti 29.10.34

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa koulurakennusten kasvavan korjausvelan ja homehaittojen poistamiseen tähtäävän kokonaisuohjelman puitteissa riittävän valtion rahoitusosuuden ja edistää alan koulutuksen kehittämistä ja pätevyysvaatimusten määrittelyä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion vuoden 2016 talousarvioon ei sisälly määrärahoja oppilaitosten ja päiväkotien sisäilma- ja kosteusvaurioiden korjaamisen tukemiseen. Momentti 29.10.34 poistettiin valtion talousarviosta ja määräraha siirrettiin kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentille.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on rahoittanut mm. rakennusterveyttä tukevan koulutuksen suunnitelman laatimista ammattikorkeakouluille. Ammattikorkeakoulujen ja Tampereen teknillisen yliopiston rakennusterveysalan koulutus on auditoitu vuonna 2015. Ylempään AMK-tutkintoon on kehitetty kosteus- ja homevauriokorjaamisen opintokokonaisuus ja koulutus on käynnistetty syksyllä 2015. Lisäksi täydennyskoulutusta on muutamassa ammattikorkeakoulussa.

Opetushallitus on rahoittanut vuosina 2014 ja 2015 toisen asteen rakennusalan opettajille tarkoitettua kosteus- ja homevauriokorjaamisen täydennyskoulutusta.

Aluehallintovirastot ovat järjestäneet sekä alueellisia informaatiotilaisuuksia oppilaitosten kosteusvaurioiden korjaushankkeista että lyhytkestoista täydennyskoulutusta kosteus- ja homevaurioiden korjaamisesta tarvittavan tietoisuuden lisäämiseksi.

Ympäristöministeriö on antanut vuonna 2015 ohjeet rakennusten suunnittelijoiden ja rakentamisen työnjohtajien pätevyyksistä. Sosiaali- ja terveysministeriö on vuonna 2015 antanut asetuksen asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista.

**Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2014 talousarvioon
EK 33/2013vp – HE 112/2013 vp, HE 193/2013 vp**

Kuntapalveluiden kustannusseuranta

Lausuma 1

Yleisperustelut

Eduskunta edellyttää, että kuntapalveluiden kustannusseurantaa kehitetään siten, että palveluiden kustannuksista on saatavilla kuntakohtaiset ajantasaiset ja vertailukelpoiset tiedot

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Kuntapalveluiden kustannusseurannan parantamiseksi valtiovarainministeriö on vuoden 2015 aikana jatkanut kuntien ja kuntayhtymien taloustiedon tietohuollon kehittämistä kuntapalveluiden ajantasaisten ja vertailukelpoisten kustannustiedon tuottamiseksi.

Valtiovarainministeriön asettaman kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman (Kuntatieto-ohjelma, VM078:00/2012) tavoitteena on kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen laadun sekä tuotannon, jalostuksen ja jakelun tuottavuuden parantaminen. Ohjelmassa on vuoden 2015 aikana jatkettu kuntien palvelutoimintaa kuvaavien yhdenmukaisten keskeisten taloustietojen kohdentamisessa tarvittavien tietojen määrittelyä, sekä tavoiteltavan uuden toimintamallia kehittämistä ja pilotointia kuntien ja valtionhallinnon osaprojekteissa.

Vuoden 2015 viimeisellä puoliskolla Kuntatieto-ohjelman toteutusta ja tuotoksia rajattiin pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman tavoitteiden perusteella koskemaan vuoden 2019 tilannetta, jossa kuntapalvelut eivät sisällä itsehallintoalueille siirtyviä tehtäviä. Rajauksen seurauksena vuonna 2015 valmisteltiin Kuntatieto-ohjelman toteutuksen muuttamista vuoden 2016 alusta lähtien.

Kuntatieto-ohjelmassa vuoden 2015 aikana valmistui pilotti koskien talous- ja kustannustietojen tavoitetilaa kuntien taloutta ja toimintaa kuvaavien tietojen raportointi- ja tietojen käyttöpalvelua sekä yhden kunnan raportoinnin pilottitoteutusta. Lisäksi ohjelmassa valmistui kuntien tietohuollon kehittämiseksi tuotettuina JHS-standardeina kunnille ja kuntayhtymille tililuettelo, XBRL-taksonomia sekä yleisenä toimipakkatiedon JHS-suositus. Myös Tilastokeskuksen osaprojektit liittyen kuntatilastoinnin ja kunnittaisen tilastotiedon jakelun uudistamista saatiin Tilastokeskuksen sisällä käyttöönottovaiheeseen vuonna 2015.

Käynnissä olevat tietomäärityshankkeet, pilotit ja kuntien tiedon tuotannon kehittämisessä tarvittavat prosessi- ja tiedonsiirtomääritykset on suunniteltu valmistuvaksi vuoden 2016 aikana. Lisäksi vuonna 2016 käynnistetään loput Kuntatieto-ohjelman päivitettyyn toteutussuunnitelmaan sisällytettävät JHS -suositushankkeet mukaan lukien Kuntatalouden ohjauksen tarvitsemien tietojen ja laskentamallien kehittämistä valmistelevassa työryhmän (VM045:00/2014) työn pohjalta tunnistettu palvelukohtaisen kustannuslaskentamallin suositus.

Valtiovarainministeriö on vuonna 2015 asettanut Kuntatieto-ohjelman tuotosten toimeenpanoa valmisteleva asiantuntijaryhmän (VM114:00/2015), jonka tehtävänä on osana hallitusohjelman toteutusta valmistella vuoden 2016 aikana Kuntatieto-ohjelmassa syntyvien tuotosten käyttöönottoa julkishallinnossa. Asiantuntijaryhmä käyttöönottoimet ovat edellytyksenä kuntapalveluiden kustannustietojen kokoamiselle ja käyttöön saattamiselle.

Kuntia ja kuntayhtymiä koskevat taloustiedon määritykset yhdessä kehitettävän kustannuslaskentamallin kanssa luovat edellytykset paremman ja vertailukelpoisen palveluiden kustannustiedon kattavalle ja kustannustehokkaalle tuottamiselle.

Eduskunnan lisätalousarviolausuma vuoden 2014 talousarvioon EK 19/2014 vp – HE 66/2014 vp

Altia Oyj

Lausuma 1

Momentti 23.10.88

Eduskunta edellyttää, että ennen lopullisen myyntipäätöksen tekemistä valtiovarainvaliokunnalle annetaan selvitys, miten työllisyys, suomalaisen viljan käyttö ja tuotto-odotus suhteessa käyttökohteeseen on varmistettu sekä mahdollisuudet yleisöantiin on selvitetty. Samalla tulee selvittää valtion mahdollisuus säilyä osaomistajana Altia Oyj:ssä ja sitä kautta vaikuttaa Altia Oyj:n päätöksentekoon.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Altia Oyj:n taloudellinen tilanne on kääntymässä haasteellisesta markkinatilanteesta huolimatta parempaan suuntaan. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston tämän hetkisen arvion mukaan yhtiön listaaminen Helsingin pörssiin on kokonaisuuden kannalta paras vaihtoehto vapauttaa yhtiöstä pääomia ja kasvattaa jäljelle jäävän omistuksen arvoa ilman välitöntä tarvetta luopua määräysvallasta.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2015 talousarvioon EK 48/2014 vp – HE 131/2014 vp, HE 247/2014 vp, VaVM 37/2014 vp

Julkisten menojen kestävä taso

Lausuma 1

Yleisperustelut

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa toimia, joilla julkiset menot saatetaan kestävästi rahoitettavissa olevalle tasolle, ja vauhdittaa rakennepoliittisia toimia.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelmassa on sovittu julkista taloutta välittömästi sopeuttavista toimenpiteistä, jotka nettomääräisesti vahvistavat julkista taloutta 4 mrd. eurolla vuonna 2019. Velkaantuminen suhteessa bruttokansantuotteeseen taitetaan vaalikauden loppuun mennessä. Hallitus on sitoutunut julkisen talouden 10 mrd. euron kestävyysvajeen kattamiseen tarvittavien säästöjä ja rakenteellisia uudistuksia koskevien päätösten tekemiseen hallituskaudella.

Suomen kilpailukyvyn palauttaminen

Lausuma 2

Yleisperustelut

Eduskunta edellyttää, että hallitus toimii määrätietoisesti Suomen kilpailukyvyn palauttamiseksi ja tässä tarkoituksessa kohentaa yritysten yleisiä toimintaedellytyksiä, edistää työllistämismahdollisuuksia, työvoiman liikkuvuutta ja maltillista palkkapolitiikkaa sekä tukee tutkimusta ja innovaatiota.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti kasvua ja kilpailukykyä tukevia toimia kohdennetaan erityisesti Suomen vahvuusalueille (cleantech, biotalous, digitalisaatio). Suomen kilpailukyky rakentuu korkealle osaamiselle, kestäväälle kehitykselle sekä ennakkoluulottomalle uudistamiselle kokeiluja ja digitalisaatiota hyödyntäen. Tavoitteena on elinkeinoelämän uudistuminen ja elinkeinorakenteen monipuolistuminen yritysten rahoitusasemaa vahvistamalla sekä tutkimus- ja innovaatio toimintaa tehostamalla.

Yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman vahvistamiseksi valmisteltiin Finnvera Oyj:n 300 miljoonan euron juniorilainaohjelma, joka alkaa vuoden 2016 toisella neljänneksellä. Finnvera käynnisti ns. midcap yritysten rahoituksen. Suomalaisen vienninrahoituksen julkisen vienninrahoituksen turvaamiseksi, hallitus antoi joulukuussa eduskunnalle vienninrahoitusvaltuuksien merkittävää korotusta koskevan lakimuutostyksen. EU-rahoituksen (erityisesti Euroopan strategisten investointien rahasto, ESIR) tehokkaammaksi hyödyntämiseksi käynnistettiin työ- ja elinkeinoministeriön johdolla ESIR-investointineuvontapalvelu, joka neuvoo suomalaisia yrityksiä ja organisaatioita. Lisäksi valmisteltiin julkisten tutkimustulosten kaupallistamisen riskirahoitusta, jonka Tekes Pääomasijoitus Oy käynnistää ensi vuonna. Työ- ja elinkeinoministeriö kohdensi yhteensä 130 milj. euroa rahoitusta Kasvurahastojen rahasto II -rahastoon, Uudistuva teollisuus- ja kansainväliset kanssasijoittajat -sijoitusohjelmaan sekä varhaisen vaiheen pääomasijoitustoimintaan. Uudistuva teollisuus -ohjelman kohdejoukkona ovat biotalous, cleantech, terveys ja digialan yritykset.

Tekesin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta on vuodesta 2013 lähtien kohdistettu pääasiassa kansainvälistymällä kasvua hakeville yrityksille elinkeinoelämää uudistaviin ja aiempaa riskipitoisempiin hankkeisiin. Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ohjelmatoimintaa ja TKI-rahoitusta on suunnattu erityisesti biotalouteen, puhtaiden ratkaisujen kehittämiseen sekä digitaalisuuden vauhdittamiseen. TKI-toiminnan niukkenevaa rahoitus pohjaa Tekes on pyrkinyt laajentamaan kannustamalla suomalaisia korkeakouluja, tutkimuslaitoksia ja yrityksiä hyödyntämään entistä paremmin EU:n rahoitusvälineitä, kuten esimerkiksi Horisontti 2020 -ohjelmaa sekä Euroopan strategisten investointien rahoitusvälinettä (ESIR).

Hallitusohjelman 5 %:n innovatiivisten julkisten hankintojen tavoitteen edistämiseksi on valmisteltu yhdessä Tekesin kanssa toimenpidekokonaisuus. Tekes on alustavasti identifioinut innovatiivisten julkisten hankintojen kannalta relevantit kärkihankkeet ja Tekesin ohjelmopalvelut ja innovatiivisten julkisten hankintojen rahoitus ovat hyödynnettävissä kärkihankkeiden tavoitteiden toimeenpanossa.

Hallitusohjelman Osaaminen ja koulutus -kärkihankkeessa ”Vahvistetaan korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä innovaatioiden kaupallistamiseksi” opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat valmistelleet toimenpiteitä, joilla tehostetaan tieteen ja tutkimuksen resurssien hyödyntämistä. Tutkimustulokset ja osaaminen pyritään siirtämään tehokkaammin yhteiskunnan ja elinkeinoelämän hyödynnettäväksi tiivistämällä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja elinkeinoelämän yhteistyötä, tukemalla alakohtaisia ja alueellisia osaamiskeskittymiä sekä uudistamalla tutkimusrahoituksen periaatteita tukemaan tutkimuksen hyödyntämistä aiempaa vahvemmin. Tekes ja Suomen Akatemia ovat valmistelleet tutkimuksen rahoitukseen uusia toimintamalleja, jotka nopeuttavat tutkimustulosten ja osaamisen siirtymistä tutkimuksesta yritysten ja yhteiskunnan hyödynnettäväksi.

Team Finland -kasvuohjelmilla vahvistetaan suomalaisten yritysten kansainvälistä kilpailukykyä sekä edistetään Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja matkailua. Kasvuohjelmilla, jotka edistävät erityisesti pk-yritysten kansainvälistymistä, tuetaan yritysten liikevaihdon ja viennin kasvua. Ulkomaisten investointien edistämisen ohjelmilla haetaan uusia investointeja ja pääomasijoituksia ja matkailun ohjelmilla kasvatetaan ulkomaisia matkailuvirtoja. Kaikkien näiden ohjelmien tavoitteena on luoda uusia työpaikkoja Suomessa. Kasvuohjelmia on käynnistetty noin neljäkymmentä ja valtaosa niistä toteutetaan Finpron alustalla yhteistyössä muiden toimijoiden kuten elinkeinoelämän järjestöjen kanssa. Vuositasolla panostus kasvuohjelmiin hallituskauden aikana on noin 15 miljoonaa euroa vuodessa.

Team Finland -palvelumalli luotiin vuoden 2015 elokuussa tavoitteena yksinkertaistaa yritysten pääsyä Team Finland -verkoston palveluiden pariin. Uusi toimintamalli takaa, että asiakas saa tiedon Team Finland -verkoston tarjoamista palveluista yhdeltä luukulta ilman siirtelyä organisaatiolta toiselle. Ulkomailla Team Finland -verkostoa vahvistetaan määrääjäksi osana hallituksen kärkihankkeiden toimenpidesuunnitelmaa. Kuuteen kertaluonteisesti valittuun Suomen edustustoon tai sen toimipisteeseen palkataan kaupallistaloudellisiin kysymyksiin keskittyvä erityisasiantuntija vuosiksi 2016–2018. Kotimaan palvelumalli on myös tiivistänyt entisestään verkoston paikallisten toimijoiden yhteistyötä. Esimerkiksi ELY-keskusten, Finnveran ja Finpron aluetoimistot kartoittavat aiempaa tiiviimmin kansainvälistymiskykyisiä yrityksiä eri puolilla Suomea. Työssä ovat mukana myös elinkeinoyhtiöt, kauppakamarit, yrittäjäjärjestöt sekä muun muassa oppilaitoksia. Yhteistyötä syvennetään edelleen vuonna 2016.

Suomen työllisyysasteen nostaminen

Lausuma 3

Yleisperustelut

Eduskunta edellyttää, että hallitus pyrkii nostamaan Suomen työllisyysastetta ja alentamaan työttömyyttä poistamalla kannustinloukkuja, pitämällä huolta koulutuksen laadusta sekä suuntaamalla koulutusta paremmin työvoimatarpeiden mukaan, lisäämällä työvoiman liikkuvuutta, pidentämällä työuria, parantamalla työssä viihtymistä sekä edistämällä työkykyisyyttä ja kuntoutusta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus uudistaa sosiaali- ja työttömyysturvaa tavalla, joka kannustaa työn nopeaan vastaanottamiseen, lyhentää työttömyysjaksoja, alentaa rakenteellista työttömyyttä ja säästää julkisia voimavaroja. Tavoitteen toteuttamiseksi lokakuussa 2015 on valmisteltu linjaukset ansiosidonnaisen työttömyysturvan uudistamiseksi. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle kesäkuussa 2016 ja säännökset tulevat voimaan vuoden 2017 alussa. Työn kannustavuutta lisätään myös tiukentamalla työn ja aktivointitoimenpiteiden vastaanottovelvollisuutta. Hallituksen esitys eduskunnalle annetaan viimeistään syyskuussa 2016 ja säännökset tulevat voimaan vuoden 2017 alussa. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan uudistuksen lisäksi hallitus arvioi, sisältyykö sosiaali- ja työttömyysturvaan muita työn vastaanottamisen kannustavuutta heikentäviä tekijöitä.

Hallitus arvioi kriittisesti kaikkia sellaisia tukijärjestelmiä, jotka ohjaavat työkykyisiä ihmisiä pitkäaikaisiin poissaoloihin työmarkkinoilta. Tässä tarkoituksessa vuorotteluvapaajärjestelmän ehtoja on tiukennettu vuoden 2016 alussa voimaan tulleilla säännösmuutoksilla.

Hallitus luo osallistavan sosiaaliturvamallin, jonka tavoitteena on palkan ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen sekä irtisanotun työntekijän parempi tukeminen heti työttömyyden kohdatessa. Hallitus selvittää huhtikuun 2016 alkuun mennessä, voitaisiinko työttömyysetuuksia käyttää palkkatuen ja starttirahan rahoittamiseen. Osallistavan sosiaaliturvamallin valmistelun yhteydessä asiantuntijoilta pyydetään ehdotuksia myös siitä, miten työttömyysturvaa ja muuta sosiaaliturvaa voitaisiin käyttää nykyistä laajemmin osaamisen kehittämiseen, työllistymiskynnyksen alentamiseen ja työelämäosallisuuden vahvistamiseen. Asiantuntijoiden ehdotusten tulee olla käytävissä lokakuun 2016 lopussa. Tavoitteena on, että osallistavan sosiaaliturvan mallia koskevat ehdotukset olisivat valmiina vuoden 2016 lopussa. Jos malli edellyttää säännösmuutoksia, niitä koskeva HE annetaan syksyllä 2017. Mahdolliset säännösmuutokset tulisivat voimaan vuoden 2018 alussa.

Opetushallituksen resurssit

Lausuma 4

Momentti 29.01.02

Eduskunta edellyttää, että seuraavassa kehyspäätöksessä Opetushallituksen resurssit turvataan niin, että se pystyy huolehtimaan pitkäjänteisesti sille kuuluvista kehittämis- ja muista lakisäätteisistä tehtävistä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Opetushallituksen toimintamäärärahoja lisättiin vuosien 2016–2019 kehyspäätöksessä sen perustoiminnan turvaamiseksi 975 000 eurolla vuonna 2016 ja 525 000 eurolla vuonna 2017. Tämä lisärahoitus varmistaa sopeuttamissuunnitelman toteuttamisen. Lisäksi kehyspäätökseen sisältyi lisämääräraha todennetun osaamisen rekisterin ylläpitoa varten 880 000 euroa vuonna 2016, 1 280 000 euroa vuonna 2017 ja 700 000 euroa vuonna 2019.

Subjektiiivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen

Lausuma 5

Momentti 29.10.30

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa subjektiiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamista koskevan lakiesityksen eduskunnalle viimeistään tammikuun alussa, jotta eduskunta voi käsitellä ja hyväksyä esityksen hyvissä ajoin ennen ensi vuoden ensimmäisen lisätalousarvion hyväksymistä, ja että eduskunta voi tuossa yhteydessä arvioida uudelleen yleissivistävän koulutuksen laatua koskevien hankkeiden kehittämistä. Eduskunta korostaa, että yleissivistävän koulutuksen laatua koskevat hankkeet on voitava toteuttaa suunnitellulla tavalla.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Subjektiiivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen sosiaaliset perusteet huomioivalla tavalla osa-aikaiseksi silloin kun vanhempi on kotona äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla tai kotihoidon tuella oli pääministeri Kataisen hallituskaudella esitetty rakennepoliittisen ohjelman yksi toimenpide. Hallitus antoi 29.11.2013 päätöksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta. Tämän päätöksen mukaan hallituksen esitys subjektiiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamisesta tuli antaa keväällä 2014 ja muutos olisi tullut voimaan 1.1.2015. Vuoden 2015 talousarvioesityksessä peruspalvelujen valtionosuusmomentilta 28.90.30 esitettiin 6 012 000 euroa vähennystä koskien subjektiiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamista. Vuoden 2016 talousarviossa lainauskorvaukseen käytettävä määräraha nostettiin 9 313 000 euroon. Määräraha sisältää myös arvonlisäveron osuuden.

Hallituksen esitystä ei kuitenkaan annettu syksyllä 2014, joten valtiovarainvaliokunta lisäsi mietinnössään 37/2014 vp 6 012 000 euroa momentille 28.90.30. Valtiovarainvaliokunta vähensi mietinnössään kuitenkin vastaavan summan momentilta 29.10.30, jotta talousarvion menokehystä ei ylitettäisi. Tämä vähennys kohdistettiin yleissivistävän koulutuksen laadun kehittämisen valtionavustuksiin.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaan ministeri Rinne ilmoitti valiokunnalle, että hallituksen on tarkoitus antaa subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamista koskeva hallituksen esitys siten, että siitä aiheutuva säästö voidaan ottaa huomioon vuoden 2015 ensimmäisessä lisätalousarviossa ja tällöin kehyyssyistä tehtyä yleissivistävän koulutuksen määrärahojen leikkausta voidaan arvioida uudelleen.

Pääministeri Stubbin hallitus päätti keväällä 2015 luopua subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittamisesta eikä hallituksen esitystä annettu eduskunnalle.

Eduskunta lisäsi keväällä 2015 lisätalousarviossa (13.3.2015) momentille 29.10.30 talousarvion yhteydessä vähentämänsä euromäärän yleissivistävän koulutuksen laadun kehittämisen määrärahoihin. Näin ollen yleissivistävän koulutuksen laatua koskevat hankkeet voitiin toteuttaa suunnitellulla tavalla.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus antoi 22.10.2015 esityksen eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatustalain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (HE 80/2015). Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi subjektiivista oikeutta varhaiskasvatukseen. Jokaiselle lapselle säädetään oikeus saada varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa. Lapsella on kuitenkin oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen, mikäli lapsen vanhemmat tai muut huoltajat työskentelevät koko-aikaisesti taikka opiskelevat, toimivat yrittäjänä tai ovat omassa työssä päätoimisesti. Oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen on myös, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia taikka se on muutoin lapsen edun mukaista. Vanhemman jäädessä työttömäksi oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen säilyisi kahden kuukauden ajan. Lapsella on oikeus tarpeen mukaan 20 tuntia laajempaan varhaiskasvatukseen vanhemman tai muun huoltajan osa-aikatyön, väliaikaisten työskentelyjaksojen, työmarkkinatointimenpiteiden, kuntoutuksen ja muiden vastaavien syiden vuoksi. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden muutokset tulevat voimaan elokuun 1 päivänä 2016.

Ulkomaalaisten peliyhtiöiden laitton markkinointi Suomessa

Lausuma 6

Luku 29.80

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ulkomaisten peliyhtiöiden Suomessa tapahtuvan laittoman markkinoinnin estämiseksi.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö toteavat seuraavaa:

Ulkomaisten peliyhtiöiden markkinoinnin estäminen nostettiin viime hallituskauden talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa esille yhdeksi yksinoikeusjärjestelmän vahvistamiskeinoista. Muiden kuin arpajaislaissa säädettyjen rahapeliä yksinoikeus-

toimijoiden Suomeen kohdistama pelitarjonta ja markkinointi on kiellettyä ja rangaistavaa. Arpajaislain ja rikoslain laitonta markkinointia koskevien säännösten johdosta laitonta markkinointia ei juurikaan esiinny perinteisessä mediassa. Uusimuotoisista markkinointikeinoista on saatu viitteitä esimerkiksi erilaisten yhteistyösopimusten muodossa (tuotemerkit urheilukisojen yhteydessä). Valvontaviranomaisella on rajalliset toimivaltuudet ja keinot puuttua esimerkiksi internetin tai ulkomaille sijoittuneiden tv-kanavien välityksellä tapahtuvaan arpajaislain vastaiseen markkinointiin, elleivät laittomaan markkinointiin osalliset ole sijoittuneet Suomeen.

Sisäministeriö asetti syksyllä 2015 hankkeen suomalaisten rahapeliyhteisöjen Finto-to Oy:n, Veikkaus Oy:n ja Raha-automaattiyhdistyksen rahapeli-toimintojen yhdistämiseksi. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa suomalaista yksinoikeusjärjestelmää muun ohella lisäämällä rahapelikysynnän kanavoitukykyä ulkomaisesta rahapeli-toiminnasta kotimaiseen lailliseen tarjontaan. Hankkeen yhteydessä selvitetään myös rahapeli-toiminnan valvonnan kokonaisuus ja vahvistaminen johdonmukaisen ja järjestelmällisen rahapelipolitiikan toteuttamisessa. Euroopan unionin komissiossa on parhaillaan valmisteltavana audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi. Rahapeli-en markkinointia valvova viranomainen Poliisihallitus on direktiiviluonnosta koskevan julkisen kuulemisen yhteydessä antanut komissiolle lausunnon, jossa muun ohella todetaan, että rajat ylittävää mainontaa tulisi voida rajoittaa, jos kansallinen rahapelipolitiikka ja lainsäädäntö sitä edellyttävät. Yleisesti voidaan todeta, että rahapeli-en kokonaismarkkinasta edelleen varsin pieni osa pelataan ulkomaille, verrattuna moniin muihin maihin. Toimintaympäristöä tulee seurata aktiivisesti ja valvonta- ja muiden viranomaisten toimintaa tulee suunnata toimintaansa kohteisiin, joissa vaikuttavuuden kannalta päästään parhaisiin tuloksiin.

Kotimaan lentokentille suuntautuvan lentoliikenteen kehittäminen

Lausuma 7

Momentti 31.30.63

Eduskunta edellyttää, että liikenne- ja viestintäministeriö selvittää yhdessä valtiovarainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön sekä yritysten ja alueiden kanssa ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset kotimaan kentille suuntautuvan lentoliikenteen kehittämiseen, jotta se tukee aiempaa paremmin alueiden saavutettavuutta, kansainvälisen vienniteollisuuden toimintamahdollisuuksia ja matkailun kehittämistä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Lentoliikennestrategia valmistui helmikuussa 2015. Strategian valmistelun yhteydessä selvitettiin, miten alueellinen saavutettavuus voidaan turvata vaihtoehtoisten kulkumuotojen avulla. Nämä vaihtoehtoiset saavutettavuustarkastelut sisältyvät lentoliikennestrategian tausta-asiakirjaan (Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisu 2b/2015). Liikenne- ja viestintäministeriö asetti lentoliikennestrategian toimeenpanoa varten helmikuussa 2015 viisi alueellista työryhmää (Etelä-Suomi, Länsi- ja Keski-Suomi, Itä-Suomi, Pohjanmaa sekä Lappi ja Pohjois-Suomi), joiden tehtävänä on luoda edellytyksiä alueellisten lentoliikennepalvelujen kysynnän kasvulle ja siten alueellisen saavutettavuuden turvaamiselle. Alueellisten lentoliikenneryhmien työtä koordinoi liikenne- ja viestintäministeriön johdolla toimiva valtakunnallinen ohjaus-

verkosto, jossa on mukana alueellisten ryhmien edustajat, lentoyhtiöt, muut elinkeinon elämän edustajat, työ- ja elinkeinoministeriö sekä valtionvarainministeriö. Alueelliset työryhmät ovat kartoittaneet toimenpiteitä alueellisten lentoliikennepalvelujen ja matkaketjujen kehittämiseksi. Alueelliset työryhmät ja valtakunnallinen ohjausverkosto jatkavat työtään vuoden 2016 loppuun asti.

Päihdeäitien hoidon turvaaminen

Lausuma 8

Momentti 33.03.63

Eduskunta edellyttää, että päihdeäitien hoidon turvaava rahoitus otetaan huomioon päätettäessä seuraavaa määrärahakehystä ja että sote-uudistuksen yhteydessä hoidon järjestämis- ja rahoitusvastuu osoitetaan selkeästi sosiaali- ja terveysalueille.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Päihdepalvelut kuten muutkin sosiaali- ja terveyspalvelut ovat kuntien vastuulla. Päihdehuoltolain (41/1986) mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että päihdehuolto järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Valtio osallistuu näiden rahoittamiseen kuntien valtionosuusjärjestelmän kautta.

Asia on esillä valmistelussa olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennuudistuksessa. Päihdeäitien hoito on erityisen vaativaa, joten hoito kuulune laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sairaaloiden piiriin. Raskaana olevien sosiaali-huollon palveluista, joita esimerkiksi ensikotityyppiset palvelut ovat, säädetään vuonna 2015 voimaan tullessa uudessa sosiaalihuoltolaissa. Lain mukaan raskaana olevalla henkilöllä on oikeus saada välittömästi riittävät päihdeettömyyttä tukevat sosiaalipalvelut (24 §). Lain mukaan laissa määritellyt muut viranomaiset voisivat asiakkaan suostumuksella olla yhteydessä sosiaalihuoltoon, jotta henkilön palveluntarve arvioidaan. Terveystenhuoltolakiin sisältyy vastaava terveydenhuollon päihdepalvelut turvaava säännös (28 §).

Yliopistotasoinen terveydenhuollon tutkimus ja sektoritutkimus

Lausuma 9

Momentti 33.60.32

Eduskunta edellyttää, että yliopistotason terveydenhuollon tutkimuksen sekä sektoritutkimuksen rahoitus ja toimintamahdollisuudet turvataan ja että seuraavalla hallituskaudella arvioidaan laaja-alaisesti tutkimusrahoitusuudistuksen vaikutukset mm. tutkimuksen laatuun. Samalla on arvioitava, minkälaisia korjaavia toimenpiteitä mahdollisesti tarvitaan korkeatasoisen tutkimuksen turvaamiseksi ja kestävä rahoitustason saavuttamiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti Valtakunnallisen terveyden tutkimuksen arviointiryhmän toimikaudelle 3.11.2014–31.12.2015. Ryhmän tehtävänä oli arvioida toteutunutta tutkimustoimintaa ja tehdä ministeriölle ehdotukset tutkimusrahoituksen ja kamisesta erityisvastuualueille. Lisäksi ryhmän tehtävänä oli seurata yliopistotasoisien terveyden tutkimuksen vaikuttavuutta ja tehdä ehdotuksia tutkimuksen vaikuttavuuden kehittämiseksi. Valtakunnallisen terveyden tutkimuksen arviointiryhmän ensimmäinen toimikausi oli vain reilun vuoden mittainen. Vuoden 2016 alussa on tarkoitus asettaa uudelleen Valtakunnallinen terveyden tutkimuksen arviointiryhmä nelivuotiselle toimikaudelle. Arviointiryhmän yhtenä tehtävänä tulee olemaan antaa seurata terveystieteellisen ja kliinisen tutkimuksen tarpeiden ja tilan seuraaminen sekä ehdotusten tekeminen tutkimuksen vaikuttavuuden kehittämiseksi.

Sektoritutkimuksen asemaan liittyy tuleva valtion tutkimuslaitosten ja -rahoituksen kokonaisuudistuksen (ns. TULA -uudistus) vaikuttavuuden arviointi, joka toteutetaan 2017. Tutkimuspolitiikkaa sivutaan myös tulevassa OECD-arvioinnista, korkeakoulujen vaikuttavuuden arviointia käsittelevästä UNIFI:n ja Arenen hankkeista sekä vaikuttavuuteen keskittyvästä Tieteen tila -raportista 2016.

Terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategian toteutuksessa kolme ministeriötä (työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö) sekä tutkimus- ja innovaatiotoiminnan rahoittajat Tekes ja Suomen Akatemia tekevät tiivistä yhteistyötä terveysalan tutkimuksen sekä kaupallistamisen edistämiseksi. Strategian toimeenpanossa tarkastellaan terveysalaa innovaatiotoiminnan ja elinkeinoelämän kasvun näkökulmasta. Terveysalan kasvustrategia etenee lukuisin rinnakkaisin toimenpitein tukien alan kasvua ja uudistumista.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Opetus- ja kulttuuriministeriö koordinoi yhdeksän ministeriön yhteistyötä prosessissa, jossa tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän toimijoiden yhteistyötä ja työnjakoa selkeytetään. Toimenpiteiden tarkoituksena on koota osaamista ja tehostaa resurssien yhteistä käyttöä.

Turvakotien resurssitarpeet

Lausuma 10

Momentti 33.60.52

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa turvakotien resurssitarpeet huomioon vuoden 2015 ensimmäisessä lisätalousarviossa ja huolehtii siitä, että määrärahaehyksen sisältyvät myös riittävät resurssit Istanbulin sopimuksen mukaisten velvoitteiden toimeenpanoon ja erityisesti turvakotipaikkojen asteittaiseen lisäämiseen Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Turvakotipalvelujen valtion rahoitus alkoi 1.7.2015. Vuoden 2016 toteuma antaa kokonaiskuvan nykyisten turvakotipalveluiden todellisista kustannuksista. Aikaisemmin tehdyt arviot turvakotitoiminnan kustannuksista perustuivat arvioon keskimääräisestä hoitovuorokauden hinnasta, joka oli riippuvainen kuntien korvaamista hoitovuorokausista. Valtion korvaus perustuu turvakotien kokonaiskuluihin eikä ole riippuvainen asiakasmäärästä. Nykyisen julkisen talouden suunnitelman mukaisesti momentin 33.60.52 määrärahan tasoa korotetaan kumulatiivisesti 2 milj. eurolla vuosittain 2017–2019.

Eduskunnan lisätalousarviolausuma vuoden 2015 talousarvioon EK 55/2014 vp – HE 362/2014 vp, HE 367/2014 vp, VaVM 48/2014 vp

Talvivaara – Sotkamo Oy:n vesiongelmien ratkaiseminen

Luku 32.01

Eduskunta edellyttää, että hallitus käyttää osan momentille 32.01.22 myönnettävästä määrärahasta Talvivaara Sotkamo Oy:n nykyisten vesiongelmien määrätietoiseen ratkaisemiseen ja poistamiseen ympäristön kannalta kestäväällä tavalla kustannustehokkaasti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Vuoden 2015 lisätalousarviossa myönnettiin momentille 32.01.22. (Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssin aiheuttamien ympäristövahinkojen estäminen) määrärahaa 100 milj. euroa.

Vesienhallinnassa on olennaista siirtyminen aiemmin reaktiivisesta toimintatavasta aktiiviseen ja kokonaisvaltaiseen vesienhallinnan hoitosuunnitelmaan. Konkurssipesälle myönnetystä määrärahasta on osa käytetty vesienhallinnan selvitys-, tutkimus- ja koetoimintaan.

Vesienhallinnan kannalta on ollut välttämätöntä pitää kaivoksen metallitehdas toiminnassa bioliuotuskaivojen liuoskierron ylläpitämiseksi. Tämä prosessi vaatii puhdasta vettä, jonka ottaminen kaivoksen ulkopuolelta paisuttaisi vesitasetta entisestään. Kaivokselle on hankittu käänteisosmoosilaitteita, joiden avulla on voitu valmistaa puhdasta vettä prosessin käyttöön.

Vesienhallintaa on tehostettu rakentamalla Nuasjärven purkuputki, joka sai ympäristöluvan huhtikuussa 2015, ja jonka käyttö aloitettiin 2.11.2015. Vaasan hallinto-oikeus antoi 10.9.2015 välipäätöksen, joka on toistaiseksi rajoittanut putken täysimääräistä hyödyntämistä. Purkuputkeen johdettavan veden laatu on täyttänyt selvästi ympäristöluvassa asetetut luparajat. Vedenlaatua seurataan säännöllisesti ja jatkuvatoimiset mitta-asetat otettiin käyttöön jo ennen purkuputken käyttöönottoa.

Konkurssipesän toimesta on myös aloitettu uuden keskuspuhdistamon suunnittelu. Konkurssipesä on ylläpitänyt kaivosta toimintavalmiudessa siten, että uusi toiminnanharjoittaja Terrafame Oy on voinut aloittaa kaivostoiminnan alkusyksystä 2015. Kaivostoiminnan käynnistäminen auttaa olennaisesti vesitaseen hallinnassa ja vähentää riskiä siitä, että liuoskierron nesteet jäätyisivät talvella 2015–2016, josta voisi aiheuta merkittävä ympäristövaara.

**Eduskunnan kirjelmä valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016–2019 antaman selonteon johdosta
EK 17/2015 vp – VNS 1/2015 vp – VaVM 6/2015 vp**

Eduskunta on hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän seuraaviin toimenpiteisiin:

Kustannuskilpailukyky

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii määrätietoisesti työllisyyttä ja taloutta tukevien rakenteellisten uudistusten toteutuksesta ja julkisen talouden tasapainottamisesta keskipitkällä aikavälillä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus on aktiivisesti tukenut työmarkkinaosapuolten neuvotteluja, joiden tuloksena helmikuun lopussa 2016 syntyi kilpailukyky sopimukseksi kutsuttu neuvotteluratkaisu. Sen toteutus ja toimeenpano eri toimialoilla tapahtuu pääosin kevään 2016 aikana käytävien liittokohtaisten neuvottelujen kautta. Kilpailukyky sopimuksen odotetaan parantavan työllisyyttä merkittävästi mm. hillitsemällä yritysten kustannuksia, parantamalla suomalaisen työn ja suomalaisyritysten kansainvälistä kilpailukykyä sekä edistämällä paikallista sopimista mahdollistamalla nykyistä suurempi joustavuus eri toimialoilla ja koko suomalaisessa yritys kentässä.

Koulutuksen ja tutkimuksen laatu

2. Eduskunta edellyttää, että koulutuksen ja tutkimuksen laatu ja korkea taso turvataan pitkäjänteisesti rakenteellisia uudistuksia ja säästö päätöksiä toimeenpantaessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Pääministeri Sipilän hallitusohjelmaan perustuvat korkeakouluihin kohdistuvat menosäästöt, ottaen huomioon myös edellisellä hallituskaudella tehdyt menosäästöt, ovat korkeakoulujen kannalta merkittäviä ja edellyttävät kaikilta korkeakouluilta rakenteiden ja toimintatapojen uudistuksia. Tätä kautta voidaan pitkäjänteisesti turvata koulutuksen ja tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta. Hallitusohjelman mukaisten menosäästöjen edellyttämät toimenpiteet perustuvat korkeakoulujen autonomisiin päätöksiin ja korkeakoulut tekevät niitä koskevat esityksensä opetus- ja kulttuuriministeriölle helmikuussa 2016. Esityksiä käsitellään ministeriön ja yliopistojen välisissä sopimusneuvotteluissa vuonna 2016 sovittaessa vuosien 2017–2020 tavoitteista.

Kokonaisvaikutusten arvioinnin kehittäminen

3. Eduskunta edellyttää, että säästöpäätösten ja muiden talouden sopeuttamiseen liittyvien päätösten kokonaisvaikutusten arviointia kehitetään.

Tällä kohtaa olevan kannanoton johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Sektoriministeriöissä että valtiovarainministeriössä jatketaan määrätietoista työtä sekä taloudellisten toimenpiteiden vaikutusarvioinnin ja kokonaisvaikutusten arvioinnin kehittämiseksi. Vaikutusarviointia kehitetään myös osana meno- ja rakennekartoitusten päivittämistä ja kehittämistä. Valtioneuvoston kanslian yhteyteen on perustettu pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman mukaisesti riippumaton ja itsenäinen lainsäädännön arviointineuvosto. Arviointineuvoston perustamisella pyritään kehittämään lainvalmistelun laatua ja parantamaan erityisesti hallituksen esitysten vaikutusarviointien laatua ja yleisemmin lainvalmistelukulttuuria.

Eriarvoisuuden ja syrjäytymiskehityksen pysäyttäminen

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiinnittää vakavaa huomiota pitkittyneestä taantumasta johtuviin sosiaalisiin ongelmiin eriarvoisuuden ja syrjäytymiskehityksen pysäyttämiseksi ja työttömyyden torjumiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa on asetettu useita tavoitteita, jotka ohjaavat hallituksen toimintaa hyvinvointi- ja terveyspolitiikassa sekä linjattu toimenpiteitä, joilla pysäytetään syrjäytymiskehitystä ja torjutaan työttömyyttä. Tällainen toimi on terveyden edistämisen ja varhaisen tuen vahvistaminen poikkihallinnollisesti päätöksenteossa, palveluissa ja työelämässä.

Myös eri-ikäisten ihmisten vastuuta omasta terveydentilastaan sekä elämäntavoistaan tuetaan samalla kun ihmisten erilaisissa elämäntilanteissa toimivia valintoja mahdollistetaan. Lasten ja perheiden hyvinvointia ja voimavaroja sekä ikääntyneiden ihmisten kotiin saatavia palveluja ja omaishoitoa vahvistetaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella parannetaan peruspalveluja. Sosiaaliturvaa uudistetaan osallistavaksi ja työhön kannustavaksi. Yhteisöllisyyttä lisätään normeja purkamalla. Hallitusohjelma kiinnittää erityishuomiota maahanmuuttajanuorten syrjäytymisriskiin ja kouluttamattomien, kotona olevien maahanmuuttajanaisten kotouttamiseen.

Asetettuja tavoitteita tuetaan mm. seuraavilla kärkihankkeilla.

Palvelut asiakaslähtöisiksi

Kärkihankkeessa uudistetaan asiakkaan asemaa, toimintamalleja ja tietojen käyttöä. Hankkeessa mm. parannetaan asiakkaan osallistumista ja omahoitoa sekä toteutetaan perustulokokeilu.

Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta. Hankkeessa vaikutetaan keskeisiin hyvinvointi- ja terveyseroja määrittäviin tekijöihin ja ihmisten kykyyn ottaa vastuuta. Hankkeen keskeiset toimenpiteet kohdistuvat terveiden elintapojen kuten liikunnan lisäämiseen, mielenterveyden edistämiseen ja rakennusten terveellisyyden edistämiseen.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

Kärkihankkeessa kehitetään lapsi- ja perhelähtöisiä palveluja koko palvelujärjestelmän laajuudella hallintorajat ylittäen. Hanke painottaa lasten ja perheiden omien voimavarojen vahvistamista.

Osatyökykyisille väyliä työhön

Kärkihanke uudistaa palvelujärjestelmää ja työpaikkoja osatyökykyisten työllistymiseksi sekä kannustinloukkujen poistamiseksi. Työnantajat ovat hankkeessa tärkeä sidosryhmä. Hanke jakautuu osioihin, missä mm.:

- toteutetaan koulutusinterventioita,
- tuetaan vammaisten ja osatyökykyisten yrittäjyyttä,
- madalletaan rekrytointikynnystä ja
- ohjataan hoitoon ja kuntoutukseen.

Hallitus kiinnittää erityistä huomiota nuorten tilanteeseen tavoitteena, että koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä vähentyy.

Ohjaamo-toiminnalla pyritään vastaamaan nuorten haasteisiin. Ohjaamo on uudenlainen alle 30-vuotiaiden nuorten matalan kynnyksen palvelupaikka, joka toimii ympäri Suomen. Toiminnan taustalla on nuorisotyöttömyyden kasvu ja nuorten tarve saada tietoa, neuvontaa ja tukea yhdeltä luukulta. Toiminta on osa hallituksen nuorisotakuuta. Ohjaamon tarjoama tuki voi olla esimerkiksi opinto-ohjausta, työnhakua tai työelämätaitojen opettelemista. Työllistymisen näkökulmasta Ohjaamon yhteistyö alueen yritysten kanssa on tärkeää.

Osana nuorisotakuuta sosiaali- ja terveysministeriö avaa keväällä 2016 hankehaun, jolla tavoitellaan erityisesti eristäytyneiden ja yksinäisten, koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten hyvinvoinnin parantamista.

Turvapaikanhakijoiden aiheuttamien kustannusten seuranta

5. Eduskunta edellyttää, että kasvaneesta turvapaikanhakijoiden määrästä aiheutuneita kustannuksia seurataan ja kustannusten nousuun reagoidaan tarvittaessa.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö toteavat seuraavaa:

Poikkeuksellinen turvapaikanhakijatilanne asetti vuonna 2015 turvapaikanhakijoihin kohdistuvien toimenpiteiden vaatimukset uudelle tasolle. Tämä edellytti vakiintuneiden toimintatapojen kyseenalaistamista ja kehittämistä. Lisäksi hallituksen turvapaikkapoliittiset linjaukset edellyttävät useita turvapaikkaprosessin tehostamistoimenpiteitä eri hallinnonaloilla. Tilanteen vaatimia tehostamistoimenpiteitä on meneillään.

Hallitus perusti syksyllä 2015 maahanmuuton ministeriryhmän (sisäministeriö, valtioneuvoston kanslia, ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö). Ministerityöryhmä muodostaa ja ylläpitää tilannekuvaa turvapaikanhakijatilanteesta sekä seuraa kotoutumisen edistymistä. Tämän ministerityöryhmän kokousten valmistelua varten asetettiin ao. ministeriöiden yhdyshenkilöverkosto. Sisäministeriö on arvioinut turvapaikkahakijamäärät. Sisäministeriö on arvioinut turvapaikkahakijamäärät ja muut laskentaoletukset, joita VM:n koordinoimana on käytetty julkisen talouden suunnitelman (kehyspäätöksen) ja talousarvioesityksen valmistelussa.

Alkuvuonna 2016 asetettiin lisäksi sisäministeriössä työryhmä turvapaikkaprosessin tehokkuuden varmistamiseksi (sisäministeriö, oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö). Työryhmän tehtävänä on tarkastella turvapaikkaprosessin tehokkuutta ja nopeutta läpivirtauksen kannalta sekä käydä siihen liittyen läpi kaikki prosessin eri vaiheet turvapaikanhakijan näkökulmasta. Tarkastelu aloitetaan turvapaikkahakemuksen jättämisestä ja ulotetaan turvapaikanhakijan maasta poistumiseen tai kuntaan sijoittamiseen. Tehtävänä on myös tunnistaa prosessivaiheittain eri toimijoiden väliset rajapinnat sekä tarkastella niihin liittyvää vastuunsiirtoa, tiedonkulkua ja yhteistoimintaa läpivirtaustehokkuuden kannalta. Tämän perusteella nostetaan esille kehittämistarpeet.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on lisäksi todennut seuraavaa:

Perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus

Vuoden 2016 talousarviossa on varauduttu 25 miljoonan euron lisäyksellä vuoden 2016 oppilasmäärän kasvuun perusopetukseen valmistavassa opetuksessa. On huomioitavaa, että täsmällisiä arvioita ei voida tehdä johtuen nopeasta muutoksesta turvapaikkahakijatilanteesta.

Opetuksen järjestäjälle myönnettiin maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaan opetukseen rahoitusta vuonna 2015 n. 15 100 euroa oppilasta kohden. Varainhoitovuoden lopullinen rahoitus muodostuu varainhoitovuoden ja sitä edeltävän vuoden 20.9. oppilasmäärien keskiarvon perusteella.

Muutos opetus- ja kulttuuritoimenrahoituslakiin koskien perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitusta tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016 ja on voimassa vuoden 2016 loppuun. Muutoksen mukaan rahoitusta myönnetään myös oppilaista, jotka eivät ole läsnä laissa säädettynä laskentapäivänä, mutta joille järjestetään perusopetukseen valmistavaa opetusta yhtäjaksoisesti vähintään neljä kuukautta.

Opetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestämisen tila kunnissa

Kunnan velvollisuus järjestää esi- ja perusopetusta koskee kaikkia kunnan alueella asuvia lapsia, myös kansainvälistä suojelua hakevia. Tilannekuvan muodostamiseksi, opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää opetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestämisen tilannetta. Erityisesti selvitetään tilannetta niiden lasten ja nuorten osalta, joita koskeva turvapaikkapäätös on vielä käsittelyssä. Lisäksi perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestämisen laajuuden ennakoimiseksi selvitetään tilannetta kaikkien valmistavan opetuksen oppilaiden osalta. Samalla selvitetään, onko perusopetuksen järjestäjillä riittävät valmiudet järjestää syksystä 2016 lukien tarvittava määrä perusopetusta oppivelvollisuusiän ylittäneille maahanmuuttajille.

1.4 Tarkastusvaliokunta

Tilimuistutuskertomusvastaukset ja vastaukset eduskunnan julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016–2019 antaman selonteon johdosta

EK 11/2008 vp – K 6/2008 vp – K 10/2008 vp – TrVM 1/2008 vp

4. Sähköinen tunnistaminen ja varmennepalveluiden puutteiden ja ongelmien korjaaminen

Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin esille tulleiden sähköisen tunnistamisen ja viranomaisten varmennepalveluiden puutteiden ja ongelmien korjaamiseksi ja esittävän niitä koskevat lainsäädäntöratkaisut sekä muut tarpeelliset toimenpiteet.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunnan lausuman mukaisesti on erilaisissa hankkeissa tai työryhmissä pyritty ratkaisemaan sähköisen tunnistamisen ongelmia vuodesta 2008 lähtien. Alan toimijoilla on ollut ristiriitaisia näkemyksiä tarvittavista ratkaisuista eikä myöskään viranomaisilla ole ollut yhtenevää kantaa. Toukokuusta 2014 lähtien valmisteltiin laajalla, avoimella valmistelulla lakiehdotus (HE 272/2014), jolla muutettiin nykyistä sähköisen tunnistamisen ja allekirjoituksen lakia (617/2009) siten, että toimijoiden välille muodostetaan luottamusverkosto ja kaikkien edellytetään pitävän henkilötietonsa ajantasaisena tarkistamalla ne määräajoin väestötietojärjestelmästä. Eduskunta hyväksyi lain 21.1.2015 (139/2015) ja se tuli voimaan 1.1.2016. Lain toimeenpanon valmistelu tehtiin avoimena valmisteluna, johon alan toimijat osallistuivat laajasti.

Lakimuutoksen on tarkoitus poistaa sähköisen tunnistamisen markkinoita vaivanneet ongelmat ja antaa mahdollisuuksia myös uusille toimijoille tulla markkinoille. Valtiovarainministeriö katsoo, että nämä toimet ovat olleet riittävät ja että näiltä osin hallituksen toimet ovat korjanneet eduskunnan havaitsemat puutteet.

Varmennepalveluiden tilanne on merkittävästi muuttunut sitten eduskunnan lausuman antamisen. Kansalaisille suunnatuissa palveluissa ei ole juurikaan tapahtunut muutosta, koska kansalaiset käyttävät etenkin pankkitunnuksia. Kortti on kansalaisille teknisesti hankala eikä tue nykyisiä laitteita. Sen sijaan varmennepalveluiden käyttö on laajentunut merkittävästi terveydenhuollon ammattihenkilöiden tunnistamisessa ja sähköisissä allekirjoituksissa. Seuraavaksi se tulee laajentumaan sosiaalitoimeen. Myös useat muut ammattikunnat käyttävät valtion varmennepalveluita. Vaikka varmennepalveluiden kehitys ei ole ollut sellaista kuin vuonna 2008 odotettiin, voidaan todeta, että varmennepalveluiden käyttö on levinnyt ja sen infrastruktuuri on tullut käyttöön.

2. Julkishallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla taataan julkishallinnon ja ensimmäiseksi terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteentoimivuus, yhteiset sovelluspalvelut ja avoimet rajapinnat tietojärjestelmien väliseen saumattomaan tietojen vaihtoon.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Eduskunta on edellyttänyt kirjelmässään (EK 21/2008 vp), että julkisen hallinnon ja sen sisällä ensimmäisenä terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteentoimivuus, yhteiset sovelluspalvelut ja avoimet rajapinnat taataan siten, että tietojärjestelmien välinen tiedonvaihto toteutuu saumattomasti.

Edellä mainittuja tavoitteita ja linjauksia on toteutettu valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tiedonhallinnan ja tietojärjestelmäpalveluiden (Kanta) toteutuksessa, jonka myötä on otettu käyttöön sekä yksityisille että julkisille terveydenhuollon palveluntuottajille kuin myös kansalaisille näkyvinä palveluina sähköinen lääkemääräys, potilastiedon arkisto ja Omakanta-palvelu.

Lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007) on lisätty vuonna 2014 sosiaali- tai terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä käytettävän tietojärjestelmän yhteentoimivuutta, tietoturva- ja tietosuojaa sekä toiminnallisuutta koskevien olennaisten vaatimusten edellyttämät täsmennykset. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos on antanut tietoturvan omavalvontaan ja järjestelmien sertifiointiin uudet määräykset 2/2015. Sertifiointiprosessin avulla todennetaan tietojärjestelmän täyttävän määritellyt olennaiset vaatimukset. Sertifiointi koskee Kanta-palveluihin liittyviä tietojärjestelmiä ja Kanta-välityspalveluita. Viestintäviraston hyväksymä arviointilaitos todentaa järjestelmien ja Kanta-välityspalveluiden tietoturvan.

Yhteentoimivuuden edellytyksenä ovat yhtenäiset toiminnalliset, tietosisältöön liittyvät ja tekniset määrittelyt. Kanta-palvelujen voimassa olevien määrityksien listaus ja määrittelyt ovat julkisesti saatavilla Kanta-sivuilla.

Julkisessa hallinnossa tietohallinnon yleisessä ohjauksessa yhteentoimivuuden edistäminen on organisoitu valtiovarainministeriön ja julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan JUHTAn muodostamaan kokonaisuuteen. Yhteentoimivuus on lisäksi otettu huomioon kaikkien laajojen kehittämishankkeiden, kuten Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe-ohjelma) ja Kansallinen palveluarkkitehtuuri -ohjelman ohjaamisessa.

Yhteentoimivuuden määrittelyjä on tehty muun muassa Kuntatieto-ohjelmassa, jossa määritettiin yhteinen suositus kuntien ja kuntayhtymien tililuettelosta, tehtävä- ja palveluluokituksesta, toimipaikkatiedosta sekä taloustietojen välittämisestä tietojärjestelmien välillä. Viitearkkitehtuureissa on kuvattu muun muassa kansallisen palveluväylän ja kuntien asianhallinnan sekä paikkatiedon (valmistuu 2016) kokonaisarkkitehtuurin tavoitetilaa.

Yhteisiä sovelluspalveluja toteutettiin SADe-ohjelmaan sisältyvässä sosiaali- ja terveysalan palvelukokonaisuudessa, jossa syntyi sähköisiä palveluja sekä kansalaisille että sosiaali- ja terveydenhuollosta järjestämisestä vastaaville viranomaisille (mm. ajanvaraus, palveluseteli- ja ostopalvelujärjestelmä). Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori tuottaa valtionhallinnon työntekijöiden päätelaitteet ja viestintätekniiset työvälineet, kuten sähköpostin, verkko- ja videokokouspalvelut, ryhmätyötilat dokumenttien jakamiseen ja työstämiseen, pikaviestintätyökalut, puhelinratkaisut sekä verkkojulkaisualustat.

Avoimia rajapintoja toteutettiin Kansallinen palveluarkkitehtuuri -ohjelmassa, jossa otettiin käyttöön kansallinen palveluväylä ja julkaistiin kansalaisen palvelunäkymän ja tunnistamisratkaisuun beta-versio. Palveluväylän ja muiden integraatioalustojen rajapintojen hallinnointia ja kuvailua varten julkaistiin liityntäkatalogin beta-versio 2015.

Tietojärjestelmien välinen tiedonvaihto on jatkuvaa panostusta vaativa alue. Valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat ryhtyneet riittäviin toimiin julkisen hallinnon yhteentoimivuuden (tietohallintolaki 634/2011), terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden (sähköinen lääkemääräys, potilastiedon arkisto ja Omakanta-palvelu), yhteisten sovelluspalvelujen ja rajapintojen (Kansallinen palveluarkkitehtuuri -hanke VM140:00/2013) kehittämiseksi.

EK 42/2010 vp – M 8/2010 vp – TrVM 9/2010 vp

1. Harmaan talouden torjunta laajalla toimenpideohjelmalla

Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän harmaan talouden torjuntaan laajalla toimenpideohjelmalla. Toimenpiteiden aiheuttamat menot tulee nähdä sijoituksena, ei kustannuksena.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on 19.1.2012 hyväksynyt periaatepäätöksen ”Tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelma vuosille 2012–2015” http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisuta_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20120119Tehost/VN_periaatepaatosehdotus_22.12.2011_2.pdf, jossa on kokonaisvaltaisesti arvioitu myös eduskunnan kannanottojen asiakokonaisuuksia ja otettu ne tarkoituksenmukaiseksi katsotussa laajuudessa ja muodossa osaksi mainittua torjuntaohjelmaa. Toimintaohjelmalla toteutetaan hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta harmaan talouden tehostetusta torjunnasta. Hallitusohjelman mukaan harmaan talouden torjunta on hallituksen kärkihankkeita. Ohjelman tavoitteena on vähentää harmaata taloutta ja talousrikollisuutta sekä tukea laillista yritystoimintaa ja tervettä kilpailua. Ohjelmalla turvataan verojen ja muiden maksujen kertymistä, julkisten palveluiden säilymistä ja varmistetaan julkisten palveluiden rahoitus pohjaa. Toimintaohjelmalla tuetaan tervettä yrittäjyyttä ja työllisyyttä.

Torjuntaohjelman 22 hankkeesta 12 on toteutunut, 9 käynnissä ja 1 keskeytetty. Kehysriihessä 21.3.2013 hallitus hyväksyi 11 uutta harmaan talouden torjunnan lisätoimenpidettä, joista 6 toimenpidettä on toteutunut, 4 käynnissä ja 1 keskeytetty.

Poliisille osoitettu talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnan tehostamisraha 6,4 milj. euroa on kohdennettu pääosin lisähenkilöstön 94 viran palkkauksesta aiheutuviin kustannuksiin sekä harmaan talouden tiedotuskampanjan toteuttamiseen, rahanpesurikosten, korruption paljastamisen ja liikenteen harmaan talouden paljastamisen tehostamiseen.

Torjuntaohjelma päättyi vuoden 2015 lopussa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Edellisellä hallituskaudella toteutettiin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaohjelmaa. Ohjelma on päättynyt.

2. Talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämishjelmiin sisältyvien hankkeiden toimeenpano ja niiden vaikutusten raportointi

Eduskunta edellyttää hallituksen raportoivan talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämishjelmiin sisältyvien hankkeiden toimeenpanosta ja niiden vaikutuksista ohjelmakauden päätyttyä. Harmaan talouden ja talousrikosten torjuntaohjelmien vaikutusten analysoimiseksi on kehitettävä menetelmiä, joilla vaikutuksia pystytään mahdollisimman luotettavasti seuraamaan.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on todennut seuraavaa:

Talousrikostorjunnan johtoryhmän tehtävänä on ollut sovittaa yhteen eri viranomaisien suunnitelmia harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa sekä seurata ja raportoida säännöllisesti ministerityöryhmälle torjuntaohjelman etenemisestä ja mahdollisesti tarvittavista uusista toimenpide-ehdotuksista.

Osaan toimintaohjelman hankkeista eduskunta on jo hyväksynyt lainsäädännön muutoksia.

Hallituksen vuosikertomuksessa 2015 hallitus raportoi eduskunnalle torjuntaohjelmaan sisältyvien hankkeiden etenemisestä ja toimeenpanosta.

Torjuntaohjelma päättyi vuoden 2015 lopussa.

3. Harmaan talouden torjuntaan riittävät voimavarat

Eduskunta edellyttää hallituksen kohdentavan harmaan talouden torjuntaan riittävät voimavarat. Harmaan talouden torjunnan viranomaisresursointi on irrotettava tuottavuusohjelmasta. Viranomaistoimintoihin on suunnattava riittävästi määrärahoja koulutuksen ja erityisosaamisen kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on todennut seuraavaa:

Vuodelle 2015 (ja vuodelle 2016) poliisille on kohdennettu 6,4 milj. euroa tehostamisrahaa talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaan. Tehostamisrahalla on huomattava merkitys poliisin suorituskykyyn, sillä kohdennettu määrä on noin 20 % poliisin talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnan vuosittaisista kokonaiskustannuksista.

Poliisihallituksen poliisiyksiköille asettamat henkilöstöresurssitavoitteet olivat keskeinen seurannan kohde. Poliisihallitus teki myös kenttäkäynnit jokaiseen poliisiyksiköön seurannan ja raportoinnin tehostamiseksi. Poliisilla oli vuonna 2015 talousrikos- torjunnassa keskimäärin 540 virkaa, joista 95 virkaa oli perustettu tehostamisrahalla. Käytettävissä olevilla resursseilla pystyttiin päättämään 1955 rikosasiaa ja vähentämään avointen juttujen määrää vuoden 2014 lopun tilanteeseen verrattuna sekä jäljittämään rikoshyötyä 27,5 milj. euroa.

Harmaan talouden vastaista tiedotuskampanjaa on jatkettu yhdessä yli 20 yhteistyökumppanin kanssa eri medioissa ja luentotilaisuuksilla kouluissa.

Torjuntaohjemaan liittyvä rahoitus päättyi 2015.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Harmaan talouden torjunnan viranomaisresursointi ei ole tuottavuusohjelmassa, sillä tässä tarkoitetut tuottavuusohjelmat ovat päättyneet.

Tuomioistuininmomentilla vuosina 2012–2015 olleella harmaan talouden torjuntaan varatulla lisärahoituksella (1,561 milj. euroa v. 2015) on voitu palkata lisähenkilöstöä (noin 24 henkilötyövuotta) siten, että talousrikosasioiden käsittely ei ole tuomioistuimissa voimakkaasti ruuhkautunut.

Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan momentilla vuosina 2012–2015 olleella harmaan talouden torjuntaan varatulla lisärahoituksella (1,343 milj. euroa v. 2015) on vahvistettu ulosoton erikoisperinnän valtakunnalliseksi laajennettua organisaatiota ja konkurssipesien erityistarkastuksia on pystytty tekemään riittävässä määrin.

Syyttäjälaitos on osoittanut vuoden 2015 lisämäärärahalla (3,296 milj. euroa eli 1 milj. euroa enemmän kuin v. 2014) 31 syyttäjähenkilötyövuoden panoksen harmaan talouden torjuntaan. Keskimääräinen syyteharkinta-aika talousrikosasioissa säilyi vuoden 2014 tasolla. Harmaan talouden torjuntaan kohdistetut henkilötyövuodet pysyivät ennallaan, koska syyttäjälaitos oli varautunut merkittäviin henkilöstövähennyksiin, eikä lisärekrytointeja pidetty mahdollisina. Vuoden 2015 julkisen talouden suunnitelmissa (2.4.2015 ja 28.9.2015) sekä vuotta 2016 koskevassa talousarviossa päätettiin, että vuodesta 2016 lukien syyttäjälaitoksen kehyksissä on 3,3 miljoonan euron pysyvä tasomuutos, joka määrältään vastaa harmaan talouden torjuntaan kohdistettua lisärahoitusta.

4. Tilaajavastuulain kokonaisarviointi

Eduskunta edellyttää hallituksen ottavan tilaajavastuulain kokonaisarvioinnin ja uudistuksen kohteeksi. Lain kehittämistarpeita on eriteltävä käytännössä saatujen kokemusten pohjalta ja laille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 4 päivänä lokakuuta 2012 kolmikantaisen työryhmän selvittämään tilaajavastuulain uudistamistarve niin, että lailla pystytään nykyistä tehokkaammin ehkäisemään ja torjumaan talousrikollisuutta sekä harmaata taloutta. Työryhmän työn pohjalta hallitus antoi eduskunnalle hallituksen esityksen (HE 161/2014) laeiksi tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain ja lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta. Laki tuli voimaan 1.9.2015.

6. Rekisteritietojen ajantasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden parantamiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rekisteritietojen ajantasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden parantamiseksi. Tässä yhteydessä on arvioitava myös rekisterimerkintärikosta koskevan sääntelyn kehittämistarvetta, jotta kriminalisoinnilla voidaan tehokkaasti ennalta ehkäistä rekisteritietojen vääristelyä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 10 päivänä syyskuuta 2012 työryhmän valmistelemaan yritysten harmaan talouden torjuntaan liittyvien julkisten velvoitteiden hoitamisen helpottamista. Työryhmän tehtävänä on parantaa harmaan talouden torjunnassa tarvittavien rekisteritietojen saatavuutta. Työryhmän erityisenä tehtävänä oli selvittää mahdollisuudet saada esimerkiksi tilaajavastuulain mukaisten velvoitteiden täyttämiseen tarvittavat viranomaistiedot maksutta sekä selvittää mahdollisuuksia edistää viranomaisrekisterien ajantasaisuutta ja luotettavuutta.

Työryhmä esitti, että tilaajavastuulain edellyttämät tiedot tulisi olla saatavilla yhdestä viranomaisen ylläpitämästä palvelusta, joka olisi parhaiten toteutettavissa yritys- ja yhteisötietojärjestelmän (YTJ) kautta. Työryhmän esityksiä on huomioitu hallituksen esityksessä (HE 161/2014) laeiksi tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain ja lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta. Laki tuli voimaan 1.9.2015.

7. Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin tarkistaminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin tarkistamiseksi muun muassa siten, että se kattaa työvoimahallinnon, työsuojelun sekä ulkomaalaisrekisteröinnin.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Kohta on otettu huomioon valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytyssä tehostetussa harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmassa vuosille 2012–2015 ja sen hankkeessa 13.

Lisäksi kevään 2013 kehysriihessä hallitus linjasi yhtenä harmaan talouden torjunnan lisätoimena harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalan laajentamista siten, että se kattaa kaikki keskeiset yritystuet ja elinkeinoluvat silloin, kun niiden edellytyksenä on se, että toimija on hoitanut lakisääteiset velvoitteensa.

Vuonna 2014 Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalaa laajennettiin tukemaan säätiövalvontaa (HE 166/2014) sekä työtapaturma- ja ammattitautilaisissa säädettyä vakuuttamisvelvoitteiden valvontaa (HE 277/2014). Lisäksi liikennelupaviranomaisen tietojenvaihtosäännöksiä laajennettiin, jolloin velvoitteidenhoitoselvitysten käyttäminen tuli mahdolliseksi joukkoliikennelupien myöntämisessä ja valvonnassa (HE 315/2014).

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys, jossa ehdotetaan työsuojeluhallinnon tilaajavastuu- ja ulkomaalaistarkastustoiminnon liittämistä velvoitteidenhoitoselvityspalvelun käyttäjiksi. Rahanpesulainsäädännön uudistamistyöryhmä esitti loppuraportissaan (VM139:00/2014) laajennettavaksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin 13 kohtaa siten, että Harmaan talouden selvitysyksikkö voisi laatia velvoitteidenhoitoselvityksiä lupaviranomaisena toimivalle aluehallintovirastolle, tukemaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä valuutanvaihtotoimintaa harjoittavien sekä yrityspalveluja tarjoavien yritysten osalta.

Selvitykset tietojenvaihtosäännöksen edistämiseksi

Harmaan talouden selvitysyksikössä on valmistunut elokuussa 2014 selvitykset ulkomaalaislupia käsittelevien viranomaisten (TEM, Migri, Poliisi), poliisin lupahallinnon (elinkeinoluvat) sekä julkisten tukien myöntäjien tiedonsaantioikeuksien laajentamiseksi.

Loppuvuonna 2015 valmistui selvitys aluehallintoviraston rahanpesulainsäädännön nojalla valvottavista rekisteröintivelvollisista yrityksistä koskien valuutanvaihtotoimintaa harjoittavia sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluja tarjoavia yrityksiä.

Alkuvuonna 2016 valmistuivat selvitykset eräistä muista aluehallintoviraston valvottavista rekisteröintivelvollisista sekä toimilupavalvottavista yrityksistä, joista ensimmäinen selvitys koski kuluttajaluottoja tarjoavien yritysten rekisteröitymisvelvollisuuden edellytyksiä sekä perintätoimintaa harjoittavien yritysten, panttilainauslaitosten ja löytötavaratoimistojen toimilupien saamisedellytyksiä. Toinen selvitys koski kiinteistövälistystä ja vuokrahuoneiston välitystä harjoittavien yritysten rekisteröitymisvelvollisuuden edellytyksiä. Kaikki edellä mainitut selvitykset tähtäsivät yhtäältä Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalan laajentamiseen sekä toisaalta valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeuksien laajentamiseen. Selvityksissä ehdotettiin rekisteröinnin ja toimiluvan saannin edellytyksiä muutettavaksi harjannanvaraiseksi siten, että valvontaviranomaisella olisi oikeus tarkistaa hakijan lakisääteisten velvoitteiden hoitaminen.

Velvoitteidenhoitoselvityspalveluita voidaan laajentaa tukemaan harmaan talouden torjuntaa samassa yhteydessä, kun selvityksen pyytjäviranomaista koskevaa lainsäädäntöä muutetaan tiedonsaantioikeuksien laajentamiseksi.

Viranomaistietopalvelurajapintahanke (VTPR) viranomaistiedon saatavuuden lisäämiseksi

Osana edellä mainittua harmaan talouden torjuntaohjelman hanketta käynnistettiin ns. VTPR-hanke (viranomaistietopalvelurajapintahanke) vuosille 2012–2015. Hanke valittiin Valtiovarainministeriön hallinnonalan VATU-kärkihankkeeksi (valtion tuottavuus- ja tuloksellisuusohjelma). VTPR-hanketta on jatkettu vuoden 2017 loppuun. Hankkeessa Verohallinto toteuttaa viranomaistietopalvelurajapinnan, jolla tavoitellaan julkishallinnon yritystietovarantojen tietojen saattamista joustavasti velvoitteidenhoitoselvitykseen oikeutettujen viranomaisten käyttöön.

Vuonna 2014 ensimmäisinä hankeviranomaisina tietoja toiminnassaan alkoivat hyödyntää ulosottohallinto, Verohallinto, ELY-keskuksen liikennelupaviranomainen, Konkurssiasiamies, Tekes ja TEM-konserni. Vuoden 2015 aikana toteutettiin työttömyysvakuutusrahaston ja Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen rajapinnat. Tullin, Eläketurvakeskuksen ja työsuojeluhallinnon (tilaajavastuutoiminto sekä ulkomaalaisvalvonta) rajapintaliittymät on tarkoitus toteuttaa vuoden 2016 aikana.

8. Majoitus- ja ravintola-alalla käytettäviä tyyppihyväksytyjä kassakoneita koskevan lainsäädännön valmisteleminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tyyppihyväksytyjä kassakoneita koskevan lainsäädännön valmistelemiseksi ja käyttöön ottamiseksi ohimyyntin kontrolloimiseksi ravintola-alalla. Ravintola-alalta saatujen kokemusten perusteella vastaavanlaisen lainsäädännön ulottamista muillekin käteistoimialoille on harkittava.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

”Osana harmaan talouden toimintaohjelmaa hallitus edellyttää, että tehdään majoitus- ja ravitsemisalalla selvitys kassakoneiden manipuloinnin yleisyydestä sekä

mahdollisuudesta torjua ohimyyntiä. Selvityksen pohjalta valmistellaan tarpeelliset säännökset velvollisuudesta käyttää tyyppihyväksytyjä kassakoneita sekä velvollisuudesta tarjota kuitti laiminlyönneistä aiheutuvine mahdollisine seuraamuksineen. Selvitetään vastaavanlaisen lainsäädännön tarve ja soveltuminen muilla käteistomaloilla (toimintaohjelmanhanke 8).

Kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annettu laki tuli voimaan vuoden 2014 alusta. Lain soveltamisalaa ei ole rajattu pelkästään majoitus- ja ravitsemisalaan. Tyyppihyväksytyjen kassakoneiden osalta Harmaan talouden selvitysyksikön laatima selvitys kassalaitteista ja tulonsalauksesta (ilmiöselvitys 13/2013) valmistui kesällä 2013.”

Työ- ja elinkeinoministeriössä selvitettiin myös mahdollisuuksia siirtyä käyttämään tyyppihyväksytyjä kassakoneita ohimyyntin estämiseksi. Ajatuksesta kuitenkin luovuttiin kustannussyistä ja järjestelmästä aiheutuvan hallinnollisen taakan takia. Myös tekninen toteutus ja tiettyyn kassajärjestelmään lukkiutuminen herätti epäilyksiä. Selvitystyön aikana ilmeni mm. että yritykset olivat ottaneet käyttöön perinteisiä kassakoneita kehittyneempiä järjestelmiä (esim. pilvipalvelu, josta kuitti lähetetään sähköpostilla asiakkaalle) ja tyyppihyväksytyt kassakoneet todennäköisesti olisivat esteenä tällaiselle kehitykselle ja pakottaisivat yritykset palaamaan takaisin perinteisen tyyppiin kassakoneisiin. Tämän tyyppinen sääntely olisi myös huonosti sopinut työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltavaksi. Järjestelmässä olisi ollut kyse verovalvonnasta ja se tulisi valmistella valtiovarainministeriössä.

9. Verovalvonnan tarpeiden huomiointi arvopapereiden moniportaaisessa hallintarekisteröinnissä

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiinnittää arvopapereiden moniportaaisessa hallintarekisteröinnissä vakavaa huomiota verovalvontaan. Lisäksi lainsäädännön vaikutuksia tulee seurata erityisen tarkasti ja puuttua lainsäädännöllisin ja muin toimenpitein lainvastaisiin järjestelyihin.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen esitys arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistukseksi (HE 32/2012 vp) annettiin eduskunnalle huhtikuussa 2012. Lait tulivat voimaan 1.1.2013. Lainsäädännön valmistelun yhteydessä arvopapereiden moniportaista hallintaa koskeva sääntely erotettiin omaksi asiakokonaisuudekseen jatkotyöhön. Hankkeen toisessa vaiheessa arvioitiin virkatyönä mahdollisuuksia kehittää arvopapereiden moniportaista hallintaa ja erityisesti selvitettiin kansainväliseen yhteistyöhön ja verotietojen vaihdon parantamiseen liittyviä kysymyksiä siinä.

EU:n arvopaperikeskusasetuksen (909/2014) voimaantulon johdosta asetettiin keväällä 2014 valtiovarainministeriön työryhmä laatimaan ehdotukset kansallisen lainsäädännön tarpeelliseksi muutoksiksi asetuksen johdosta. Työryhmän hallituksen esityksen muotoon laatimat ehdotukset olivat lausunnoilla kesällä 2014. Työryhmän työtä omistuksen julkisuutta koskevien ehdotusten osalta asetettiin seuraamaan erillinen seurantaryhmä. Lausuntokierroksen palautteen huomioon ottamisen jälkeen laadittiin syksyllä virkatyönä hallituksen esitys, joka annettiin lausuntokierrokselle marraskuussa 2014. Saatujen lausuntojen jälkeen asetuksen kansallista voimaan-

panoa on jatkovalmisteltu virkatyönä ja kolmas lausuntokierros järjestettiin marras-kuussa 2015. Lausuntokierroksen jälkeen EU:n arvopaperikeskusasetuksen täytäntöönpanoa päätettiin jatkaa siten, että Suomessa toimivan arvopaperikeskuksen tilinhoitajat eivät voi kirjata arvo-osuustililaissa (827/1991) tarkoitetulle arvo-osuustilille osakkeenomistajan sijaan hallintarekisteröinnin hoitajaa, jos osakkeenomistaja on suomalainen sijoittaja.

Suomalaisen yhtiön valitessa ulkomaisen arvopaperikeskuksen on mahdollista, että syntyy tilanne, jossa suomalaisen yhtiön liikkeeseen laskemia osakkeita säilytetään moniportaisesti myös suomalaisten sijoittajien lukuun, vaikka arvo-osuustililaissa kielletään kirjaamasta suomalaisen omistamia arvo-osuuksia hallintarekisteröidylle arvo-osuustilille. Suomessa toimiva arvopaperien säilyttäjä voi nimittäin olla osapuolena ulkomaisessa arvopaperikeskuksessa tai säilyttäjä voi olla ulkomaisen arvopaperikeskuksen osapuolen asiakas. Arvo-osuustililaissa tarkoitettu arvopaperien säilytys on arvo-osuusjärjestelmän ulkopuolista säilytystä, johon ei sovelleta arvo-osuustililakia. Säilyttäjä ei myöskään ole mainituissa laeissa tarkoitettu hallintarekisteröinnin hoitaja, vaan arvopaperitileistä annetussa laissa (750/2012) tarkoitettu säilyttäjä, jonka säilytettäväksi suomalaisyhtiön osake on tullut ulkomaisen arvopaperikeskuksen kautta.

Tilanne on mahdollinen siksi, että EU:n arvopaperikeskusasetuksessa ei säädetä arvopaperien säilytysjärjestelmistä eikä Suomen lainsäädännöllä voida ylipäätään säätää ulkomaisten arvo-osuusjärjestelmää vastaavien järjestelmien sisällöstä. Suomalaista yhtiötä ei myöskään voida rajoittaa valitsemasta asetuksen nojalla ulkomaista arvopaperikeskusta.

Esitystä jatkovalmistellaan yhteistyössä oikeusministeriön kanssa ja hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevään 2016 aikana.

Veroviranomaisten tietojensaanti kaikista osakkeiden omistajista tulee laajentumaan 2017 lukien.

Veroviranomaiset tulevat saamaan hyvin kattavasti tietoa suomalaisista osakeomistuksista n OECD:n yhteisen raportointistandardin (Common Reporting Standard – CRS) ansiosta. Tämä otetaan käyttöön Berliinissä 29 päivänä lokakuuta 2014 allekirjoitetulla monenkeskisellä toimivaltaisten viranomaisten sopimuksella finanssitilietojen automaattisesta vaihtamisesta. OECD:n 16 päivänä joulukuuta 2015 päivätyn tiedon mukaan monenkeskiseen sopimukseen on liittynyt jo 77 lainkäyttöaluetta. Tietojenvaihto alkaa vuonna 2017 koskien tietoja vuodelta 2016.

Saatava tieto on tilien saldotietoa sekä tilillä säilytyksessä oleville varoille kalenterivuonna maksettujen osinkojen, korkojen, myynti- ja lunastushintojen sekä muiden tuottojen yhteismäärätiedot. Tiedot saadaan tapahtumavuotta seuraavan syyskuun loppuun mennessä.

Lisäksi ns. virka-apudirektiivin (Euroopan unionin neuvoston direktiivi 2011/16/EU hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla) muutos, joka saatettiin kansallisesti voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016 voimaan tulleilla laeilla (HE 129/2015 vp), sisältää CRS vastaavat säännöt. Sitä sovelletaan jäsenvaltioiden välisessä tietojenvaihdossa. Myös siinä tietojenvaihto alkaa vuonna 2017 koskien tietoja vuodelta 2016, paitsi Itävallan osalta, joka tulee mukaan vuotta myöhemmin

10. Törkeiden veropetosten ja muiden törkeiden talousrikosten enimmäisrangaistuksen koventaminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin törkeiden veropetosten ja muiden törkeiden talousrikosten enimmäisrangaistuksen koventamiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomausten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen strategisen ohjelman mukaan tavoitteena on, että rangaistukset vastaavat yleistä oikeustajua. Tarkoituksena on varmistaa, että rikoksista annettavat rangaistukset ovat oikeudenmukaisessa suhteessa teon moitittavuuteen. Oikeusministeriö on käynnistänyt tähän liittyen kattavan tutkimushankkeen, jossa tarkastellaan kansalaisten käsityksiä rangaistustasosta. Hankkeen kestoksi on arvioitu 1,5–2 vuotta. Mahdollisia tarpeita lainsäädännön tarkistamiseen arvioidaan tutkimuksen valmistuttua.

11. Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa oikeushenkilön rangaistusvastuun arvioinnin kohteeksi. Oikeustilan arvioinnissa on pantava merkille yhteisöosakon tuomitsemisen edellytykset yhtä lailla kuin yhteisöosakon suuruus.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

”Oikeushenkilön rangaistusvastuun arviointia ei sisällytetty tavoitteena valtioneuvoston 19.1.2012 hyväksymään tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan, koska oikeushenkilön rangaistusvastuun tuomitsemisen edellytyksissä ei ole havaittu merkittäviä ongelmia.” Yhteisöosakon asteikkoon ei ole europyöristystä lukuun ottamatta tehty tasokorotuksia vuoden 1995 jälkeen. Oikeusministeriössä on tämän johdosta valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi, jossa ehdotetaan yhteisöosakon asteikon korottamista noin kolminkertaiseksi, pienin rahamäärä 2 500 euroon ja enimmäismäärä 2 500 000 euroon.

12. ”Ne bis in idem” -oikeusperiaatteen soveltaminen

Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin, jotta ”ne bis in idem” -periaatteen soveltamista selkeytetään lainsäädäntötoimin ja ottaen samalla erityisesti huomioon sen, ettei näin heikennetä talousrikosten seuraamusjärjestelmän ennalta ehkäisevää vaikutusta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on yhdessä valtiovarainministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Ne bis in idem on latinankielinen fraasi ja oikeusperiaate, jonka mukaan ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti.

Eduskunta on selkeyttänyt lainsäädäntöä 22.10.2013 hyväksytyllä lailla erillisellä päätöksellä määrättävästä veron- tai tullinkorotuksesta sekä eräillä siihen liittyvillä laeilla, jotka ovat tulleet voimaan 1.12.2013.”

13. Törkeää kiskonnantapaista työsyrijntää koskevan säännöksen valmistelu

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee säännöksen rikoslain 47 lukuun törkeästä kiskonnantapaisesta työsyrijnnästä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Työperäistä hyväksikäyttöä on käsitelty kattavasti ihmiskauppaa koskevassa lainsäädäntöhankkeessa, jossa tarkasteltiin muun muassa kiskonnantapaisen työsyrijnnän ja ihmiskaupparikosten välistä rajanvetoa. Vuonna 2012 mietintönsä julkaissut työryhmä esitti ihmiskauppasäännöksiin täsmennyksiä, joiden tarkoituksena oli selvittää rajanvetoa kiskonnantapaiseen työsyrijntään. Muutoksia valmistelleessa työryhmässä keskusteltiin tarpeesta säätää erillisestä törkeästä kiskonnantapaisesta työsyrijnnästä. Tätä ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi, sillä törkeitä tapauksia tulisi arvioida lähtökohtaisesti ihmiskaupparikoksina. Näin myös käytännössä tapahtuu. Esiin nousi huoli siitä, että törkeän kiskonnantapaisen työsyrijnnän lisääminen rikoslakiin vaikeuttaisi entisestään ihmiskauppasäännösten soveltamista rikosten välisten rajanveto-ongelmien vuoksi. Hallituksen esitys lakimuutoksista annettiin vuonna 2014 (HE 103/2014 vp), eikä siihen sisällynyt säännösehdotusta kiskonnantapaisen työsyrijnnän törkeästä tekemuodosta. Muutokset tulivat voimaan vuoden 2015 alussa.

14. Pimeää palkkaa koskevien rikosjuttujen asianmukainen käsittely turvaamalla voimavarat poliisi-, syyttäjä- ja tuomioistuinlaitoksessa

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin voimavarojen turvaamiseksi poliisi-, syyttäjä- ja tuomioistuinlaitoksessa, jotta pimeää palkkaa koskevat rikosjutut voivat tulla asianmukaisesti käsitellyiksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on todennut seuraavaa:

Poliisi on ollut mukana viranomaisyhteistyössä toteutetuissa harmaan talouden valvontaiskuissa. Poliisi on osaltaan ulottanut harmaan talouden valvonnan osaksi ulkomaalais- ja ravintolavalvontaa.

Poliisihallitus ja Valtakunnansyyttäjänvirasto antoivat yhteisen talousrikostutkintaan suunnatun toimintamallin tutkintatoimenpiteiden yhtenäistämiseksi.

17. Ongelmakohtat liiketoimintakiellosta annetussa laissa ja sen soveltamiskäytännössä

Eduskunta edellyttää hallituksen käynnistävän välittömästi selvityksen siitä, minkälaisia ongelmakohtia liiketoimintakiellosta annettuun lakiin ja sen soveltamiskäytäntöön sisältyy. Tämän jälkeen on ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta liiketoimintakiellosta muodostuu uskottava harmaan talouden torjuntakeino.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on todennut seuraavaa:

Poliisi odottaa liiketoimintakieltoa koskevan lainsäädäntövalmistelun edistymistä. Lainsäädännön muutoksien avulla edistetään tehokasta valvontaa.

Poliisi on suorittanut vuoden 2015 aikana liiketoimintakiellon valvontaa perustoiminnan yhteydessä.

Liiketoimintakiellon tehostamisesta on valmistunut arviomuistio ja oikeusministeriössä valmistellaan lainsäädäntömuutosta.

Lainsäädäntömuutoksen jälkeen asia ei enää edellytä toimenpiteitä.

19. Hallinnollisten seuraamusmaksujen käytön laajentaminen aloilla, joilla harmaa talous on laajaa

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää välittömästi hallinnollisten seuraamusmaksujen käytön laajentamista nykyisestä erityisesti aloilla, joilla harmaa talous on laajaa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa on todennut seuraavaa:

Tätä kannanottoa toteuttaa eduskunnan 22.10.2013 hyväksymä laki erillisellä päätöksellä määrättävästä veron- tai tullikorotuksesta (781/2013) ja siihen liittyvät lait, jotka ovat tulleet voimaan 1.12.2013.

Oikeusministeriön oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013–2025 todetaan keskipitkän aikavälin tavoitteena, että hallinnollisten sanktioiden käyttöalan laajentamisen edellytykset selvitetään. Selitys on tarkoitus käynnistää tällä hallituskaudella.

22. Harmaan talouden torjunta hallituksen lainsäädäntösuunnitelman laadinnassa

Eduskunta edellyttää hallituksen lainsäädäntösuunnitelman laadinnassa nostavan harmaan talouden torjunnan nimenomaisesti esille sekä strategiatasolla että merkittäviä säädöshankkeita valittaessa.

Pääministeri Juha Sipilän hallitus ei ole laatinut samankaltaista lainsäädäntösuunnitelmaa kuten edellinen hallitus, minkä vuoksi lausumaa ei voida tässä muodossa enää toteuttaa.

23. Veronkiertämisen luonteisen verosuunnittelun ehkäiseminen lainsäädännössä

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan lainsäädäntöä valmisteltaessa siitä, ettei lainsäädäntö mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Lainsäädäntöä valmisteltaessa selvitettiin eri lainsäädäntövaihtoehtoja. Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (983/2012) ja laki verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta (984/2012) tulivat voimaan 1.1.2013, ja lakeja sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2014 toimitettavassa verotuksessa. Muutoksella rajoitetaan yhteisöjen sekä avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden suorittamien korkomenojen vähennysoikeutta elinkeinotoiminnan tulolähteessä. Rajoitusta sovelletaan sekä kansallisiin että rajat ylittäviin korkosuorituksiin. Sääntelyllä puututaan yritysten verosuunniteluun. Verohallinnolta on saatu alustavia tietoja elinkeinotulolähteessä sovellettavan korkovähennysoikeuden rajoitussäännöksen vaikutuksista. Asian selvittelyä jatketaan valtiovarainministeriön asettamassa työryhmässä, joka selvittää OECD:n veropohjan rapautumista ja voitonsiirtoja estävän ns. BEPS-hankkeen (Base Erosion and Profit Shifting) taloudellisia vaikutuksia. Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n ja OECD:n veropohjan rapautumisen vastaisiin hankkeisiin. Hankkeiden pohjalta arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet.

24. Voimavarojen kohdentaminen merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan

Eduskunta edellyttää hallitukselta voimavarojen kohdentamista merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan. Huomiota on kiinnitettävä myös lainsäädäntöön, joka kasvat-
taa riskiä harmaan talouden laajenemisesta. Jälkiseurannan tulosten perusteella on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntakeinojen kehittämiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on todennut seuraavaa:

Talouspoliittinen ministerivaliokunta on 18.11.2015 antanut talousrikostorjunnan johdoryhmälle tehtäväksi valmistella harmaan talouden torjuntastrategian vuosille 2016–2020.

EK 25/2011 vp – K 17/2011 vp – TrVM 5/2011 vp

2. Oikeus- ja sisäasiainhallinnon yhteinen asianhallinta- ja tietojärjestelmä

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja ottaa käyttöön oikeus- ja sisäasiainhallinnon yhteisen asianhallinta- ja tietojärjestelmän siten, että se myös aikataulunsa osalta mahdollistaa esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön voimaantulon, ja raportoi eduskunnalle seuraavassa tilinpäätöskertomuksessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on todennut seuraavaa:

Sisäministeriön ja oikeusministeriön tavoitteena on oikeusprosessin joutuisuuden parantaminen sekä saumaton sähköinen tiedonkulku rikosasian käsittelyketjun päästä päähän. Syntyvien ratkaisujen yhteentoimivuutta on varmistettu hallinnonalojen välisellä yhteistyöllä. Poliisihallinnon VITJA- ja oikeushallinnon AIPA -hankkeille sekä lisäksi oikeusministeriön Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämis- ja asiakastietojärjestelmähankkeelle (ROTI -hanke) on asetettu yhteistyöryhmät. Hankkeille on perustettu toteutustyötä koordinoivat hanketoimistot, jotka ovat yhteydessä toisiinsa. Hankkeiden välistä yhteistyötä koordinoi POOL -yhteistyöelin, jossa ovat edustettuina sisäministeriö ja oikeusministeriö ja keskeiset keskusvirastot molemmilta hallinnonaloilta. Näiden lisäksi hankejohtajat tapaavat säännöllisesti.

VITJA perustuu työprosessien määrittelyn pohjalta rakennettavaan toiminnanohjausjärjestelmään, johon kuuluu olennaisena osana myös dokumenttien hallinta. AIPAAan toteutettava lainkäyttötoiminta taas on asianhallinta- ja asiakirjapohjaista. AIPA-järjestelmässä käsiteltävissä rikos- ja pakkokeinoasioissa syyttäjien ja tuomioistuimien tarvitsemat toiminnot rakentuvat yhteisten teknisten ratkaisujen varaan. Samoja ratkaisuja hyödynnetään mahdollisimman laajasti myös riita- ja hakemusasioissa, joita tuomioistuimet rikos- ja pakkokeinoasioiden lisäksi käsittelevät AIPA-järjestelmässä. ROTI -hankkeen tuotoksena, korvaten nykyiset käytössä olevat rikosseuraamusalan tietojärjestelmät, syntyy uusi asiakastietojärjestelmä, jonka avulla toteutetaan, hallitaan ja ohjataan rangaistusten täytäntöönpanoprosesseja ja kyse on pelkän tietojärjestelmän rakentamisen lisäksi laajasta toimintojen ja prosessien kehittämishankkeesta.

Vitja -järjestelmän piti olla käytössä 1.1.2014. Toimituksen vaikeuksien takia Vitja-järjestelmän toimitussopimus purettiin Tieto Finland Oyj:n kanssa 6.6.2014. Tämän jälkeen VITJA -hanke on järjestäytynyt uudelleen ja toimittajaksi valittiin syksyllä 2015 Capgemini. Hanke on jaettu seitsemään osakokonaisuuteen, jotka tullaan erikseen kilpailuttamaan. Ensimmäisessä osakokonaisuudessa toteutetaan Vitja järjestelmän sovelluskehitysalusta (ns. moottori) ja poliisin tiedustelujärjestelmä. Vitjan uusi aikataulu ulottuu vuoden 2018 loppuun saakka.

VITJA- ja AIPA -hankkeet ovat vuoden 2015 aikana jatkaneet tiivistä yhteistyötä. Rakennettavien tietojärjestelmien välille tullaan luomaan sähköinen rajapinta, jonka kautta rikosasian käsittelyyn tarvittavat tiedot ja -materiaalit välitetään järjestelmien

välillä. VITJAn viivästymisen vuoksi AIPA -hankkeessa päätettiin vuonna 2014 siirtää rikosasioiden käsittelyprosessin toteutus hankkeen viimeiseksi vaiheeksi, jotta VITJA -rajapinta ehditään suunnitella ja rakentaa ennen AIPA -järjestelmän käyttöönottoa rikosasioissa. Rikosasioiden käsittelyn liittyvät yhteistyö on kuitenkin jatkunut vuoden 2015 aikana. Hankkeiden yhteistyöryhmä on käsitellyt esitutkinta-aineiston kokoamiseen, tallentamiseen ja välittämiseen liittyviä sisällöllisiä ja toiminnallisia kysymyksiä. Yhteisenä tavoitteena on järjestelmien toiminnan suunnittelu niin, että sähköinen tiedonvaihto olisi omiaan parantamaan poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen edellytyksiä laissa säädettyjen tehtävien hoitamisessa. ROTI -hanke on myös toiminut hyvin tiiviissä yhteydessä sekä VITJA- että AIPA -hankkeeseen ja on vuodesta 2015 alkaen ollut mukana hankkeiden yhteisessä yhteistyöryhmässä.

AIPA -hankkeen ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan pakkokeinoasioiden käsittely käräjäoikeuksissa ja summaaristen sakkoasioiden käsittely syyttäjänvirastoissa. VITJAn aikataulun vuoksi näissä asiaryhmissä joudutaan turvautumaan siirtymäkauden järjestelyihin, eli rakentamaan AIPA -järjestelmälle rajapinnat poliisiin nykyisiin järjestelmiin. Summaaristen sakkoasioiden käsittelyä varten rakennetaan rajapinta poliisi Patja-järjestelmään. Järjestelmän käyttöönotto ja siihen liittyvä sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) voimaan saattaminen on aikataulutettu joulukuun 2016 alkuun. Pakkokeinojen käsittelyä varten AIPA -järjestelmään rakennetaan niin ikään rajapinta poliisin Patja-järjestelmään ja lisäksi toinen rajapinta Salpa-järjestelmään. Pakkokeinojen käsittelyyn liittyvät rajapintatyö on edennyt vuoden 2015 aikana niin, että tiedonvaihtoa järjestelmien välillä on päästy jo testaamaan. Tavoitteena on, että käyttöönotto myös pakkokeinojen kohdalla voisi tapahtua vuoden 2016 aikana tai viimeistään seuraavan vuoden alussa.

AIPA -hankkeen seuraavassa vaiheessa toteutetaan VITJA -järjestelmästä riippumattomat yleisten tuomioistuinten riita- ja hakemusasiat. VITJAn aikataulusta riippuvaisten rikosasioiden toteutus käynnistetään AIPA -hankkeessa vasta tämän jälkeen. Määrittelytyötä kuitenkin tehdään hankkeiden välisenä yhteistyönä ennen toteutukseen siirtymistä. Hankkeiden yhteisesti laatiman uuden aikataulun mukaan rikosasioiden käyttöönotto molemmissa järjestelmissä tapahtuu tavoitteen mukaan v. 2018. Uusi aikataulu ei edellytä erityisiä siirtymäkauden järjestelyjä rikosasioiden käsittelyyn, vaan toiminnot voidaan toteuttaa suoraan AIPA- ja VITJA -järjestelmiin.

Uusi esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädäntö on saatettu voimaan. Uusien lakien vaatimat muutokset on toteutettu nykyisiin tietojärjestelmiin poliisin Patjaan ja Salpaan, syyttäjän Sakariin ja yleisten tuomioistuinten Sakariin.

EK 10/2012 vp – TRO 4/2012 vp – M 3/2012 vp – TrVM 2/2012 vpEK 12/2014 vp, K 16/2014 vp – TrVM 7/2014 vp

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmät ja rahoitus

1. Valtionavustuslain säännösten soveltaminen käytännössä

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa huomioon mietinnössä valtionavustusten käytössä, kohdentamisessa ja valvonnassa esiin tulleet ongelmat ja huolehtii siitä, että alan toimijoiden osaamista ja koulutusta parannetaan niin, että jatkossa asianomaiset säännökset tunnetaan ja niitä myös noudatetaan ja valvotaan. Hallituksen tulee lisäksi selvittää,

miten valtionavustuslain 15 ja 36 §:n säännöksiä on käytännössä sovellettu ja onko esimerkiksi kilpailuvaikutuksia arvioitu.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö ovat yhdessä todenneet seuraavaa:

Asiassa ei ole Eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Valtiovarainministeriön työryhmän mietintö (auki nimi ja numero!) on valmistunut keuhällä 2015. Mietinnössä on käyty läpi valtionavustuslain erilaiset tarkistustarpeet ja tarvittavat säädösmuutokset on tarkoitus esitellä vuoden 2016 aikana. Työryhmän työn yhteydessä kokonaisarviona oli, että valtionavustusten vaikuttavuuden arviointiin liittyvät menettelyt ovat epäyhtenäisiä eri hallinnonaloilla. Tähän liittyen mietintöön sisältyy yleisiä ehdotuksia valtionavustusten hallinnoinnin ja menettelytapojen kehittämiseksi.

2. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmät ja rahoitus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja käyttää pikaisesti tietohallintolain mahdollisuutta asetuksin säätää muun muassa avoimista rajapinnoista. Samanaikaisesti kun päätetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteista ja järjestämisvastuusta, tulee linjata tietohallintorakenteen vaatimat toimivalta- ja vastuusuhteet tavalla, joka ei jätä epäselvyyttä siitä, millä toimijalla on viimekätinen vastuu asiassa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä valtiovarainministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden ja avoimien rajapintojen käytön varmistaminen on säädetty lain tasolla (laki sähköisestä lääkemääräyksestä 61/2007, laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 159/2007). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos voi antaa tarkempia määräyksiä potilastietojärjestelmien ja potilasasiakirjojen tietorakenteista ja tietojen luokittelusta. Näitä yhteentoimivuuden ja avoimuuden periaatteita toteutetaan käytännössä terveydenhuollon kansallisessa sähköisen tiedonhallinnan (Kanta) ja sosiaalihuollon sähköisen tiedonhallinnan hankkeessa (Kansa). Muutokset on toteutettu sähköisen lääkemääräyksen ja potilastiedon sähköisen arkiston käyttöönoton yhteydessä myös potilastietojärjestelmiin. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa terveydenhuollon valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista asetetaan aikataulut sähköiseen potilastiedon arkistoon talletettaville potilasasiakirjoille, joiden sisältö- ja rakennemääritykset sekä rajapinnat ovat avoimia ja julkisesti saatavilla www.kanta.fi.

Asiakastietolakiin (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 159/2007) on vuonna 2014 lisätty pykälät tietojärjestelmien olennaisista vaatimuksista ja näiden todentamisesta. Nämä muutokset liittyvät sekä standardoitujen avoimien rajapintojen ja teknisen yhteentoimivuuden varmistamiseen, yhtenäisten toimintamallien käyttöön terveydenhuollossa että tietoturvan ja tietosuojan varmistamiseen (§ 19 a–g, tietojärjestelmien olennaiset vaatimukset ja niiden osoittaminen). Muutokset ovat tulleet voimaan vuoden 2014 alusta. Lain perusteella on tällä hetkellä käytössä kolmiosainen sertifiointikäytäntö, joka sisältää toiminnallisen kat-

selmoinnin, Kelan toteuttaman yhteistestauksen ja viestintäviraston valtuuttaman tahon tekemän tietoturva-auditoinnin.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa toimialansa tietohallinnon strategisesta ohjauksesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedon sähköisen käsittelyn ja siihen liittyvän tietohallinnon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta sekä päätöksenteko merkittävien tietohallintohankkeiden kokonaisrahoituksesta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Väestörekisterikeskuksen hoitaman varmennepalvelun yleinen ohjaus ja valvonta kuuluvat kuitenkin sosiaali- ja terveysministeriölle ja valtiovarainministeriölle yhteisesti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedon sähköisen käsittelyn, siihen liittyvän tietohallinnon, asiakastietolain 14 §:ssä tarkoitettujen valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ja yhteisten hallinnonalakohtaisten tietovarantojen käytön ja toteuttamisen suunnittelusta, ohjauksesta ja seurannasta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ohjausmallia valmistellaan osana hallituksen sote- ja hallintouudistusta.

EK 18/2012 vp – K 10/2012 vp – K 14/2012 vp – TrVM 4/2012 vp

1. Arvioidusta verovajeesta, verojäämien määrästä ja muutoksista raportoinnin

Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi arvioidusta verovajeesta ja verojäämien määrästä, muutoksista ja muutoksiin keskeisesti vaikuttavista tekijöistä ja verovajeen ja verojäämien pienentämiseen käytettyjen toimien vaikuttavuudesta vuosittain valtion tilinpäätöskertomuksessa ja ensimmäisen kerran vuodelta 2013 annettavassa tilinpäätöskertomuksessa valtion talouden tilaan ja verotuloihin vaikuttavien tekijöiden yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Verovajeella tarkoitetaan lainmukaisen verokertymän ja toteutuneen verokertymän erotusta. Verovaje aiheutuu mm. asiakkaiden maksukyvyttömyydestä, osaamattomuudesta, tahattomista virheistä sekä tahallisuudesta eli harmaasta taloudesta. Verovaje jaetaan kahteen erään, verojäämiin sekä ilmoitusvirheisiin ja -laiminlyönteihin. Verojäämät syntyvät, kun verovelvollinen ei pysty maksamaan ilmoittamiaan veroja tai Tullin ja Verohallinnon valvonta- ja perintätoimien perusteella määrättyjä veroja.

Verohallinto on julkaissut asiantuntijaryhmän valmisteleman raportin verovajeen arviointimenetelmien kehittämisestä maaliskuussa 2014. Raportti sisältää myös Tullin keräämien verojen vajearviointin. Sekä Tullissa että Verohallinnossa verovajeiden arviointityö on vakiintunut säännönmukaiseksi tehtäväksi.

Verohallinto on julkaissut helmikuussa 2016 Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ja Verohallinnon yhteistyönä valmistuneen raportin arvonlisäverotuksen verovajeesta Suomessa. Raportti esittelee kansainvälisesti käytössä olevalla menetelmällä laske-
tun arvion arvonlisäverovajeesta vuosina 2008–2012. Arvonlisäverovaje on Suomessa kansainvälisesti vertaillen pieni. Potentiaaliseen verotuottoon suhteutettuna

vajeen suuruus on alle kymmenen prosenttia ja BKT:een suhteutettuna alle prosentin luokkaa. Lisäksi havaittiin, että verovaje on alentunut vuodesta 2008 vuoteen 2012. Vajetta ilmenee eniten rakennusosalalla ja tietyillä palvelualoilla. Rakennusosalalla käyttöön otettu käännetty arvonlisäverovelvollisuus on pienentänyt verovajetta.

Raportissa mitataan myös arvonlisäverotuksen verovajetta nk. politiikkavajeena, jonka tuottavat alennetut verokannat suhteessa vakiokannan potentiaaliseen verotuottoon. Tarkastelujaksolla elintarvikkeiden ja ravintolapalveluiden arvonlisäveroa alennettiin, mikä on kasvattanut politiikkavajetta.

Muista Verohallinnon keräämistä veroista arviointia ei ole vielä pystytty tekemään, mutta selvitystyö laajenee arvonlisäveron verovajeselvityksen jälkeen muihin verolajeihin.

Tulli julkaisee keräämiensä verojen osalta verovaje- ja verovajearvion vuosittain. Tullin keräämien verojen osalta verovajeen suuruudeksi arvioidaan noin 340–440 miljoonaa euroa vuonna 2015, joka on noin 3–4 % suhteessa Tullin nettoveronkantoon.

2. Valtion toimitilapalvelujen toteutus

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että valtion toimitilapalvelujen toteutuksessa otetaan aiempaa paremmin huomioon virastojen ja laitosten toimitilatarpeet ja erityisesti toimitilojen muutostarpeet ja että tyhjäksi jääneisiin toimitiloihin hankitaan mahdollisimman pian uudet käyttäjät.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Virastojen ja laitosten toimitilatarpeita ohjaava valtion toimitilastrategia on uudistettu 18.12.2014. Strategian toimeenpano on aloitettu laatimalla Senaatti-kiinteistöjen sekä virastojen ja laitosten yhteistyönä toimeenpanosuunnitelmat. Toimeenpanossa käydään läpi virastojen ja laitosten tilatarpeet, tilankäytön tehostamisen mahdollisuudet sekä parannetaan tilatietojen laatua ja kattavuutta.

Valtion toimitilastrategian toimeenpanolla ja toimitilojen hallinnoinnin parantamisella tavoitellaan 100 miljoonan euron säästöä tilakustannuksissa kahdeksan vuoden aikana. Säästöt syntyvät virastoille ja laitoksille uusien tilatehokkaampien ratkaisujen alentuneina vuokra- ja muina toimitilamenoina. Vuonna 2015 tehtyjen sopimusten kautta syntyy noin 17 milj. euron vuotuiset säästöt. Lisäksi Valtiovarainministeriö, Valtiokonttori ja Senaatti-kiinteistöt ovat vauhdittaneet siirtymistä uusimuotoiseen työympäristöön ja työn digitalisaatioon Työ 2.0 hankkeessa. Hanke sisältää mm. työnteon uudistamista tukevia kokeiluja, organisaatiovierailuja ja virastokohtaista kehittämistä.

Valtiovarainministeriö uudisti vuonna 2015 valtion sisäisen vuokrajärjestelmän ja valtion tilahallintoa. Uudistuksen toimeenpano toteutettiin säätämällä valtioneuvoston asetus valtion kiinteistövarallisuuden hankinnasta, vuokraamisesta, hallinnasta ja hoidosta (242/2015). Uudistukset tulivat voimaan 1.1.2016 alkaen.

Uudessa vuokrajärjestelmässä Senaatti-kiinteistöjen vuokralaisena olevien valtion virastojen ja laitosten vuokrat määräytyvät omakustannusperiaatteen pohjalta. Uudistuksen seurauksena virastojen ja laitosten Senaatilta vuokrattujen kotimaan toimiltilojen vuokrakustannukset laskevat noin 15 % vuodesta 2016 alkaen. Vuokranalennuksen vaikutus talousarvioon on pyritty toteuttamaan budjettineutraalisti.

Valtion tilahallinnon uudistamisessa vuokrasopimusten joustavuutta on lisätty helpottamalla ja nopeuttamalla virastojen ja laitosten irtautumista tarpeettomista valtion omistamista tiloista. Vuokrasopimuksen irtisanomisen jälkeen tila jää kokonaisuudessaan Senaatti-kiinteistöjen vastuulle, joka etsii sille uutta käyttöä. Senaatti-kiinteistöt toimii valtion ainoana tilanhankintayksikkönä, jonka kautta tilat vuokrataan joko valtion tai ulkopuolisen vuokranantajan tiloista. Senaatti-kiinteistöt voi näin tehokkaammin tarjota ratkaisuja eri virastojen tilatarpeisiin ja myydä valtiolle tarpeetonta tilaa. Virastot ja laitokset voivat taas nopeammin reagoida muutostilanteiden mukaisesti uusiin tilatarpeisiin ja päästä irti tarpeettomien toimitilojen kustannuksista.

EK 5/2013 – M 5/2013 – TrVM 1/2013 – TRO 1/2011 vp

1. Rakentamisen ohjauksen ja neuvonnan uudistaminen kosteuden hallitsemiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rakentamisen ohjauksen ja neuvonnan uudistamiseksi, koska nykyinen ohjausjärjestelmä ei toimi. Tässä yhteydessä tulee saada aikaiseksi toimiva rakennusten elinkaaren aikainen ja rakentamisen kosteudenhallintaa koskeva keskitetty valtion ohjaus- ja neuvontajärjestelmä. Nykyisistä viranomaisista tehtävän hoitoon soveltuisivat esimerkiksi ARA tai yksi ELY-keskuksista.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Edellisen hallituksen kulttuuri- ja asuntonministeri Pia Viitasen asettama työryhmä selvitti rakennusvalvonnan kehittämisen vaihtoehtoja ja vaikutuksia. Työryhmä luovutti selvityksensä helmikuussa 2015. Selvityksessä käsiteltiin rakennusvalvonnan yksiköiden muodostumista sekä vapaaehtoisen yhteistyön pohjalta että velvoittavan lainsäädännön pohjalta. Kunnat voivat jo nykyisen lainsäädännön puitteissa keskenään sopia ylikunnallisesta rakennusvalvontayhteistyöstä. Selvityksessä korostetaan, että rakennusvalvonnan organisaatiouudistuksen ohella sen toimintaa tulee kehittää. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa viranomaisvalvonnan kohdentamista eri tavalla. Lisäksi yksiköiden asiantuntemuksen vahvistamisen ohella jatkossa voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän myös yksityistä asiantuntemusta. Selvitys on julkaistu ympäristöministeriön raporttina 9/2015.

Lausunnoilla olleeseen selvitykseen ja kysymyksiin uudistustarpeista suhtauduttiin myönteisesti. Uuden hallituksen linjaukset viitoittavat nyt rakennusvalvonnan uudistushanketta. Rakentamisen lupa- ja valvontaprosessin toimivuus arvioidaan kokonaisuutena uudelleen. Samaan aikaan toisessa, valtioneuvoston rahoittamassa VIRVA-hankkeessa selvitetään ns. yhden luukun periaatetta. Hankkeessa selvitetään kuntien terveydensuojelu-, luonnonsuojelu- ja rakennusvalvontapalvelujen yhdistämisestä saatavissa olevia hyötyjä. Rakennusvalvonnan suurempien yksiköiden myötä ediste-

tään mahdollisuuksia ottaa paremmin huomioon kosteus- ja homeongelmien ehkäisyyn liittyvät asiat. Selvitys tehdään yhteistyössä eri ministeriöiden ja Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa. Selvityksen on määrä valmistua kesällä 2016. Myös valmistelussa oleva itsehallintoalueuudistus voi osaltaan vaikuttaa kuntien rakennusvalvonnan järjestämiseen. Asiaa koskeva selvityshenkilön työ valmistuu 26.1.2016.

Rakennusvalvonnan toiminnan kehittämistä nykyisten tehtävien puitteissa selvitetään ympäristöministeriön ja Oulun kaupungin rakennusvalvonnan yhteisessä kehittämishankkeessa, joka valmistuu vuonna 2016. Ns. Kuivaketju10-hankkeessa on tavoitteena luoda rakennusvalvonnalle monistettavat menettelytavat rakennusaikaisen kosteudenhallinnan varmistamiseksi ohjauksen ja neuvonnan keinoin. Hankkeessa kehitetään kosteudenhallintaa tukemaan selkeät ohjauksen ja yhteistoiminnan mallit kuhunkin vaiheeseen ja osioon. Toimintamallit tehdään Oulun rakennusvalvonnan aiemmin käyttämään, ns. kortti-muotoon. Kortteja voidaan käyttää konkreettisina työkaluina rakennusvalvonnan ja osapuolien jokapäiväisessä työssä. Tarkoituksena on, että Oulussa luotuja menettelytapoja voidaan hyödyntää myös muissa rakennusvalvonnoissa kautta maan. Hankkeen mahdollisuudet on huomattu myös julkisuudessa ja hanke voittikin yhdessä Helsingin rakennusvalvonnan kanssa Kosteusturvallisen rakentamisen palkinnon lokakuussa 2015 Rakennusfysiikka 2015 -päivillä Tampereella.

Elokuussa 2015 valmistuneessa Motiva Oy:n esiselvityksessä kuvattiin kiinteistönpidon neuvonnan ja ohjauksen nykytila ja selvitettiin rakennusten omistajien ja käyttäjien tietotasoa rakennuksen elinkaaren aikaisesta kunnossapidosta, heidän tietotarpeistaan sekä näkemyksiä siitä, mistä ja millaista rakennuksen kosteudenhallintaa, ennakoivaa huoltoa ja ylläpitoa koskevaa neuvontaa he toivoisivat saavansa. Selvitystyössä ilmeni, ettei tiedontarve kohdistu ainoastaan kosteudenhallintaan rakennuksen elinkaaren aikana vaan laajemmin suunnitelmalliseen kiinteistönpitoon. Olemassa olevia tiedotuskanavia, kuten korjaustieto.fi, hometalkoot.fi ja motiva.fi tunnettiin vähän, mutta sähköisesti (verkkosivut, sähköposti) annettavaa ohjausta pidettiin heti isännöitsijän antaman ohjauksen jälkeen toivotuimpana. Rakennuksen omistajien ja käyttäjien tietoisuutta elinkaaren aikana vaadittavista huolto- ja korjaustoimenpiteistä voidaan siten lisätä tiedottamalla olemassa olevista neuvontapalveluista. Säännöllisten huolto- ja korjaustoimenpiteiden merkitystä tullaan korostamaan myös rakennusten käyttö- ja huolto-ohjetta koskevan asetuksen päivityksen yhteydessä.

Esiselvityksen perusteella Motiva Oy suosittelee nykyisen toiminnan pohjalta koordinoitua toiminnan kehittämistä. Koordinoidussa toiminnassa parannettaisiin sekä suunnitelmallisen kiinteistönpidon että korjausneuvonnan verkostojen toimivuutta, panostettaisiin työkalujen kehittämiseen sekä koordinoitaisiin aihealueen viestintää ja neuvontaa yhdessä alan toimijoiden kanssa. Esiselvityksessä sopivaksi koordinoijatahoksi mainitaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA, ympäristöministeriö tai Motiva Oy. Koordinoitu toiminta ja kehittäminen edellyttävät nykyistä enemmän resursseja. Korjaustieto.fi -sivuston osalta voidaan todeta, että palvelun ylläpito ja kehitys ovat siirtymässä ARAlle. Sivuston kehitystyötä tullaan tekemään yhteistyössä ympäristöhallinnon ja alan toimijoiden muodostaman korjausrakentamisen viestintäverkoston kanssa. Elinkaaren aikaisen kosteudenhallintaa koskevan valtakunnallisen neuvonta- ja ohjausjärjestelmän osalta ympäristöministeriö esittää nykyisten toimijoiden palveluiden tekemistä tunnetummiksi viestinnän keinoin tai vaihtoehtoisesti, mikäli resursseja toimintaan on osoitettavissa, nykyisen toiminnan koordinaation parantamista hyvien käytäntöjen ja tiedon levittämiseksi.

Ympäristöministeriö käynnisti keväällä 2014 rakentamisen aikaiseen kuivanapitoon liittyvän yhteistyöhankkeen, jossa luotiin rakentamisen kosteudenhallintaan neuvonta- ja ohjaussivusto. Hanke valmistui syyskuun lopussa 2015 ja osoitteessa www.kosteudenhallinta.fi oleva ohjeistus julkaistiin 1.10.2015.

3. Rakennusten terveellisyys ja rakennusalan pätevyysvaatimukset

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa jo nyt käynnissä olevissa maankäyttö- ja rakennuslain sekä rakentamismääräyskokoelman muutosten valmistelussa rakennusten terveellisyyden paremmin huomioon. Valmisteluun tulee sisältyä myös selkeät rakennusalan pätevyysvaatimukset, joiden avulla parannetaan alan osaamista ja lisätään pätevien asiantuntijoiden määrää. Pätevyysvaatimusten tulee olla myös yhdenmukaisia terveydensuojelua ja työsuojelua koskevien säädösten kanssa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Terveydensuojelulain muutos (1237/2014), jossa terveydensuojeluviranomaisten apuna käytettävien ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyyden arviointi siirrettiin kunnilta valtakunnalliseksi henkilösertifioinniksi, tuli voimaan 1.3.2015. Terveydensuojelulain säännöksiä täsmentävässä 15.5.2015 voimaan tulleessa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (545/2015) annetaan sertifioinnin lisäksi tarkempia määräyksiä kyseisten asiantuntijoiden koulutuksen osaamistavoitteista ja edellytettävästä työkokemuksesta.

Osaamistavoitteet sisältävät opetuskokonaisuuksia rakennusfysiikasta, kuntotutkimusmenetelmistä, juridiikasta, rakennetekniikasta, rakennustuotannosta, ilmanvaihto- ja ilmastointitekniikasta, sisäympäristön epäpuhtauksista ja olosuhteista, tutkimusmenetelmistä ja terveysvaikutuksista. Kyseiset osaamistavoitteet vastaavat käytännössä nykyistä rakennusterveysasiantuntijakoulutusta. Osana rakennusterveyden koulutuksen kehittämistä jatkossa on pyrkimyksenä se, että opintokokonaisuuksia voisi suorittaa eri puolilla Suomea perusopinnoissa tai moduloituna täydennyskoulutuksena.

Terveydensuojelulain mukaiset pätevyysvaatimukset on valmisteltu yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa siten, että terveydensuojelulakiin valmistellut pätevyysvaatimukset ovat maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten pätevyysvaatimusten kanssa yhteensopivat. Pätevyysvaatimukset on valmisteltu Kosteus- ja hometalkoissa tehdyn hankkeen suositusten mukaisesti.

Työsuojelulainsäädäntöön valmistellaan viittausta kyseisiin terveydensuojelulain mukaisiin ulkopuolisiin asiantuntijoihin, jolloin työsuojeluvannon tukena voitaisiin käyttää asiantuntijoita terveydensuojelun kanssa yhdenmukaisesti. Tämän lainmuutoksen taustaselvitystyö ja siihen liittyvät kolmikantakeskustelut ovat käynnissä.

Terveydensuojelulain pätevyysvaatimukset koskevat varsinaisesti ulkopuolisia asiantuntijoita, eli konsultteja. Sosiaali- ja terveysministeriö on pitänyt kuitenkin tärkeänä, että myös kaikilla ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilla olisi ainakin yksi terveydensuojeluviranomaisen palveluksessa oleva viranhaltija, jolla olisi sama pätevyys kuin ulkopuolisilta asiantuntijoilta edellytetään. Kyseinen pätevyys parantaisi viranomaisvalvonnan laatua. Tämän tavoitteen tueksi sosiaali- ja terveysministeriö on tukenut terveydensuojeluviranhaltijoiden kouluttautumista rakennusterveysasiantuntijoiksi 30 %:lla koulutuksen kustannuksista tarkastajaa kohden.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen (958/2013) edellyttämä rakentamista koskevien asetusten ja ohjeiden uudistus toteutetaan vuoden 2017 loppuun mennessä. Uudistuksessa on tavoitteena selkiyttää sääntelyä ja yhtenäistää sen soveltamista. Rakennusten terveellisyyden sääntelyn kannalta keskeisten rakentamismääräyskokoelman osien C2 (Rakennuksen kosteus) ja D1 (Vesi- ja viemärlaitteistot) muutokset ovat vireillä. Tässä yhteydessä päivitetään määräyskokoelman osat säädöstasoltaan ja sisällöltään sekä selvitetään tuotehyväksyntää koskevat säätelytarpeet, joten uusimistyö on perusteellinen. Taustaselvityksiä on laadittu syksyn 2015 aikana ja uusien asetusten on määrä valmistua vuonna 2016.

Maankäyttö- ja rakennuslain 1.9.2014 voimaan tulleessa muutoksessa (41/2014) on uudistettu rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksia, rakennuksen suunnittelua ja suunnittelijoita, rakennustyönjohtoa, rakennuslupahakemusta ja rakentamisen viranomaisvalvontaa koskeva sääntely. Sääntely on saatettu perustuslain vaatimusten mukaiseksi ja samalla sitä on selkeytetty yhtenäisen soveltamisen helpottamiseksi. Sisällöllisesti sääntely on säilynyt pääosin ennallaan. Lain muutamaiset sisällölliset muutokset koskevat korjausrakentamisen erityispiirteiden huomioon ottamista läpi suunnittelu-, rakentamis- ja valvontaprosessin. Lain säännöksiä tarkennetaan kolmella asetuksella, jotka tulivat voimaan 1.6.2015.

Ympäristöministeriön asetuksessa rakentamista koskevista suunnitelmista ja selvityksistä (YMa 216/2015) sekä siihen liittyvässä ohjeessa (YM3/601/2105) määritetään suunnitelmien sisältö ja esitystapa, jotta rakennuslupa-menettelyssä viranomaisen voi arvioida, täytyvätkö mm. rakentamisen terveellisyyden, turvallisuuden ja energiatehokkuuden vaatimukset ja onko rakentaminen suunniteltu kaavan mukaisesti. Uudistetun maankäyttö- ja rakennuslain mukaan rakennusvalvontaviranomainen voi edellyttää, että rakennuslupahakemukseen liitetään myös pätevän henkilön laatima selvitys rakennuksen kunnosta. Asetuksella säädetään selvityksen sisällöstä. Lisäksi asetuksella tarkennetaan korjaus- ja muutostöitä sekä kosteusvaurioiden korjausta koskevien suunnitelmien sisällölle asetettuja vaatimuksia. Tarpeen mukaan rakennusvalvontaviranomainen voi edellyttää tehtäväksi myös purku- ja suojaussuunnitelman, kosteusvaurion korjaussuunnitelman sekä työmaan kosteudenhallintasuunnitelman. Suunnitelmien sisällöstä säädetään asetuksessa yleispiirteisesti. Edellä mainitulla säädöksellä ja ohjeella halutaan suunnata huomiota kosteusvaurioiden ennaltaehkäisyyn jo suunnitteluvaiheessa.

Maankäyttö- ja rakennuslakiin on nostettu pääsuunnittelijaa ja vastaavaa työnjohtajaa koskeva sääntely. Laissa täsmennetään pääsuunnittelijan ja vastaavan työnjohtajan keskeistä roolia suhteessa rakennushankkeeseen ryhtyvään ja rakentamisen viranomaisvalvontaan. Pääsuunnittelija vastaa suunnittelun kokonaisuudesta ja laadusta. Vastaavan työnjohtajan vastuulla on, että rakennustyö tehdään suunnitelmien,

luvan ja rakentamista koskevien säännösten mukaisesti. Valtioneuvoston asetus maankäyttö- ja rakennusasetuksen muuttamisesta (215/2015) koskee pääsuunnittelijan ja vastaavan työnjohtajan tehtäviä. Asetusmuutoksella tarkennetaan eräitä yksittäisiä tehtäviä, joista aiemmin on säädetty Suomen rakentamismääräyskokoelman osassa A2 (Suunnittelijat ja suunnitelmat).

Kolmas lakimuutosta tarkentava asetus, valtioneuvoston asetus rakentamisen suunnittelutehtävien vaativuusluokkien määräytymisestä (214/2015) jaottelee suunnittelu-tehtävät eri luokkiin ja se liittyy myös suunnittelussa edellytettävään kelpoisuuteen. Laissa on säädetty suunnittelutehtävät ja työnjohtotehtävät jaettavaksi neljään vaativuusluokkaan, jotta voidaan määritellä tarvittava suunnittelijan ja työnjohtajan kelpoisuus tehtävään. Mitä vaativammasta suunnittelu- tai työnjohtotehtävästä on kyse, sitä korkeampaa koulutusta ja pitempää työkokemusta suunnittelussa ja työnjohdossa edellytetään. Luokituksella on myös vaikutusta siihen, minkälaisia erityissuunnitelmia tai katselmuksia tai muuta rakennustyönaikaista valvontaa rakennusvalvontaviranomainen määrää. Lakimuutoksessa vaativuusluokkien määräytymisperusteet sekä eri vaativuusluokissa edellytettävät tutkinnot ja työkokemukset on säädetty aiempaa täsmällisemmin. Suunnittelutehtävien vaativuusluokkien määräytymisestä on annettu myös ohje (YM1/601/2015) säädösten soveltamisen yhtenäistämiseksi.

Rakentamisen suunnittelutehtävien vaativuusluokkien määräytymisperusteisiin on sisällytetty uusi suunnittelutehtävä, kosteusvaurion korjaussuunnittelijan tehtävä. Tehtävässä korostuu kosteus- ja homevaurioiden korjauksessa edellytettävä erityisosaaminen ja rakentamisen terveellisyysseikkojen parempi huomioon ottaminen. Suunnittelutehtävä on määritelty Kosteus- ja hometalkoissa ja Eduskunnan käsitelystä esiin nostettujen tarpeiden mukaisesti.

Suunnittelijoiden ja työnjohtajien kelpoisuusvaatimuksista eri vaativuusluokkiin kuuluvissa tehtävissä säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa samansisältöisesti kuin aiemmin asetustasolla. Suunnittelualakohtaiset kelpoisuusvaatimukset annetaan ympäristöministeriön ohjeina, samoin kuin työnjohtajien osalta. Ohjeissa annetaan esimerkkejä yhtenäisen soveltamisen tueksi.

Korjausrakentamisen erityispiirteiden merkitys korostuu edellyttämällä suunnittelijoilta ja työnjohtajilta kokemusta ja perehtyneisyyttä erityisesti korjausrakentamisesta. Rakennusvalvontaviranomainen päättää hankekohtaisesti suunnittelijan ja työnjohtajan kelpoisuudesta tehtävään.

Terveysturvallisuuslain muutos (1237/2014), jossa terveysturvallisuusviranomaisien apuna käytettävien ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyyden arviointi siirrettiin kunnilta valtakunnalliseksi henkilösertifioinniksi, tuli voimaan 1.3.2015. Terveysturvallisuuslain säännöksiä täsmentävässä 15.5.2015 voimaan tulleessa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (545/2015) annetaan sertifioinnin lisäksi tarkempia määräyksiä kyseisten asiantuntijoiden koulutuksen osaamistavoitteista ja edellytettävästä työkokemuksesta.

Osaamistavoitteet sisältävät opetuskokonaisuuksia rakennusfysiikasta, kuntotutkimusmenetelmistä, juridiikasta, rakennetekniikasta, rakennustuotannosta, ilmanvaihto- ja ilmastointitekniikasta, sisäympäristön epäpuhtauksista ja olosuhteista, tutkimusmenetelmistä ja terveysvaikutuksista. Kyseiset osaamistavoitteet vastaavat käytännössä nykyistä rakennusterveysasiantuntijakoulutusta. Osana rakennusterveyden koulutuksen kehittämistä jatkossa on pyrkimyksenä se, että opintokokonaisuuksia

voisi suorittaa eri puolilla Suomea perusopinnoissa tai moduloituna täydennyskoulutuksena.

Terveydensuojelulain mukaiset pätevyysvaatimukset on valmisteltu yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa siten, että terveydensuojelulakiin valmistellut pätevyysvaatimukset ovat maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten pätevyysvaatimusten kanssa yhteensopivat. Pätevyysvaatimukset on valmisteltu Kosteus- ja hometalkoissa tehdyn hankkeen suositusten mukaisesti.

Työsuojelulainsäädäntöön valmistellaan viittausta kyseisiin terveydensuojelulain mukaisiin ulkopuolisiin asiantuntijoihin, jolloin työsuojeluvalvonnan tukena voitaisiin käyttää asiantuntijoita terveydensuojelun kanssa yhdenmukaisesti. Tämän lainmuutoksen taustaselvitystyö ja siihen liittyvät kolmikantakeskustelut ovat käynnissä.

Terveydensuojelulain pätevyysvaatimukset koskevat varsinaisesti ulkopuolisia asiantuntijoita, eli konsultteja. Sosiaali- ja terveysministeriö on pitänyt kuitenkin tärkeänä, että myös kaikilla ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilla olisi ainakin yksi terveydensuojeluviranomaisen palveluksessa oleva viranhaltija, jolla olisi sama pätevyys kuin ulkopuolisilta asiantuntijoilta edellytetään. Kyseinen pätevyys parantaisi viranomaisvalvonnan laatua. Tämän tavoitteen tueksi sosiaali- ja terveysministeriö on tukenut terveydensuojeluviranhaltijoiden kouluttautumista rakennusterveysasiantuntijoiksi 30 %:lla koulutuksen kustannuksista tarkastajaa kohden.

4. Rakennusten terveellisyden valvonta

Eduskunta edellyttää, että hallitus löytää tosiasialliset keinot rakennusten terveellisyyttä koskevien säädösten ja määräysten noudattamiseksi. Rakentamista on pystyttävä valvomaan nykyistä paremmin ja valvonnan on oltava oikea-aikaista. Tärkeää on parantaa rakennushankkeen vaihekohtaista dokumentointia mietinnössä esitetyllä tavalla ja tarkastusasiakirjamenettelyä, jotta reaaliaikaisesti voidaan todentaa, kuka on rakennushankkeen eri vaiheissa tehnyt, mitä ja miten. Tämän lisäksi tulee rakennuksesta näkyä, esim. kyltissä, mikä taho on toiminut pääsuunnittelijana, pääurakoitsijana ja valvojana.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Rakennusvalvonnan kosteudenhallintaa koskevan toiminnan kehittämistä nykyisten tehtävien puitteissa selvitetään ympäristöministeriön ja Oulun kaupungin rakennusvalvonnan yhteisessä vuonna 2014 käynnistyneessä kehittämishankkeessa. Hanketta on selostettu kohdassa 1.

Maankäyttö- ja rakennuslain 1.9.2014 voimaan tulleella muutoksella (41/2014) vahvistettiin rakennushankkeen laadunvalvontaa ja tarkastusasiakirjan asemaa laadunvarmistuksessa. Tarkastusasiakirja tukee osaltaan myös hankkeen vaihekohtaista dokumentointia, kun vaiheiden toteutumista seurataan erillisellä asiakirjalla.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan rakennusvalvontaviranomainen voi rakennusluvassa tai aloituskokouksen perusteella edellyttää rakennushankkeeseen ryhtyvältä erillistä laadunvarmistus selvitystä toimenpiteistä rakentamisen laadun varmistami-

seksi (121 a.1 §). Vastaavan työnjohtajan on huolehdittava, että rakennustyön aloittamisesta ilmoitetaan rakennusvalvontaviranomaiselle ja että rakennustyön tarkastusasiakirja pidetään rakennustyömaalla ajan tasalla (122.3 §). Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennustyömaalla pidetään rakennustyön tarkastusasiakirjaa. Rakennusluvassa tai aloituskokouksessa sovittujen rakennusvaiheiden vastuuhenkilöiden sekä työvaiheita tarkastaneiden on varmennettava tekemänsä tarkastukset rakennustyön tarkastusasiakirjaan. Tarkastusasiakirjaan on merkittävä myös perusteltu huomautus, jos rakennustyö poikkeaa rakentamista koskevista säännöksistä (150 f § 1-3 mom.). Rakennushankkeeseen ryhtyvän on lopputarkastuksen toimittamiseksi ilmoitettava rakennusvalvontaviranomaiselle, että rakennustyön tarkastusasiakirjaan on tehty 150 f §:ssä edellytetyt merkinnät ja tarkastusasiakirjan yhteenveto on toimitettu rakennusvalvontaviranomaiselle (153.2 § 4 kohta).

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen yhtenäistä soveltamista tukevassa 1.6.2015 julkaistussa ohjeessa (YM5/601/2015) rakennustyön suorituksesta ja valvonnasta annetaan käytännönläheistä opastusta tarkastusasiakirjan käytöstä.

Vuonna 2012 voimaan tullut harmaan talouden torjuntaan liittyvä tilaajavastuulain muutos edesauttaa myös konkreettista rakennushankkeen vastuutahojen selvittämistä. Kun tiedetään, kuka työmaalla on ollut milloinkin paikalla, on mahdollista saada tarkempaa tietoa töiden tekijästä ja toteuttamisajankohdasta.

Rakennushankkeen pääsuunnittelijan, pääurakoitsijan ja valvojan ilmoittavan kyltin käyttöä selvitetään ympäristöministeriössä. Käyttöönoton jälkeen rakennukseen liitettävän kyltin käyttöön liittyy selvitettäviä asioita muun muassa sen suhteen, vastaavatko tiedot rakennuksen käyttäjien, omistajien ja mahdollisten muiden tahojen tiedontarpeisiin, miten esimerkiksi projektinjohtourakkana toteutetussa kohteessa ratkaistaan pääsuunnittelija ja -urakoitsija sekä voivatko annettavat tiedot ja niiden perusteella syntyvä käsitys antaa väärän kuvan rakennuksen kunnosta ja siitä vastuullisista. Rakennus- ja kiinteistöalan näkemyksiä rakennukseen kiinnitettävästä kyltistä selvitetään marraskuussa 2015 toteutetulla kyselyllä. Yhteenveto kyselyn vastauksista valmistuu alkuvuonna 2016.

5. Rakennustyömaiden kosteudenhallinnan parantaminen

Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin rakennustyömaiden kosteudenhallinnan parantamiseksi. Vaativille kohteille tulee nimetä kosteuden ja puhtauden hallinnasta vastaava asiantuntija. Muissa kohteissa vastaavan työnjohtajan vastuuta työmaan kosteudenhallinnasta tulee lisätä. Hallituksen on luotava ohjeistus rakennushankekohtaiselle kosteudenhallintasuunnitelmalle, jonka liittämistä osaksi rakennushankkeen tarjouspyyntöä muodostuisi luonteva ja vaikiintunut käytäntö.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, muutos 41/2014) 122 §:n 2 momentin mukaan vastaavan työnjohtajan on vastattava rakennustyön kokonaisuudesta ja laadusta sekä huolehdittava, että rakennustyö tehdään myönnetyn luvan, rakentamista

koskevien säännösten ja määräysten sekä hyvän rakennustavan mukaisesti. Lain 134 a §:n 1 momentin mukaan rakennusvalvontaviranomainen voi määrätä rakennusluvassa, aloituskokouksessa tai erityisestä syystä rakennustyön aikana laadittavaksi ja toimitettavaksi rakennushankkeen laadun tai laajuuden vuoksi tarpeellisia erityissuunnitelmia. Lainkohtaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 147/2013 vp) todetaan, että tässä tarkoitettuja erityissuunnitelmia voivat olla esimerkiksi työmaan sää- ja olosuhdesuojaussuunnitelma ja kosteudenhallintasuunnitelma.

Rakennustyömaan kosteudenhallintasuunnitelman sisällöstä on säädetty ympäristöministeriön asetuksessa (216/2015) rakentamista koskevista suunnitelmista ja selvityksistä. Asetuksen 15 §:n mukaan työmaan kosteudenhallintasuunnitelmaan on sisällyttävä tieto toimenpiteistä, joilla rakennusaineet ja -tuotteet sekä rakennusosat suojataan sään aiheuttamilta tai työmaan olosuhteista johtuvilta haittavaikutuksilta sekä toimenpiteistä, joilla rakennusaineiden ja -tuotteiden sekä rakennusosien kosteudensuojaus toteutetaan ja rakenteiden kuivuminen varmistetaan. Säädöskokonaisuudesta on annettu myös ohje.

Rakennuksen kosteusteknistä turvallisuutta koskevan asetuksen valmistelun yhteydessä on käynnissä hanke, jossa tarkastellaan rakennustyönaikaista kosteudenhallintaa laajasti ja laaditaan verkossa julkaistavaa ohjeistusta sitä varten. Asiaa on käsitelty jo aiemmin kohdassa 1.

Mikäli rakennusluvassa, aloituskokouksessa tai erityisestä syystä rakennustyön aikana on määrätty laadittavaksi ja toimitettavaksi rakennushankkeen laadun tai laajuuden vuoksi tarpeellinen erityissuunnitelma, on vastaavan työnjohtajan velvollisuus huolehtia, että sen mukaisesti toimitaan. Vastaavalla työnjohtajalla on nykyisten säännösten puitteissa mahdollisuus rakennustyön laadun varmistamiseksi nimetä kosteuden ja puhtauden hallinnasta vastaava asiantuntija.

Laissa säädetään asiasta yleisellä tasolla. Rakentamisen kosteudenhallintaa on mahdollista käsitellä myös alan yleisissä sopimusehdoissa. Rakennusteollisuus ja RAKLI ovat selvittäneet mahdollisuutta lisätä rakennustyömaan kosteudenhallintaa edistävä sopimuslauseke rakennusalan urakkasopimuksiin.

6. Rakennushankkeiden vahingonaiheuttajien vastuu

Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin rakennushankkeiden vahingonkorvaus- ja rikosoikeudellisen vastuun sekä takuuajojen riittävyyden selvittämiseksi. Uudistuksissa on löydettävä keinot, joissa vastuita nykyistä selvemmin säilytetään niille toimijoille, jotka tosiasiallisesti ovat vahingon aiheuttaneet.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

”Oikeusministeriössä selvitetään vuosina 2014–2015 rakennushankkeiden vahingonkorvaus- ja rikosoikeudellisen vastuun riittävyttä oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvan lainsäädännön osalta. Selvitys kattaa muun muassa maakaaren (540/1995), asuntokauppalain (843/1994) ja kuluttajansuojalain (38/1978) säännökset sekä asiaan vaikuttavan rikosoikeudellisen sääntelyn.”

Selvitys on valmistunut ja se on toimitettu eduskunnan tarkastusvaliokunnalle 12.1.2016.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Oikeusministeriössä on kohdan 6 johdosta selvitetty rakennushankkeiden kannalta merkityksellisen vastuusäätelyn nykytilaa oikeusministeriön toimialaan kuuluvan lainsäädännön osalta. Oikeusministeriön muistio on toimitettu eduskunnan tarkastusvaliokunnalle tammikuussa 2016. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että rakennusten kosteus- ja homeongelmien aiheuttamia siviilioikeudellisia vahingonkorvaus- ja muita vastuukysymyksiä on voimassa olevassa laissa säännelty sangen kattavasti. Kuluttajien suojaamiseksi on annettu runsaasti yksityiskohtaista pakottavaa lainsäädäntöä. Muilta osin osapuolten sopimusvapaus on laajempi, mutta yleinen sopimus-oikeudellinen sääntely ja periaatteet luovat yleensä asianmukaiset puitteet vastuun toteuttamiseksi. Siviilioikeudellista vastuuta täydentävä rikosoikeudellinen vastuu toteutuu asianmukaisessa laajuudessa muun muassa rikoslain yleisten petosrikosta koskevien säännösten soveltamisella.

Vastuun toteuttamiseen tai sen kohdentamiseen ei kaiken kaikkiaan näyttäisi liittyvän sellaisia ongelmia, joita olisi mielekästä pyrkiä tässä vaiheessa ratkaisemaan oikeusministeriön toimialaan kuuluvaa lainsäädäntöä muuttamalla tai antamalla uutta lainsäädäntöä.

7. Toimintatavat ja menetelmät kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta toimintatavat ja menetelmät kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi ovat nykyistä luotettavampia. On käynyt ilmi, että kosteus- ja homevauriokorjaukset ovat usein epäonnistuneet. Vireillä olevan terveydensuojelulain sekä asumisterveysohjeen uudistamisen yhteydessä tulee parantaa terveyshaittojen syiden etsimisessä käytettävien menetelmien laatua ja selkeyttä ohjearvojen käyttöä. Lisäksi kansalaisille on kerrottava, mitä kosteus- ja homeongelmasta ei tutkimustiedonkaan perusteella tiedetä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Terveydensuojelulain muutos (1237/2014) asumisterveyttä koskevien pykälien osalta tuli voimaan 3.1.2015. Samalla asumisterveysohje uudistettiin sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi, jossa on tarkempia säännöksiä asuntojen ja muiden oleskelutilojen fysikaalisista, kemiallisista ja biologisista olosuhteista sekä terveydensuojeluviranomaisten ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista. Ns. asumisterveysasetus tuli voimaan 15.5.2015. Valvira valmistelee asetukselle soveltamisohjeen, jossa tarkemmin ohjeistetaan asetuksessa säädetyistä asioista, mukaan lukien siitä, mitä tällä hetkellä eri ympäristötekijöistä ja niiden mahdollisista terveysvaikutuksista tiedetään ja mitä ei tiedetä.

Lainmuutoksella parannettiin terveydensuojeluviranomaisten mahdollisuuksia edellyttää kiinteistön omistajaa tekemään tai teettämään riskialttiille rakenteille kuntotutkimuksia mahdollisten terveyshaittaa aiheuttavien piilevien vaurioiden selvittämiseksi. Sen lisäksi lainmuutoksessa ja siihen liittyvässä viestinnässä on korostettu terveyshaittojen selvittämisessä rakennuksen kokonaisvaltaista tutkimista ja pyritty selkeyttämään rakennusten terveyshaittoihin liittyviä vastuukysymyksiä. Laissa säädetään myös ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista, jotka myös parantavat ja nopeuttavat terveyshaittojen laadukasta selvittämistä ja poistamista.

Asumisterveysasetus sisältää vain sellaisia menetelmiä terveyshaittojen selvittämiseksi, joiden luotettavuus on varmistettu, niin kuin aiemmassa ohjeistuksessa oli. Uusien menetelmien kehittäminen on toivottavaa ja se tullaan mahdollistamaan, mutta menetelmien kehittämisen osalta edellytetään, että menetelmän luotettavuus ja toistettavuus terveyshaittojen selvittämiseksi on osoitettava asiantuntevan ja riippumattoman sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän toimijan toimesta.

Työterveyslaitos on valmistellut työpaikoille suunnattua sisäilman valvontaohjetta. Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta yhdessä Työterveyslaitoksen kanssa selvittämään mahdollisuudet yhdenmukaistaa toimenpiderajojen käyttöä ja valvontakäytäntöjä asuntojen, muiden oleskelutilojen ja työpaikkojen terveydellisten olosuhteiden valvonnassa. Yhtenäiset menettelytavat on tarkoitus sisällyttää edellä mainittuihin, nyt valmisteltavana olevaan asumisterveysasetukseen ja työsuojelua koskevaan valvontaohjeistukseen. Molempien ohjeiden julkaisu ajoittuu vuoden 2016 puolelle.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on kehittänyt koululaisille suunnattua oirekyselyä ja sille vertailuaineistoa ja tulkintaohjeita. Kysely on käytettävissä oppilaiden oireilujen arvioimisessa verkkoversiona. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos testaa Mycometer-menetelmää homevaurioiden toteamiseen pinta- ja rakennusmateriaalinäytteistä. Mikäli menetelmä osoittautuu riittävän luotettavaksi, nopeuttaa se mikrobihaitan tunnistamista tutkimuskohteessa. THL validoi myös kvantitatiivista PCR-menetelmää (qPCR) mikrobivaurion toteamisessa niin materiaalinäytteestä kuin ilmanäytteestä. Kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä ihmisten terveyteen THL:lla on käynnissä useita hankkeita (mm. HOTES, SISU, SISU -home, HITEA, LUKAS/LUKAS2). Lisäksi Työterveyslaitos selvittää laskeutuneesta huonepölystä tehtävien mikrobianalyysien luotettavuutta sisäympäristön mikrobihaitan toteamiseen erityisesti toimistoympäristöissä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on kerännyt yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa olemassa olevan tutkimustiedon biosidi- ja otsonointikäsitteilyistä kosteus- ja homevaurioiden yhteydessä, niiden haitoista ja hyödyistä sekä laatii tiedon perusteella ohjeen biosidien ja otsonoinnin käytöstä kyseisten vaurioiden ja niiden korjaamisen yhteydessä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos selvittää ilmanpuhdistajien vaikutusta sisäilmaongelmallisessa rakennuksessa olevien henkilöiden terveydentilaan. Ilmanpuhdistajia ja muita ensiaputoimenpiteitä joudutaan käyttämään sisäilmaongelman havaitsemisen ja korjaamisen tai väistötiloihin siirtymisen välillä, jotta terveysriskiä voidaan pienentää ennen varsinaisia toimenpiteitä. Ilmanpuhdistajien osalta on tärkeää tietää, mikä merkitys niillä on terveysriskin hallinnassa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella on käynnistynyt syyskuussa 2015 hanke ”Avaimet terveelliseen ja turvalliseen rakennukseen (Avater), jonka tavoitteena on tuottaa ja koota tietoa olemassa oleviin tietoaukkoihin monimuotoisella alueella koskien mm. rakennusten korjaamisen toimintamalleja, rakennusten terveyshaittoja aiheuttavia tekijöitä, terveyshaittojen torjuntatoimenpiteitä, rakennusten terveellisyyteen ja turvallisuuteen liittyvien toimijoiden johtamista ja rakennusalalla työskentelevien koulutustarpeita. Hanke toteutetaan yhteistyössä Tampereen teknillisen yliopiston ja Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa. Hanke rahoitetaan valtioneuvoston kanslian valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan selvitys- ja tutkimustoimintaan myönnettystä määrärahasta.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on lisäksi käynnistynyt hallitusohjelman hyvinvoinnin ja terveyden kärkihankekokonaisuuteen liittyvän hankkeen valmistelu. Tässä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä eriarvoisuuden vähentämiseen painottuvassa kärkihankkeessa yhtenä tavoitteena on laatia rakennusterveyteen painottuva osaprojekti. Valtioneuvosto tekee päätöksen rakennusterveysohjelmasta helmikuussa 2016. Rakennusterveysohjelma ajoittuu vuosille 2016–2018 ja ohjelmalla pyritään osaltaan täyttämään kannanoton kohdan 7 tavoitteita.

8. Tiedottaminen kosteus- ja homevaurioituneista rakennuksista ihmisten altistumisajan lyhentämiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin mm. antamalla ohjeita ja tiedottamalla hyvistä käytänteistä, jotta ihmisten altistumisaika kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa saadaan mahdollisimman lyhyeksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Kohdassa esitettyjä asioita voidaan tehostaa yleisen tiedottamisen lisäksi muun muassa viranomaisten antaman ohjauksen, neuvonnan ja viranomaisvalvonnan sekä viranomaisyhteistyön avulla. Sosiaali- ja terveysministeriö on painottanut kansalaisten ohjauksen ja neuvonnan tärkeyttä viranomaisvalvonnassa ja myös viranomaisten välisen yhteistyön sujuvuuden merkitystä, jotta kansalaiset saavat oikeaa tietoa kosteus- ja homevaurioihin liittyen ja asian selvittämisprosessit etenisivät sujuvasti.

Sisäilmaongelmista aiheutuvat terveyshaitat tulisi tunnistaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta vakavammilta seurauksilta voidaan välttyä. Ihmisten altistumisaikaa kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa voidaan lyhentää tehostamalla terveyshaittojen tunnistamista ja selvittämistä. Suuri osa terveyshaittaa aiheuttavista kosteus- ja homevaurioista esiintyy piilevinä rakenteiden sisällä ja näiden vaurioiden tehokas selvittäminen on siksi tärkeää. Osana Kosteus- ja hometalkoita on terveydensuojeluviranomaisille laadittu ohje piilevien kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseen viranomaisten tekemien asunnontarkastusten yhteydessä. Tämän ohjeistuksen periaatteet on tarkoitettu sisällyttävä myös Valviran laatimiin viranomaisohjeistuksiin.

Kun ihmiselle tulee vastaan sisäilmaongelma, tilanteen hallitsemiseksi tarvitaan sujuvasti etenevän prosessin lisäksi myös asiaan liittyvää oikeaa tietoa ja oikein esitettyä. Kansalaiset hakevat nykyisin tietoa paljon internetistä, joka sisältää hyvin monen tasoista tietoa, osin väärää ja jopa pelottelevaa. Se voi aiheuttaa hyvinkin pahoja lieveilmiöitä. Kosteus- ja homevaurioiden www-sivujen lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön www-sivuille on lisätty kosteus- ja homevaurioihin liittyvää tietoa, joissa ohjataan kansalaisia luotettavan tiedon pariin ja välitetään oikeaa tietoa. Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on kehittänyt omia www-sivujaan tästä näkökulmasta. Tämän lisäksi Lääkäriseura Duodecim on julkaissut kaikille avoimen opetusmateriaalin kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä ihmisten terveyteen. Vuoden 2016 alussa alkavassa rakennusterveysohjelmassa on tarkoitus keskittyä juuri tähän tavoitteeseen keräämällä eri altisteista olemassa oleva tutkittu tieto kansantajuiseen muotoon siten, että kansalaisille muodostuu eri altisteista syntyvistä riskeistä mahdollisimman oikeasuhtainen kuva.

Sosiaali- ja terveysministeriö painottaa omassa viestinnässään asiantuntijoiden roolia ja pätevyyden merkitystä kosteus- ja homevaurioiden selvittämisessä sekä oikean ja tutkitun tiedon välittämistä ihmisille. Pätevien asiantuntijoiden avulla terveyshaitat saadaan selvitettyä tehokkaasti ja altistusaika jää mahdollisimman lyhyeksi, kun rakennukset tutkitaan kerralla kunnolla ja tarkoituksenmukaisin menetelmin. Lisäksi oikean ja yhdenmukaisen tiedon välittäminen ihmisille vähentää asiaan liittyvää yli- ja alireagointia sekä ristiriitatilanteita.

Nyt kun terveydensuojelulain muutos on tullut voimaan ja terveydensuojeluviranomaisten käyttämille ulkopuolisille asiantuntijoille on määritetty pätevyysvaatimukset, voidaan viestinnässä ja kansalaisten ohjauksessa korostaa pätevien asiantuntijoiden käyttöä nykyistä enemmän. Tämä myös osaltaan rauhoittaa sekavaa viestintää, kun kansalaiset saavat pätevien asiantuntijoiden ohjeita oman asiansa hoitamisessa. Sen lisäksi, että pätevä asiantuntija tunnistaa terveyshaitat tehokkaasti, osaa asiantuntija myös perustellusti viestiä myös silloin, jos rakennuksessa ei esiinny terveyshaittaa epäilyistä huolimatta.

11. Sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten hoitoon pääsy

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin huonosta sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten tutkimusten, hoidon sekä viranomaisten antaman tuen parantamiseksi mietinnössä ehdotetulla tavalla. Tärkeää on huolehtia, että kaikki terveyshaitoista kärsivät pääsevät asianmukaisiin tutkimuksiin ja saavat apua riippumatta siitä, ovatko he työelämässä tai missä päin Suomea asuvat. Myös silloin, kun oireiden ja sairauksien lääketieteellisistä syistä ei ole varmuutta, tulee käytettävissä olevin keinoin varmistaa, että potilas saa hoitoa mahdollisimman hyvin.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriössä toimii ympäristöherkkyysverkosto, jossa pohditaan ympäristöherkkyyttä ja muun muassa kosteus- ja homevaurioiden liittymistä ympäristöherkyyteen. Ympäristöherkkyysverkosto esitti ympäristöherkkyydelle omaa ICD-koodia R68.81 ”Muualla luokittamaton, jatkuva tai toistuva herkkyys saada oireita tai

sairaustenmerkkejä ympäristön tavanomaisista tekijöistä”. Kyseinen ICD-koodi lisätiin tautiluokitukseen ja se tuli voimaan 1.1.2015. Sen avulla saadaan tilastotietoa siitä, kuinka paljon ympäristöherkkiä Suomessa on ja minkälaisia terveydenhuollon palveluja he käyttävät. Tämän lisäksi ympäristöherkkyyden tarkoituksena on pohtia mm. ympäristöherkkyyteen liittyviä sosiaaliturva-asioita ja hoitokäytäntöjä. Työterveyslaitos on myös käynnistänyt tutkimushankkeen, jossa kehitetään kosteus- ja homevaurioista poikkeavan herkästi oireilevien tutkimus ja hoitokäytäntöjä.

Työterveyslaitos toteutti vuoden 2015 aikana ympäristöherkkyyden tunnistus ja arviointimenetelmien kehittämiseen liittyvän projektin, jossa tarkennettiin ympäristöherkkyyden ilmiötä ja lisättiin aiheeseen liittyvää asiantuntemusta ja osaamista. Hankkeessa kehitettiin toimintamallia ympäristöherkkien tutkimista ja kuntoutusta.

Lääkäriseura Duodecim on käynnistänyt Käypä hoito-suosituksen laatimisen kosteus- ja homevaurioista oireilevalle potilaalle. Suosituksen avulla voidaan parantaa ja yhdenmukaistaa lääkärin toimintaa sisäilma-asioista oireilevien potilaiden osalta.

Osana työtaturma- ja ammattitautilainsäädännön uudistamistyötä sosiaali- ja terveysministeriö selvitti mahdollisuuksia, joilla työntekijän työpaikan vaihtoa voitaisiin tukea tilanteissa, jossa työntekijän työteko estyy työpaikan kosteusvauriomikrobien työntekijälle aiheuttaman muun sairauden kuin ammattitautin vuoksi. Asia ei kuitenkaan edennyt kolmikantaneuvotteluissa.

Vuoden 2016 alussa alkavassa rakennusterveysohjelmassa on tarkoitus paneutua tämän kannanoton tavoitteisiin.

13. Rakennusalan tutkimus- ja kehittämistoiminta

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rakennusalan tutkimus- ja kehittämistoiminnan edellytysten parantamiseksi, jotta rakennusten suuri merkitys ihmisten hyvinvoinnille ja kansantaloudelle otetaan päätöksenteossa nykyistä paremmin huomioon.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Opetus- ja kulttuuriministeriö on rahoittanut mm. rakennusterveyttä tukevan koulutuksen suunnitelman laatimista ammattikorkeakouluille. Ammattikorkeakoulujen ja Tampereen teknillisen yliopiston rakennusterveysalan koulutus on auditoitu vuonna 2015. Ylempään AMK -tutkintoon on kehitetty kosteus- ja homevauriokorjaamisen opintokokonaisuus ja koulutus on käynnistetty syksyllä 2015. Lisäksi täydennyskoulutusta on muutamassa ammattikorkeakoulussa.

Opetushallitus on rahoittanut vuosina 2014 ja 2015 toisen asteen rakennusalan opettajille tarkoitettua kosteus- ja homevauriokorjaamisen täydennyskoulutusta.

Aluehallintovirastot ovat järjestäneet sekä alueellisia informaatiotilaisuuksia oppilaitosten kosteusvaurioiden korjaushankkeista että lyhytkestoista täydennyskoulutusta kosteus- ja homevaurioiden korjaamisesta tarvittavan tietoisuuden lisäämiseksi.

Ympäristöministeriö on antanut vuonna 2015 ohjeet rakennusten suunnittelijoiden ja rakentamisen työnjohtajien pätevyyksistä. Sosiaali- ja terveysministeriö on vuonna 2015 antanut asetuksen asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan perusedellytykset rakentuvat opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksessa toimivien korkeakoulujen ja eri ministeriöiden ohjauksessa toimivien tutkimuslaitosten tutkimustoimintaan sekä Suomen Akatemian ja Tekesin kilpailtuun tutkimusrahoitukseen.

Rahoituksella ja rakenteellisilla uudistuksilla on parannettu yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia profiloitua tutkimuksessa ja opetuksessa omille vahvuusalueilleen. Tutkimusinfrastruktuurien kehittäminen kansallisesti ja osallistumalla Euroopan tason tutkimusinfrastruktuureihin on osaltaan uudistanut tutkimuksen ja kehittämistoiminnan edellytyksiä.

Tutkimuslaitosuudistuksella pyritään vahvistamaan monitieteistä, korkeatasoista ja yhteiskunnan kannalta merkityksellistä tutkimusta. Tavoitteena on myös lisätä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välistä yhteistyötä sekä muodostaa tutkimuslaitoksista aihepiireittäin nykyistä suurempia ja vahvempia kokonaisuuksia.

Tutkimuslaitosuudistukseen kuuluu myös strategisen tutkimuksen neuvoston perustaminen. Neuvosto rahoittaa yhteiskunnallisesti merkittävää ja vaikuttavaa tutkimusta, joka palvelee myös elinkeinoelämän uudistumista. Neuvosto tekee valtioneuvostolle esityksen tutkimuksen teema-alueista ja painopisteistä. Valtioneuvosto päättää teemoista, jonka pohjalta ohjelmia rakennetaan. Valtioneuvoston omaa päätöksentekoa tukevaa tutkimus-, ennakointi- ja arviointitoimintaa vahvistetaan.

Rakennetun ympäristön ja terveystieteiden yhdistämisen uudentyypeistä toimintatapaa ja myös liiketoimintamalleja on työstetty RYM-SHOKissa. Hallitusohjelmassa päätetty SHOK -yhtiöiden Tekes-rahoituksen alasajo on vaikuttanut RYM-SHOKin ohjelmien toteutukseen. Vaikka toiminta on mahdollista rahoitusrakenteen muutoksilla ja yksityisen rahoituksen turvin, tarvitaan myös julkisia panostuksia, mikäli toiminta halutaan turvata.

14. Rakennusten laatu sekä kokonaisvastuu puutteiden korjaamisesta

Eduskunta edellyttää hallituksen raportoivan kannanoton kohdissa 1–13 edellytettyjen toimenpiteiden toteuttamisesta ensimmäisen kerran vuodelta 2013 annettavassa hallituksen vuosikertomuksessa. Tässä yhteydessä tulee selvittää, miten uudis- ja korjausrakentamisen sekä rakennusten ylläpidon laatua voidaan parantaa merkittävästi ja mikä taho ottaa tarkastusvaliokunnan mietinnössä esille otettujen puutteiden korjaamisesta kokonaisvastuun.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriö koordinoi kannanoton kohtien 1–13 toimenpiteiden toteutusta.

Tarkastusvaliokunnan mietinnön TrVM 5/2015 vp mukaisesti ympäristöministeriö on käynnistänyt selvitystyön siitä, miten rakentamisen virheet ja kosteus- ja homevaurioiden määrä ovat vähentyneet rakennustyömailla. Selvitystyö valmistuu kevään 2016 aikana.

Loppuunsaatetun kohdan 12 osalta ympäristöministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö toteavat seuraavaa: Kosteus- ja hometalkoiden päättymisen jälkeen ympäristöministeriö jatkaa rakennusten terveellisyyteen liittyvien seikkojen edistämistä lainsäädäntövalmistelussa ja informaatio-ohjauksessa. Ympäristöministeriö on mukana rakennusterveyteen liittyvässä poikkihallinnollisessa yhteistyössä ja edistää omalta osaltaan alan toimijoiden mukanaoloa ja aktiivista osallistumista. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistämässä hallituksen kärkihankkeen osana rakennusterveysohjelmaa, jossa jatketaan kosteus- ja hometalkoiden työtä laajentaen sitä koskemaan rakennusterveyttä kosteus- ja homevaurioiden lisäksi myös muita rakennusterveyteen vaikuttavia tekijöitä, kuten melua, säteilyä, pienhiukkasia, lämpötilakysymyksiä jne.

**EK 8/2013 – M 7/2013 – TrVM 2/2013 – TRO 3/2013 vp
EK 12/2014 vp – K 16/2014 vp – TrVM 7/2014 vp**

Eduskunnan tiedonsaanti Euroopan rahoitusvakauserjestelyistä

Tavoitteenasettelu euroalueen tulevaisuudesta

Eduskunta edellyttää, että hallitus edelleen vahvistaa ja selkeyttää tavoitteen asettelua euroalueen tulevaisuudesta ja sen vaihtoehtoista ja niiden sisältämistä riskeistä sekä tavoitteen asettelua koskevan kokonaiskuvan antamista eduskunnalle. Tähän kokonaisuuteen kuuluvat myös Euroopan keskuspankkijärjestelmän kautta syntyvät riskit ja vastuut.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö julkaisee puolivuositain selvityksen niistä Suomen valtion vastuista, sitoumuksista ja saatavista, jotka aiheutuvat euroalueen rahoitustukiohjelmista. Selvityksen mukaan Suomen valtion vastuut eivät enää nousseet merkittävästi vuonna 2015, koska vakautumiskehitys euroalueella jatkui.

Lisäksi valtioneuvosto toimitti eduskunnalle kesäkuussa 2015 selvityksen Euroopan vakausmekanismin (EVM) vuoden 2014 vuosikertomuksesta sekä Euroopan rahoitusvakauserjestelyvälineen (ERVV) vuoden 2014 tilinpäätöksestä, johdon kertomuksesta ja tilintarkastajan kertomuksesta (E 28/2015 vp). Selvityksessä kuvataan euroalueen tilannetta, ja kriisinhallintaan liittyviä taloudellisia vastuuta, mukaan lukien Euroopan keskuspankkijärjestelmän kautta syntyviä vastuuta. Selvitystä käsiteltiin syksyllä eduskunnan tarkastusvaliokunnassa.

Valtiovarainministeriö asetti keväällä 2014 sisäisen työryhmän selvittämään talous- ja rahaliiton tulevaisuuden vaihtoehtoja. Työryhmän raportti valmistui tammikuussa 2015 ja sen tuloksia käsiteltiin alkuvuonna mm. suuressa valiokunnassa. Raportissa

kuvataan, minkälainen tulevaisuuden talous- ja rahaliitto voisi olla Suomen tavoitteiden mukainen ja tehdään lyhyen ja pidemmän aikavälin ehdotuksia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kesäkuussa 2015 julkaistiin viiden puheenjohtajan raportti ”Euroopan talous- ja rahaliiton viimeistely”. Raportissa esitettiin kolme eri vaihetta talous- ja rahaliiton viimeistelemiseksi. Tämän johdosta valtiovarainministeriö asetti syksyllä 2015 asiantuntijatyöryhmän jonka tehtävänä oli muodostaa Suomen näkökulmasta asiantuntijanäkemyks talous- ja rahaliiton kehittämistarpeista käytävään keskusteluun. Työryhmä keskittyi erityisesti niihin kehittämiskohteisiin, joiden osalta on lähiaikoina odotettavissa konkreettisia esityksiä, mutta otti kantaa myös pitemmän aikavälin kehittämistarpeisiin. Työryhmän raportti valmistui lokakuussa ja se jaettiin eduskunnan suurelle valiokunnalle.

Viiden puheenjohtajan raportin jatkotoimena komissio julkaisi lokakuussa toimenpidepaketin talous- ja rahaliiton kehittämiseksi. Komission paketti koski EMU:n kehittämisen ensimmäistä vaihetta ja toisen vaiheen valmistelua. Valtioneuvosto toimitti eduskunnalle marraskuussa selvityksen komission toimenpidepakettiin liittyen (E70/2015 vp). Selvityksessä kuvataan komission toimenpidepaketin sisältö. Eduskunnan suuri valiokunta laati lausunnon asiasta joulukuussa 2015 (SuVL 4/2015 vp).

EK 20/2013 – M 8/2013 – TrVM 7/2013 – TRO 3/2012 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla se varmistaa talouspoliittisen ministerivaliokunnan palkitsemisohjeen yhtenä lähtökohtana olevan kohtuullisuusperiaatteen toteutumisen valtionyhtiöiden johdon palkitsemisessa. Jotta kohtuullisuuteen päästään, pitää pystyä nykyistä paremmin ottamaan huomioon peruspalkan vaikutus kokonaispalkitsemistasoon. On tärkeää, ettei talouspoliittisen ministerivaliokunnan uusi tiukempi linjaus enimmäispalkkioiden määrästä johda peruspalkkojen nousuun.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Valtio-omistaja linjaa palkitsemista talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannanotoilla. Edellinen kannanotto annettiin 13.8.2012 ja siinä kiristettiin kaikkia tulospalkitsemisen tasoja. Nykyinen hallitus tulee julkistamaan uusitun kannanoton. Valtio-omisteisissa kaupallisissa yhtiöissä on huolehdittava siitä, että markkinaehtoisella palkitsemisella turvataan mahdollisuuksia osaavan johdon rekrytoimiseen ja sitouttamiseen yhteiskunnalliset näkökohdat huomioiden. Nykyisen kannanoton julkaisemisen jälkeen valtion omistajaohjauksesta vastaavat ministerit ovat esittäneet valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusten puheenjohtajille sekä yleisesti ottaneet kantaa peruspalkkojen väliaikaisesti pitämisestä nykyisellä tasolla tai korkeintaan maltillisesta nostamisesta. Taustalla on ollut syy yleisen heikon talustilanteen luomasta kohtuullisuuden ja maltillisuuden tarpeesta. Valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusten puheenjohtajat ovat suhtautuneet myönteisesti tilanteeseen. Vuodesta 2011 alkaen valtio-omisteisten yhtiöiden toimitusjohtajien peruspalkat ovat kehittyneet maltillisesti ja ovat yleisellä markkinatasolla.

Nuorten syrjäytyminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveystalouden uudistamisesta siirtää painopisteen korjaavasta toiminnasta ennalta ehkäisevään toimintaan ja puuttuu lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Käytettävissä olevien voimavarojen uudelleen suuntaaminen on sekä inhimillisesti että julkisen talouden kestäväyyden kannalta välttämätöntä. Olemassa olevien hyvien käytäntöjen levittäminen, jalostaminen ja uusien kokeileminen tulee toteuttaa suunnitelmallisesti uudistuksen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen keskeisenä tavoitteena on nykyisen hajanaisten palvelujärjestelmän integroiminen yhtenäiseksi, jolloin yksittäisten henkilöiden palvelutarpeisiin voidaan vastata saumattomina kokonaisuuksina. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa tarvitaan tiivistä yhteistyötä terveydenhuollon perustason, erityistason ja sosiaalipalvelujen välillä. Peruspalvelujen vahvistaminen on uudistuksen keskeinen tavoite, jonka myötä palvelujen painopistettä voidaan siirtää korjaavista palveluista ennalta ehkäisevään toimintaan ja päästä lasten, nuorten ja perheiden varhaisempaan auttamiseen, erityispalvelujen tarpeen vähentämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen.

Nykyiseen hallitusohjelmaan kuuluvalla lasten, nuorten ja perheiden muutosohjelmalla kootaan hallintorajat ylittäen lasten, nuorten ja perheiden palvelut integroiduksi asiakaslähtöiseksi palvelujen kokonaisuudeksi, myös järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa hyödyntäen. Lasten ja perheiden voimavaroja tuetaan kehittämällä ennalta ehkäiseviä matalan kynnyksen palveluja ja siirtämällä painopistettä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Toimenpiteillä vahvistetaan palvelujen lapsi- ja perhelähtöisyyttä ja vaikuttavuutta ja vähennetään korjaavien palvelujen tarvetta. Kokonaisuudistusta varmistetaan ottamalla käyttöön monialaista yhteistyötä tukevia, näyttöön perustuvia menetelmiä sekä muun muassa vahvistamalla lasten ja nuorten hyvinvointia koskevaa tietopohjaa ja tuottamalla seurantatietoa.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joiden avulla ensiksi suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät henkilöt saavat tarvitsemansa avun.

Tähän tarvitaan varhaista puuttumista ja matalan kynnyksen palveluja sekä nuorelle yhteyshenkilö, joka hallinnon rajoista riippumatta etsii nuorelle avun ja palvelut joustavasti sekä nopeasti. Yhteyshenkilön nimeäminen on erityisen tärkeää suuremman syrjäytymisriskin omaaville maahanmuuttajanuorille.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Lasten ja nuorten mielenterveystyön palvelujärjestelmän kokonaisuus on nykyisellään pirstaleinen, joten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen mukanaan tuomalle integraatiolle on suuri tarve.

Uuden sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan kaikilla sosiaalihuollon asiakkaila on oikeus saada tarvittaessa arvio palvelutarpeesta sekä nimetty omatyöntekijä. Laki myös velvoittaa erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamiseen ja edistämiseen. Lisäksi laki sisältää sosiaalisen kuntoutuksen tehostettuna työskentely- ja tukimuotona vaikeassa syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Nuorten päihde- ja mielenterveyspalveluja sekä sosiaalista kuntoutusta kehitetään mm. Euroopan sosiaalirahaston tuella. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä THL:n kanssa käynnistänyt mm. Vaikuttavat mielenterveysinterventiot osana opiskeluterveydenhuoltoa -hankkeen vuonna 2014. Työtä hyödynnetään suunniteltaessa nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluja uudessa sote - rakenteessa.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lasten, nuorten ja perheiden palveluja koskevissa tietosuoja- ja salassapitoasioissa. Valmistelu on määrättävä yhdelle ministeriölle. Ministeriölle tulee antaa toimintaedellytykset ja toimivalta koota ja yhtenäistää viranomaisten tietosuoja- ja salassapitosäännökset mainittuja palveluja koskien. Ministeriön tulee ryhtyä tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin sähköisen asiakirjahallinnon ja moniammatillisen yhteistyön esteiden poistamiseksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja syrjäytyneiden nuorten auttamisessa.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus edellä kannanottokohtaan neljä pohjautuen varmentaa tiedonkulun ja yhtenäiset tietosuoja- ja salassapitokäytännöt viranomaisyhteistyössä määräyksin, ohjein ja koulutuksella. Lainsäädännössä, käytännön esimiestyössä ja johtamisessa on korostettava viranomaisen velvollisuutta ottaa vastuu lapsen ja nuoren ongelmista ja etsiä niihin ratkaisuja yhteistyössä perheen ja muiden toimijoiden kanssa. Puuttumisessa tulee lähtökohtana olla aina lapsen etu ja lapsen oikeus tulla autetuksi, eikä vastuullisen toiminnan esteenä tulkintatilanteessa pidä olla pelko tietosuoja- ja salassapitosäännösten rikkomisesta ja sen seurauksista.

Näillä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Laissa sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015) on säädetty asiakasasiakirjojen laatimisesta ja yhteiskäytöstä viranomaisten välisessä monialaisessa yhteistyössä. Tämä edesauttaa tiedonkulkua ja yhteistyötä asiakkaan asiassa eri viranomaisten kesken. Lisäksi lakimuutokset (HE 333/2014) koskevat viranomaisten ja muiden toimijoiden oikeutta ilmoittaa väkivallan uhasta poliisille salassapitovelvollisuuden estämättä. Esitys koskee sosiaali- ja terveydenhuolto- ja kouluviranomaisia sekä muita toimijoita kuten nuorisotointa, poliisia, pelastustointa ja hätäkeskustoimintaa. Lisäksi muutoksia valmistellaan lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007). Tarkoituksena on tuottaa lakiin sosiaalihuoltoa koskevat pykälät, jotka mahdollistavat kansallisen sosiaalihuollon asiakastietojen arkiston (Kansa) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen yhteiskäytön yhteisissä palveluissa tietoturvallisella ja kustannustehokkaalla tavalla. Pitkän aikavälin tavoitteena on, että kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä koskevat erityissäännökset koottaisiin yhteen lakiin.

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaista rahoitusjärjestelmää uudistaessaan ottaa huomioon, että rahoitus jatkossa ohjaa järjestämään nuorten syrjäytymisen ehkäisyn

vaatimat ennalta ehkäisevät ja korjaavat palvelut kokonaisuutena matalalla kynnyksellä, yhdeltä luukulta ja moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyen asiakkaan valinnanvapautta sekä monikanavarahoituksen yksinkertaistamisen selvittämistä varten selvityshenkilöryhmän. Tavoitteena on tehdä kartoitus käytännössä toteutettavista malleista ja ehdotus mallista, jolla voidaan toteuttaa laaja valinnanvapaus integroidussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valinnanvapaudella vahvistetaan perustason palveluita ja turvataan nopea hoitoon pääsy. Selvityksessä tulee myös ehdottaa käytännössä toteutettavat vaihtoehdot monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistamiseen ja ehdottaa yksinkertaistamisen toteuttamistapaa siten, että uudistukset tukevat sosiaali- ja terveydenhuollon reformia ja julkisen talouden tasapainottamista. Selvityshenkilöryhmän toimikausi päättyy 31.5.2016.

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja ottaa käyttöön yli hallinnonrajojen ulottuvan yhtenäisen toimintatavan, jonka avulla voidaan käytännön työssä tehokkaasti toteuttaa lasten ja nuorten ongelmiin varhainen puuttuminen, tiedonkulku ja toimenpiteiden seuranta sekä estää ongelmien paheneminen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Uuden sosiaalihuoltolain tavoitteena on vahvistaa peruspalveluja, vähentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta ja tiivistää viranomaisten yhteistyötä. Lapsiperheillä on sosiaalihuoltolain uudistuksen myötä oikeus saada kotipalvelua, kun se on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Myös perhetyötä, tukihenkilöitä ja -perheitä sekä vertaisryhmätoimintaa on oltava saatavilla ilman lastensuojelun asiakkuutta. Lakiin sisältyy myös ajatus ns. nuorisopalvelutakuusta, johon kuuluu omatyöntekijä, palvelutarpeen arviointi ja kohdennettu sosiaalinen kuntoutus.

Nuorisotakuun myötä on tehty laajaa yhteistyötä yli hallinnonalarajojen. Yksi esimerkki yhteistyön tuloksista on Ohjaamo-malli. Se on nuorten alle 30-vuotiaiden matalan kynnyksen palvelupiste, jonka toiminta rakentuu monialaisesti neuvontaa, ohjausta ja tukea tarjoavasta ohjaamosta, eri hallinnonalojen peruspalveluista ja laajasta yhteistyöverkostosta. Ohjaamo-toiminta pohjautuu eri organisaatioiden ja toimijoiden monipuoliseen osaamiseen ja yhteistyöhön. Mallilla on yhtymäkohtansa valtiovarainministeriön vuosina 2015–2016 toteuttamaan nuorisotakuun kuntakokeiluun, jonka tavoitteena on tehostaa nuorten palveluja kunnan ja TE-hallinnon yhteistyötä tiivistämällä.

Valtionhallinnon toimitilojen vuokraus Senaatti-kiinteistöiltä

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja selvittää riippumattomalla tavalla, millä tavoin edellä mietinnössä valiokunnan esittämät kannanotot havaittujen epäkohtien korjaamiseksi voidaan toteuttaa valtion kokonaisetua korostavalla tavalla ja tekee tarvittavat muutosehdotukset.

Erityisen tärkeänä on pidettävä muutoksia koskien vuokrasopimusten ehtoja ja pituutta sekä mietinnössä vaadittuja indeksikorotusten ja voitontuloutuksen muutoksia.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö uudisti vuonna 2015 valtion sisäisen vuokrajärjestelmän ja valtion tilahallintoa. Uudistuksen toimeenpano toteutettiin säätämällä valtioneuvoston asetus valtion kiinteistövarallisuuden hankinnasta, vuokraamisesta, hallinnasta ja hoidosta (242/2015). Uudistus loi edellytykset omakustannusperusteiseen vuokrajärjestelmään siirtymiselle sekä tilahallinnan kehittämiseksi valtion kokonaisetua paremmalla tavalla toteuttavaksi muun muassa parantamalla tilahankkeiden taloudellisuuden arvioinnin edellytyksiä ja lisäämällä vuokrasopimusten joustavuutta. Uusi asetus tuli voimaan 1.1.2016.

Valtion tilahallinnon uudistamisessa vuokrasopimusten joustavuutta on lisätty helpottamalla ja nopeuttamalla virastojen ja laitosten irtautumista tarpeettomista valtion omistamista tiloista. Vuokrasopimuksen irtisanomisen jälkeen tila jää kokonaisuudessaan Senaatti-kiinteistöjen vastuulle, joka etsii sille uutta käyttöä. Senaatti-kiinteistöt toimii valtion ainoana tilanhankintayksikkönä, jonka kautta tilat vuokrataan joko valtion tai ulkopuolisen vuokranantajan tiloista. Senaatti-kiinteistöt voi näin tehokkaammin tarjota ratkaisuja eri virastojen tilatarpeisiin ja myydä valtiolle tarpeetonta tilaa. Virastot ja laitokset voivat taas nopeammin reagoida muutostilanteiden mukaisesti uusiin tilatarpeisiin ja päästä irti tarpeettomien toimitilojen kustannuksista.

Uudessa vuokrajärjestelmässä Senaatti-kiinteistöjen vuokralaisena olevien valtion virastojen ja laitosten vuokrat määräytyvät omakustannusperiaatteen pohjalta. Uudistuksen seurauksena virastojen ja laitosten Senaatilta vuokrattujen kotimaan toimitilojen vuokrakustannukset laskevat noin 15 % vuodesta 2016 alkaen. Muutoksen seurauksena Senaatti-kiinteistöjen tuloutus valtion talousarvioon pienenee noin 45 miljoonalla eurolla vuoden 2016 alusta lukien. Vuokranalennuksen vaikutus talousarvioon on pyritty toteuttamaan budjettineutraalisti.

Senaatti-kiinteistöt myi, saatuaan vuoden 2015 toisessa lisätalousarviossa myyntivaltuudet eduskunnalta, valtion koko vähemmistöomistusosuuden Aalto-Yliopistokiinteistöt Oy:n ja Helsingin Yliopistokiinteistöt Oy:n osakekannasta yhtiöiden enemmistöomistajayliopistoille.

ICT-hankkeiden tuottavuushyödyt

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi merkittävien ICT-hankkeiden tuloksia, kustannuksia ja tuottavuushyötyjä osana hankesalkun seurantaan ja raportoi tuloksista eduskunnalle.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion viranomaisten tulee pyytää valtiovarainministeriöltä (VM) lausuntoa kokonaiskustannuksiltaan yli viiden miljoonan euron arvoisista kehityshankkeista, joihin sisältyy tietojärjestelmien kehittämistä. Lausuntomenettelystä säädetään julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetussa laissa (634/2011) ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1249/2014), joka tuli voimaan 1.1.2015. Vuonna 2015 lausuntoja annettiin 14 hankkeesta ja lisäksi seitsemästä muusta hankinnasta. Hankkeista annettavia lausuntoja edeltää viranomaisen itse tekemä tai teettämä hankearviointi, joka tehdään VM:n julkaiseman arviointikehikon mukaisesti. Hankearvioinnissa hanketta tarkastellaan hankkeen peruslähtökohtien (tausta ja tavoitteet) lisäksi neljästä näkökulmasta: 1) Vaikuttavuus ja asiakashyödyt, 2) Taloudellinen kannattavuus, 3) Yhteentoimivuus ja 4) Toteutettavuus. VM käy lausuntonsa valmistelun yhteydessä läpi arviointiaineiston ja pyrkii lausunnossaan nostamaan esille erityisesti tavoiteltavien hyötyjen toteutumisen kannalta olennaisia näkökohtia. Lausunnoissa on kevästä 2015 lähtien tuotu aiempaa selvemmin esille VM:n hankkeelle antamat suositukset, millä on pyritty parantamaan lausuntomenettelyn vaikuttavuutta. Lausuntomenettelyllä ja niihin liittyvillä hankearvioinneilla pyritään osaltaan vastaamaan eduskunnan lausumassaan esittämiin näkökohtiin, koska tavoiteltavat hyödyt ja niiden realisointiin suunnitellut toimenpiteet ovat keskeinen osa arvioinnin sisältöä.

Edellä kuvatun lausuntomenettelyn lisäksi kokonaiskustannuksiltaan 1–5 miljoonan euron arvoisista hankkeista on sovittu tehtäväksi vastaavanlaiset arvioinnit, joista ei kuitenkaan pyydetä VM:n lausuntoa eikä VM käy niitä läpi keskitetysti. Hankearvioinnin periaatteesta on alun perin linjattu hallituksen talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa 16.12.2014. Periaate vahvistettiin uudelleen kansliapäällikkökokouksessa 21.12.2015, jossa myös linjattiin, että hankkeen päättymisen jälkeen hankkeesta vastaavan tahon tulee vielä arvioida hyötyjen toteutumista.

Valtionhallinnossa on käytössä yhteinen hankesalkkuratkaisu, jonne viedään tiedot vähintään kaikista ICT:n kehittämistä sisältävistä hankkeista, joiden kokonaiskustannukset ovat yli miljoona euroa. Hankkeiden tilanteesta raportoidaan salkussa vähintään kolmannesvuosittain, minkä jälkeen VM tekee salkusta yhteenvedon. Yhteenve-to käydään läpi tietohallinnon kehittämis- ja koordinaatioryhmässä (TIETOKEKO), ja yhteenve-to on myös julkaistu VM:n verkkosivuilla lokakuusta 2015 lähtien. Eduskunnan tarkastusvaliokunnalle toimitettiin julkaistu yhteenve-to lokakuussa 2015. Yhteenvedot eivät vielä sisällä tietoja hankkeiden toteutuneista hyödyistä, mutta yhteenve-toa on tarkoitus täydentää myös niihin liittyvillä tiedoilla sitä mukaa kun tietoja on hankesalkkuun raportoitu.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että sen liitteinä oleviin erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyvät eduskunnan aikaisempia lausumia ja muitakin seikkoja koskevat kannanotot.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus on ottanut huomioon eduskunnan valiokuntien lausumat ja kannanotot.

EK 26/2015 vp – K 9/2015 vp, K 15/2015 vp

Hallituksen vuosikertomuksen kehittäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus edelleen kehittää vuosikertomusta ottaen huomioon mietinnössä aiempina esitetyt näkökohdat. Vuosikertomukseen sisältyvän aineiston tulee olla aiempaa lukijaystävällisempää ja informatiivisempaa sekä sisältää analysoitua tietoa toiminnan ja toimintamuutosten tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta, erityisesti yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Vuosikertomuksesta tulee muodostua toimiva osa valtionhallinnon ja hallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmää, mikä edellyttää muun muassa tavoitteiden asetannan selkeyttämistä budjettia laadittaessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia yhdessä varainministeriön kanssa on todennut seuraavaa:

Vuosikertomusta koskeva lakitasoinen sääntely annettiin vuonna 2014, kun valtioneuvostosta ja valtion talousarviosta annettuja lakeja muutettiin siinä yhteydessä, kun hallituksen toimenpidekertomus ja valtion tilinpäätöskertomus säädöstasolla yhdistettiin hallituksen vuosikertomukseksi.

Hallituksen vuosikertomusta koskeva asetustasoinen sääntely on uudistettu helmikuussa 2016 voimaan tulleella valtion talousarviosta annetun asetuksen muutoksella (118/2016). Talousarviosta annetun asetuksen muutoksen myötä vuosikertomuksen sisällöstä säädetään kokonaisuutena talousarviosta annetussa asetuksessa. Asetuksen muutoksessa ministeriöiden toimialan toiminnan tuloksellisuuden kuvausta koskevaa sääntelyä on karsittu ja yksinkertaistettu ja muutos koskee jo vuoden 2015 vuosikertomusta. Tuloksellisuuden kuvausten pääpaino olisi jatkossa yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa ja vaikuttavuuden kehityksessä.

Jatkossa on tarkoitus kehittää myös tulostavoitteiden asettamista ja esittämistä valtion talousarvioesityksessä. Vuosikertomusprosessissa raportoidaan valtion talousarvioesityksessä asetetuista tavoitteista, joita ei kertomusprosessissa enää voida muuttaa. Talousarvioon otettujen tavoitteiden muuttaminen vaikuttaa viiveellä. Parallelaalaisesti valtioneuvostossa valmistellaan Julkisen talouden suunnitelmaa (sisältää valtiontalouden kehukset, jonka pohjalta valmistellaan eduskunnalle syksyllä 2016 annettava vuoden 2017 talousarvioesitys).

Viranomaisten välinen tiedonvaihto harmaan talouden torjunnassa

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle selvityksen vuoden 2016 loppuun mennessä siitä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämiseksi harmaan talouden torjunnassa sekä myös yleisemmin.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta sisäministeriö, oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö toteavat seuraavaa:

Sisäministeriö on 12.1.2016 asettanut talousrikostorjunnan johtoryhmän vuosille 2016–2019. Talousrikostorjunnan johtoryhmän tehtävänä on valmistella harmaan talouden torjunnan strategiaesitys talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle käsiteltäväksi. Strategian valmistelussa huomioidaan viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittäminen. Johtoryhmä varmistaa strategian toteutumisen ja sovittaa yhteen eri viranomaisten suunnitelmia harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa sekä seuraa ja raportoi talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle strategian etenemisestä ja mahdollisesti tarvittavista uusista toimenpide-ehdotuksista.

Vastaukset eduskunnan lausumiin ja kannanottoihin

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että sen liitteinä oleviin erikoisvaliokuntien ja suuren valiokunnan lausuntoihin sisältyvät eduskunnan aiempia lausumia ja muitakin seikkoja koskevat kannanotot.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus on ottanut huomioon eduskunnan valiokuntien lausumat ja kannanotot.

EK 58/2014 vp – M 7/2014 vp

Harmaan talouden torjuntatoimenpiteiden arviointi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja varmistaa, että harmaan talouden torjunta perustuu jatkossa viranomaisten yhteiseen tilannekuvaan ja kokonaisuuteen, jota johdetaan hallituksen toimesta tarkastusvaliokunnan mietinnössä esitetyllä tavalla.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti kokouksessaan 18.11.2015 antaa talousrikostorjunnan johtoryhmälle tehtäväksi valmistella harmaan talouden torjuntastrategian siten, että esitysluonnosta voidaan käsitellä talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa helmikuussa 2016.

Sisäministeriö on 12.1.2016 asettanut talousrikostorjunnan johtoryhmän vuosille 2016–2019. Talousrikostorjunnan johtoryhmän tehtävänä on valmistella harmaan talouden torjunnan strategiaesitys talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle käsiteltäväksi. Johtoryhmä varmistaa strategian toteutumisen ja sovittaa yhteen eri viranomaisten suunnitelmia harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa sekä seuraa ja raportoi talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle strategian etenemisestä ja mahdollisesti tarvittavista uusista toimenpide-ehdotuksista.

1.5 Hallintovaliokunta

Biometriset tunnisteet

*HE 25/2005 vp – EV 92/2006 vp
Hallintovaliokunta*

Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Tarvittavat yleiset säännökset biometrinen tunnisteiden käsittelystä valmistellaan oikeusministeriössä osana henkilötietolain (523/1999) yleistä tarkistamista ottamalla huomioon liikenne- ja viestintäministeriössä tehty asiaa koskeva selvitystyö.”

Sami Manninen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen

*HE 90/2005 vp – EV 94/2006 vp
Hallintovaliokunta*

Eduskunta edellytti 5.9.2006 hallituksen selvittävän mahdollisuudet edistää selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittämistä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin kanssa.

SM:llä ei uutta ilmoitettavaa.

Päihteisiin ja päihdetyöhön liittyvät kysymykset, kuten lainsäädäntö ja ohjaus, kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan. Sisäasiainministeriö on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa asettanut 3.11.2009 päihtyneiden kiinniottamista, kuljettamista, kohtelua ja hoitoa selvittävän työryhmän. Työryhmän loppuraportti on luovutettu 17.2.2011. Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla kehitetään III sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti toimintatapoja ja -malleja. Selviämisasematoiminta ja muu akuutti päihdehuolto on kunnan toimialaan kuuluvaa ja suurin ongelma on saada kunnat perustamaan tarvittavia selviämisasemia. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti 2.10.2013 jatkotoimista sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteen 56 (selviämisasemapalvelujen kehittäminen) toimeenpanemiseksi. Päätöksen mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriön johdolla käynnistetään selvitystyö selviämisasemapalvelujen laajentamiseksi. Selvitys esiteltiin ministeriryhmälle kokouksessa 28.10.2014. Selvityksen mukaan poliisin osuutta päihtyneiden kiinnitoissa, kuljettamisessa ja säilöönotoissa on perusteltua vähentää ja vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden roolia. Ei ole perusteltua rakentaa erillisistä selviämisasemista koostuvaa verkostoa, vaan jatkaa jo meneillään olevaa palvelujärjestelmän kehittämistä. Ministeriryhmä kannatti päätöksessään sosiaali- ja terveysministeriön linjausta, jonka mukaisesti tulevassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämismallissa selviämishoito on sosiaali- ja terveysalueen vastuulla. Sosiaali- ja

terveysalue päättäisi niistä järjestämislakiehdotuksen mukaisista kunnista ja kuntayhtymistä, joilla on tuottamisvastuu kattavista ympärivuorokautisista päivystyspalveluista mukaan lukien tarpeellinen selviämishoito.

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä sisäministeriössä.

Jari Pajunen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikan seuranta

HE 185/2010 vp – EV 239/2010 vp

Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 8.12.2010 hallituksen antavan eduskunnalle vaalikausittain ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikasta ja sen toimivuudesta selonteon, jossa muun ohella verrataan Suomen maahanmuuttoa koskevia säännöksiä, käytäntöjä ja taloudellisia etuuksia muihin EU-maihin muun muassa sen arvioimiseksi, muodostavatko Suomen säännökset, käytännöt tai taloudelliset etuudet vetovoimatekijöitä turvapaikan hakemiselle tai humanitaariselle maahanmuutolle.

2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan turvapaikkamenettelyn nopeuttamisesta käsittelyaikojen lyhentämiseksi olennaisesti ja pysyvästi.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus varaa valtion talousarvioesityksiin riittävän rahoituksen kotoutumisen edistämiseksi annettavan lain tehokkaaseen ja kattavaan toimeenpanoon kuntakorvausten korottaminen mukaan lukien.

4. Eduskunta edellytti hallituksen antavan vuoden 2011 loppuun mennessä hallintovaliokunnalle selvityksen, jossa arvioidaan

1) asetetaanko kotoutumisen edistämiseksi annettavassa laissa tarkoitettun perustietoaineiston omaksuminen Suomen kansalaisuuden saamisen edellytykseksi hakijoille tehtävässä testissä,

2) voidaanko kotoutumistukea maksaa maahanmuuttajille kieli- ja muiden opintojen edistymisen perusteella ja

3) onko syytä ohjata maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen koulutusta nykyistä suuremmassa määrin ja pitkäjänteisemmin kansalais-, työväen- ja kansanopistojen tehtäväksi.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2010 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Ei uutta ilmoitettavaa.

"Eduskunta on ilmoittanut, ettei se työkiireen vuoksi ehdi käsitellä selontekoa vaalikauden loppuun mennessä, eikä selontekoa sen vuoksi anneta."

2. Maahanmuuton tuloksellisuushanke päättyi 31.12.2014. Hankkeessa vastaanoton kokonaiskustannuksia pyrittiin sopeuttamaan hakijoiden määrää ja käsittelyaikojen lyhenemistä vastaavasti. Hankkeen aikana turvapaikkaprosessi tehostui ja turvapaikkahakemusten käsittelyajat lyhenivät keskimäärin kolmella kuukaudella (v. 2011: 263 vrk, v. 2014: 170 vrk). Turvapaikanhakijamäärät olivat kesään 2015 tultaessa useita vuosia n. 3000–4000 hakijan vuotuisella tasolla.

3. 1.9.2011 voimaan tulleessa laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, kotoutumislaki) säädetään maahanmuuttajan kotoutumista edistävästä toimenpiteistä siten, että ne muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden. Kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi laissa säädetään kotoutumisen alkuvaiheen palveluista, kuten kaikille annettavasta perustiedosta, ohjauksesta ja neuvonnasta, alkukartoituksesta, alkukartoituksen perusteella laadittavasta kotoutumissuunnitelmasta ja kotoutuskoulutuksesta. Perustieto sisältää myös tietoa mahdollisuudesta osallistua alkukartoitukseen ja muihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin. Perustietoaineisto ja alkukartoitus ovat 1.9.2011 voimaan tulleessa kotoutumislaisissa uusia toimenpiteitä.

Perustietoaineisto on valmisteltu Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella. Aineistoa myös kehitetty edelleen vuonna 2013 Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella, johon vuoden 2014 talousarviosta perustietoaineiston päivittäminen ja jakeluun on varattu määrärahan valtion talousarviossa. Kotoutumislain säädös alkukartoituksesta on uusi, mutta alkukartoituksia on tehty osana työvoimapoliittista kotoutuskoulutusta Opetushallituksen opetussuunnitelmasuosituksen mukaisesti. Työ- ja elinkeinotoimisto laatii alkukartoituksen työnhakijaksi rekisteröityneille ja ne rahoitetaan työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta momentilta 32.30.51, Työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimet. Kunta laatii alkukartoituksen toimeentulotukiasiakkaille ja sitä pyytävälle muille maahanmuuttajille. Valtion korvaa kunnille alkukartoituksen laatimisesta aiheutuneet kustannukset laskennallisena korvauksena. Tarkoitukseen on varattu määräraha työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa momentilla 32.70.30, Kunnille maksettavat korvaukset Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kunnille kansainvälistä suojelua saavista maksettavien laskennallisten korvausten tasoa nostettiin 1.1.2011 lukien 10 %. Uudessa kotoutumislaisissa korvausaikaa pidennettiin kolmesta vuodesta neljään vuoteen kiintiöpakolaisten osalta.

4. Hallitus antoi hallintovaliokunnalle selvityksen alkuvuodesta 2012.

1) Ei uutta ilmoitettavaa.

"Perustietoaineiston omaksumisesta Suomen kansalaisuuden edellytyksenä hallituksen selvityksessä viitataan sisäasiainministeriössä kansalaisuuslain muutostarpeista tehtyyn selvitykseen. Selvitystä käytettiin valmistelun pohjana kansalaisuuslain uudistusta valmisteltaessa. Eduskunta hyväksyi lakiesityksen 19.1.2011 (579/2011). Sisäasiainministeriön selvityksessä otettiin kantaa myös testien merkitykseen Suomen kansalaisuuden myöntämisen edellytyksenä sekä muun muassa tarkasteltiin kansainvälisiä käytäntöjä. Selvityksen johtopäätöksenä omaksuttiin lähtökohta, jonka mukaan mahdollisuus saada Suomen kansalaisuus tukee maahanmuuttajan kotoutumista ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tästä syystä hallituksen esitykseen ei sisällytetty yhteiskunta- ja historiatietoutta tai arvoja mittavia testejä. Tämänkaltaisten testien ei nähty toimivan maahanmuuttajan yksilöllisen kotoutumisprosessin tukena. Lisäksi testiin liittyvät hallinnolliset, oikeudelliset, pedagogiset ja hakijoiden yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset eivät sisäasiainministeriön näemyksen mukaan tukeneet testin käyttöönottoa Suomessa."

2) Kotoutumislain (1386/2010) valmistelussa tarkasteltiin erilaisia mahdollisuuksia tukea maahanmuuttajaa kotoutumiskoulutuksen aikana. Valitussa perusratkaisussa kotoutumistuki on useimmiten sidottu työmarkkinatukeen, ja sen pohjalla olevaan lainsäädäntöön. Työvoimaan kuulumattomien osalta kotoutumistuki voi olla sidottu toimeentulotukeen.

Työmarkkinatuen maksaminen kotoutumistukena edellyttää, että maahanmuuttajan ensimmäinen kotikunta Suomessa on merkitty väestötietojärjestelmään ja että hän noudattaa kotoutumissuunnitelmaa. Lisäksi edellytetään, että maahanmuuttaja on taloudellisen tuen tarpeessa ja täyttää muutoinkin työmarkkinatuen saamisen edellytykset. Kotoutumistukena maksettavaan työmarkkinatukeen sovelletaan samoja säännöksiä kuin normaaliin työmarkkinatukeen. Edellytyksenä on toisin sanoen muun muassa se, että hänen voidaan katsoa asuvan Suomessa soveltamisalain mukaisesti.

Kotoutumisen edistämisestä annettua lakia valmisteltaessa haluttiin korostaa maahanmuuttajan omaa aktiivisuutta kotoutumisprosessissa, erityisesti kielen opiskelussa. Lain 17 §:n 3 momenttiin otettiin tämän vuoksi säännös, jonka mukaan maahanmuuttajan on noudatettava suunnitelmaansa sekä hakeuduttava ja osallistuttava säännöllisesti kotoutumissuunnitelmaan sisältyvään suomen tai ruotsin kielen opetukseen ja muihin suunnitelmassa sovittuihin toimenpiteisiin ja palveluihin. Kotoutumiskoulutuksessa keskeinen osa on suomen tai ruotsin kielen oppimisella. Maahanmuuttajan kieltäytyessä ilman pätevää syytä osallistumasta kotoutumissuunnitelmassa yksilöidysti sovittuun toimenpiteeseen, hänen oikeuttaan kotoutumistukena maksettavaan etuuteen voidaan rajoittaa siten kuin työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään tai alentaa siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa säädetään. Sanktiot ovat vastaavia kuin työstä, työvoimapoliittisesta toimenpiteestä, aktivointisuunnitelman laadinnasta tai esimerkiksi kuntouttavasta työtoiminnasta kieltäydyttäessä. Lienee perusteltua, että seuraamukset ovat ainakin joltain osin yhteismitallisia.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Oikeus koskee kaikkia ja sen tarkoituksena on turvata ihmisarvoisen elämän edellytysten vähimmäistaso (HE 309/1993 vp., s. 69/II). Säännöksellä jokaiselle on perustettu subjektiivinen oikeus, jolla on läheinen yhteys toimeentulotukeen. Perustuslakivaliokunta on muun muassa katsonut, että toimeentulotukea voidaan käytännössä pitää perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitetun ihmisarvoisen elämän edellyttämän välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon takuuna siltä osin kuin turvaa annetaan rahamääräisinä suorituksina (PeVL 31/1997 vp, s. 2/II, PeVL 20/1998 vp, s. 2/II, PeVL 18/2001 vp, s. 4/I). Perustuslain 19 §:n 1 momentin subjektiivisen oikeuden perustavasta luonteesta ja perustuslain 22 §:ssä julkiselle vallalle asetetusta perusoikeuksien turvaamisveloitteesta on kuitenkin johdettavissa lainsäätäjään kohdistuva velvoite järjestää tukijärjestelmä sellaiseksi, että yksilöillä on riittävät tosiasialliset mahdollisuudet päästä oikeuksiinsa (vrt. PeVL 31/1997 vp, s. 3/I).

Kotoutumissuunnitelmien edellytetään sisältävän kattavasti sellaisia toimenpiteitä, jotka edistävät kotoutumista ja soveltuvat yhteisesti sovittuun palvelukokonaisuuteen. Keskeinen väline kotoutumista edistävien ja tukevien taitojen saavuttamiseksi on kotoutumiskoulutus, jota järjestetään sekä työvoimapoliittisena että omaehtoisena koulutuksena.

Kotoutumiskoulutuksesta ei ole ollut omaa erillislainsäädäntöä. Aikuisten kotoutumiskoulutus järjestetään pääasiassa työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena, josta säädetään julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002). Kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin on otettu säännökset kotoutumiskoulutuksesta. Pääpaino koulutuksessa on kielen opiskelussa.

Kotoutumiskoulutuksena voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Opintojen seurantaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa säädetään. Julkisen työvoimapalvelulain 9 luvun 6 §:n mukaan työnhakijan on osallistuttava säännöllisesti koulutus- tai opintosuunnitelman mukaiseen opetukseen. Työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä on, että työnhakija etenee opinnoissaan. Korkeakouluopintojen katsotaan etenevän riittävästi, jos työnhakija saa tutkintoonsa kuuluvia opintosuorituksia keskimäärin 5,5 opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muiden opintojen osalta edellytetään, että opinnot etenevät koulutus- tai opintosuunnitelmassa tarkoitetulla tavalla.

Mikäli maahanmuuttajan omaehtoisia opintoja ei tuettaisi enää työttömyysetuudella huonon opintomenestyksen takia, saisi hän jatkossakin edelleen kotoutumistukena maksettavaa työmarkkinatukea tai toimeentulotukea.

Kotoutumistuen saamisen edellytysten sitominen opintomenestykseen voisi saattaa kotoutumiskoulutuksessa olevat maahanmuuttajat eriarvoiseen asemaan, sillä maahanmuuttajien koulutustaustat eroavat varsin paljon toisistaan maahan tultaessa. Kyse on myös alkuvaiheessa monien maahanmuuttajien vähimmäistoimeentulosta riippumatta siitä maksetaanko kotoutumistuki työmarkkinatukena tai toimeentulotukena. Lähtökohtana henkilön vähimmäistoimeentulon sanktioinnissa tulee olla, ettei sanktiointi saa kuitenkaan vaarantaa ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa eikä olla muutenkaan kohtuutonta.

Kotoutumiskoulutusta kehitettiin vuosina 2010–2013 Osallisena Suomessa -hankkeen puitteissa, ja hanketta ohjaa lain kotoutumisen edistämistä 9 luvun säännökset kokeilusta. Hankkeessa laadittiin kotoutumiskoulutuksen kehittämistä suositukset, jotka arvioidaan ja soveltuvin osin täytäntöönpannaan seuraavalla hallituskaudella.

3) Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Päävastuu työikäisten ja työvoimaan kuuluvien maahanmuuttajien neuvonnasta, ohjauksesta ja koulutuksesta on työ- ja elinkeinotoimistoilla (TE -toimisto), työvoimaan kuulumattomien maahanmuuttajien kotouttamispalvelujen järjestämisestä vastaavat kunnat.

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajien kieli- ja yhteiskuntaan ohjaavaa koulutusta, kotoutumiskoulutusta järjestetään pääasiassa työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena, josta säädetään julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002). Maahanmuuttaja voi hakeutua myös opetushallinnon hallinnoimaan omaehtoiseen koulutukseen.

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen sisältöä on kehitetty tiiviissä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ja sitä toteutetaan ”Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus” -suositusten mukaan. Suositusta voidaan soveltaa työvoimapolitiittiseen koulutukseen ja omaehtoiisiin opintoihin. Suositusten mukaan aikuisen maahanmuuttajan kotoutumiskoulutuksen tehtävänä on antaa aikuiselle maahanmuuttajalle sellaiset kielelliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet, joiden avulla hän pystyy selviytymään jokapäiväisen elämän tilanteissa uudessa ympäristössään, toimimaan työelämässä, hakeutumaan jatko-opintoihin sekä toimimaan suomalaisen kansalaisyhteiskunnan aktiivisena, täysivaltaisena ja tasa-arvoisena jäsenenä.

Ennen varsinaista kotoutumiskoulutusta voidaan tarvittaessa järjestää luku- ja kirjoitustaidon opintoja. Luku- ja kirjoitustaidottomien koulutusta hankittaessa tulee ottaa huomioon ko. koulutusta koskeva opetushallituksen opetussuunnitelma.

Työvoimapolitiittisella aikuiskoulutuksella parannetaan työikäisen väestön ammattitaitoa ja mahdollisuuksia saada työtä tai pysyä työmarkkinoilla. Siksi työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus on pääasiassa ammatillisia valmiuksia edistävää koulutusta. Valmentavan työvoimakoulutuksen ensisijainen tavoite ei ole välitön työllistyminen, vaan sen avulla ohjataan työnhakijoita valitsemaan sopivia ammatillisia koulutusvaihtoehtoja ja parannetaan esimerkiksi maahanmuuttajien työllistymisedellytyksiä. Hankittavaan koulutukseen voi käytännön ammatillisten valmiuksien parantamiseksi sisältyä työssä oppimista ja harjoittelua.

Työ- ja elinkeinohallinto hankkii maahanmuuttajien tarvitsemaa työvoimapolitiittista kotoutumiskoulutusta valmentavana koulutuksena. Työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena järjestetty kotoutumiskoulutus ei ole riittänyt, eikä tulevaisuudessakaan riitä vastaamaan muodoltaan ja määrältään kaikkeen kieli- ja kotoutumiskoulutuksen tarpeeseen. Työvoimapolitiittista kotoutumiskoulutusta ei myöskään ole välttämättä tarjolla jokaisessa yksittäisessä kunnassa.

Julkisesta työvoimapolitiittisesta annetun lain mukaan työnhakijan omaehtoista opiskelua kansanopistoissa, kansalais- ja työväenopistoissa ja muissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa voidaan tukea työttömyysetuudella. Omaehtoista opiskelua voidaan kotoutumislain mukaisesti tukea kotoutumistukena maksettavalla työmarkkinatuella. Omaehtoisella koulutuksella voidaan parantaa kotoutujien yksilölliset tarpeet ja voimavarat huomioonottavaa koulutustarjontaa. Myös paikkakunnilla, joilla maahanmuuttajien pienestä määrästä johtuen on ollut vaikeuksia hankkia kotoutumiskoulutusta työvoimapolitiittisena koulutuksena, on kotoutujia voitu ohjata muutoin alueella toteutettaviin heille soveltuviin koulutuksiin.

Omaehtoisesta koulutuksesta määrät ovat viime vuosina kasvaneet, mutta kasvun myötä on kuitenkin syntynyt koulutukseen ohjaamiseen ja sen seurantaan liittyviä ongelmia. Kotoutumisprosessin etenemistä saattaa olla vaikea seurata, kun koulutuksen sisällöstä ja tavoitteista ei ole tarkkaa tietoa. Omaehtoisessa koulutuksessa on kotoutumistoimenpiteiden piiriin kuuluvien maahanmuuttajien lisäksi myös muita maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Nykyiset tilastointikäytännöt ja seurantajärjestelmät eivät mahdollista kotoutujien erillistä seurantaa.

Omaehtoisen koulutuksen tavoitteet määrittyvät kunkin koulumuodon mukaan. Kotoutumiskoulutukseen liittyvät työelämätaitojen osaamisen kehittämiseen liittyvät sisällöt eivät aina sisälly näihin koulutuksiin. Siksi omaehtoiseen koulutukseen osallistuvien ammatillisen osaamisen kartoittaminen, ammatillisen kehittymisen suunnitelmien teko tai työllistymisen tukeminen jää usein huomiotta.

Vapaan sivistystyön rahoitus on osa laskennallista valtionosuusjärjestelmää. Vapaan sivistystyön valtionosuus on 57 %. Rahoituksessa ei ole lakisääteistä kuntaosuutta, mistä syystä opiskelijoilta perittävät maksut ovat oleellinen osa toiminnan rahoitusta. Opintotietoliikuntavastuu lisätään oppilaitosten mahdollisuuksia olla perimättä tai alentaa maksuja niiltä kohderyhmiltä, joiden osallistumista vapaan sivistystyön opintoihin halutaan lisätä. Maahanmuuttajat ovat yksi kohderyhmistä.

Kotoutumiskoulutuksen kehittäminen on tärkeää maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi ja nopeuttamiseksi. Vuoden 2013 lopussa päättyneessä Osallisena Suomessa -kokeilussa laadittiin kotoutumiskoulutuksen kehittämisestä suositukset, jotka arvioidaan ja soveltuvin osin täytäntöönpannaan seuraavalla hallituskaudella. Myös vapaan sivistystyön oppilaitosten roolia kotoutumisen tukemisessa on selvitetty Osallisena Suomessa -kokeilussa.

Erityisasiantuntija Kirta Sandström, SM

Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutokset

HE 101/2010 vp – EV 261/2010 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.2010 hallituksen 1) seuraavan tarkkaan uudistuksen vaikutuksia muun muassa kuntien välisiin kustannuksiin sekä 2) selvittävän itsenäisesti asuvien ja avohuollon piirissä olevien henkilöiden kotikunnan määräytymiseen liittyvät eri kysymykset ja ryhtyvän tarvittaessa valmistelemaan lainsäädännöllisiä muutoksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulossopimuksen mukaisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti toukokuussa 2013 kuntiin suunnatun kyselyn, jonka tulokset julkaistiin syksyllä 2013 (Ulla Lehtonen, Eeva Nykänen ja Marja Pajukoski: Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain 1.1.2011voimaan tulleiden muutosten vaikutukset kunnissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpaperi 35/2013). Kyselyyn vastasi 129 kuntaa ja yhteistoiminta-aluetta.

Selvityksen mukaan sosiaalihuoltolain 16 a §:n mukaista oikeutta hakeutua toisen kunnan palvelujen piiriin oli käyttänyt 207 henkilöä, ja kotikuntalain 3 a §:n mukaista oikeutta vaihtaa kotikunnaksi todellinen, sijoituksen mukaan määräytynyt asuinkunta 84 henkilöä, yhteensä 291 henkilöä.

1) Henkilön vaihtaessa kotikuntaa edellä mainittujen lainkohtien perusteella, vastuu hänen saamansa perhehoidon, laitoshoidon tai asumispalvelujen kustannuksista säilyy entisellä kotikunnalla. Kuntien terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyyn antamat vastaukset osoittivat, että muuttoa ei ole tapahtunut kovin huomattavassa määrin, eikä lakimuutoksilla ole eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta ollut merkittäviä taloudellisia tai muita vaikutuksia kunnille. Valmisteilla oleva sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskeva lainsäädännön uudistus, jossa vastuu palvelujen

järjestämisestä on tarkoitus siirtää kunnilta maakunnille, vähentäisi osaltaan tarvetta nykyisen kaltaiseen kustannustenkorvausjärjestelyyn. Osana uudistusta selvitetään myös sosiaali- ja terveystalouden rahoituksen uudistamista. Kustannusjärjestelyn tarvetta on tarkoituksenmukaista arvioida osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä ja rahoitusta koskevien uudistusten valmistelua.

2) Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyssä tiedusteltiin myös, pitäisikö lainsäädäntöä muuttaa niin, että myös avohuollon piirissä olevat henkilöt voisivat hakea palveluja toiselta kunnalta ja siirtyä kyseisen kunnan asukkaaksi.

Kysymykseen vastanneista 112 kunnasta tai yhteistoiminta-alueesta 88 katsoi, ettei lakimuutoksille ole tarvetta. Perustelunaan asiaa vastustaneilla oli usein se, että avohuollon piirissä olevilla on mahdollisuus vaihtaa kotikuntaa ilman eri lainsäädäntöäkin. Osa vastaajista ilmaisi huolensa kustannusten, hallinnollisen työn ja kuntien välisten riitojen lisääntymisestä. Lisäksi vastaajat toivat esiin, että kotikunnan vaihtomahdollisuuden laajentaminen vaikeuttaisi palvelutarpeen ennakointia kunnassa.

Vastaajista 24 piti muutosta tarpeellisenä perustellen kantaansa valinnanvapaudella, oikeudenmukaisuudella ja tarpeella turvata kaikille tasavertaiset mahdollisuudet.

Mahdollisten lainsäädäntömuutosten tarpeellisuutta avohoidon piirissä olevien asiakkaiden osalta ei voida arvioida vielä edellä tarkoitetun selvityksen perusteella. Asiaa tullaan selvittämään samassa yhteydessä kun selvitetään, onko kustannustenkorvausjärjestelyille enää tarvetta, mikäli sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuu siirtyy kunnilta maakunnille.

Neuvotteleva virkamies Anne-Mari Raassina, STM

Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset

HE 224/2010 vp – EV 371/2010 vp

Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti hallituksen laativan ajantasaisen poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelman, johon myös sitoudutaan.
2. Eduskunta edellytti hallituksen tarkkaan seuraavan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Valtioneuvosto päätti 21.7.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäasiainministerin 4.10.2011 asettama työryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää poliisin tulohajautusta ja voimavarojen kohdennusta, luovutti raporttinsa (SM julkaisu 4/2012) maaliskuun 2012 alussa. Hallituksen kehyspäätöksessä 4.4.2012 poliisille myönnettiin tasokorotuksena lisärahoitusta talouden tasapainottamiseen ja toimintakyvyn varmistamiseen. Lisäksi poliisi toteuttaa osana taloutensa tasapainottamista toimenpiteet, jotka merkitsevät menotason alentumista vuoteen 2016 mennessä yhteensä 35 milj. eurolla. Tähän perustuen sisäasiainministeri asetti 12.4.2012 poliisin hallintorakenteen kehittämistä valmistelevalle hankkeelle (Pora III).

Pora III -hankkeessa tehtyjen päätösten toimeenpano on annettu Poliisihallituksen tehtäväksi. Pora III -hankkeen toimeenpanovaihe käynnistyi vuoden 2014 alussa jatkuen edelleen vuoteen 2016 asti. Poliisihallitus on laatinut uudistuksen käytännön toimeenpanoon liittyen selvityksen "Poliisin hallintorakenteen kehittämishanke (PORA III) -toimeenpanon loppuraportti (Poliisihallituksen julkaisusarja 4/2014).

Sisäministeriö toimitti Eduskunnalle 19.12.2014 Perustuslain 47 §:n 2 momentin mukaisen selvityksen poliisin hallintorakenneuudistuksesta (SM022:00/2012) (http://www.intermin.fi/download/57375_pora_III_selvitys_eduskunnalle_19122014.pdf?c0ae968eabe9d188) . Hallintovaliokunta on antanut asiasta lausunnon (HaVL 42/2014vp – MINS 5/2014vp).

Sisäministeriö asetti 13.11.2014 työryhmän laatimaan poliisin pitkän aikavälin resurssisuunnitelman, joka ulottuu vuoteen 2019. Kyseessä on lähinnä v. 2011 asetetun työryhmätyön laskelmien päivitys ja tarkistus ensisijaisesti kevään 2012 kehyspäätöksen jälkeen poliisin määrärahaehyksiin tehtyjen määrärahaheikkauksien johdosta. Työryhmän selvitys julkaistiin 5.2.2015 (<http://www.intermin.fi/julkaisu/062015>).

Sisäministeri Räsänen ja oikeusministeri Henriksson asettivat 7.11.2014 sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon resurssitarpeita arvioivan parlamentaarisen työryhmän, jonka ensisijaisena tehtävänä on tuottaa Eduskunnalle tietoa Suomen sisäisen turvallisuuden sekä oikeudenhoidon strategisista resurssitarpeista seuraavalla kehyskaudella 2016–2019 (SM37:00/2014, SMDno/2014-2398). Parlamentaarisen työryhmän toimikausi päättyi 28.2.2015 (http://www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/valmisteilla/kehittamishankkeet/fhfGTR15z/Sisainen_turvallisuus_ja_oikeudenhoito_parlamentaarinen_tyoryhma_loppuraportti_06032015.pdf). Parlamentaarisen työryhmän asettamispäätöksen mukaan tavoitteen konkretisoiminen ja siihen vaadittavien toimenpiteiden ja resurssien yksityiskohtainen määrittely tapahtuvat osana Oikeudenhoidon uudistamisohjelman täytäntöönpanoa sekä sisäisen turvallisuuden strategian ja sisäisten turvallisuuden selonteon laadintaa.

Sisäministeriö asetti 18.9.2015 hankkeen Sipilän hallitusohjelman mukaisen sisäisen turvallisuuden selonteon laatimiseksi. Hallitusohjelman mukaan selonteossa kuvataan sisäisen turvallisuuden tila, määritellään sisäisen turvallisuuden seurantaan soveltuvan tavoitteet ja mittarit sekä arvioidaan poliisin tehtävät ja toiminnan tavoitteet. Hankkeen toimikausi päättyy 29.2.2016. Sisäisen turvallisuuden selonteon valmistelun jälkeen aloitetaan sisäisen turvallisuuden strategian valmistelu.

Kaisa Turunen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Uusi poliisilaki (872/2011) tuli voimaan 1.1.2014. Valtioneuvosto on ryhtynyt lain voimaantulosta lähtien seuraamaan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi. Poliisilaki on ollut voimassa vasta kaksi vuotta, ja poliisimiehen hätävarjelua koskevaa oikeuskäytäntöä ei ole ehtinyt syntyä siinä määrin, että sen perusteella voitaisiin arvioida säännösten toimivuutta.

Marko Meriniemi, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Metropolialueen alueellinen eheys ja kilpailukyky

VNS 9/2010 vp – EK 48/2010 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta hyväksyi 25.2.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta ja että eduskunta edellyttää valtioneuvoston tekevän seuraavan vaalikauden aikana tarvittavia päätöksiä, joilla vaikutetaan segregatioon eli asuinalueiden eriytymiskehitykseen ja aluetta kehitetään alueellisesti eheäksi, yhdyskuntarakenteeltaan toimivaksi ja kansainvälisessä vertailussa entistä kilpailukykyisemmäksi alueeksi, joka voi edistää koko Suomen menestystä vielä nykyistäkin paremmin ja jossa kansalaisilla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa oman elinympäristönsä päätöksentekoon.

Valtioneuvosto päätti 17.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti metropolipolitiikkaa on jatkettu ja sen toteuttaminen on organisoitu vuoden 2011 aikana. Metropolipolitiikan sisällöllisiä painopisteitä ovat olleet hallinnon rakenteiden kehittäminen sekä maakäyttö, asuminen ja liikenne, kansainvälinen kilpailukyky, maahanmuuttokysymykset ja sosiaalinen eheys. Painopisteistä täsmennetyt keskeiset hankkeet ja niiden toteuttamisen edistyminen vuosien 2011–2014 aikana on kuvattu aiemmissa lausumavastauksissa. Tässä kuvatut toimet täydentävät aiempia vastauksia vuoden 2015 osalta, ja koskevat hallinnon rakenteiden kehittämisen painopistettä.

Metropolialueen kuntajakoselvitysalueita ja metropolihallintoa koskeva esiselvitys valmistui 5.3.2013. Metropolihallintoa koskevaa lainsäädäntöä valmisteleva työryhmä asetettiin 4.10.2013, ja työryhmän esitys lähetettiin lausunnoille 10.12.2014. Lakipaketin mukaan metropolihallinnon tehtävät kohdistuisivat lähinnä MAL -asioihin, johon liittyen kaavajärjestelmää uudistettaisiin metropolikaavalla. Hallituksen esitystä eduskunnalle ei asiassa annettu. Päätös erityisen kuntajakoselvityksen toimittamisesta Espoon, Helsingin, Kauniaisten, Keravan ja Vantaan kaupunkien sekä Kirkkonummen, Sipoon, Tuusulan ja Vihdin kuntien välillä tehtiin 9.12.2013. Kuntajakoselvittäjien esitys valmistui 5.12.2014. Helsingin kaupunkia lukuun ottamatta kuntien kannat selvittäjien esitykseen olivat kielteisiä, eikä selvitys ole johtanut kuntaliitoksiin.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Olli Maijala, neuvotteleva virkamies, ympäristöministeriö

Poliisin erityisestä eroamisikä sääntelystä luopumisen vaikutukset

HE 64/2010 vp – EV 143/2012 vp

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisin hallinnosta annetun lain 15 §:n muuttamisesta, hätäkeskustoiminnasta annetun lain 30 §:n muuttamisesta ja valtion virkamieslain 35 §:n 2 momentin kumoamisesta

Ei uutta ilmoitettavaa.

"Eduskunta edellytti 12.12.2012, että hallitus seuraa tarkkaan poliisin erityisestä eroamisikäsäntelystä luopumisen vaikutuksia ja muutosprosessin toteuttamista sekä ryhtyy tarvittaessa seurantatulosten vaatimiin lainvalmistelu- ja muihin toimenpiteisiin."

Sanna Heikinheimo, poliisijohtaja, sisäministeriö

Julkisen hallinnon tietohallinnon yhteentoimivuus

HE 246/2010 vp – EV 331/2010 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan lainsäädännön tavoitteiden, kuten tietojärjestelmien yhteentoimivuuden ja kustannustehokkuuden, toteutumista sekä ryhtyvän tarvittaviin toimenpiteisiin, mikäli ilmenee, etteivät lainsäädännön tavoitteet toteudu. Eduskunta edellyttää lisäksi, että hallintovaliokunnalle annetaan perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitettu kirjallinen selvitys saavutetuista tuloksista mukaan lukien vapaaehtoisen yhteistyön eteneminen seuraavan vaalikauden aikana.

Eduskunta on edellyttänyt, että hallintovaliokunnalle annetaan perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitettu kirjallinen selvitys saavutetuista tuloksista mukaan lukien vapaaehtoisen yhteistyön edistyminen. Selvitys on annettu hallintovaliokunnalle joulukuussa 2014. Hallintovaliokunta on antanut valtiovaraministeriön selvityksestä lausunnon (HaVM 41/2015 vp).

Hallintovaliokunta toteaa lausunnon yhteenvedossa muun muassa seuraavia asioita. Hallintovaliokunta katsoo, että tietohallintolain täytäntöönpanoa tulee tehostaa ja ottaa myös laissa säädetyt asetuksenantovaltuudet nykyistä laajemmin käyttöön. Myös kunnat tarvitsevat valtion taholta nykyistä tehokkaampaa ohjausta. Hallintovaliokunta pitää lain täytäntöönpanon ja kustannustehokkuuden kannalta olennaisena, että kokonaisuuksia koordinoidaan ja järjestelmien toiminnallisesta yhteensopivuudesta huolehditaan. Valiokunta tähdentää johdon roolia ja vastuuta. Valiokunta korostaa, että tietojärjestelmien kehittäminen tulee nähdä osana valtionhallinnon toiminnan ja palvelujen kehittämistä. Hallintovaliokunta pitää välttämättömänä ICT-hankkeiden nykyistä parempaa suunnittelua, ohjausta ja seurantaa. Valiokunta tähdentää hallinnonalojen oman toiminnan merkitystä, mutta korostaa samalla valtiovaraministeriön JulkICT:n roolia kokonaisarkkitehtuuryössä, hankkeiden koordinoinnissa ja arvioinnissa sekä riskienhallinnassa. Valiokunta katsoo, että hankkeiden seurantaa tulee tehostaa. Valiokunta pitää kannatettavana, että oikeusministeriön, valtiovaraministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyönä selvitetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), tietohallintolain ja arkistolain (831/1994) muutostarpeet ja arvioidaan kokonaisuudistuksen tarpeellisuus.

Tietohallintolain tarkoituksena on tehostaa julkisen hallinnon toimintaa sekä parantaa julkisia palveluja ja niiden saatavuutta säätämällä julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämisestä ja varmistamisesta.

Tietohallintolain toimeenpanoa on tehostettu johtamalla julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuryötä julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan JUHTA:n toiminnan puitteissa tapahtuvalla suunnitelmallisella kehittämistyöllä. Vuonna 2015 on tehty julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuryötä koskevan julkisen hallinnon suosituksen (JSH 179) uudistamistyötä, joka valmistuu vuonna 2016. Sen rinnalla on valmisteltu tietohallintolain nojalla annettavaa asetusta, joka voidaan antaa suosituksen valmistuttua. Kansallisen palveluarkkitehtuurin kehittämistä on tuettu kokonaisarkkitehtuuryöllä laatimalla sitä koskeva viitearkkitehtuuri.

Kokonaisarkkitehtuuriosaamisen kehittämistä on jatkettu yhteisillä koulutuksilla. Hallinnonalojen kokonaisarkkitehtuuryön tasoa on seurattu vuodesta 2013 saakka. Seurannan perusteella voidaan todeta, että kokonaisarkkitehtuuryö on hallinnonaloilla kehittynyt, mutta osin pistemäisesti. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon-alalla ollaan kokonaisarkkitehtuuryössä pisimmällä.

Julkisen hallinnon tietohallinnon ja ICT:n kehittämisen kokonaisuutta koordinoidaan ja johdetaan muun muassa valtionhallinnossa käytössä olevalla yhteisellä hankesalkkuratkaisulla. Sinne viedään tiedot vähintään kaikista tieto- ja viestintätekniikan kehittämistä sisältävistä hankkeista, joiden kokonaiskustannukset ovat yli miljoona euroa. Hankkeiden tilanteesta raportoidaan salkussa vähintään kolme kertaa vuodessa. Valtiovarainministeriö tekee salkusta yhteenvedon raportointijaksoittain. Yhteenvedo käydään läpi tietohallinnon kehittämis- ja koordinaatioryhmässä (TIETOKOKO). Valtion tieto- ja viestintätekniikan toiminnan kokonaismenot olivat vuonna 2014 yhteensä noin 727 milj. euroa. Vertailukelpoiset kokonaismenot vähenivät 23 milj. euroa (-3,1 %) vuoteen 2013 verrattuna.

Hallituksen arvion mukaan kokonaisnäkemys ja johdon ymmärrys tietohallinnon roolista osana toiminnan ja palvelujen kehittämistä on parantunut. Tietohallinto ja tieto- ja viestintätekniikka nähdään laajasti keinona parantaa julkisia palveluja ja tehostaa julkisen hallinnon toimintaa. Tämä näkyy erityisesti toimenpiteissä, joita on pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman toimeenpanon yhteydessä valmisteltu osana julkisten palvelujen digitalisoinnin kärkihanketta. Kärkihankkeen toimeenpanossa on muun muassa koottu ehdotuksia digitalisaatiota edistävästä toimenpiteistä ja hankkeista. Ehdotusten käsittelyssä on korostettu muun muassa hankkeiden hyötyjen toteutumismahdollisuuksia, tuottavuushyötyjä, asiakaslähtöisyyttä ja suunnitelmien laatua. Osana kärkihankkeen toimeenpanoa valmistellaan myös tiedon hallinnan lainsäädännön uudistamista, millä tuettaisiin digitaalisten toimintatapojen käyttöönottoa.

Eduskunnan edellyttämä selvitys on annettu ja tietohallintolain tavoitteiden toteutumisen seuranta on osa normaalia julkisen hallinnon tietohallinnon ohjaustoimintaa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin ja lausuma voidaan poistaa.

Sami Kivivasara, lainsäädäntöneuvos, VM

Poliisin henkilötietolain kokonaisuudistus

HE 66/2012 vp – EV 216/2013 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 16.12.2013, että hallitus käynnistää mahdollisimman pian poliisin henkilötietolain kokonaisuudistuksen ja että sen yhteydessä huomioidaan muiden seikkojen ohella EU:ssa valmisteilla olevan uuden tietosuojalainsäädännön lopullinen sisältö ja vaatimukset kansalliselle lainsäädännölle sekä hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 26/2013 vp ilmenevät lain rakennetta ja sisältöä koskevat huomautukset, mukaan lukien poliisin henkilötietolaissa tarkoitettujen rekisterien valvonnan kehittäminen. Samassa yhteydessä tulee tarkistaa myös rajavartiolaitoksen henkilötietolain säännökset.

Sisäministeriö sisällytti lainsäädäntösuunnitelmaansa 2015–2019 kyseistä asiaa koskevan esiselvityksen, jonka tavoitteena oli kartoittaa valmisteilla olevasta EU:n tietosuojalainsäädännön uudistuksesta ja siihen liittyvästä kansallisen yleislainsäädännön muuttamisesta aiheutuvia sisäministeriön hallinnonalan lainsäädännön muutostarpeita. Tässä yhteydessä tuli ottaa huomioon hallintovaliokunnan mietinnössään HaVM 26/2013 vp esittämät huomautukset. Esiselvitys oli tarkoitus käynnistää vuoden 2015 aikana.

Sisäministeriö on parhaillaan asettamassa poliisin henkilötietolain kokonaisuudistushanketta. EU:n tietosuojalainsäädännön lopullisesta sisällöstä on saatu varmuus vasta vuoden 2015 lopussa. Säädöshankkeessa otetaan huomioon hallintovaliokunnan mietinnössään HaVM 26/2013 vp esittämät huomautukset EU:n tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanon lisäksi sekä eräät keskeisimmät rikostorjunnan tarpeet. Työskentelyyn otetaan mukaan keskeisiä muita ministeriöitä. Tavoitteena on valmistella hallituksen esitykset niin, että ne saatettaisiin eduskunnan käsiteltäväksi syysistuntokauden loppupuolella 2017.

Sisäministeriö on sisällyttänyt lainsäädäntösuunnitelmaansa 2016–2020 hankkeen Rajavartiolaitoksen henkilötietolain tarkistamisesta. Hankkeessa toteutetaan EU:n tietosuojalainsäädännön uudistamisen edellyttämät muutokset lakiin sekä arvioidaan lain muutostarpeet. Hanke on tarkoitus käynnistää kevään 2016 aikana. Hanke toteutetaan tiiviissä yhteistyössä poliisin henkilötietolain uudistamisen kanssa.

Marko Viitanen, poliisijohtaja, sisäministeriö

Poliisin hallintorakennemuutoksen toimeenpano ja kokonaisvaltainen selonteko sisäisen turvallisuuden tilasta

HE 15/2013 vp – EV 77/2013 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 11.6.2013 hallituksen

1) seuraavan tarkkaan poliisin hallintorakennemuutoksen toimeenpanoa ja

2) antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2014 loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitettua selvityksen poliisin hallintorakennemuutoksen toimeenpanosta mukaan lukien asetettujen

toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa liikenteen valvontaan ja liikenneturvallisuustyöhön sekä poliisin palvelujen saatavuuteen maan eri osissa, ja

3) antavan eduskunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä kokonaisvaltaisen seikkaperäisen selonteon sisäisen turvallisuuden tilasta, sisäisen turvallisuuden viranomaisten ja muiden toimijoiden toiminnan tuloksellisuudesta, toimintojen kehittämistarpeista ja haasteista sekä eri tehtävien edellyttämistä pidemmän tähtäimen taloudellisista voimavaroista ja muista resurssitarpeista.

Sisäministeriö antoi valiokunnan edellyttämän selvityksen 19.12.2014. Hallintovaliokunta on antanut asiasta lausunnon (HaVL 42/2014vp – MINS 5/2014vp).

Sanna Heikinheimo, poliisijohtaja, sisäministeriö

Poliisin henkilötietojen käsittely

HE 57/2013 vp; EV 79/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että hallintovaliokunnalle annetaan viimeistään vuoden 2015 loppuun mennessä kattava selvitys 1) niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty erityisesti epäiltyjen tietojärjestelmän, mutta myös muiden poliisin henkilörekisterien osalta, sen varmistamiseksi, että tietojärjestelmät ovat virheettömiä ja että henkilötietojen käsitteleminen tapahtuu kaikilta osin lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja muutoinkin asianmukaisesti sekä 2) niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty henkilörekisterien ja henkilötietojen käsittelyn sekä niihin liittyvän koulutuksen, ohjeistuksen ja valvonnan kehittämiseksi.

Puheena olevan selvityksen laatiminen on sisällytetty sisäministeriön lainsäädäntösuunnitelmaan 2015–2019 (SM:n julkaisu 33/2014, s. 69–70). Hallintovaliokunta on myöntänyt selvitystä laativalle työryhmälle lisäaikaa toimittaa edellytetty lausunto tammikuun 2016 loppuun mennessä.

Pekka Aho, poliisiylitarkastaja, sisäministeriö

Rahankeräyslain muuttaminen

HE 6/2014 vp; EV 69/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että rahankeräyslainsäädännön muutostarpeita koskevaa selvitystyötä kiirehditään ja että selvitystyössä arvioidaan eri vaihtoehtoja rahankeräystoiminnan järjestämiseksi, mukaan lukien mahdollisuudet ilmoitusperusteisen järjestelmän käyttöönottoon, ja tarkastellaan lain uudistamista myös joukkorahoituksen kehittämis- ja sääntelytarpeiden näkökulmasta. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös rahankeräysten tehokkaaseen valvontaan ja siihen, miten rahankeräysten luotettavuus ja kohdentuminen lailliseen toimintaan varmistetaan.

Pääministeri Stubbin hallitusohjelmakirjauksen perusteella käynnistettiin hanke rahankeräyslain kokonaisuudistamiseksi kesällä 2014. Samalla aikaisemmin sisäministeriössä käynnistynyt selvityshanke rahankeräyssääntelyn vaihtoehtoisista ratkaisumalleista lakkautettiin. Sisäministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys uudeksi rahankeräyslaiksi loppuvuonna 2014. Hallitus ei antanut esitystä eduskunnalle käsiteltäväksi. Asiaa selvitetään jatkotoimenpiteiden osalta.

Katriina Laitinen, lainsäädäntöjohtaja, sisäministeriö

Hallinnon turvallisuusverkkotoiminta

HE 54/2013 vp – HaVM 35/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen tarkkaan seuraavan ja arvioivan turvallisuusverkkouudistuksen toimeenpanoa sekä antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2016 valtiopäivien loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun seikkaperäisen kirjallisen selvityksen uudistuksen toimeenpanosta ja siihen liittyvistä kysymyksistä mukaan lukien hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 35/2014 vp ilmenevät eri seikat.

Eduskunta on edellyttänyt hallituksen tarkkaan seuraavan ja arvioivan turvallisuusverkkouudistuksen toimeenpanoa sekä antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2016 valtiopäivien loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun seikkaperäisen kirjallisen selvityksen uudistuksen toimeenpanosta ja siihen liittyvistä kysymyksistä mukaan lukien hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 35/2014 vp ilmenevät eri seikat. Laki julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta (10/2015) tuli voimaan 15.1.2015 ja valtioneuvosto asetti turvallisuusverkkotoiminnan neuvottelukunnan 22.1.2015. Valtiovarainministeriö ohjaa turvallisuusverkkotoimintaa laissa säädetyllä tavalla turvallisuusverkkotoiminnan neuvottelukunnan tukemana ja laatii turvallisuusverkkouudistuksen toimeenpanon seurantasuunnitelman ja ohjaa suunnitelman toteutumista. Eduskunnan edellyttämä selvitys tullaan antamaan vuoden 2016 valtiopäivien loppuun mennessä. Tiivis yhteistyö kustannustehokkaan palvelutuotantomallin luomiseksi TUVE -toimijoiden (HALTIK/Valtori/ERVE) kanssa jatkuu. Samoin näiden toimijoiden roolien selkeyttäminen yhdessä VM:n ja VNK:n omistajaohjauksen kanssa on käynnissä.

HALTIKin TUVE -toiminnan siirto Valtoriin on valmistelussa yhteistyössä VM:n, Valtorin ja ERVEN kanssa. SM:lle on keskeistä varmistaa hallinnonalan isojen kehittämishankkeiden (erityisesti Erica loppuvuonna 2016) käyttöönotot, joita tehtävien siirto ei saa vaarantaa. SM:n tavoitteena on tehdä HALTIKin TUVE-toiminnan siirto Valtoriin hallitusti loppuvuonna 2016.

Tapio Aaltonen, tietohallintojohtaja, sisäministeriö

Turvallisuusverkkotoiminta käynnistyi toiminnasta säätävän lain (10/2015) tultua voimaan 15.1.2015. Toimintaa ja tehtäviä tarkentava valtioneuvoston asetus (1109/2015) tuli voimaan 15.9.2015. Korkean varautumis- ja suojaustason turvallisuusverkko on 24/7/365-toiminnassa. TUVE-työasemapalvelu on valtionhallinnossa laajimmin käytössä oleva työasemapalvelu: n. 30 000 työasemalla on n. 40 000 viranomaiskäyttäjää yli 600 toimipisteessä. Turvallisuusverkon yhteisiä palveluja käyttävät sekä hallinnollisessa että kenttätyössä mm. sisäministeriö, poliisi, rajavartiolaitos, maahanmuuttovirasto ja puolustusvoimat. Käyttöä laajennetaan parhaillaan valtioneuvostossa ja kunnalliselle pelastustoiminnan ja ensihoidon johtamisen käyttäjäryhmille. Valtiontalouden tarkastusvirasto tekee parhaillaan TUVE-ohjausmallin tuloksellisuustarkastusta, jonka on tarkoitus valmistua kesällä 2016. Valtiovarainministeriö valmistele eduskunnalle selvityksen TUVEN toimeenpanosta vuoden 2016 valtiopäivien loppuun mennessä.

Timo Saastamoinen, neuvotteleva virkamies, VM

Kuntiin kohdistuvien uudistushankkeiden valmistelu

HE 268/2014 vp – EV 348/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että jatkossa suuria ja kauaskantoisia kuntiin kohdistuvia uudistushankkeita valmistellaan aidossa yhteistyössä parlamentaarisesti.

Itsehallinto- ja sote-uudistukseen on asetettu parlamentaarinen seurantaryhmä. Lisäksi Tulevaisuuden kunta- hankkeen valmisteluun on asetettu parlamentaarinen ryhmä, jonka tehtävänä on valmistella linjauksien kuntien rooleista ja asemasta tulevaisuudesta ja luoda näin pohjaa valtion pitkäaikaiselle kuntapolitiikalle.

Auli Valli-Lintu, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Viranomaisyhteistyö uhkan arvioinnissa ja uhkaavan teon estämisessä

HE 333/2014 vp; EV 268/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen selvityksen siitä,

1. kuinka viranomaiset ja muut toimijat ovat uuden lainsäädännön nojalla ilmoittaneet oma-aloitteisesti poliisille henkeen tai terveyteen kohdis-

tuvan uhkan arviointia tai uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä

2. kuinka luovutettuja tietoja on hyödynnetty ja niiden avulla toiminnan vaikuttavuutta on parannettu sekä

3. millä tavoin erimuotoinen viranomaisyhteistyö ja sen vaikuttavuus on kehittynyt uudistuksen myötä.

Hallitus antaa kirjallisen selvityksen vuoden 2017 loppuun mennessä.

Neuvotteleva virkamies Pia-Liisa Heiliö, STM

Todistajansuojeluohjelmaa koskeva lainsäädäntö

HE 65/2014 vp; EV 248/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän pikaisesti lainvalmistelutoimenpiteisiin todistajansuojeluohjelmaa koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi siten, että suojeltavan asunnon ja sen lähiympäristön valvonnassa teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla saatavaa tietoa voidaan käyttää mahdollisimman laajasti myös muihin kuin suojeltavaan kohdistuvien rikosten estämisessä, esitutkinnassa ja koko rikosprosessissa.

Sisäministeriössä on käynnistymässä lainsäädäntöhanke poliisin henkilötietolainsäädännön kokonaisuudistamiseksi. Samassa yhteydessä on tarkoituksenmukaista arvioida todistajansuojeluohjelmia koskevaan rekisteriin talletettujen tietojen käyttö myös muihin kuin suojeltavaan kohdistuvien rikosten estämisessä, esitutkinnassa ja koko rikosprosessissa.

Katriina Laitinen, lainsäädäntöjohtaja, sisäministeriö

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain uudistamistarpeet

HE 348/2014 vp; EV 334/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain kokonaisuudistuksen.

Valtioneuvosto on käynnistänyt esiselvityksen poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) uudistamistarpeista. Hankkeen toimikausi on 1.4.2015–31.10.2016.

Marko Meriniemi, erityisasiantuntija, sisäministeriö

1.6 Lakivaliokunta

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp – EV 373/2010 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus selvittää lainsäädäntövaihtoehdot vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi. Oikeusministeriö asetti 25.4.2014 työryhmän selvittämään muun muassa tätä kysymystä (lahjusrikoksia koskevien säännösten eräitä muutostarpeita selvittävä työryhmä, OM 7/41/2014). Työryhmän mietintö valmistui helmikuussa 2015 ja siitä pyydettiin lausunnot. Lainsäädäntöehdotuksen valmistelu on käynnissä oikeusministeriössä.

http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1424344162095/Files/OMML_9_2015_Lahjusrikos_126_s.pdf

http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1441269834090/Files/OMML_47_2015_Lausuntotiiv_42_s.pdf

Jussi Matikkala, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Esitutkitaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen

HE 222/2010 vp – EV 374/2010 vp

Lakivaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan.

Uusi esitutkintalaki (805/2011) ja pakkokeinolaki (806/2011) tulivat voimaan 1.1.2014. Samaan aikaan tulivat voimaan niitä muuttavat lait, jotka perustuvat hallituksen esitykseen 14/2013 vp. Yhteistyössä oikeus- ja sisäministeriöiden kesken valmisteltiin näihin lakeihin sekä poliisilakiin liittyvä valtioneuvoston asetus esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta (122/2014), joka tuli voimaan 17.2.2014. Asetuksella säädetään yksityiskohtaisesti muun muassa salaisten pakko- ja tiedonhankintakeinojen käytön kirjaamisesta. Asetuksen mukaisesti Poliisihallitus on asettanut salaisten pakko- ja tiedonhankintakeinojen käyttöä seuraamaan ryhmän, joka koostuu sisäministeriön, poliisin, rajavartiolaitoksen, puolustusvoimien ja Tullin edustajista. Eduskunnalle on annettu 30.12.2014 hallituksen esitys (HE 346/2014 vp), jossa ehdotetaan muutettavaksi poliisin hallinnosta annettua lakia sekä poliisilakia ja pakkokeinolakia. Suojelupoliisi siirrettäisiin Poliisihallituksen alaisuudesta suoraan sisäministeriön alaiseksi poliisiyksiköksi. Ennen uusien salaisia pakko- ja tiedonhankintakeinoja koskevien hankkeiden käynnistämistä on tarkoituksenmukaista saada kokemuksia vuoden 2014 alussa voimaan tulleiden uusien esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilakien toimivuudesta. Samoin on tarpeen, että suojelupoliisin asemaan vaikuttavat lainsäädäntömuutokset ovat tiedossa.

Jaakko Rautio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Syyteneuvottelujärjestelmän seuranta

HE 58/2013 vp – EV 68/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 18.6.2014, että oikeusministeriö seuraa ja arvioi syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön soveltamista ja toimeenpanoa edellä todettujen periaatteellisten ongelmien ja järjestelmän uutuu- den vuoksi ja antaa lakivaliokunnalle selvityksen lainsäädännön toimi- vuudesta vuoden 2017 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Oikeusministeriö tulee teettämään tällaisen selvityksen.”

Jaakko Rautio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Avoliittolain muutokset

KAA 3/2013 vp; EK 41/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä valmistelemaan esityksen tasa-arvoisen avioliittolain edellyttämistä muutoksista tarvitta- viin muihin lakeihin ja antaa esityksen eduskunnan käsiteltäväksi 31.12.2015 mennessä.

Hallitus antoi 15.10.2015 eduskunnalle lausumassa edellytetyn sisältöisen esityksen eräksi avioliittolain muutoksen edellyttämiksi lainmuutoksiksi (HE 65/2015 vp). Esitys sisälsi tasa-arvoista avioliittoa tarkoittavan avioliittolain muutoksen edellyttämät lain- säädäntömuutosehdotukset muuhun paitsi sosiaali- ja terveysministeriön toimialan lainsäädäntöön. Sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvan lainsäädännön muutosehdotukset valmistellaan erikseen ja annetaan eduskunnan käsiteltäväksi siten, että nekin voidaan saattaa voimaan avioliittolain muutoksen kanssa samanaikaisesti 1.3.2017.

Antti Leinonen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Identiteettivarkaudet

HE 232/2014 vp; EV 335/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa itsenäisenä esiintyvän identi- teettivarkauden nykyisten tutkintakeinojen ja -valtuuksien toimivuutta ja riittävyyttä, ja jos aihetta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin kyseisten rikos- ten torjunnan ja selvittämisen tehostamiseksi.

Identiteettivarkautta koskeva rikoslain 38 luvun uusi 9 b § (368/2015) on tullut voi- maan 4.9.2015. Uuden rikoksen torjunnasta ja selvittämisestä ei ole vielä kertynyt mainittavasti kokemuksia. Tarvittavat soveltamiskäytäntöä koskevat tiedot voidaan hankkia sekä selvittämiskeinojen ja -valtuuksien toimivuus ja riittävyys arvioida, kun

vuoden 2014 alussa voimaan tulleen pakkokeinolain (806/2011) muuttamis- ja täydentämistarpeet tulevat pohdittaviksi.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Janne Kanerva, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma

HE 246/2014 vp; EV 308/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus joutuisasti selvittää tarpeen ja mahdollisuudet ottaa käyttöön järjestelmä, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen avulla.

Oikeudenhoidon uudistamisohjelman vuosille 2013–2025 (OMML 16/2013) keskipitkän aikavälin tavoitteena on selvittää edellytykset ja aikataulu sellaisen järjestelmän käyttöönottamiselle, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehtyä videotallennetta katsomalla. Kysymys olisi periaatteellisella ja teknisellä tasolla merkittävästä muutoksesta oikeudenkäyntimenettelyyn. Muutoksen toteuttaminen edellyttäisi käytännössä oikeudenhoidon uudistamisohjelman muiden uudistusten toimeenpanoa, esimerkiksi käräjäoikeusverkoston supistamista. Tämän vuoksi selvitystyötä ei ole vielä käynnistetty.

Maarit Leppänen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Perinnönjaon oikaisu

HE 91/2014 vp; EV 235/2014vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan esityksen perinnönjaon peräyttämistä ja palautusvastuuta koskevaksi täydentäväksi sääntelyksi sellaisia tapauksia varten, joissa avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976 syntyneellä lapsella on uuden isyyslain 67 §:n 1 momentissa tarkoitettu tavoin tai sen seurauksena perintöoikeus isänpuoleisen perittävän jälkeen ja antaa esityksen eduskunnan käsiteltäväksi hyvissä ajoin niin, että ehdotetut muutokset voivat tulla samanaikaisesti voimaan uuden isyyslain kanssa.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi perintö- ja testamenttisaannon vanhentumiseen sekä perinnönjaon peräyttämiseen ja palautusvastuuseen liittyviä lainsäädännön yleisiä uudistustarpeita erityisesti oikeusvarmuuden ja omaisuuden suojan näkökulmasta ja ryhtyy arvioinnin perusteella tarvittaessa lainsäädäntötoimenpiteisiin.

1. Hallitus antoi 22.10.2015 eduskunnalle lausumassa edellytetyn sisältöisen esityksen perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 72/2015 vp). Lausuma ei anna aiheita enempiin toimenpiteisiin.

2. Oikeusministeriö asetti 20.3.2015 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin arvioida perintö- ja testamenttisaannon vanhentumiseen sekä perinnönjaon peräyttämiseen ja palautusvastuuseen liittyvät lainsäädännön yleiset uudistamistarpeet. Työryhmä esitti mietinnössään (OM mietintöjä ja lausuntoja 48/2015) lainsäädäntöehdotuksen perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskevaksi sääntelyksi (ks. 1. kohta). Lisäksi työryhmä arvioi, ettei perintö- ja testamenttisaannon kymmenen vuoden vanhentumisajan lyhentäminen olisi perusteltua. Lähes kaikki lausunnonantajat yhtyivät tältä osin työryhmän näkemykseen. Lausuma ei anna aiheita enempiin toimenpiteisiin.

Antti Leinonen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Rattijuopumuksen rangaistukset

EK 56/2014 vp; KAA 3/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta on hylännyt rattijuopumusta koskevan kansalaisaloitteen.

Eduskunta on kirjelmässään ilmoittanut hyväksyneensä seuraavat lausumat:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy kiireellisesti toimiin alkoholikon käytön lisäämiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee lainsäädäntöehdotukset siitä, että valvontaviranomaiselle annetaan toimivalta keskeyttää alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena ajoneuvoa kuljettavan henkilön ajo, vaikka teko ei sellaisenaan täyttäisi rattijuopumusrikoksen tunnusmerkistöä.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen, jossa sekä perustunnusmerkistön mukaisen rattijuopumuksen että törkeän rattijuopumuksen promillerajan tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan kokonaisvaltaisesti eri näkökohdat huomioon ottaen.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen rattijuopumuksen rangaistuskäytännöstä. Selvityksessä tulee erityisesti kiinnittää huomiota kuolemantapauksiin päätyneiden rattijuopumusten rangaistuskäytännön ja vähimmäis- ja enimmäisrangaistuksiin.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoitusta ja siihen liittyviä jatkotoimia.

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uuden kokonaisvaltaisen periaatepäätöksen liikenneturvallisuuden parantamiseksi.

1. Alkolukon käytön lisäämiseksi on ryhdytty välittömiin toimiin. Alkolukkosäätelyä uudistetaan, ja tavoitteena on selkeyttää säätelyä niin, että alkolukon käyttö olisi jatkossa houkuttelevampaa. Alkolukkojen käytön yleistymistä ovat hidastaneet erityisesti niiden kallis hinta ja ajokieltojen lyhyet pituudet.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö valmistelee parhaillaan tieliikennelainsäädännön kokonaisuudistusta. Osana kokonaisuudistusta valmistellaan poliisille toimivaltasäännös, joka mahdollistaa maistelleen henkilön (veressä alle 0,5 promillea alkoholia) ajon keskeyttämisen.

3. Oikeusministeriössä on alettu valmistella lausuman mukaisesti selvitystä, jossa arvioidaan kokonaisvaltaisesti sekä perustunnusmerkistön mukaisen rattijuopumuksen että törkeän rattijuopumuksen promillerajan tarkoituksenmukaisuutta.

4. Oikeusministeriön tarkoituksena on teettää tutkimus, jossa tarkastellaan rattijuopumusten rangaistuskäytäntöä sekä yleisesti että erityisesti kuolemaan johtavissa tapauksissa (kuolemantuottamus, törkeä kuolemantuottamus). Tarkoituksena on tarkastella rangaistuskäytäntöä eri rikosten yhdistelmissä, niihin liittyviä rangaistusasteikkoja ja rikosten yleisyyttä.

5. Hallitus toteuttaa SOTE-uudistuksen, jossa sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen siirretään SOTE-alueiden vastuulle vuonna 2019. Hallitusohjelma suhtautuu erittäin kriittisesti kunnille osoitettaviin lisätehtäviin. Tässä tilanteessa kuntien sosiaalitoimelle ei voida eikä ole järkevää osoittaa erillisiä päihdekartoitusta tai päihdekeskusteluja koskevia lisätehtäviä. Eduskunnan lausumaa toteutetaan jatkamalla nykyisten mallien toteutusta, hakemalla yhteistyötä muiden vastaavien mallien kanssa ja erityisesti varmistamalla Tie selväksi -mallin toteuttaminen SOTE-alueiden ohjauksen yhteydessä.

6. Liikenne- ja viestintäministeriö on aloittamassa valmistelutyön tieliikenneturvallisuuden periaatepäätöksen osalta. Työtä tullaan tekemään poikkihallinnollisesti.

Ville Hinkkanen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Hallintolainkäyttölain kokonaisuudistus

HE 245/2014 vp; EV 296/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus saattaa ripeästi loppuun pitkään jatkuneen hallintolainkäyttölain kokonaisuudistuksen ja antaa asiasta esityksen eduskunnalle.

Hallintolainkäyttöä koskevan lainsäädännön uudistusta on valmisteltu pitkään. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman mukaan oikeusprosesseja nopeutetaan ja mahdollistetaan tuomioistuinten keskittyminen ydintehtäviin. Lyhennetään tuomioistuinten käsittelyaikoja muun muassa joustavoittamalla tuomioistuinten kokoonpanosääntöksiä, kehittämällä korkein hallinto-oikeus aidoksi ennakkoratkaisu-tuomioistuimeksi sekä rajaamalla valitusoikeuksia huomioon ottaen perustuslaista ja ihmisoikeussopimuksista tulevat reunaehdot. Hallintolainkäyttöä koskevan lainsäädännön uudistaminen liittyy kiinteästi näihin tavoitteisiin.

Oikeusministeriö on muodostanut hallintolainkäyttölainsäädännön uudistusta viimeis-
televän verkoston, johon kuuluu tuomareita korkeimmasta hallinto-oikeudesta, alu-
eellisista hallinto-oikeuksista, vakuutus-oikeudesta ja markkinaoikeudesta sekä sosi-
aaliturvan muutoksenhakulautakunnasta. Tarkoitus on antaa asiasta hallituksen esi-
tys kuluvalle vaalikaudella.

Sami Manninen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

HE 291/2014 vp; EV 363/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaansapanoa koskevan lakiehdotuksen kanssa

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventämistä ja yksinkertaistamista selvitetään eduskunnan lausuman mukaisesti. Sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaantulo riippuu oikeus- ja poliisihallinnon tietojärjestelmä uudistusten valmistamisesta. Voimaantulo on tämän hetkisen arvion mukaan joulukuun alussa 2016. Tilanne selviää tarkemmin helmi-maaliskuussa 2016 tehtävän tilannekatsauksen mukaan.

Lausuman otsikossa mainittu lainsäädäntö on ehdotettu kumottavaksi, koska uudistuksen edellyttämä rahoitus 12,4 miljoonaa euroa on poistettu Julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016–2019. Lainsäädännön kumoaminen on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä (HE 62/2015 vp). Tällä ei ole kuitenkaan vaikutusta lausumassa mainitun menettelyn yksinkertaistamistavoitteen kannalta.

Leena Kuusama, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Vakuutus-oikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen

HE 104/2014 vp; EV 330/2014 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö seuraa yksimielisten asioiden ratkaisemista ilman muodollisen istunnon pitämistä koskevan sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa lakivaliokunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä selvityksen siitä, millaisissa ja kuinka suuressa osassa eri kokoonpanoissa ratkaistavia asioita menettelyä on sovellettu, miten se on toiminut ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut vakuutus-oikeuden toimintaan ja asianosaisten oikeusturvaan.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutus-oikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

1. Oikeusministeriö seuraa vakuutusoikeuden yksimielisten asioiden ratkaisemista ilman muodollisen istunnon pitämistä koskevan sääntelyn toimivuutta ja sitä, millaisia vaikutuksia sillä on ollut vakuutusoikeuden toimintaan ja asianosaisten oikeusturvaan. Seurantakohteena on myös se, millaisissa ja kuinka suuressa osassa eri kokoonpanoissa ratkaistavia asioita menettelyä on sovellettu. Oikeusministeriö toimittaa selvityksen lakivaliokunnalle 31.12.2018 mennessä.

2. Oikeusministeriö laatii muistion vakuutusoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten tämän hetkisestä nimitysmenettelystä. Oikeusministeriön linjaus siitä, miten arviointi nimitysmenettelyn muuttamisesta nykyistä avoimemmaksi ja kelpoisuusvaatimusten asettamisesta suoritetaan hallituksessa, pyritään saamaan vuoden 2016 aikana.

Tuula Kivari, kehittämisspäällikkö, oikeusministeriö

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta

HE 263/2014 vp; EV 345/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa yhtenäistettyjen järjestäytyneitä rikollisuutta koskevien rikoslain säännösten soveltamista ja toimivuutta, ja jos aihetta ilmenee, ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan ja rikosvastuun toteutumisen tehostamiseksi.

Yhtenäistetyt järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevat uudet rikoslain säännökset ovat tulleet voimaan 1.10.2015. Tarvitaan näin ollen kokemuksia uusien säännösten soveltamisesta ja toimivuudesta. Hallitus seuraa asiaa ja, jos aihetta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan ja rikosvastuun toteutumisen tehostamiseksi.

Jussi Matikkala, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö.

Tuomioistuinlaki

HE 224/2014 vp; EV 328/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat säännökset sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden ulottamisesta tuomioistuinten lautamiehiin.

Lausumassa edellytetyt säännökset on valmisteltu osana hallituksen esitystä tuomioistuinlaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Hallituksen esitys on tarkoitettu antaa eduskunnalle helmikuussa 2016. Tietojärjestelmätasolla asia otetaan huomioon tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisterissä, joka on rakenteilla. Edellä sanotujen lisäksi asia ei aiheuta toimenpiteitä.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

1.7 Liikenne- ja viestintävaliokunta

Lentoliikenteen päästökauppa ja lentoasemaverkko

HE 209/2009 vp – EV 245/2009 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 15.12.2009, että hallitus seuraa ja ennakoii lentoliikenteen päästökauppaa koskevan sääntelyn vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaviin toimiin tasapuolisten lentoliikennepalvelujen ja verkostoperiaatteella toimivan lentoasemaverkon turvaamiseksi ja sitä kautta elinkeinon ja työllisyyden turvaamiseksi myös maakunnissa.

Päästökauppa alkoi vuonna 2012. Päästökauppa koskee kaikkia EU:n alueelta lähteviä ja sinne saapuvia ilma-aluksia.

Huhtikuussa 2013 voimaan tulleella neuvoston ja Euroopan parlamentin päätöksellä EU:n ulkopuolelle suuntautuvat lentoreitit rajattiin väliaikaisesti lentoliikenteen päästökaupan ulkopuolelle vuoden 2016 loppuun asti. Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön on tarkoitus päättää globaalista markkinapohjaisesta ohjauskeinosta syksyllä 2016 pidettävässä yleiskokouksessa. Jos globaali ohjauskeino otetaan käyttöön se voisi korvata EU:n lentoliikenteen päästökauppajärjestelmän tai EU:n järjestelmä voitaisiin yhdistää sen osaksi.

Laki lentoasemaverkosta ja -maksuista (210/2011) tuli voimaan 15.3.2011. Laissa säädetään lentoasemaverkkoyhtiön veloitteesta ylläpitää valtakunnallista lentoasemaverkkoa ja lentoasemapalveluita. Suomessa valtion kokonaan omistama Finavia Oyj ylläpitää valtion lentoasemaverkkoa. Liikenne- ja viestintäministeriö käynnisti syksyllä 2012 liikennepoliittisen selonteon nojalla lentoliikennestrategiatyön. Strategia julkistettiin helmikuussa 2015. Yhtenä strategian aiheista on tarkasteltu lentoasemaverkon tarkoituksenmukaisuutta sekä valtion roolia lentoasemapalvelujen tarjonnassa. Tavoitteena on turvata jatkossakin Helsinki-Vantaan lentoaseman kilpailukyky Euroopan ja Aasian välisessä siirtomatkatajaliikenteessä ja sitä kautta riittävä Euroopan reittiliikenteen verkosto sekä samalla alueellinen saavutettavuus maakuntien ja pääkaupunkiseudun välillä. Helsinki-Vantaan lentoaseman maksut ovat Euroopan päälentoasemien maksuista alimpien joukossa.

Risto Saari, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Pisteytysjärjestelmään pohjautuva ajokorttiseuraamusjärjestelmä

HE 212/2010 vp – EV 269/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti pisteytysjärjestelmään pohjautuvan ajokorttiseuraamusjärjestelmän toteuttamista.

Asiassa ei uutta ilmoitettavaa.

”Kesällä 2013 alkaneen tieliikennelainsäädännön kokonaisuudistuksen yksi keskeinen tehtävä on uudistaa tieliikenteen seuraamusjärjestelmää. Lievempien tieliikenteen rikkeiden osalta selvitetään mahdollisuutta ottaa enemmän käyttöön hallinnollisia, kiinteitä maksuseuraamuksia, jotka olisi mahdollista määrätä nykyistä rikosoikeudellista menettelyä joustavammissa hallinnollisissa prosessissa (vrt. pysäköinti-

virhemaksujärjestelmä). Uudistushanke liittyy toimenpiteenä oikeusministeriön oikeushoidon uudistamisohjelmaan vuosille 2013–2025. Seuraamusjärjestelmän uudistaminen edellyttää ajo-oikeuteen vaikuttaviin tekojen ja laiminlyöntien nykyistä täsmällisempää ja tarkempaa määrittelyä erityisesti perusoikeuksien kannalta. Ajokorttiseuraamusten painopiste voisi tällöin olla enemmän liikenneturvallisuutta vaarantavissa teoissa ja laiminlyönneissä ennalta estävyyden ja liikenneturvallisuusvaikutusten siitä kärsimättä.

Vähäisten ylikuormien (alle 5 %) ja lievimpien ajo- ja lepoaikarikkomusten rangaistavuutta hallinnollisessa järjestelmässä selvitetään samassa yhteydessä.

Tieliikennelainsäädännön uudistamista koskeva hallituksen esityskokonaisuus on tarkoitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2016 aikana.”

Kimmo Kiiski, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Laajakaista ja tietoyhteiskunta

VNS 10/2010 vp – EK 46/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 18.2.2011 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. Haja-asutusalueiden laajakaistahankkeen toteuttamistapoja ja hankkeen tavoitteita tulee arvioida selonteossa esitetyllä tavalla uudelleen ensi vaalikauden alussa. Arvioinnissa on tärkeää ottaa huomioon hankkeiden kilpailutusten myötä täsmentyneet kustannusarviot sekä runkonverkon että tilaajayhteyden osalta, teknologian kehityksestä aiheutuneet mahdolliset muutostarpeet sekä hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi mahdollisesti tarvittava lisärahoitus ja uudet rahoitusmallit.

Valtioneuvosto päätti 28.4.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Haja-asutusalueiden laajakaistahankkeesta on toteutettu kaksi väliarviointia. Ensimmäinen väliarviointi laadittiin vuosina 2011–2012. Sen perusteella laajakaistahankkeen periaatteita tarkistettiin syksyllä 2012 niin, että yksittäisten hankkeiden toteutus sujuvoituu. Toinen väliarviointi tehtiin vuonna 2013. Siinä arvioitiin kattavasti hankkeen tilannetta, määrärahan käyttöä ja tarvetta mahdollisiin jatkotoimenpiteisiin. Viestintävirasto on raportoinut laajakaistan rakentumisesta säännöllisesti ministeriölle. Valtioneuvosto teki 13.11.2014 periaatepäätöksen ”Laajakaistayhteyksien kehittämisen tarkistamisesta” hankkeeseen liittyen. Laajakaistahankkeeseen myönnettyä valtuutta lisättiin 5,5 miljoonalla eurolla vuoden 2015 valtion talousarviossa. Vuoden 2015 alusta lukien aiemmin Viestintäviraston hallinnoiman rahoitukseen piiriin tulivat myös hankkeet, joita aiemmin oli rahoitettu EU:n Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman puitteissa. Euroopan komissio on 14.12.2015 tehdyllä päätöksellään myöntänyt hankkeelle neljä vuotta lisää aikaa. Eräiden peruuntuneiden hankkeiden myötä melkein kymmenen miljoonaa euroa on vielä vailla hakijaa ja maksuaikaa tulle on vuoden 2019 loppuun. Hankkeen päätyttyä siitä valmistellaan loppuraportti. Valtion tarkastusvirasto (VTV) teki 2015 hankkeeseen tuloksellisuustarkastuksen, jonka loppuraporttiluonnos on ministeriössä kommentoitavana.

Kari Ojala, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistus

HE 65/2011 vp – EV 53/2011 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 30.11.2011, että hallitus käynnistää väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen, jossa otetaan huomioon myös alusten ympäristöominaisuudet ja jäänmurtopalvelujen tosiasiallinen käyttö.

Väylämaksulakia muutettiin vuoden 2015 alusta siten, että väylämaksut puolitetaan vuosiksi 2015–2017. Väylämaksun alentamisen tavoitteena on keventää elinkeinoelämän, erityisesti teollisuuden, kustannusrasitetta. Väylämaksun yksikköhintoja alennetaan lastialuksia ja parhaita jääluokkia painottaen. Samassa yhteydessä tehtiin pieniä rakenteellisia muutoksia, kuten jäänmurtopalveluiden vapauttaminen väylämaksusta sekä alusten aluskäyntikohtaisen enimmäismaksun puolittaminen.

Liikenne- ja viestintäministeriö selvittää vuosien 2015–2017 aikana kokemukset väylämaksun alentamisesta sekä arvioi rakenteellisten uudistusten tarpeen. Näiden selvitysten perusteella väylämaksujärjestelmän kokonaisuudistuksesta voidaan tehdä päätöksiä siten, että mahdollinen uusi järjestelmä voisi tulla voimaan heti vuoden 2018 alusta lähtien.

Tuomo Suvanto, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikennepoliittinen selonteko

VNS 2/2012 vp – EK 17/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 21.6.2012 mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Perusväylänpitoon on kehyskauden aikana suunnattava lisärahoitusta valtiontalouden tilan niin salliessa. Erityisesti tulee tällöin keskittyä pieniin liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta edistäviin hankkeisiin. Pitkällä aikavälillä perusväylänpitoon on varattava lisärahoitus, joka mahdollistaa liikenneverkon riittävän kunnon ja tarpeellisen kehittämisen sekä ikääntyvän väyläverkon korjausvelan reaalisen pienentämisen.

2. Alemman asteisen tieverkon ja yksityisteiden hoitoon ja kehittämiseen on yhteistyössä kuntien ja tienhoitokuntien kanssa saavutettava rahoituksellinen ja lainsäädännöllinen kokonaisratkaisu, joka takaa alemman asteisen ja yksityistieverkon nykyistä riittävämmän rahoituksen sekä selventää eri tahojen vastuita.

3. Maamme elinkeinoelämän kilpailukykyä verrattuna kilpailijamaihin on parannettava alentamalla logistiikkakustannuksia. Erityisesti tulee selvittää mahdollisuus ottaa käyttöön dieserveron korotuksen palautusjärjestelmä ammattiliikenteelle.

4. Venäjän talouskasvun tuomat mahdollisuudet on otettava painokkaammin huomioon kansallisessa liikennepoliitikassa ja niiden tulee näkyä aiempaa paremmin myös EU:n päätöksentekoon liittyvässä kansallisessa kannanmuodostuksessa.

5. Liikennesektorin on saavutettava Suomelle asetetut liikenteen päästövähennystavoitteet mm. edistämällä uusimman ajoneuvoteknologian ja kestävien biopolttoaineiden käyttöä ja kehittämistä. Lisäksi tulee edistää hybridi- ja sähköautojen käyttöä esimerkiksi kehittämällä la-
tausinfrastruktuuria sekä panostamalla alan kotimaiseen innovaatiotoimintaan ja tuotekehitykseen.

6. Kansallista edunvalvontaa maamme kannalta keskeisten liikennepoliittisten päätösten valmistelussa on yhteistyössä keskeisten etujärjestöjen kanssa tehostettava ja terävöitettävä sekä EU:ssa että kansainvälisesti päätösvaltaisilla eri foorumeilla.

Valtioneuvosto päätti 16.8.2012 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Vuoden 2016 talousarvion ja vuosia 2017–2019 koskevan julkisen talouden suunnitelman mukaan väyläverkon korjausvelan kasvun pysäyttämiseen ja sen hallittuun vähentämiseen suunnataan lisärahoitusta yhteensä 600 miljoonaa euroa vuosina 2016–2018. Lisärahoitus vuonna 2016 on 100 miljoonaa euroa, josta 95 miljoonaa euroa suunnataan perusväylänpitoon ja 5 miljoonaa euroa yksityisteiden valtionapuun. Vuonna 2017 lisärahoitus on 300 miljoonaa euroa ja vuonna 2018 200 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi perusväylänpitoon siirretään nimemättömiin investointeihin nimetystä määrärahasta vuosina 2017–2019 yhteensä 334 miljoonaa euroa ja yksityisteiden valtionapuun 30 miljoonaa euroa. Korjausvelkatoimenpiteiden valinnan kriteerit ovat asiakkaiden tarpeet, korjausvelan hallinta (elinkaaritehokkuus) sekä digitaalisiaatio/ uudet palvelut. Väyläverkon korjausvelka on nyt noin 2,4 miljardia euroa, joten perusväylänpidon lisärahoituksella korjausvelan kasvu pysäytetään, mutta kaikkea korjausvelkaa ei voida poistaa. Lisärahoitus sekä rahoituksen painopisteen siirto väyläverkon kunnon varmistamiseen on väyläverkon korjausvelkaa käsitelleen parlamentaarisen työryhmän esityksen mukaista.

2. Yksityistielain kokonaisuudistus käynnistettiin vuonna 2015. Säädöshankepääätös hyväksyttiin joulukuussa 2015 ja sitä ennen pidettiin kaksi viranomaisille ja sidosryhmille tarkoitettua keskustelutilaisuutta, joissa kartoitettiin sääntelyn tarpeita. Kokonaisuudistuksen tavoitteena on täysin uudenlainen yksityistielaki, joka mahdollistaa uudenlaisen elinkeino toiminnan varsinkin maaseudulla. Teiden luokittelua ja niiden merkitystä on tarkoitus tarkastella liikennejärjestelmänäkökulmasta käsin ja tavoite on, että vain välttämättömistä asioista säädetään lailla. Kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan erityisesti rahoitukseen ja käyttöoikeuksiin liittyviä kysymyksiä. Myös valtion avustusjärjestelmien yhdistämistä sekä yleistä toteutusta on tarkoitus pohtia laajasti. Tärkeänä tavoitteena on kuntien tehtävien vähentäminen ja mm. kuntien tielautakunnat on tarkoitus lakkauttaa. Lakiuudistuksella on tarkoitus mahdollistaa tiekunnille myös muita tehtäviä kuin vain tienpito, kuten jäte- ja vesinfran hoitoa.

3. Toimivat kuljetusreitit ovat Suomen elinkeinoelämän ja sitä kautta koko yhteiskunnan kilpailukyvyyn eilinehto. Suomi on erittäin riippuvainen merenkulusta. Vuonna 2014 valmistui kokonaisvaltainen Suomen taloutta, elinkeinoelämää ja työllisyyttä palveleva sekä uusia ympäristönormeja huomioiva meriliikennestrategia vuosille 2014–2022. Strategiassa on arvioitu menneinä vuosina tapahtuneet muutokset, edessä olevat haasteet ja valmisteltu visio vuodelle 2030 sekä tunnistettu sen saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Juha Sipilän hallitusohjelman mukaan Suomessa otetaan käyttöön raskaan liikenteen tienkäyttömaksu (vinjetti), jonka kustannus kompensoidaan ammattiliikenteelle EU-maksimimukaisesti. Liikenne- ja viestintä-

ministeriö on syksyllä 2015 selvittänyt vaihtoehtoja vinjetin toteuttamiseksi yhdessä valtiovarainministeriön kanssa. Osana selvityksiä on tarkasteltu myös mahdollisuutta kompensoida vinjetin aiheuttamat kustannukset kotimaiselle liikenteelle dieselpolttoaineen valmisteveron palautuksilla

4. Sujuvat ja toimivat yhteydet Venäjään on edelleen säilytettävä tärkeällä sijalla kansallisessa liikennepolitiikassa. Talouskasvun elpyessä on varauduttava tekemään niitä toimenpiteitä, joilla voidaan parantaa yhteyksiä ml. rajat ylittävän liikenteen osalta. Vuoden 2015 aikana on edistetty Suomen ja Venäjän välisiä liikennealan suhteita mm. useiden kansliapäällikkö-varaministeri -tapaamisten muodossa sekä allekirjoittamalla Suomen ja Venäjän välinen suoraa kansainvälistä rautatieliikennettä koskeva valtiosopimus ja antamalla eduskunnalle hallituksen esitykset tämän ja kansainvälistä tieliikennettä Venäjän kanssa koskevan muutossopimuksen voimansaattamisesta. Tällä mahdollistetaan myös kuljetusten sujuvuuden ja elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksien parantumista. Myös jäänmurtoyhteistyötä koskeva sopimus valmistui.

5. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian (2008/2013) mukaan Suomen kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöt saisivat vuonna 2020 olla yhteensä enintään 11,4 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalenttia. Päästöjen määrä oli vuonna 2014 pienempi kuin asetettu tavoite: kotimaan liikenteen päästöt olivat tuolloin Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan noin 11,1 miljoonaa tonnia CO₂ ekv. Päästöjen vähentämisen taustalla vaikuttavat erityisesti taloudellinen taantuma ja liikennesuoritteiden erittäin maltillinen kasvu sekä biopolttoaineiden lisääntynyt käyttö. Kolmas liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentymiseen vaikuttava tekijä on ollut henkilöautojen ominaispäästöjen pienentyminen eli autojen energiatehokkuuden parantuminen.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti lokakuussa 2015 työryhmän valmistelemaan EU:n ns. jakeluinfradirektiivin (direktiivi 2014/94/EU liikenteen vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurin käyttöön otosta) mukaista kansallista suunnitelmaa, jossa määritetään sekä tavoiteinfrastruktuurin kattavuus että toimenpiteet siihen pääsemiseksi. Työryhmän toimikausi on 15.10.2015–14.10.2016. Työryhmä hyödyntää työssään keväällä 2015 valmistunutta asiantuntijaryhmän ehdotusta kansalliseksi suunnitelmaksi. Työryhmässä sovittavat tavoitteet ja näkökulmat viedään osaksi samaan aikaan valmisteilla olevaa kansallista energia- ja ilmastostrategiaa.

6. Ministeriöiden välistä yhteistyötä sekä yhteistyötä sidosryhmien kanssa on edelleen kehitetty ja edellytyksiä parempaan ennakoivaan edunvalvontaan parannettu. Vuoden 2015 aikana keskeisten liikennepoliittisten päätösten valmisteluun on vaikuttettu ennakoivasti ja tuloksellisesti niin EU- kuin kansainvälisellä tasolla. Suomen suurlähetystössä on toiminut huhtikuusta 2015 lähtien IMO- asioihin keskittynyt erityisasiantuntija.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin (Kohdat 1–6).

Ari-Pekka Manninen, yksikön johtaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Taajuushuutokaupan vaikutusten arviointi

HE 72/2012 vp – EV 89/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 23.10.2012, että taajuushuutokaupan vaikutuksista toimialan kilpailuun ja kuluttajahintojen kehittymiseen tehdään analyysi ennen 700 megahertsin taajuusalueen matkaviestintöimilupien myöntämistä ja analyysin tulokset otetaan huomioon 700 megahertsin taajuuksia jaettaessa.

Valtioneuvosto päätti 1.11.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Eduskunnan edellyttämä selvitys huutokaupan vaikutuksista toimialan kilpailuun ja kuluttajahintojen kehittymiseen on toimitettu eduskunnalle 18.12.2015. Selvityksen mukaan 800 megahertsin taajuuksien käyttöönotto on parantanut nopeiden langattomien laajakaistayhteyksien laatua ja saatavuutta Suomessa ja etenkin harvemmin asutuilla alueilla. Huutokaupalla ei ole ollut vaikutusta matkaviestinpalveluiden hinnoitteluun tai markkinoiden rakenteeseen, kilpailutilanteeseen tai teleyritysten muun liiketoiminnan investointeihin. Huutokauppa täytti sille asetetut tavoitteet.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kaisa Laitinen, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Sähköisen median viestintäpoliittinen ohjelma

VNS 4/2012 vp – EK 32/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta on 12.12.2012 hyväksynyt selonteon johdosta seuraavan mietinnön mukaisen kannanoton:

4. Televisiosisällön laajakaistajakelun yhtäaikaisesti suurille katsojamäärille mahdollistavien teknologioiden käyttöönottoa tulee edistää. Alan toimijoiden on keskeistä pyrkiä sopimaan tämän kaltaisten teknologioiden käyttöönotosta, teknisestä ja muusta toteutuksesta sekä kustannusten jakautumisesta. Mikäli näistä toimenpiteistä huolimatta tämän kaltaista katsojien valinnanmahdollisuuksien, televisiotoimialan tulevaisuuden ja laajemmin tietoyhteiskuntakehityksen kannalta tärkeää teknistä toteutusta ei saada markkinoilla käyttöön, tulee arvioida mahdolliset asiaa koskevat sääntelyn tarpeet ja mahdollisuudet.

Valtioneuvosto päätti 20.12.2012 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö on 5.12.2012 asettanut työryhmän valmistelemaan yksityiskohtaisen siirtymäsuunnitelman maanpäällisen televisiotoiminnan jakeluteknikkaan siirtymisen jouduttamiseksi. Työryhmässä ovat laaja-alaisesti edustettuina kaikki eri maanpäällisen televisiotoiminnan harjoittajat, vastaanottimien vähittäis- ja tukkukauppa, viranomaistahot, merkittävimmät teletoimijat sekä kuluttajien edustajat. Työryhmä antoi väliraporttinsa marraskuussa 2013.

Liikenne- ja viestintäministeriö on ottanut hallitusohjelman mukaisen tietoyhteiskuntakaaren valmistelussa huomioon eduskunnan kannanotossa edellytetyt toimenpiteet. Tietoyhteiskuntakaari tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

Radiotoiminnan toimintaedellytysten edistämiseksi liikenne- ja viestintäministeriö asetti 11.9.2013 työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää toimia suomalaisen radiotoiminnan elinvoimaisuuden turvaamiseksi tulevaisuudessa. Työryhmän oli määrä laatia toimintasuunnitelma suomalaisen radiotoiminnan elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Työryhmän toimikausi alkoi 1.10.2013 ja se päättyi 15.6.2014. Työryhmän laatimassa toimintasuunnitelmassa esitetään 13 toimenpide-ehdotusta, joiden avulla pyritään mahdollistamaan niin nykyisten radiotoimijoiden kuin uusien toimijoiden ja ohjelmasisältöjen toimintaedellytykset muuttuvassa toimintaympäristössä.

Valtioneuvosto myönsi vuonna 2015 antennitelevisiion verkkotoimiluvat sähköisen median viestintäpoliittisen ohjelman linjauksia noudattaen.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että tarvittavat toimenpiteet ohjelman osalta on tehty vuosina 2012–2015 tietoyhteiskuntakaaren säätämisen yhteydessä.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tomi Lindholm, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvojen katsastus- ja yksittäishyväksyntätehtävien järjestäminen

HE 17/2013 vp – EK 126/2013 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti, että katsastustoiminnan valvonta ja valvonnan resurssit järjestetään jatkossa mahdollisimman tehokkaasti ja kattavasti lain säännösten noudattamisen varmistamiseksi.

2. Eduskunta edellytti, että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erittäin tiiviisti. Erityisen tärkeää on seurata ja arvioida katsastustoiminnan puolueettomuuden, riippumattomuuden ja muun asianmukaisuuden turvaamiseen liittyvien säännösten noudattamista ja vaikutuksia, markkinoiden sekä alueellisen palvelutarjonnan ja hintojen kehittymistä sekä raskaan liikenteen katsastusverkoston riittävyttä. Tarvittaessa tulee ryhtyä toimenpiteisiin sääntelyn tarkistamiseksi.

3. Eduskunta edellytti, että lain tavoitteiden toteutumisesta, lain vaikutuksista sekä mahdollisista lain muutostarpeista tulee toimittaa kattava selvitys liikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä.

1. Katsastustoimintaa koskevan lain mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto valvoo katsastustoimintaa. Uuden lain myötä valvonnan järjestämistä, valvonnan sisältöä ja valvontaa muutoinkin on kehitetty merkittävästi vuonna 2014. Valvonnan sisällön merkittävimpiä muutoksia ovat uusien tilastollisten laadunvalvontamenetelmien ja katsastustoimipaikkojen suorituskyvyn mittaamisen hyödyntäminen sekä valvontapalveluiden hankkiminen palveluntuottajilta. Uusien valvontakeinojen myötä valvonnan kattavuus on lisääntynyt ja valvontaa kohdistetaan riskiperusteisesti kohteisiin,

joissa valvonnan vaikuttavuuden arvioidaan olevan suurin. Testiautotoimintaa valvonnan keinona jatketaan edelleen. Katsastustoiminnan valvonnan kustannukset katetaan katsastustoimipaikoilta perittävällä valvontamaksulla, joka vuonna 2014 on ollut 2,90 euro/katsastus. Katsastustoiminnan valvonnan järjestämisen ja sisällön kehittämisen myötä katsastustoiminnan valvontamaksu aleni vuoden 2015 alusta 70 senttiä/katsastus.

Edellä kerrotun vuoksi ensimmäinen lausuma ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Katsastustoimintaa koskevan lain mukaan Liikenteen turvallisuusviraston on seurattava katsastuspalvelujen alueellista tarjontaa, katsastuksesta perittävien maksujen kehitystä ja katsastustoiminnan harjoittamista muutoinkin. Viraston tulee antaa vuosittain liikenne- ja viestintäministeriölle selvitys seurannan tuloksista. Uuden lain myötä virasto on rakentanut pysyvän seurantajärjestelmän. Viraston kanssa on sovittu, että ensimmäisinä vuosina lain voimaantulon jälkeen virasto antaa ministeriölle selvityksen kaksi kertaa vuodessa ja tarvittaessa useamminkin. Puolueettomuutta, riippumattomuutta ja muun asianmukaisuuden turvaamista seurataan ja arvioidaan lupamenettelyjen yhteydessä ja erilaisin valvontakeinoin kuten valvontakäynnein, pistokokein ja asiakaspalauttein. Markkinoiden kehittymistä virasto seuraa ajoneuvo-liikennerekisteriin talletettujen katsastustietojen perusteella: miten eri toimijoiden markkinaosuudet kehittyvät katsastuslajeittain ja ajoneuvoluokittain. Alueellista ja raskaan kaluston palvelutarjontaa seurataan reaaliaikaisesti tilastoimalla katsastusluvut katsastuslajeittain uudet luvat, lupien muutokset ja peruutukset mukaan lukien. Markkinoiden ja katsastushintojen kehitystä seurataan viraston omalla analyysitoiminnalla ja tarvittaessa teettämällä ulkopuolinen selvitys. Katsastustoiminnan seurannan tuloksia arvioidaan säännöllisesti erikseen liikenne- ja viestintäministeriössä ja Liikenteen turvallisuusvirastossa, mutta myös näiden yhteistyönä esimerkiksi viraston ohjauksen johtoryhmässä. Sääntelyn muutoksiin ei ole ilmennyt tarvetta.

Edellä kerrotun vuoksi ja koska liikenne- ja viestintävaliokunnalle annetaan 3. lausumassa tarkoitettu kattava selvitys vuoden 2016 loppuun mennessä, lausuma ei anna enää aihetta enempään toimenpiteisiin.

3. Liikenne- ja viestintäministeriön ja Liikenteen turvallisuusviraston toteuttaman katsastustoiminnan seurannan ja arvioinnin tulosten perusteella tullaan eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle antamana viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä lausumassa tarkoitettu kattava selvitys. Tarkoituksena on, että valiokunnalle annettavan selvityksen täydentämiseksi virasto teettää ulkopuolisen selvityksen katsastustoiminnan markkinoiden ja hintojen kehittymisestä. Katsastustoimintaa koskevan lain muutosten seurantaan kuuluvana sekä eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle annettavaan kattavaan selvitykseen valmistautumista varten Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi) laati katsastuslain uudistuksen vaikutuksista vuonna 2015 järjestyksessään toisen seurantaraportin: Katsastuslain uudistuksen seuranta, Toinen seurantaraportti, Trafín julkaisu 11/2015.

Laura Eiro, yksikön johtaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Tietoyhteiskuntakaari

HE 221/2013 vp – EV 106/2014 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 15.10.2014, että tietoyhteiskuntakaaren toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan tiiviisti ja mahdollisiin epäkohtiin tai ennakkoimattomiin vaikutuksiin reagoidaan viivytyksettä myös mahdollisesti tarvittavin muutosehdotuksin. Erityisesti lain vaikutuksia tulee seurata verkkoneutraliteetin, alan investointien sekä yksityisyyden suojan toteutumisen näkökulmista.

Eduskunta edellytti, että verkkoneutraliteetin toteutuminen ja säilyminen sekä internetyhteyspalvelujen käyttäjien mahdollisuudet hyödyntää haluttuun internetin sisältöjä ja palveluja turvataan tietoyhteiskuntakaaren toimeenpanossa.

Eduskunta edellytti, että viestintämarkkinoiden sääntelyssä ja tietoyhteiskuntakaaren toimeenpanossa pyritään keskeisinä lähtökohtina sääntelyn ja hallinnollisen taakan vähenemiseen, palvelukehityksen mahdollistamiseen sekä alan investointien edistämiseen.

Eduskunta edellytti, että palvelujen käyttäjien oikeuksien, kuten yksityisyyden suojan ja luottamuksellisen viestin suojan säilymisestä sähköisissä palveluissa ja verkkoympäristössä huolehditaan kaikin keinoin ja mm. kyberturvallisuuden kehittämistyössä pyritään erityisesti ottamaan näiden oikeuksien toteutuminen huomioon.

Eduskunta edellytti, että välitystietojen säilyttämistä viranomaistarpeisiin koskevan sääntelyn arviointia varten perustetaan laajapohjainen työryhmä, jonka tulee tehdä kattava selvitys viranomaisten tarpeista, tietojen säilyttämisestä sekä säilyttämisen yksityisyyden suojaan liittyvistä kysymyksistä. Työn pohjalta tulee tehdä arvio kyseisen sääntelyn mahdollisista muutostarpeista ja tarvittaessa laatia muutosehdotukset ilman tarpeetonta viivästystä.

Eduskunta edellytti, että liikenne- ja viestintäministeriö antaa edellä kuvattujen verkkoneutraliteetin, sääntelyn vähenemisen ja alan investointien sekä luottamuksellisen viestin suojan toteutumisen näkökulmista liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen viimeistään 1.9.2017 mennessä.

Valtioneuvosto päätti 6.11.2014 ryhtyä lausumista aiheutuviin toimenpiteisiin Tietoyhteiskuntakaari tuli voimaan 1.1.2015. Eduskunnan edellyttämät toimenpiteet voidaan aloittaa vuoden 2015 aikana.

1. Hallitusohjelman mukaisena kärkihankkeena rakennetaan digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristö. Liikenne- ja viestintäministeriö valmistelee kärkihankkeen toimeenpanon osana kansallisen tietoturvastrategian, jolla lisätään luottamusta internetiin ja digitalisiin toimintatapoihin. Valtion ja yritysten yhteistyönä laadittava strategia painottuu suomalaisten kilpailukyvyyn ja vientiedellytysten varmistamiseen, EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden kehittämiseen sekä yksityisyyden suojan ja muiden perusoikeuksien turvaamiseen. Strategialla puututaan luottamusta heikentäviin ilmiöihin

kuten tietoturvaloukkauksiin ja laajamittaisiin yksityisen suojan loukkauksiin verkoissa. Strategian osana toteutetaan EU:ssa valmisteltavan verkko- ja tietoturvadirektiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset. Samalla arvioidaan kansallisten säädösten vaikutukset kansalaisten ja yritysten mahdollisuuksiin hyödyntää tietotekniikan mahdollistamia palveluja sekä liiketoimintamalleja turvallisesti ja tiedonkäsittelyyn liittyvät riskit halliten.

Tietoyhteiskuntakaaren verkkoneutraliteettisäännösten tavoitteena on ollut vahvistaa ja selkeyttää internetyhteyspalvelujen käyttäjien oikeuksia koskevaa sääntelyä internetin avoimuuden turvaamiseksi muuttuvassa digitaalisessa toimintaympäristössä. Säännöksistä ei vielä ole kertynyt soveltamiskäytäntöä. Liikenne- ja viestintäministeriön sekä sääntelyn noudattamista valvovan Viestintäviraston vastaanottamissa asiakasyhteydenotoissa ei ole säännösten voimaantulon jälkeen noussut esille sellaisia merkittäviä tapauksia, jotka olisivat edellyttäneet asiaan puuttumista.

Tietoyhteiskuntakaaren toimeenpanossa ei siten ole huomattu verkkoneutraliteetin osalta sellaisia epäkohtia tai ennakoimattomia vaikutuksia, jotka olisivat edellyttäneet muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Euroopan unionissa on annettu 25.11.2015 uusi verkkoneutraliteettia koskeva neuvoston ja parlamentin asetus (EU) 2015/2120. Asetusta tulee soveltaa jäsenmaissa 30.4.2016 alkaen, ja siitä johtuvia muutoksia koskeva kansallinen säädöshanke on ollut käynnissä liikenne- ja viestintäministeriössä joulukuusta 2015 lähtien. Mikäli asetuksen toimeenpanossa ilmenee tulevaisuudessa haitallisia tai ennakoimattomia vaikutuksia, Suomi tulee reagoimaan niihin viivytyksettä ja esittämään tarvittavia muutosehdotuksia Euroopan unionin tasolla.

2. Tietoyhteiskuntakaaren verkkoneutraliteettisäännösten tavoitteena on ollut vahvistaa ja selkeyttää internetyhteyspalvelujen käyttäjien oikeuksia koskevaa sääntelyä verkkoneutraliteetin turvaamiseksi muuttuvassa digitaalisessa toimintaympäristössä. Säännöksistä ei vielä ole kertynyt soveltamiskäytäntöä. Säännösten voimaantulon jälkeen ei ole noussut esille sellaisia vakavia epäkohtia, jotka olisivat edellyttäneet asiaan puuttumista. Yleisesti verkkoneutraliteetin periaatteen toteutumisen voidaan katsoa olleen Suomessa hyvällä tasolla jo pitkään.

Viestintävirasto ei ole ryhtynyt erityisten valvontatoimenpiteiden valmisteluun tietoyhteiskuntakaaren verkkoneutraliteettisäännösten nojalla, sillä Euroopan unionissa on 25.11.2015 annettu uusi verkkoneutraliteettia koskeva neuvoston ja parlamentin asetus (EU) 2015/2120. Liikenne- ja viestintäministeriö ja Viestintävirasto osallistuivat aktiivisesti asetuksen valmisteluun olennaisissa toimielimissä ja pyrkivät tällöin edistämään erityisesti sitä, että verkkoneutraliteetin toteutuminen sekä internetyhteyspalvelujen käyttäjien mahdollisuudet hyödyntää haluamiaan internetin sisältöjä ja palveluja turvataan Suomessa myös jatkossa. Asetus on suoraan ja ensisijaisesti sovellettavaa oikeutta, ja sen kanssa ristiriitainen tai päällekkäinen kansallinen lainsäädäntö on siten kumottava. Liikenne- ja viestintäministeriö on joulukuussa 2015 käynnistänyt säädöshankkeen näiden asetuksesta johtuvien muutosten toteuttamiseksi. Asetuksen verkkoneutraliteettisäännöksiä on sovellettava jäsenmaissa sellaisenaan 30.4.2016 alkaen.

Asetuksen verrattain tiukkojen verkkoneutraliteettisäännösten voidaan lähtökohtaisesti katsoa turvaavan korkea verkkoneutraliteetin taso Euroopan unionin alueella, mutta niiden tarkempia vaikutuksia ei tässä vaiheessa voida vielä arvioida. Asetus tuo todennäköisesti joitakin muutoksia nykyisiin käytäntöihin. Asetus velvoittaa kansalliset sääntelyviranomaiset valvomaan tarkasti säännösten noudattamista sekä raportoimaan vuosittain seurannastaan ja havainnoistaan. Asetus myös velvoittaa

jäsenmaat säätämään verkkoneutraliteettisäännösten rikkomiseen sovellettavista asianmukaisista seuraamuksista. Asetuksen soveltamista Viestintäviraston toimesta tulevat myöhemmin ohjaamaan Euroopan sähköisen viestinnän sääntelyviranomaisen yhteistyöelimen (BEREC) laatimat suuntaviivat, jotka on määrä antaa viimeistään elokuussa 2016. Viestintävirasto pyrkii vaikuttamaan soveltamisohjeiden laadintaan toimimalla aktiivisissa rooleissa BEREC:n valmistelutyössä.

3. Säännösten sujuvoittaminen on aloitettu hallitusohjelman kärkihankkeen mukaisesti kaikissa ministeriöissä niiden toimialaan kuuluvan lainsäädännön osalta. Sääntelyn ja hallinnollisen taakan vähentäminen, uusien digitaalisten palveluiden kehittämismahdollisuuksien turvaaminen sekä investointien edistäminen ovat toimineet liikenne- ja viestintäministeriön keskeisinä lähtökohtina myös sähköistä viestintää koskevan EU-lainsäädännön uudistamiseen liittyvässä vaikuttamistyössä.

4. Liikenne- ja viestintäministeriö laatii osana hallitusohjelman kärkihanketta tietoturvastrategian. Valtion ja yritysten yhteistyönä laadittava kokonaisvaltainen strategia painottuu suomalaisten kilpailukyvyyn ja vientiedellytysten varmistamiseen, EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden kehittämiseen sekä yksityisyyden suojan ja muiden perusoikeuksien turvaamiseen. Strategialla puututaan luottamusta heikentäviin ilmiöihin kuten tietoturvaloukkauksiin ja laajamittaisiin yksityisen suojan loukkauksiin verkoissa. Kansallisen tiedustelulainsäädännön valmistelun yhteydessä liikenne- ja viestintäministeriö on esittänyt valmistelutyöryhmissä vaihtoehtoja mallia sen varmistamiseksi, ettei tietoverkoissa tapahtuva tiedustelu kohdistuisi kaikkeen rajat ylittävään viestintään. Liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan tietoliikennetiedustelu tulisi toteuttaa kohdennetusti samaan tapaan kuin nykyiset telepakkokeinot, koska tällainen malli takaisi parhaiten yksityisyyden suojan ja luottamuksellisen viestintäsuojan säilymisen sähköisissä palveluissa ja verkkoympäristössä. Lisäksi mallin perustuslainmukaisuutta on johdonmukaisesti arvioitu jo aiemmassa oikeuskäytännössä.

5. Liikenne- ja viestintäministeriö on toistaiseksi odottanut mahdollisia EU-tason lainsäädäntötoimia välitystietojen säilytysvelvollisuuteen liittyen. Komissio on viime aikoina tuonut esille, ettei se ole ehdottamassa uutta direktiiviä. Sen sijaan komissio on digitaalisten sisämarkkinoiden edistämiseksi laatimassa strategiassaan ilmaissut aikovansa uudistaa sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin, johon välitystietojen käsittelyyn liittyvä kansallinen sääntelymme nyt perustuu. Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin mahdollisen uudelleentarkastelun yhteydessä olisi tarkoituksenmukaista arvioida kansallista välitystietojen säilyttämistä koskevaa sääntelyä. Arvioinnin yhteydessä tulee huomioida myös hallitusohjelman kärkihankkeeseen kuuluva toimenpide sääntelyn sujuvoittamisesta.

6. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa sääntelyn toteutumista ja tulee antamaan selvityksen eduskunnan asettamassa määräajassa. Verkkoneutraliteetin osalta on selvitystä annettaessa kuitenkin huomioitava uusi EU-asetus 2015/2120, joka tulee olemaan Suomessa suoraan ja ensisijaisesti sovellettavaa oikeutta ja joka tulee siten syrjäyttämään kaikki sen kanssa ristiriidassa olevat kansalliset säännökset.

Väylämaksulain muuttaminen

HE 146/2014 vp; EV 138/2014 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää selvityksen siitä, millaisia taloudellisia yms. vaikutuksia väylämaksun poistamisella olisi elinkeinoelämän kilpailukyvyn, turvallisuuden ja talvimerenkulun toimivuuden kannalta.

Liikenne- ja viestintäministeriö selvittää vuosien 2015–17 aikana kokemukset väylämaksun alentamisesta sekä arvioi rakenteellisten uudistusten tarpeen ja mahdollisuudet sekä muutosten toteuttamisen edellyttämän aikataulun.

Tuomo Suvanto, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Uudet liikkumisvälineet

HE 24/2015 vp; EV 110/2015 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa jalankulkua avustavan tai korvaavan liikkumisvälineen sekä kevyen sähköajoneuvon käyttöä koskevien joko jalankulkijaa tai polkupyöräilijää koskevien säännösten rajavedon toimivuutta ja vaikutusta liikenneturvallisuuteen, sekä että hallitus tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikenneturvallisuuden turvaamiseksi.

Lait ajoneuvolain, tieliikennelain sekä rikoslain 23 luvun 9 ja 12 §:n muuttamisesta vahvistettiin 30.12.2015 ja ne tulivat voimaan 1.1.2016. Liikenne- ja viestintäministeriö on yhdessä viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa tuottanut alkuvuodesta runsaasti tietoa maahantuojille, myyjille sekä kuluttajille jalankulkua avustavan tai korvaavan liikkumisvälineen sekä kevyen sähköajoneuvon kuljettajaa koskevista säädöksistä ja käytännöistä. Tiedotusyhteistyössä ovat olleet mukana Liikenteen turvallisuusvirasto, Poliisi, Liikennevakuutuskeskus ja Liikenneturva.

Hallituksen esityksen tueksi Liikenteen turvallisuusvirasto laati selvityksen uusien liikkumisvälineiden turvallisuudesta. Koska tutkimustietoa on ennestään vähän, pohjana on käytetty sähköavusteisia polkupyöriä koskevia tutkimuksia. Uusien liikkumisvälineiden riskejä pidetään vastaavina kuin polkupyörillä. Sen mukaisesti on odotettavissa, että liikenteessä loukkaantuneiden määrä kasvaisi noin 1 %. Kuolleiden määrän odotetaan säilyvän ennallaan. Koska arviot perustuvat uusien liikkumisvälineiden määrään, turvallisuusarvio tarkentuu kun nähdään miten käyttäjämäärä alkaa kehittyä suhteessa ennakoituun käyttäjämäärään. Liikenteen turvallisuusvirasto voi seurata määriä myyntitilastojen sekä hyödyntämällä yleisten liikennelaskentojen tuloksia. Onnettomuuksien määrää voidaan seurata onnettomuustilastoinnin ja media-seurannan kautta.

Liikenne- ja viestintäministeriö yhdessä Liikenteen turvallisuusviraston kanssa seuraa uusien liikkumisvälineiden yleistymistä ja onnettomuuskehitystä sekä arvioi säännösten toimivuutta myös tieliikennelain uudistuksen yhteydessä kiinnittäen huomiota myös polkupyöräilyn ja jalankulun säännösten selkeyteen uusien liikkumisvälineiden osalta.

Maria Rautavirta, yli-insinööri, liikenne- ja viestintäministeriö

1.8 Maa- ja metsätalousvaliokunta

Siemenperunakeskus

HE 70/2002 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 17.6.2002, että nykyisin Siemenperunakeskuksesta olevaa tehtävää tutkia ja kehittää korkealaatuisen siemenperunan tuotantotekniikkaa nimenomaan Suomen pohjoisiin oloihin sopivaksi tulee jatkaa Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen Ruukin tutkimusasemalla ja että valtion talousarviossa osoitetaan vuosittain perunaviljelyä koskevaa tutkimus- ja kehitystoimintaan riittävät määrärahat.

2. Eduskunta edellytti, että Siemenperunakeskusta osakeyhtiöksi muutettaessa maamme huoltovarmuus perunantuotannon osalta turvataan muun muassa siten, että valtio säilyttää osakkuutensa yhtiössä niin kauan kuin yhtiön kansallisen huoltovarmuuden takaavien toimintatavoitteiden saavuttamisen varmistaminen sitä edellyttää.

Lausumaan ei ole uutta ilmoitettavaa.

”1. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitos (MTT), nykyisin Luonnonvarakeskus (LUKE), on maa- ja metsätalousministeriön tulohajauksessa oleva tutkimuslaitos, jonka rahoituksesta runsas 60 % tulee valtion talousarviosta. LUKE:n tulossopimuksessa määritellään vuosittain maa- ja elintarviketalouden tutkimuksen painopistealueet ja tärkeimmät tutkimuskohteet.

2. Suomen Siemenperunakeskus (SPK) Oy:n osakassopimuksessa valtio sitoutuu siihen, ettei se myy omistamastaan 22 %:n osuudesta osakkeita ennen 1.9.2007. Toistaiseksi valtio ei ole myynyt osakkuuttaan. Huoltovarmuuden kannalta olisi edelleen olennaista, että valtion omistusosuus säilyisi jatkossakin. Omistusosuudella voidaan varmistaa jatkossakin, että Siemenperunakeskus tuottaa puhdasta siemenaineistoa kotimaisiin pohjoisiin olosuhteisiin. Valtioneuvoston asetuksen (1525/2015) mukaan on mahdollista maksaa korvausta kansallisesti tärkeiden peltokasvien jalostustyöstä, mutta myös kantasiementuotannosta. Huoltovarmuuskeskus on rahoittanut Siemenperunakeskuksen kantasiementuotantoa.”

Marja Savonmäki, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Riistavahinkolain vaikutukset

HE 90/2008 vp – EV 198/2008 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2008, että annettavan riistavahinkolain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2010 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö toimitti vuoden 2010 loppuun mennessä selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Selvityksessä todettiin, että riistavahinkolaissa ja -asetuksessa on otettu korostetusti huomioon erityisen merkittävien suurpetovahinkojen korvaaminen. Riistavahinkolain tuomat rakenteelliset uudistukset kuten vasahävikkikorvausjärjestelmä ja poikkeuksellisen suurten porovahinkojen korvaaminen luotiin erityisesti suurpetokantojen aiheuttamien vahinkojen aiempaa kattavamman korvauksen varmistamiseksi ja porotalouselinkeinon turvaamiseksi.

On kuitenkin tullut esille seikkoja, joita ei vuoden 2010 selvityksessä vielä ollut todettavissa. Riistavahinkolakiin on syytä tehdä suhteellisen nopeasti välttämättömimmät muutokset, täsmentää pykälä ja menettelyitä sekä pyrkiä keventämään kaikkien viranomaisten (erityisesti kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten) hallinnollista taakkaa. Tätä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vuonna 2017. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt esiselvityksen petovahinkoilmoitusten ja -hakemusten sähköistämiseksi. Hanke käynnistyy kevään 2016 aikana esiselvityksen pohjalta. Tarkoituksena on nopeuttaa vahinkoilmoitusten saamista riistavahinkorekisteriin sekä keventää kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten tallennustyötä.

Jussi Laanikari, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Riistanhoitomaksut

HE 237/2010 vp – EV 275/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.1.2011, että riistanhoitomaksuista kertyvistä varoista nykyistä suurempi osuus osoitetaan riistanhoitoyhdistysten menoihin.

Lausumaan ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Valtioneuvosto päätti 17.2.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Eduskunnan lausuman mukaisesti riistanhoitoyhdistysten osuutta riistanhoitomaksuista on nostettu lainsäätämisen ajankohdan 18,5 prosentista asteittain.

Riistanhoitoyhdistysten osuus riistanhoitomaksuista oli vuoden 2013 talousarviossa 20 prosenttia, vuoden 2014 talousarviossa 22 prosenttia ja vuosien 2015 ja 2016 talousarvioissa 23 prosenttia.”

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Pienteurastamojen lihentarkastus

HE 293/2010 vp – EV 333/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 1.3.2011, että pienteurastamoille lihentarkastuksesta ja valvontatoiminnasta aiheutuvien kustannusten alentaminen toteutetaan siten, että hyöty kustannusten alenemisesta koituu täysimääräisesti pienteurastamoiden hyväksi, ja että kustannusten alenemisesta ja sen seurannasta toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2012 syyskuun loppuun mennessä.

Lausumaan ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Valtioneuvosto päätti 31.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Pienteurastamojen ja riistan käsittelylaitosten lihentarkastus ja siihen liittyvä valvonta siirrettiin 1.9.2011 valtiolle. Siirron vaikutuksia koskevan selvityksen laati Helsingin yliopiston elintarvike- ja ympäristöhygienian laitos. Arviointiraportti sekä Elintarviketurvallisuusviraston selvitys pienteurastamojen lihentarkastuskustannuksista ja laitosten valvonnasta vuonna 2012 toimitettiin eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 27.9.2012.

Elintarviketurvallisuusvirasto toimitti vuonna 2013 maa- ja metsätalousministeriön pyynnöstä lisäselvityksen, jonka mukaan elintarvikelain (23/2006) 70 §:n mahdollistamaa valtion subventiota on käytetty pelkästään pienteurastamoiden lihentarkastuskustannusten alentamiseksi. Lisäksi Elintarviketurvallisuusviraston maksullisista suoritteista annettua maa- ja metsätalousministeriön asetusta (1056/2012) muutettiin asetuksella (694/2014) siten, että valtion tukea käytetään myös pienteurastamoihin tehtävien hygieniavalvontakäyntien maksujen alentamiseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.”

Anna-Maija Grönlund, eläinlääkintöylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Maatilainvestointien hankinta

HE 294/2010 vp – EV 367/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että viljelijöiden hallinnollisen taakan keventäminen tulee olla tärkeimpänä tavoitteena myös uudistuksen alemmanasteisissa säädöksissä ja uudistuksen muussakin toimeenpanossa.

Lausumaan ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Valtioneuvosto päätti 12.5.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Marraskuussa 2011 on annettu asetus (1140/2011) maatalouden investointituesta ja nuoren viljelijän aloitustuesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta. Asetuksessa säädetään julkisista hankinnoista annettua lakia (348/2007) yksinkertaisemmasta kilpailutusmenettelystä, joka vähentää tuen hakijoiden hallinnollista

taakkaa. Jos tuen hakija ei ole tehnyt julkista hankintailmoitusta ennen tuen myöntämistä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee ilmoituksen hakijan puolesta. Julkisten hankintojen sähköiseen ilmoitusjärjestelmään on luotu oma osio maatalouden hankintailmoituksille. Maaseutuvirasto on tuottanut tuen hakijoille ohjeistusta asetuksen mukaisesta kilpailutusmenettelystä ja sähköisen ilmoitusjärjestelmän käytämisestä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.”

Mika Saari, vanhempi hallitussihteeri, maa- ja metsätalousministeriö

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki

HE 129/2012 vp – EV 151/2012 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 17.12.2012, että EU:n valvontasäännösten täytäntöönpanoa koskevien säännösten valmistelun yhteydessä otetaan tarkasteluun kalastusvakuutustuen epäämistä koskevat säännökset siten, että rikkomusten seuraamukset ovat oikeassa suhteessa niiden vakavuuteen.

2. Eduskunta edellytti, että hyljekantojen hoitosuunnitelma päivitetään.

Valtioneuvosto päätti 27.12.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Laki kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta annetun lain muuttamisesta (1191/2014) tuli voimaan 1.1.2015. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

2. Maa- ja metsätalousministeriö arvioi, että hyljekantojen hoitosuunnitelman päivittämisellä sinänsä ei olennaisesti voida vaikuttaa hyljekantojen kalastukselle aiheuttamiin vahinkoihin, vaan keskeistä on toimeenpanna nykyistä hoitosuunnitelmaa ja joustavoittaa metsästystä koskevia säännöksiä. Valtioneuvosto on 1.8.2014 voimaan tulleella metsästysasetuksen muutoksella (412/2014) hylkeiden aiheuttamien vahinkojen vähentämiseksi ja metsästyksen tehostamiseksi joustavoittanut hallin metsästystä niin, että entisestä pyyntilupakäytännöstä on siirrytty alueelliseen kiintiöön perustuvaan keskeytysmetsästykseseen. Hallin metsästyskiintiöt ja itämerennorpan suurimmat sallitut saalismäärät asetetaan vuosittain maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriö on joustavoittanut myös itämeren norpan pyyntiä erityisesti kalastusvahinkojen vähentämiseksi. Metsästysvuodelle 2015–2016 annetulla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (868/2015) sallitaan enintään 100 itämeren norpan pyyntilupien myöntäminen Perämeri-Merenkurkun kannanhoitoalueella (Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnissa). Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Esittelijätiedot: Maija Mela, vanhempi hallitussihteeri, maa- ja metsätalousministeriö;

Janne Pitkänen, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Viljelylohkojen hyväksyty pinta-ala

HE 156/2012 vp – EV 7/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 12.2.2013, että viljelylohkojen hyväksyty pinta-alan muuttumisesta tukihakemusten käsittelyn aikana tai sen jälkeen aiheutuvien epäoikeudenmukaisten seuraamusten estämiseksi Suomi ajaa EU:n maatalousuudistuksessa tukihakemusten esitetyille (digi-toiduille) viljelylohkotiedoille virallista asemaa hallinnon hyväksymänä pinta-alana.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy kaikkiin mahdollisiin kansallisiin toimiin, jotta maataloustuottajien oikeusturva taataan pinta-alojen ajantasauksissa ja että tuottajien asema turvataan muutoinkin säännösten soveltamisessa.

Valtioneuvosto päätti 14.3.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1.–2. Maa- ja metsätalousministeriö on pyrkinyt eri tavoin edistämään hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-asetuksiin. Komission kanssa on useissa yhteyksissä nostettu esiin digitointiin ja pinta-alojen muutoksiin liittyvät ongelmat.

Maa- ja metsätalousministeriö on myös komissiolle lähettämässään kirjeissä, mm. maatalouskomissaari Phil Hoganin pyyntöön toimittaa ehdotuksia yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) yksinkertaistamiseksi, tuonut esiin ongelmia ja esittänyt mm. hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-säädöksiin. Maa- ja metsätalousministeriön johto on myös muissa hallinnollisen taakan vähentämistarpeeseen liittyvässä kirjelmöinnissä ja tapaamisissa komission virkamiesjohdon kanssa ottanut asiaa esille.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 8.10.2014 yhdessä Maaseutuviraston kanssa peltolohkorekisterin selvityshankkeen (MMM031:00/2014), jonka lähtökohtana oli löytää keinoja toistuvien pinta-alamuutosten hallintaan. Työ on valmistunut helmikuun 2015 lopussa ja se koostuu sekä juridisesta että teknisestä osuudesta. Siinä tuodaan esiin kehittämistyökaluja pinta-aloihin liittyvissä prosesseissa ja moniin toimenpiteisiin on jo ryhdyttykin.

Selvityksen johtopäätösten mukaan Euroopan unionin lainsäädännön kehittäminen on keskeisessä roolissa pinta-alamuutosten vähentämiseksi, koska peltolohkolle ei ole määriteltävissä absoluuttisesti yhtä ja ainoaa oikeaa pinta-alaa. Mittaukseen vaikuttavat aina monet eri tekijät, mm. viljelijän viljelytoimenpiteet, erilaiset mittaussäiliöt ja menetelmät, mittaajan tulkinnat viljelyalan ulottuvuudesta yms. Selvityksen mukaan YMP:n yhteydessä EU-säädöksiin saatu 2 %:n marginaali, jolla pyritään peltolohkorekisterin pinta-alojen muutostarpeiden vähentämiseen rekisterin ajantasaistuksessa, tulisi olla Suomen peltolohkojen koko huomioon ottaen korkeampi. Maa- ja metsätalousministeriö on jo toimittanut muun muassa tällaisen muutosehdotuksen komissiolle yhtenä vastauksena ja parannusehdotuksena maatalouskomissaari Phil Hoganin pyyntöön toimittaa ehdotuksia YMP:n yksinkertaistamiseksi. Toisaalta on muistettava, että selkeät virheet joudutaan edelleen korjaamaan ilman toleransseja. Näkyvät tukikelvottomat alueet tulee poistaa peltolohkorekisteristä, koska muutoin rekisterin laatu vähitellen heikkenee.

Peltolohkorekisteri on keskeinen välinen, jonka perusteella komissio arvioi jäsenmaan hallinto- ja valvontajärjestelmän luotettavuutta ja kykyä suojata EU:n rahastoja riskeiltä, joten peltolohkorekisterin laadusta ja luotettavuudesta ei selvityksen mukaan ole syytä tinkiä. Useat jäsenmaat ovat saaneet ko. rekisterin puutteista jopa useiden kymmenien miljoonien eurojen rahoituskorjauksia. Tämä tarkoittaa sitä, että EU:n komissio voi rekisterin puutteiden ja virheiden vuoksi jättää maksamatta jäsenmaalle suuren määrän EU-rahoitusta. EU-säädösten lähtökohtana on, että viljelijä on itse vastuussa ilmoittamisestaan pinta-aloista, eikä hallinnon hyväksymää pinta-alaa säädöksissä tunneta.

YMP:n viimeisessä uudistuksessa on saatu EU-asetuksiin kaikkiin tuki- ja korvausmuotoihin yhtenäinen 100 euron takaisinperintäraja. Myös tämä auttaa osaltaan pienten pinta-alamuutosten hallinnoinnissa siten, että myös viljelijöiden taakkaa näissä takaisinperintäselvityksissä voidaan keventää. Toimijoiden koulutus nähtiin selvityksessä osaamistason parantamisen, osaamistason yhdenmukaistamisen ja laadun parantamisen tärkeäksi keinoksi. Pinta-alavalvonta- ja digitointiprosessien osallisten koulutusta on tarpeellista jatkaa ja tehostaa.

Maataloushallinnon ja maanmittauslaitoksen yhteistyö kuvien hankintaan, mittaukseen ja sen tekniikkaan liittyvissä asioissa on ollut keskeisessä asemassa ja sen merkitys on jatkossakin tärkeä. Maanmittauslaitos kehittää muun muassa laserkeilausaineistoon perustuvaa nykyistä tarkempaa korkeusmallia, jolla pyritään vähentämään eri kuvauskulmien eroista aiheutuvia pinta-alapoikkeamia. Stereokartoituksen käyttöönottoa on tutkittu ja sen odotetaan tuovan mukanaan uutta tarkkuutta, josta saataneen hyötyä peltolohkorekisterikokonaisuuteen ja sen prosesseihin tulevaisuudessa. Peltolohkojen ulkorajojen kartoittaminen maastotietojen ajantasaisuuden yhteydessä on aloitettu maanmittauslaitoksessa vuoden 2015 alussa Maaseutuviraston määritysten mukaisesti stereokartoituksen avulla.

Mirja Kiviranta, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Metsälain muutos

HE 75/2013 vp – EV 175/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 10.12.2013 varmistamista lakia alemman tason säännöksillä, etteivät vesat ja siemensyntyiset lehtipuut tavoita havupuuvaltaisilla taimikoilla, muun muassa kuusitaimikoilla, istutustaimien keskipituutta.

2. Eduskunta edellytti, että selvitetään vaikutukset siirtymisestä metsälain 11 §:n mukaisten, maanomistajalle taikka hallintaoikeuden tai muun sellaisen erityisen oikeuden haltijalle aiheutuvien taloudellisten menetysten arvioinnissa kuntakohtaisesta tarkastelusta metsäkiinteistökohtaiseen tarkasteluun.

Valtioneuvosto päätti 19.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Valtioneuvoston asetus metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä sisältää 9 §:n 2 momentin, jossa säädetään taimikon perustamista haittaavien puiden ja pensaiden poistamisesta. Asetuksen 9 §:n 2 momentin mukaan katsotaan metsälain

8 §:n 2 momentissa tarkoitetuiksi taimikon perustamista haittaaviksi puiksi tai pensiksi havupuuvaltaisissa taimikoissa siemen- ja vesasyntyiset lehtipuiden taimet, jotka haittaavat taimikon jatkokehitystä.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio arvioi vuonna 2014 metsälain metsänuudistamisvelvoitteen toteutumista taimikon jatkokehityksen osalta. Arvioinnin yhteenvedossa todetaan, että metsälailla ja alemman tason säännöksillä sekä metsänhoidon suosituksilla ja metsätalouden edistämistoiminnalla pystytään varmistamaan istutus-taimikoiden varhaishoito ja näin turvaamaan taimikoiden kasvatettavan puuston kehittyminen siten, ettei lehtipuuvesakko tukehdu istutustaimia. Kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki (34/2015) tuli voimaan kesäkuussa 2015. Määräaikaiseen rahoituslakiin sisältyy uutena työajina taimikon varhaishoito, joka tukee osaltaan kasvatettavan taimikon jatkokehitystä.

Taimikoiden metsänhoidollista laatua ja laadun kehitystä seurataan osana valtakunnallista metsien inventointia. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan asia ei edellytä toimenpiteitä, mikäli seuranta ei jatkossa osoita merkittävää heikentymää taimikoiden laadussa.

2. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio arvioi vuonna 2014 vaikutuksia siirtymisestä taloudellisen menetyksen arvioinnissa kuntakohtaisesta tarkastelusta metsäkiinteistökohtaiseen tarkasteluun. Arvioinnin yhteenvedossa Tapio toteaa, että vähäisen haitan raja kertaantuu, kun omistajalla on saman kunnan alueella useita metsäkiinteistöjä, joilla on 10 §:n kohteita. Tilastoihin perustuvan arvion mukaan tällaisia on alle 10 % metsänomistajista. Arvioinnissa kuitenkin todetaan, että kokonaisuuden kannalta merkittävä on eduskunnan metsälakiin tekemä muutos, joka laskee vähäisen haitan ylärajan 4 000 eurosta 3 000 euroon. Siten valtaosalla metsänomistajista muutos taloudellisten menetysten arvioinnissa ei aiheuta negatiivisia taloudellisia vaikutuksia: vähäisen haitan raja pysyy ennallaan tai pienenee. Selvitys on toteutettu asianmukaisella tarkkuudella ja maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Matti Mäkelä, maa- ja metsätalousministeriö

Satovahinkovakuutusten vakuutusmaksuvero

HE 143/2013 vp – EV 196/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.2013, että mahdollisuudet vakuutusveron välttämiseksi tai palauttamiseksi uudessa korvausjärjestelmässä selvitetään mahdollisimman nopeasti ottaen huomioon veron vaikutukset maatalouden kannattavuuteen ja tuottajien kiinnostukseen vakuutuksen ottamiseen.

Lausumaan ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Valtioneuvosto päätti 30.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa AtRisk-tutkimushankkeessa on selvitetty vakuutusmaksuveron mahdollista tuottoa valtiolle sekä veron vaikutusta satovahinkovakuutusten kysynnälle. Tutkimuksen mukaan vero vakuutuksen hintaa

lisäävänä tekijänä vähentää vakuutuksen kysyntää. Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt esityksen valtionvarainministeriölle vakuutusmaksuveron poistamiseksi tai alentamiseksi satovahinko- ja kasvintuhojavakuutuksilta vuodesta 2016 lähtien. Asia kuuluu valtionvarainministeriön toimivaltaan. ”

Anne Vainio, maatalousylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Elintarviketurvallisuuselonteko 2013 – 2017

VNS 5/2013 vp – EK 5/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 11.3.2014 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. hallitus huolehtii alkutuotannon kannattavuudesta elintarviketuotannon ja -turvallisuuden perustana.
2. hallitus huolehtii elintarvikkeiden alkuperämerkintöjen sisällyttämisestä kaikkiin elintarviketuotteisiin.
3. hallitus edistää sitä, että tuontielintarvikkeilta vaaditaan samojen standardien täyttämistä kuin kotimaisilta tuotteilta.
4. hallitus edistää elintarvikevalvonnan sekä Tullin yhteistyön tiivistämistä ja turvaa riittävät resurssit näille toiminnoille.

Lausumaan ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Selontekomenettely tuo keskeiset elintarviketurvallisuustyön tavoitteet poliittiseen tarkasteluun kuvaamalla tärkeimmät elintarviketurvallisuutta uhkaavat vaaratekijät ja tulevaisuudennäkymät sekä asettamalla keskeiset tavoitteet seurantamenetelmiin. Selonteko nimeää 74 kpl toimenpiteitä, joiden avulla asetettuihin tavoitteisiin päästään. Selonteon toimenpiteiden toteutumista seurataan ja edistetään ruokapolitiikan neuvottelukunnan kautta.

1. Alkutuotannon kannattavuudesta huolehditaan edistämällä elintarvikealan yritysten vientiä ja kansainvälistymistä (elintarvikkeiden vientiohjelma), edistämällä pk-yritysten tiedonsaantia (viestintä, ohjeistuksen parantaminen, hyvän käytännön oppaat), kannustamalla toimijoita luomaan vapaaehtoisia vastuullisuus- ja jäljitettävyyssjärjestelmiä (sianlihan kansallinen laatujärjestelmä joulukuussa 2013). Alkutuotannon kannattavuutta edistää lisäksi lähialueen tuotteiden käyttö hallituksen luomualan ja lähiruokaohjelmien toimenpiteiden kautta.

2. Elintarvikkeen alkuperämaa on ilmoitettava, jos sen ilmoittamatta jättäminen voi johtaa kuluttajaa harhaan. Elintarviketietojen antamista koskeva lainsäädäntö on hiljattain uudistettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille ja uusia vaatimuksia alettiin soveltaa joulukuussa 2014. Asetus edellyttää, että jos elintarvikkeen alkuperämaa ilmoitetaan, eikä se ole sama kuin pääainesosan alkuperämaa (esim. suomalainen ruisleipä valmistettu puolalaisesta rukiista), myös pääainesosan alkuperämaa täytyy ilmoittaa. Komissio valmistelee säädöksiä pääraaka-aineen ilmoittamisesta. Maa- ja

metsätalousministeriö osallistuu aktiivisesti elintarvikkeiden alkuperämerkinnöistä käytävään keskusteluun ja EU-lainsäädännön kehittämiseen. Suomi on esittänyt, että alkuperämerkintöjä koskevaa sääntelyä kehitettäisiin nopeammalla aikataululla kuin mitä kuluttajainformaatioasetus edellyttää. Alkuperämaan ilmoittaminen luotettavalla tavalla edellyttää toimivaa jäljitettävyyssjärjestelmää. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on kansallisia määrärahoja, laajoihin valtakunnallisiin ruoka- ketjun toiminnan edistämishankkeisiin, joissa yhtenä painopistealueena v 2014 ovat jäljitettävyy- ja vastuullisuusjärjestelmät.

3. Elintarvikkeiden tuontia ja vientiä koskee sama lainsäädäntö. Yhtenäistä kohtelua parannetaan edistämällä valvontaviranomaisten yhteistyötä mm. elintarvikkeiden vientiohjelman kautta.

4. Elintarvikevalvonnan ja Tullin yhteistyötä tiivistetään varmistamalla kotimaan- ja tuonnin valvonnan tasapaino hyödyntämällä valvonnan tilastotietoja ja toimenpiteiden vaikutusarviointeja aiempaa enemmän. ”

Minna Huttunen, elintarvikeylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano

VNS 1/2014 vp – EK 13/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 20.5.2014 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. maamme luontaisia edellytyksiä ja metsäalan osaamista nykyistäkin tehokkaammin hyödyntämällä vahvistetaan maamme asemaa maailman johtavana metsämaana;
2. maamme metsät kattavalla kestäväällä hoidolla ja hyödyntämisellä mahdollistetaan puun käytön lisääminen ja edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista ehkäisten ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia – metsien hoidon ja käytön tulee olla hyväksyttävää ja tavoiteltavaa;
3. metsien monipuoliseen käyttöön perustuvaa aktiivista yrittäjyyttä edistetään muun muassa helpottamalla sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä edistämällä yhteismetsien muodostumista, joilla toimenpiteillä samalla ehkäistään metsälöiden pirstoutumista;
4. metsäalan kilpailukykyä lisäämällä luodaan edellytykset alan uusille investoinneille ja puunkäytön lisäämiselle;
5. metsäalan uudistumisen ja monipuolistamisen tueksi vahvistetaan monitieteistä tutkimusta ja
6. panostetaan nykyistä voimakkaammin ja määrätietoisemmin aloitteellisuuteen, koordinaatioon, johdonmukaisuuteen ja laaja-alaiseen vaikuttamiseen EU:n ja kansainvälisen metsä- ja ympäristöpolitiikan metsiä koskevien asioiden valmistelussa metsien monipuolisen käytön varmistamiseksi.

1–6. Valtioneuvosto hyväksyi helmikuussa 2015 Kansallinen metsästrategia 2025:n, joka linjaa metsäalan tärkeimmät tavoitteet ja hankkeet metsäalan kasvun, kilpailukyvyyn ja uudistumisen edistämiseksi Metsästrategian linjaukset pohjautuvat metsäpoliittiseen selontekoon ja eduskunnan siitä tekemiin kannanottoihin. Strategia sisältää vision, strategiset päämäärät, tavoitteet mittareineen sekä strategisesti tärkeistä hankkeista muodostetun hankesalkun.

Maa- ja metsätalousministeriön johdolla strategisesti tärkeille hankkeille on laadittu vuonna 2015 toimeenpanosuunnitelma ja hankkeita on lähdetty toteuttamaan osana hallitusohjelman toimeenpanoa.

Marja Kokkonen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Maaseudun kehittämisen tukemiseen liittyvän byrokratian karsiminen

HE 195/2014 vp – EV 200/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2014, että niin EU-lainsäädännön liikkumavara kuin kansallinenkin liikkumavara hyödynnetään täysimääräisesti byrokratian karsimiseksi siten, että tukien hallinnointi tulee kevyemmäksi kuin edellisellä tukiohjelmakaudella.

Valtioneuvosto päätti 18.12.2014 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston asetukseen maaseudun hanketoiminnan tukemisesta (1174/2014) sisältyvät uusina tukimuotoina niin sanotut yksinkertaistetut kustannusmallit, joita ovat kertakorvaus ja prosenttimääräiset korvaukset. Kertakorvaus keventää erityisesti pienten hankkeiden maksatushakemusten käsittelyä ja prosenttimääräiset korvaukset laajempien hankkeiden välillisten kustannusten käsittelyä. Näiden käyttöönoton arvioidaan vähentävän yksittäisten menotositteiden käsittelyä merkittävästi. Uutena hankemuotona on teemahanke, jonka tavoitteena on myös keventää hallinnollista työtä ELY-keskuksissa ja paikallisissa toimintaryhmissä, kun monia pieniä toimenpiteitä voidaan yhdistää ja käsitellä hallinnollisesti yhtenä hakemuksena.

Yksinkertaistetuista kustannusmenettelyistä säädetään EU:n yleisasetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1303/2013) ja ne koskevat kaikkia Euroopan rakenne- ja investointirahastoja (ERI-rahastoja). Syksyllä 2015 ilmeni komission tulkinta, jonka mukaan kaikista kertakorvausmenettelyn kustannuksista tulisi tehdä ennakoarviointi, joka liitetään osaksi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa (maaseutuohjelma). Tämä tarkoittaa sitä, että hyvin monenlaisten, innovatiivisten ja uniikkien hankkeiden kehittämiskohteille pitäisi ennakkoon määritellä arvot, joita noudatetaan kaikissa hakemuksissa yhteneväisesti. Toisin sanoen kehittämishankkeissa voisi toteuttaa kertakorvausmenettelyllä vain sellaisia toimia, joista on olemassa etukäteen laskettu kustannusarvio ohjelma-asiakirjan liitteessä. Lisäksi edellytetään ulkopuolisen ja riippumattoman elimen vakuutus laskentametodista. Tällainen vaatimus on käytännössä mahdotonta toteuttaa, eikä yksinkertaistaisi käytäntöjä, päinvastoin se rajoittaisi kertakorvauksen käyttömahdollisuuden lähes olemattomaksi. Maa- ja metsätalousministeriön teettämän ulkopuolisen arvioinnin mukaan ei ole mahdollista tuottaa sellaisia laskelmia, jotka olisivat sopivat, kustannustehokkaat ja oikeudenmukaiset kaikille hakijoille. Muussa tapauksessa esim. hankkeessa tehtävien rakennusten pitäisi olla kooltaan, materiaaleiltaan ja työkustannuk-

siltaan kaikkialla samat tarpeesta ja käyttötarkoituksesta riippumatta tai hankkeessa järjestettävän koulutustilaisuuden pitäisi olla sisällöltään, kestoaltaan ja osallistujamäärältään kaikkialla yhteneväinen.

Muissa rahastoissa eli rakennerahastoissa ja meri- ja kalatalousrahastossa kertakorvaus-menettely on EU:n yleisasetuksen mukainen, yksinkertainen sekä hallinnolle ja tuensaajalle toimiva. Rakennerahastoissa hakijan on mahdollista laatia hakemukselleen kustannusarvio perusteluineen ja tuen myöntäjä tarkastaa, että se on kohtuullinen ja realistinen suhteessa hankkeen tavoitteisiin. Sen jälkeen, mikäli hankkeen tavoitteet ovat toteutuneet, tuki voidaan maksaa hakijalle kertakorvauksena, mikä vähentää sekä tuen saajan että hallinnon työtä. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että maaseuturahaston kehittämishankkeiden ja yritystukien menettelyiden tulisi olla samanlaiset kuin vastaavissa hankkeissa muissa ERI-rahastoissa, mutta neuvottelut komission kanssa ovat kesken. Kertakorvausmenettelyä ei voida käytännössä soveltaa ennen neuvotteluiden päättymistä.

Yritystukia koskevassa kansallisessa valmistelussa on pyritty yksinkertaistamaan tukijärjestelmää kokoamalla ja vähentämällä tukitoimenpiteitä ja luopumalla useista aiemmin erillisistä tukimuodoista. Hallinnollista taakkaa vähennetään myös ottamalla yrityksen perustamiseen myönnettävän tuen osalta käyttöön kertakorvaustyyppinen menettely. Tämä vähentää ja yksinkertaistaa ELY-keskusten käsittelemiä maksatushakemuksia ja lyhentää käsittelyaikoja. Tuettavan toimenpiteen toteuttamista koskevien määräaikojen väljentäminen oletettavasti vähentää määrääjän pidentämistä koskevia hakemuksia.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla tukien hallinnoinnin sähköistäminen etenee määrätietoisesti. Esimerkiksi maaseutuohjelman 2014–2020 yritys- ja hanketukien haussa tavoitteena on saada hakemuksia mahdollisimman paljon sähköisen asiointijärjestelmän (HYRRÄ) kautta, mikä nopeuttaa päätöksentekoa.

Sanna Sihvola, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Uudistetun maatalouspolitiikan toimeenpanoon liittyvät lausumat

HE 140/2014 vp – EV 229/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.12.2014, että tukijärjestelmän pysyvän nurmen säilyttämisvelvoitteeseen liittyen, että maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä nurmikierron katkaisemisesta todettua noudatetaan tukisäännöksiä sovellettaessa.
2. Eduskunta edellytti edellyttää, että hallitus toimii aloitteellisesti EU:n maatalouspolitiikan yksinkertaistamiseksi ja tukien hallinnointiin liittyvän byrokratian karsimiseksi.
3. Eduskunta edellytti, että maatalouden suorat tuet, kansalliset tuet kuin myös Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman mukaiset tuet maksetaan ajallaan ja siinä aikataulussa kuin nykyisinkin, mikäli EU:n säännöksistä ei suoranaisesti muuta johdu.

4. Eduskunta edellytti esityksen pohjalta säädettävien lakien tulkinnan seuraamista ja maa- ja metsätalousministeriön varmistavan, etteivät lakien perusteella annettavat valtioneuvoston asetukset, ministeriön asetukset, Maaseutuviraston määräykset tai soveltamisohjeet ole ristiriidassa valiokunnan mietinnössä esitettyjen linjausten kanssa, ja että maa- ja metsätalousministeriö toimittaa valiokunnalle vuosittain selvityksen lakien soveltamisesta.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2014 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Laki Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetun lain muuttamisesta (1356/2014) ja laki maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain muuttamisesta (1358/2014) ovat tulleet voimaan 1.1.2015.

1. Pysyvän nurmen säilyttämisvelvoitteeseen liittyen Maaseutuvirasto on ohjeistanut ilmeisen virheen säännön soveltamisesta niihin tapauksiin, joissa nurmi halutaan muuttaa takautuvasti vihantaviljaksi.

2. EU:n maatalouspolitiikan yksinkertaistamiseen ja tukien hallinnointiin liittyvän byrokratian karsimiseen liittyviä kohtia on asetettu maa- ja metsätalousministeriön EU-vaikuttamisen prioriteeteiksi vuodelle 2015. Maatalouskomissaari Hoganin pyyntöön yksinkertaistamishdotuksista on vastattu laajalla konkreettiset asetusmuutokset ja perustelut sisältävällä koosteella.

Komissio on keväällä ja kesällä 2015 tehnyt ja saattanut voimaan ensimmäiset konkreettiset ehdotuksensa yksinkertaistamiseksi. Muutokset toteutettiin asetuksilla (EU) 2015/747 ja (EU) 2015/1383 sekä neljän komission antaman työasiakirjan muuttamisella. Näiden muutosten toimeenpano on mahdollista jo tukihakuvuodesta 2015 alkaen.

Komission yksinkertaistamistarkoituksessa asetuksiin keväällä ja kesällä 2015 tehdyt muutokset koskevat hakuajan jatkamista ja vapaaehtoisten tuotantosidonnaisten eläinpalkkioiden eläinten merkintä- ja rekisteröintisäännösten noudattamatta jättämisen seuraamusten kohtuullistamista. Ennen eläinten merkintä- ja rekisteröintisäännösten noudattamatta jättämisen seuraamuksia koskenutta asetusmuutosta eläin olisi ollut rekisteröintipuutteen takia elinikänsä ajan tukikelvoton. Komission jäsenmaiden painostuksesta (20 jäsenmaata, Suomi ensimmäisten joukossa) tekemä asetusmuutos mahdollistaa sen, että eläin on tukikelpoinen, jos sen merkintä ja rekisteröinti on säännösten mukainen viimeistään kysymyksessä olevan vuoden ensimmäisenä tukikelpoisuuspäivänä.

Kysymyksessä on tukikelpoisuutta, ei täydentäviä ehtoja ja niiden ilmoitusaikoja tai potentiaalisesti tukikelpoisia eläimiä ja niitä koskevia seuraamuksia, koskeva muutos.

Komissio toimitti jäsenmaille 17.6.2015 neljä muutettua työasiakirjaa, jotka sisälsivät komissaarin lupaamat nopeasti toimeenpantavat yksinkertaistukset viherryttämistuen osalta. Suomessa valittujen ekologisten alojen myötä yksinkertaistusta tuovana muutoksena on mm. mahdollisuus kompensoida valvonnassa todettua, hakemuksessa ilmoittamatonta, ekologista alaa hakijan ilmoittamaan ekologisen alan prosenttiin asti sekä ekologisten alojen pysyvyyteen liittyvät yksinkertaistukset peltolohkokisterin ekologisen alan karttatason vaatimuksissa. Edelleen mahdollistettiin yksinkertaistuk-

sia peltolohkorekisterin ekologisen alan karttatason erotteluvaatimukseen tiettyjen ekologisten alojen osalta.

Komissio antoi syksyllä 2015 ehdotuksensa delegoidun asetuksen (EU) N:o 639/2014 muuttamisesta nuorten viljelijöiden tukea ja tuotantosidonnaista tukea koskevien sääntöjen yksinkertaistamiseksi vuodesta 2016 alkaen. Muutokset tulisivat voimaan vuonna 2016. Nuorten viljelijöiden tuen osalta muutos mahdollistaisi jäsenvaltiolle vapaaehtoisena toimenä mahdollisuuden asettaa tuen vaatimukseksi sen, että kaikkien oikeushenkilössä tai luonnollisten henkilöiden ryhmässä tehokasta ja pitkäaikaista valtaa käyttävien osakkaiden edellytettäisiin olevan nuoren viljelijän tuen ehtojen täyttäviä.

Suomessa on jo käytössä EU:n kokonaan rahoittamassa nuorten viljelijöiden tuessa tällainen menettely maaseudun kehittämisen aloitustuen ja kansallisen lainsäädännön periaatteiden mukaisesti, joten muutos ei aiheuttaisi meillä muutoksia tuen myöntämiskäytäntöön. Tuotantosidonnaista tukea koskevat muutokset mahdollistaisivat yksikkötuen muuttamisen suuruuden ekonomian perusteella ja varojen siirron eri toimenpiteiden välillä.

Komissaari Hogan on luvannut, että suoriin tukiin kuuluvan viherryttämistuen säännöksiä tarkastellaan viherryttämistuen ensimmäisen toimeenpanovuoden jälkeen eli vuonna 2016. Samoin komission delegoidun asetuksen (EU) N:o 640/2014, joka sisältää muun muassa seuraamuksia koskevat säännökset, muutosten käsittelyä jatketaan alkuvuodesta 2016. Maataloushallinto jatkaa vaikuttamista EU:n lainsäädännön yksinkertaistamiseksi.

3. Euroopan unionin lainsäädännöstä tulee vaatimus maksujen suorittamisesta vasta sitten kuin sekä hallinnollinen ja paikan päällä tehtävä valvonta on saatettu loppuun. Tähän on poikkeuksena ainoastaan maaseudun kehittämistuen ennakkomaksun mahdollisuus sen jälkeen kun hallinnolliset valvonnat on saatettu päätökseen. Näiden säännösten noudattamatta jättäminen johtaa EU-palautuksen keskeytykseen ja/tai menettämiseen. Näiden menetysten välttämiseksi maksuaikataulut on sopeutettu voimassa oleviin Euroopan unionin säädöksiin. Lisäksi yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) uudistus on tuonut vuonna 2015 käyttöön uusia tietojärjestelmiin rakennettavia elementtejä, jotka eivät mahdollista täysin samanlaista maksuaikataulua kuin aiempina vuosina. Muun muassa tietojärjestelmien rakentamista on priorisoitu siten, että saadaan maksuun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ne tuet, joiden saajina on laajin joukko viljelijöitä.

Suomi on aloitteellisesti ehdottanut yksinkertaistamista ja etsinyt yhteistyökumppaneita myös tukien maksatusmahdollisuuksien aikaistamiseksi. Suomi on edelleen yksinkertaistamishdotuksissaan, samoin kuin voimassa olevan asetuksen valmisteluvaiheessa, ehdottanut muun muassa mahdollisuutta suorien tukien ennakkomaksuihin hallinnollisten valvontojen perusteella.

Yhdessä niiden maiden kanssa, joihin Venäjän tuontikielto on vaikuttanut haitallisesti maidon tuottajien taloudelliseen tilanteeseen, on pyydetty komissiolta mahdollisuutta maksaa ennakoita poikkeusjärjestelyin. Tällaisena poikkeusjärjestelynä ehdotettiin valvonnassa mahdollisesti havaittujen poikkeamien korjaamista jo maksettujen tukien takaisinperintämahdollisuutta hyödyntäen.

Komissaari tuo vastauksessaan esiin, että tällaisen poikkeuksen käyttäminen olisi moitteettoman varainhoidon pääperiaatteesta poikkeamista. Tällaisen poikkeuksen myöntäminen aiheuttaisi siten suuren riskin EU-rahastoille ja voisi johtaa odottamattomiin budjettiseurauksiin.

Taloudellisen tilanteen vaikutuksesta EU:n lainsäädäntöön vuodelle 2015 tehtiin kuitenkin syyskuussa 2015 poikkeus (komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/1748). Tämä poikkeus mahdollisti muun muassa sen, että luonnonhaittakorvauksen ennakkona voitiin 75 %:n sijaan maksaa 85 % korvauksesta lokakuun 2015 alussa. Muiden maksatusten toteutumaa on kuvattu kohdassa 4 mainitussa selvityksessä.

4. Maa- ja metsätalousministeriön lähtökohtana lakien soveltamisessa, niitä alempiasteisten säädösten antamisessa ja Maaseutuviraston ohjauksessa on ollut se, että tulkinnat ovat Euroopan unionin lainsäädännön mukaisia ja siten turvataan käytettävissä olevin keinoin EU-rahoituksen täysimääräinen tulouttaminen. Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut 21.12.2015 eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen HE 140/2014 vp kuuluneiden lakien soveltamisesta vuoden 2015 osalta (Dnro 2074/01.06.02/2015).

Arja-Leena Kirvesniemi, maatalousneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Ympäristökorvaukset Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa 2014–2020

HE 177/2014 vp – EV 230/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Ympäristökorvauksen perustason alenemisen vaikeuttaessa jo viljelijöiden uuteen ympäristökorvausjärjestelmään sitoutumista eduskunta edellytti 16.12.2014, että järjestelmään ei sisällytetä uusia kansallisia lisäehtoja.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014–2020 sisältyvä maatalouden ympäristö-ilmastotoimenpide (ympäristökorvaukset) on uusi järjestelmä, jossa kuitenkin on vanhasta ympäristötuesta mukana hyväksi koetut elementit tarkemmin kohdennettuna. Koko tilaa koskeva ravinteiden tasapainoinen käyttö ei ole sisällöltään aiempaa perustoimenpidettä vastaava ja sen vuoksi myöskään korvaustaso ei voi olla sama kuin aiemmissa perustoimenpiteissä. Ympäristökorvauksissa on lisäksi useita lohkokohtaisesti valittavia toimia. Komissio hyväksyi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 12.12.2014. Kevään 2015 ympäristökorvausten haku ylitti ennusteet niin pinta-alojen kuin hakijoiden määrän osalta.

Maaseutuohjelman toisessa muutoksessa, joka hyväksyttiin seurantakomiteassa 17.11.2015, esitetään ympäristökorvauksiin tiettyjä rajoituksia, jotta ympäristökorvauksissa pysytään ohjelman rahoituskehyksissä ja valtion talousarvion kehyksissä. Rajoitukset koskevat sellaisia lohkokohtaisia toimenpiteitä, joissa jo vuonna 2015 saavutettiin maaseutuohjelmassa asetetut tavoitteet laajuuden osalta. Rajoitukset toteutetaan vuoden 2016 tukihauun yhteydessä. Viljelijöillä on mahdollisuus irtisanoutua ympäristösitoumuksesta, koska sitoumuksen perustasoa joudutaan muuttamaan lannoitteiden käytön vähimmäisvaatimusten osalta.

Tiina Malm, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Yhteisaluelain muutostarpeiden arviointi

HE 192/2014 vp; EV 353/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää osakaskuntia koskevan yhteisaluelain (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että kalastuslain 13 §:n mukaisen lupajärjestelmän käytännön toimivuutta kaupallisten kalastajien kalavesien saantiin sekä kotimaisen pyydetyn kalan tarjontaan seurataan ja vaikutusten arvioinnista toimitetaan selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulon jälkeen.

1. Maa- ja metsätalousministeriö laatii selvityksen mahdollisista yhteisaluelain (758/1989) muutostarpeista koskien osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämistä ja osakaskuntatoiminnan kehittämistä.

2. Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä.

Kalataloushallinnon uudelleen organisointi

HE 353/2014 vp; EV 301/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että kalataloushallinnon organisaatiouudistuksen vaikutuksia seurataan sekä asiakkaan että hallinnon näkökulmasta ja seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys 1.11.2016 mennessä.

Kalataloushallinnon organisaatiouudistuksen vaikutuksista annetaan selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle 1.11.2016 mennessä.

Vähämerkityksisen tuen myöntämistä koskeva rekisteri

HE 138/2014 vp; EV 219/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että tuki Pohjois-Suomen vajaatuottoisten ja vajaapuustoisten metsien uudistamiselle otetaan erillisen valmistelun jälkeen mahdollisimman pikaisesti käyttöön ja että samassa yhteydessä luodaan eri viranomaiset kattava vähämerkityksisen tuen myöntämistä koskeva rekisteri.

Eduskunnan lausuman johdosta on selvitetty, ettei eri viranomaiset kattavaa vähämerkityksisen tuen myöntämistä koskevaa rekisteriä ole tarkoituksenmukaista lähteä valmistelemaan. Sellaisen valtakunnallisen rekisterin kustannukset olisivat erittäin suuret suhteessa rekisteristä saataviin hyötyihin.

Kukin tuensaaja vastaa jatkossakin vastaanottamansa vähämerkityksisen tuen ilmoittamisesta tukea myöntävälle viranomaiselle, joka näiden ilmoitusten perusteella seuraa vähämerkityksisten tukien tukikaton täyttymistä.

Ottaen huomioon tuensaajien yhdenvertaiseen kohteluun liittyvät seikat, käytettävissä olevien määrärahojen rajallisuus metsätalouden toimenpiteisiin sekä vähämerkityksiseen tukeen liittyvän hallinnollisen työn lisääntyminen maa- ja metsätalousministeriö on arvioinut, ettei tässä valtion taloudellisessa tilanteessa ole edellytyksiä valmistella uutta erillistä metsätalouden tukijärjestelmää vähämerkityksisen tuen myöntämiseksi Pohjois-Suomen metsänuudistamisen.

Aluehallintoa ja ympäristöterveydenhuoltoa koskevat rakenteelliset uudistukset

*HE 235/2014 vp; EV 344/2014 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta*

Eduskunta edellyttää, että aluehallintoa ja ympäristöterveydenhuoltoa koskevat rakenteelliset uudistukset tulee valtiovarainministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön toimesta toteuttaa välittömästi siihen sisällyttäen myös järjestelmä, jolla kunnaneläinlääkärin tekemästä työstä aiheutuvat valvontakustannukset korvataan valtion varoista kunnille yksinkertaista ja selkeää menettelyä käyttäen.

Maa- ja metsätalousministeriön ja aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreiden kokouksessa 13.11.2015 selvitettiin nykyisen korvausjärjestelmän toimivuutta ja muutostarpeita. Aluehallintovirastojen mukaan laskutusjärjestelmä toimii alkuvaikeuksien jälkeen hyvin ja tilanne on vakiintunut. Tulevasta aluehallintouudistuksesta johtuen ei järjestelmään toivota tässä vaiheessa muutoksia. Rakenteellisten uudistusten tarve eläinlääkintähuollon alalla voidaan arvioida vasta aluehallintouudistuksen valmistuttua. Hallituksen 7.11.2015 tekemän linjauksen mukaisesti selvitetään valtiovarainministeriön toimesta parhaillaan aluehallinnon uudistamista ja siihen liittyen muun muassa eräiden aluehallinnon tehtävien siirtämistä perustettaville itsehallintoalueille. Ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestäminen on kokonaisuudessaan selvityksen kohteena.

Pirjo Tomperi, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö;

1.9 Puolustusvaliokunta

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

*HE 37/2007 vp – EV 110/2007 vp
Puolustusvaliokunta*

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä koordinoi puolustusministeriön poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa (työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä.

Yhteistyöfoorumin linjausten mukaisesti asevelvollisten taloudellisia etuuksia on parannettu viimeksi 1.1.2015 lukien korottamalla asevelvollisten päivärahoja ja erillis-korvauksia.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukkaan. Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin viimeksi 1.1.2015 lukien.

Varusmiespalvelusajan mahdollinen huomioon ottaminen eläkkeen määräytymisessä sekä mahdolliseen kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Ottaen huomioon taloudellisten tukien kokonaisuus, sosiaali- ja terveysministeriö ei ole pitänyt tarpeellisena kotiuttamisrahan palauttamista.

Janne Torvinen, ylitarkastaja, puolustusministeriö

Valmiuslakia koskeva kokonaisarvio

*HE 3/2008 vp – EV 71/2010 vp
LJL 1 /2011 vp – EK 28 /2011 vp
Puolustusvaliokunta*

Eduskunta edellytti 9.12.2011, että valtioneuvosto laatii kokonaisarvion valmiuslain suhteesta perustuslain uuteen 23 §:ään perustuslakivaliokunnan esittämät näkökohdat huomioon ottaen.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Uusi valmiuslaki ja perustuslain 23 §:n muutos tulivat voimaan 1.3.2012. Valmiuslaissa säädetään viranomaisten erityistoimivaltuuksista poikkeusoloissa. Perustuslainmuutoksen myötä poikkeusoloissa voidaan tilapäisistä perusoikeuspoikkeuksista

säätää vastaisuudessa paitsi lailla myös soveltamisalaltaan täsmällisesti rajatun valtuuden nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Valmiuslain uudistamista valmisteltiin kaikkiaan yli kahdeksan vuoden ajan. Valtioneuvoston piirissä uudistuksen valmisteluun osallistuivat kaikki ministeriöt ja eduskuntakäsittelyn aikana kaikkiaan 11 valiokuntaa antoi lausunnon lakiehdotuksesta. Valmiuslain uudistaminen oli näin ollen poikkeuksellisen laaja ja pitkäaikainen lainsäädäntöhanke.

Uuden valmiuslain ja perustuslain 23 §:n välistä suhdetta koskevan kokonaisarvion laatiminen on mittava selvitystyö. Sitä ei ole vielä ollut mahdollista käynnistää.”

Sami Manninen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

1.10 Sivistysvaliokunta

Ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä

HE 206/2002 vp – EV 306/2002 vp

Sivistysvaliokunta

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ammattikorkeakouluopiskelijoille turvataan terveydenhuoltopalvelut opiskelupaikkakunnalla.

Terveydenhuoltolain 17 § velvoittaa kuntia järjestämään alueellaan sijaitsevien oppilaitosten, myös ammattikorkeakoulujen, opiskelijoille opiskeluterveydenhuollon. Vuonna 2012 tehdyn selvityksen mukaan opiskeluterveydenhuollossa oli puutteita muun muassa palvelujen saatavuudessa, resursseissa sekä opiskeluterveydenhuollon järjestämisessä toiminnallisena kokonaisuutena. STM:n asettama työryhmä (STM 2014:10) esitti useita toimenpiteitä kaikkien opiskelijoiden, myös ammattikorkeakouluopiskelijoiden, opiskeluterveydenhuollon kehittämiseksi. STM:n ja THL:n tulossopimukseen sisältyy opiskeluterveydenhuollon kehittäminen. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön kautta selvitettiin kolmevuotisen ns. YTHS-mallin kokeiluna vuosina 2011–2014 hallitusohjelman mukaisesti. YTHS-mallissa yliopisto-opiskelijoilla on pakollinen terveydenhoitomaksu ja Kansaneläkelaitos maksaa sairaanhoitovakuutuksesta YTHS:lle korvausta yliopisto-opiskelijoiden perusterveydenhuollon kustannuksista. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti v. 2010 työryhmän valmistelemaan, ohjaamaan ja seuraamaan ammattikorkeakoulujen opiskeluterveydenhuollon kokeilua. Työryhmän toimikausi oli 7.12.2010–1.12.2015.

Työryhmän tavoitteena oli selvittää YTHS-mallin soveltuvuutta ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistavaksi. YTHS-mallin kokeilussa vertailtiin kokeilupaikkakuntien (Lappeenranta ja Seinäjoki) sekä vertailupaikkakuntien (Kuopio ja Hämeenlinna) erilaisia opiskeluterveydenhuollon toimintaympäristöjä ja toteuttamistapoja. Kokeilun perusteella YTHS-malli soveltuu hyvin ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistavaksi/malliksi niin opiskelijoiden kuin palveluntuottajienkin näkökulmasta. Opiskelijat olivat tyytyväisiä YTHS-kokeilumallilla tuotettuihin palveluihin. He myös käyttivät niitä ja opiskelijoiden terveydellisiin tarpeisiin pystyttiin vastaamaan.

YTHS-mallissa opiskeluterveydenhuollon sisältö määräytyy terveydenhuoltolain 17 §:n mukaan samoin kuin kunnallisesti tuotetun opiskeluterveydenhuollon. YTHS-mallissa palvelut tarjotaan asetuksen mukaisesti yhtenä kokonaisuutena ja lisäksi opiskelijat osallistuvat palvelujen suunnitteluun. YTHS-mallin rahoitus koostuu Kelan, opiskelijoiden ja kunnan rahoitusosuuksista. YTHS-mallissa opiskelijat maksavat käyntimaksujen lisäksi pakollisen terveydenhoitomaksun ylioppilaskunnan jäsenmaksun yhteydessä.

Kokeilu toteutettiin perustuen opiskelijoiden vapaaehtoisen terveydenhoitomaksun maksamiseen. Kokeilussa vain osa opiskelijoista (Seinäjoki 38 % ja Lappeenranta 52 %, kevät 2013) maksoi terveydenhoitomaksun. Kokeiluun osallistuvien ammattikorkeakouluopiskelijoiden määrä jäi huomattavasti odotettua pienemmäksi, tavoitteena oli 80 %. Kokeilu osoitti, että vapaaehtoinen terveydenhoitomaksu ei toimi.

Kokeilun päätyttyä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa on edetty, mutta opiskeluterveydenhuoltoon liittyviä asioita on edelleen auki. Opiskeluterveydenhuollon järjestämisen säädöspohja ja YTHS:n rahoitus on sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä joka tapauksessa arvioitava uudelleen. Toimeksiantonsa puitteissa kokeilun suunnittelu- ja toimeenpanoryhmä on esittänyt sote-valmistelussa huomioitaviksi seuraavia asioita: Opiskeluterveydenhuollon erityisluonteen vuoksi on perusteltua, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuotanto olisi valtakunnallista ja opiskeluterveydenhuoltoon erikoistunutta. Kaikkien korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämiseksi nykyisellä yliopisto-opiskelijoiden terveydenhuoltomallilla on ratkaistava valtiontuki- ja hankintaoikeudelliset näkökohdat sekä terveydenhoitomaksuun liittyvät kysymykset. Jatkovalmistelussa on selvitettävä, mitä lainsäädännöllisiä muutoksia tarvitaan, jotta kaikki korkeakouluopiskelijat saataisiin laadukkaiden, integroitujen ja opiskelukykyä tukevien palveluiden piiriin.

Neuvotteleva virkamies Maire Kolimaa, STM

Opintotuki

HE 116/2013 vp ja HE 197/2013 vp – EV 189/2013 vp
Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 30.12.2013, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin opintotukilainsäädännön uudistamiseksi siten, ettei samassa tilanteessa olevia täysi-ikäisiä opiskelijoita aseteta enää eri asemaan iän perusteella.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Vanhempien tulot eivät vaikuta korkeakouluopiskelijoiden opintotukeen vähentävästi.

Muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulot vähentävät opintorahaa, jos

opiskelija on alle 20-vuotias, sekä asumislisää, jos opiskelija on alle 18-vuotias. Tavoitteena on, että vanhempien tulojen vähentävästä vaikutuksesta toisen asteen 18–19-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintorahaan luovutaan vaiheittain. Osana 1.8.2014 voimaan tullutta opintotukiuudistusta korotettiin muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 18–19-vuotiaiden muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintorahaan vähentävästi vaikuttavia vanhempien tuloja 30 prosentilla (laki 1243/2013). Tulorajoja korotettiin uudestaan 1.1.2016 lukien 13 prosentilla (laki 1402/2015). Korotukset parantavat erityisesti itsenäisesti asuvien toisen asteen opiskelijoiden tilannetta. Tavoitteena on, että eri koulutusasteiden tarveharkintaperusteet yhtenäistetään valtiontaloudellisten edellytysten niin salliessa.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeuslain lainauskorvausjärjestelmä

HE 126/2006 vp – EV 226/2006 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2006, että valtion talousarviossa osoitetaan lisämääräraha, jolla mahdollistetaan tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevien kirjastojen ottaminen tekijänoikeuslain 19 §:n tarkoittaman lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Tekijänoikeuslain 19 §:n muutos toteutettiin siten, että järjestely täyttäisi vain vuonna 1992 annetun niin sanotun vuokraus- ja lainausdirektiivin (92/100/ETY) vähimmäisvaatimukset. Lainauskorvausjärjestelmän soveltamisala on näin mahdollisimman rajoitettu ja ulottuu käytännössä vain yleisiin kirjastoihin. Lainauskorvausjärjestelmän toteutuksen alkaessa vuodesta 2007 lähtien selvitetään mahdollisuudet eduskunnan lausuman mukaiseen soveltamisalan laajennukseen.

Lainauskorvausjärjestelmän laajentaminen tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista tapahtuvaan lainaamiseen sisältyi valtion talousarvion valmisteluun opetusministeriössä keväällä 2007. Kulttuurimäärärahojen niukkuuden vuoksi lisämäärärahaa tähän tarkoitukseen ei kuitenkaan voitu esittää lopullisessa talousarvioehdotuksessa.

Vuoden 2008 valtion talousarvio sisältää määrärahan lainauskorvauksen maksamiseen vain yleisistä kirjastoista tapahtuvan lainaamisen osalta.

Tarvittavaa määrärahan korotusta ei ole saatu sisällytetyksi vuoden 2009 valtion talousarvioon.

Tarvittavaa määrärahan korotusta ei ole saatu sisällytetyksi vuoden 2010 valtion talousarvioon.

Entisestään vähentynyt liikkumavara valtion talousarvion kehyksissä ei ole mahdollistanut tarvittavaa määrärahan korotusta vuoden 2011 valtion talousarviossa.

Valtion talousarvion kehykset eivät ole mahdollistaneet määrärahan korotusta vuoden 2012 valtion talousarviossa tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevien kirjastojen ottamiseksi lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Valtion talousarvion määrärahan korotus, joka vuoden 2013 talousarviossa on ollut mahdollista kohdistaa tekijänoikeudella suojatun aineiston käyttöoikeuskorvauksiin, on kohdistettu nykyisen laajuisen lainauskorvauksen tason korottamiseen. Vuoden 2013 talousarvioesityksen eduskuntakäsittelyssä hyväksyttiin 200 000 euron korotus määrärahaan. Lainauskorvausmääräraha kasvoi siten 3 625 000 eurosta (2012) 3 825 000 euroon (2013). Valtion talousarvion kehykset eivät ole mahdollistaneet tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista tapahtuvan lainaamisen sisällyttämistä lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Määrärahan korotus vuoden 2014 talousarvioesityksessä on kohdistettu nykyisen laajuisen lainauskorvauksen tason korottamiseen. Vuoden 2014 talousarvioesityksessä lainauskorvausmäärärahaa esitettiin korotettavaksi 150 000 eurolla, minkä lisäksi eduskunta hyväksyi 100 000 euron lisäkorotuksen. Lainauskorvausmäärärahan suuruus vuonna 2014 oli 4 075 000 euroa.

Valtion talousarvion kehykset eivät ole mahdollistaneet tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista tapahtuvan lainaamisen sisällyttämistä lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Vuoden 2015 talousarviossa määrärahaa korotettiin 4 150 000 eurolla 8 225 000 euroon. Korotus kohdistettiin lainauskorvauksen tason nostamiseen. Vuonna 2015 aloitettiin lainmuutoksen valmistelu, jonka tarkoituksena on lainauskorvauksen laajentaminen tutkimusta ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista tapahtuvaan lainaamiseen. Tavoitteena on, että asiaa koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle vuonna 2016.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Koulutuksen viennin edistäminen

HE 9/2013 vp; EV 78/2013 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää lainsäädännölliset esteet koulutuksen viennin edistämiseksi esimerkiksi niin, että erotetaan normaalina opetuksena tarjottava tutkintokoulutus ja koulutuksen vientinä toteutettava tutkintokoulutus selvästi toisistaan.

Selvitys tulee tehdä niin, että mahdolliset ratkaisut voidaan tehdä viimeistään alkuvuodesta 2014.

EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien korkeakouluopiskelijoiden lukuvuosimaksujen käyttöönottoa ja korkeakoulujen tilauskoulutussäännösten täsmentämistä koskeva hallituksen esitys (HE 77/2015 vp) annettiin eduskunnalle 22.10.2015, jonka mukaiset yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muutokset tulivat voimaan 1.1.2016 (L yliopistolain muuttamisesta 1600/2015; L ammattikorkeakoululain muuttamisesta 1601/2015). Yliopistot ja ammattikorkeakoulut voivat vuodesta 2016 alkaen periä lukuvuosimaksuja EU/ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa. Lukuvuosimaksuja koskevia säännöksiä sovelletaan korkeakouluja velvoittavina 1.8.2017 tai sen jälkeen opintonsa aloittaviin opiskelijoihin.

Lukuvuosimaksuja koskevien säännösten rinnalla on ollut tarpeen säilyttää voimassa olevat säännökset korkeakoulujen tilauskoulutuksesta. Korkeakouluilla on siten jatkossakin mahdollisuus järjestää opiskelijaryhmälle tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta, josta korkeakoulut perisivät koulutuksen tilaajalta vähintään koulutuksesta aiheutuvat kustannukset kattavan maksun yksittäisiltä opiskelijoilta perittävien lukuvuosimaksujen sijaan. Tilauskoulutusta on mahdollista järjestää muuta tutkintokoulutusta joustavammin ottaen huomioon koulutuksen rakenteeseen ja sisältöön sekä koulutuksen aikataulutukseen liittyvät tilaajan erityistarpeet. Tilauskoulutuksen toteuttamismahdollisuuksien parantamiseksi yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin on lisätty säännös, jonka mukaan koulutuksen tilaaja voi periä tilauskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta sen sijaintivaltion lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia maksuja. Suomalainen korkeakoulu ei edelleenkään peri tilauskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta maksuja, vaan koulutuksen rahoittaa kokonaisuudessaan koulutuksen tilaaja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia ja maksuista korkeakouluille kertyviä tuottoja sekä arvioi lainsäädännön toimivuutta koulutusviennin edistämisen näkökulmasta. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee myöhemmin asettamaan tarkoitusta varten seuranta- ja arviointiryhmän.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Laura Hansén, hallitussihteeri, opetus ja kulttuuriministeriö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, uudistuksen vaikutusten seuraaminen

HE 67/2013 vp; EV 218/2013 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa uudistuksen vaikutuksia oppilashuollon vaikuttavuuteen ja tehostumiseen sekä henkilöstön riittävyyteen ja palvelujen saatavuuteen eri puolilla maata ja antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvityksen kevätistuntokaudella 2018.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014. Keväällä 2014 opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön ja paikallisten aluehallintoviranomaisten kanssa kahdeksan isoa koulutustilaisuutta eri puolilla Suomea lain toimeenpanon edistämiseksi. Koulutustilaisuuksissa oli noin 3 000 osallistujaa. Näiden tilaisuuksien lisäksi Opetushallitus sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos ovat kouluttaneet runsaasti toimijoita uuden opiskeluhuoltolain mukanaan tuomiin uudistuksiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, OPH:n ja THL:n kanssa laatinut ja julkaissut soveltamisohjeen lain toimeenpanon tueksi.

<http://stm.fi/documents/1271139/1427058/Kuntainfo13a+Uusi+soveltamisohje+oppilas+ja+opiskelijahuoltolains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nn%C3%B6st%C3%A4+p%C3%A4ivitetty+18122015/ea07ef1e-38b5-4236-a503-ae01aa87185>

Opetus- ja kulttuuriministeriö on neuvotellut Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen kanssa oppilas- ja opiskelijahuoltoon koskevan uudistuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden sekä henkilöstön riittävyyden sekä palvelujen saatavuuden selvittämisestä.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeuslaki, vaikutusten seuraaminen

HE 28/2004 vp – EV 100/2005 vp

Suuri valiokunta ja sivistysvaliokunta

3. Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän toisaalta vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia ja toisaalta historiallisiksi katsottavien valokuvien tekijänoikeussuojaa koskevat määrittelyt ja tulkintaongelmat sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää seuraavan selvityksen valokuvien suojan kehityksestä. Oikeudesta valokuvaan säädettiin Suomessa erillisessä valokuvalaissa vuosina 1927–1995. Tässä laissa kaikki valokuvat olivat samanarvoisia, eikä suojan saaminen edellyttänyt tekijänoikeuden tavoin omaperäisyyttä. Vuonna 1995 valokuvan suoja siirrettiin tekijänoikeuslakiin, jolloin teostasoon yltävät valokuvat tulivat teoksina tekijänoikeussuojan piiriin. Muut valokuvat saivat edelleen ns. tavallisen valokuvan suojaan tekijänoikeuslain 49 a §:ään otettujen säännösten mukaisesti.

Valokuvien suojan liittämistä tekijänoikeuslakiin koskevassa hallituksen esityksessä (HE 287/1994 vp) ei ole nähty suuria ongelmia valokuvateosten teostaso-määrittelyn osalta, toisin sanoen sen suhteen, mitkä valokuvat katsotaan tekijänoikeussuojaan yltäviksi ja mitkä jäävät sen alle. ”Eron tekeminen ehdotettavan 49 a §:n suoja-aikaa vanhempien valokuvateosten ja vapaaksi tulleiden muiden valokuvien välillä ei eroa siitä nykyisen lain mukaisesta rajanvetotilanteesta, joka aiheutuu valokuvalain mukaan suojattujen kuvien kansainvälisen suojan rajoittumisesta sellaisiin kuviin, jotka ovat Bernin sopimuksen mukaan valokuvateoksia.” (s. 56)

Vuoden 1995 uudistusta tehtäessä teosvalokuvien ja 49 a §:n mukaisten valokuvien suoja-aika oli 50 vuotta. Tekijänoikeuden osalta suoja-aika laskettiin tekijän kuolemasta, muiden valokuvien suojan osalta valokuvan ottamisesta. Vuoden 1996 alussa tekijänoikeudellinen suoja-aika piteni 70 vuodeksi.

Vuoden 2006 alussa voimaan tulleet muutokset tavallisen valokuvan suojan sisältöön ovat edelleen lähentäneet teosvalokuvien ja muiden valokuvien suojaan toisiinsa. Kaikki valokuvat nauttivat samanlaista suojaa 50 vuoden ajan kuvan ottamisesta. Tekijänoikeuslaissa säädetty valokuvien laaja oikeudellinen suoja on selvä poikkeus tekijänoikeuden perusperiaatteista: suoja saavat kaikki valokuvat riippumatta kuvien omaperäisyydestä.

Arkistoissa ja museoissa olevien valokuvien osalta vuonna 2007 voimaan tulleet uudet sopimuslissenssisäännökset mahdollistavat vanhojen valokuvien käyttöä koskevien oikeuksien hankintaa opetusministeriön hyväksymän järjestön välityksellä. Vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia koskeva kysymys on myös laajan eurooppalaisen selvittelyn kohteena osana eurooppalaisen digitaalisen kirjaston perustamista koskevaa hanketta. Erityiskysymyksenä tässä selvittelyssä on niiden valokuvien käyttö, joiden oikeudenhaltijoita ei pystytä tunnistamaan tai tavoittamaan.

Valtioneuvoston asettaman tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on tekijänoikeuslain 55 §:n mukaisesti antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Myös teosvalokuvien ja lain 49 a §:n mukaisten valokuvien suojaan liittyvät kysymykset voivat tulla neuvoston arvioitavaksi.

Edellä esitetyn perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei lainsäädännön muuttamiseen ole tarvetta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 1.11.2013 sivistysvaliokunnalle toimittamassaan selvityksessä käsitellyt seikkaperäisesti valokuvien tekijänoikeussuojaan liittyviä kysymyksiä.

Vanhojen valokuvien käyttöoikeuksien osalta opetus- ja kulttuuriministeriö katsoi, että ”vanhojen valokuvien kohdalla tyypillinen käyttöoikeuksien järjestämistä vaikeuttava tekijä on se, että valokuvaajaa ei useinkaan mainita kuvan yhteydessä eikä

kuvan kappaleesta voi monesti päätellä kuvan ikää. Se, että valokuvaajaa ei tunneta, ei merkitse sitä, etteikö valokuva voisi olla suojattu.”

Eduskunta on hyväksynyt EU:n orpoteosdirektiivin 2012/28/EU pohjalta lain orpoteosten käyttämisestä (764/2013). Laki tulee voimaan 29.10.2014. Kirjoista, lehdistä ja muista painotuotteista irrallaan olevat valokuvat eivät kuitenkaan kuulu direktiivin ja lain soveltamisalaan. Direktiivissä on identifioitu myös tarve järjestää valokuvien käyttöoikeudet. Direktiivin 10 artiklan uudelleentarkastelulausekkeen mukaan komissio antaa direktiivin voimaantulon jälkeen vuosittain kertomuksen direktiivin soveltamisalaan kuulumattoman muun suojatun aineiston, erityisesti erillisten valokuvien ja muiden kuvien, mahdollisesta sisällyttämisestä direktiivin soveltamisalaan.

Orpoteosdirektiivin laajentaminen myös erillisiin valokuviin toisi pohjoismaisen sopimuslissenssisäännösten oheen uuden mahdollisuuden edistää valokuvien käyttöoikeuksia koskevia käytännön järjestelyjä.

Historiallisiksi katsottavien valokuvien tekijänoikeussuojan osalta selvityksessä katsotaan, että kysymys on kaikkien teosten tekijänoikeussuojan edellytyksenä olevan originaliteetin arvioinnista. Selvityksessä arvioidaan mahdollisuutta valokuvan suojan saamiskriteerin tarkempaan määrittelyyn laissa seuraavasti: ”Tällaisista laissa olevista määrittelyistä ja niiden toimivuudesta ei ole saatavissa esimerkkejä muista pohjoismaista eikä muualtakaan. Suoja-aikadirektiivin valokuvien suojaa koskeva 6 artikla ja johdantokappale 17 eivät salli suojan perusteena muuta kuin omaperäisyyden kriteerin (”tekijän yksilöllisyyttä kuvastava luovan henkisen työn tulos”). Omaperäisyyden kvalifiointi lain säännöksillä, samoin kuin muiden kriteereiden soveltaminen, on tehty direktiivillä käytännössä mahdottomaksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.”

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa

HE 73/2013 vp – EV 120/2013 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 5.11.2013, että hallitus huolehtii av-teoksissa esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeuksista tasavertaisesti muiden taiteilijoiden kanssa.

Valtioneuvosto päätti 7.11.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on ryhdytty valmistelemaan selvityksen tekemistä audiovisuaalisten esitysten suojasta Euroopan unionissa. Selvitys luo pohjaa kansallisten lainsäädäntötarpeiden arvioinnille siinä yhteydessä, kun Euroopan unionissa valmistellaan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymistä vuonna 2012 tehtyyn audiovisuaalisten esityksen suojaa koskevaan Pekingin sopimukseen.

Tekijänoikeusasioita käsittelevässä neuvoston työryhmässä aloitettiin syksyllä 2014 keskustelu Pekingin sopimuksen voimaansaattamisprosessista.

Valmistelut Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymiseksi Pekingin sopimukseen ovat olleet komission johdolla edelleen käynnissä eikä niitä ole vielä saatettu loppuun. Suomessa tapahtuva kansallinen valmistelu ja selvitystyö on tarkoituksenmukaisuussyistä sovitettu aikataulullisesti yhteen Euroopan unionin valmistelun kanssa.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Yliopistouudistus, toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen

HE 7/2009 vp – EV 103/2009 vp

Sivistysvaliokunta

4. Eduskunta edellytti, että koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi ja laadun turvaamiseksi yliopistolle turvataan riittävä perusrahoitus. Rahoitusta tulee kanavoida tasapuolisesti kaikille tieteenaloille.

5. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että yliopistokeskuksille suunnataan vuosittain vähintään nykyisen tasoiset määrärahat.

4. Valtion rahoituksella turvataan kaikkien yliopistojen edellytykset lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Valtion rahoitus yliopistojen menoihin määräytyy kaikille yliopistoille samojen periaatteiden mukaisesti. Yliopistojen perusrahoituksen laskennallisella mallilla turvataan pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuudet kannustaen yliopistoja samalla profiloitumisen ja jatkuvan laadun parantamisen ohella tuottavaan ja taloudelliseen toimintaan.

Yliopistojen rahoituksen pitkäjänteisyyden vahvistamiseksi mahdollisesti tehtävistä pysyvistä tasokorotuksista tai kertaluonteisista erityispanostuksista tehdään päätökset tulevien kehyspäätösten yhteydessä.

Hallitusohjelmaan perustuvat kaikkiin yliopistoihin kohdistuvat menosäästöt, ottaen huomioon myös edellisellä hallituskaudella tehdyt menosäästöt, ovat yliopistojen kannalta merkittäviä ja edellyttävät kaikilta yliopistoilta rakenteiden ja toimintatapojen uudistuksia.

Viime kädessä yliopistot päättävät autonomiansa puitteissa, minkä rahoituksen ne katsovat eri toiminnoille tai yksiköille tarkoituksenmukaiseksi osoittaa ministeriön kanssa sovittujen ja yliopiston sisällä asetettavien omien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

5. Ei uutta raportoitavaa. ”Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa kaudella 2013–2016 yliopistokeskuksia koordinoiville yliopistoille rahoitusta osana valtakunnallisia tehtäviä. Vuonna 2015 rahoitusta osoitetaan 733 000 euroa kutakin yliopistokeskusta kohden. Yliopistoindeksin mukainen vuotuinen kustannustason nousu vaikuttaa

myös yliopistokeskusten koordinaatorahoitukseen. Valtakunnallisten tehtävien lisäksi yliopisto saa rahoitusta perusrahoituksen laskennallisten panos/tuotos -kriteerien kautta, joista osa liittyy myös yliopistokeskuksissa tapahtuvaan toimintaan.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.”

Jorma Karhu, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammattikorkeakoulut, toiminnan seuraaminen

HE 26/2009 vp – EV 102/2009 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.6.2009, että hallitus seuraa ammattikorkeakoulujen koulutusmääriä, koulutuksen sisällön kehittämistä ja opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille.
3. Eduskunta edellytti, että ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon tilannetta seurataan.
4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa miten ammattikorkeakoulut järjestävät liikuntapalveluja opiskelijoille ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin opiskelijoiden liikuntamahdollisuuksien edistämiseksi.

1. Ei uutta raportoitavaa.

”Opetus- ja kulttuuriministeriö, ammattikorkeakoulujen ylläpitäjät ja ammattikorkeakoulut ovat sopineet ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen perusteena olevavasta opiskelijamäärästä sopimuskaudelle 2013–2016 koulutusaloittain.

Ammattikorkeakoulujen koulutustarjonta mitoitetaan työvoima- ja koulutustarveennakoinnin tuottamien tulosten pohjalta. Ammattikorkeakoulujen nuorten koulutuksen aloittajataavoite on vuonna 2016 yhteensä 2 200 aloittajaa pienempi kuin vuoden 2009 tarjonta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on 5.10.2011 kirjallisessa palautteessaan ammattikorkeakouluille tehnyt esityksen aloituspaikkavähennyksiksi vuodesta 2013 lähtien. Opetus- ja kulttuuriministeriö on päätöksillään 30.3.2012 vähentänyt ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja vuodesta 2013 alkaen siten, että koulutustarjonta suuntautuu ennakointien mukaisesti ja koulutuksen saavutettavuus, alueellinen tarjonta ja kieliryhmien tarpeet turvataan. Aloituspaikkojen kokonaisvähennys on 2 030.

Opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille seurataan opetus- ja kulttuuriministeriön ja ammattikorkeakoulujen yhteisesti sopimien tavoitteiden ja niihin liittyvien tunnuslukujen avulla sekä opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakouluille antamassa kirjallisessa palautteessa. Työmarkkinoille sijoittumisessa käytetään apuna myös ennakoittoa, jolla koulutusta pyritään sovittamaan työvoimatarpeiden mukaisesti.”

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Ei uutta raportoitavaa. ”Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden järjestäminen on kuntien vastuulla. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön (YTHS) mallin mukaisesti kokeiltiin 2011–2014. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä tekee kokeilusta parhaillaan loppuarviointia.

Asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.” Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Johanna Moisio, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

4. Ei uutta raportoitavaa.

”Opetus- ja kulttuuriministeriö tukema Opiskelijoiden liikuntaliiton OLL ry:n, Suomen yliopistot yhdistys UNIFI ry:n ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENEN korkeakoululiikunnan asiantuntijaryhmä laati suosituksen korkeakoulujen toimivista liikuntapalveluista. Työryhmän työ julkistettiin opetus- ja kulttuuriministeriössä järjestetyssä seminaarissa vuoden 2011 helmikuussa. SAMOK ry on toteuttanut opiskelijoiden opiskelukykyä edistävää Yhteinen ammattikorkeakoulu -hanketta vuosina 2010–2011.

Ammattikorkeakoulujen opiskelijapalvelujen järjestäminen ml. liikuntapalvelut kartoitettiin ammattikorkeakoulu-uudistukseen sisältyneen toimilupien uudistamisen yhteydessä 2013–2014. Toimilupahakemuksessa tuli selvittää opiskelijapalvelujen järjestäminen korkeakoulussa ja kuvata tilanne myös liikuntapalvelujen suhteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakouluvierailuilla vuonna 2014 ilmeni, että liikuntapalvelut ovat kehittyneet huomattavasti viime vuosina mm. korkeakoulusektoreiden yhteistyön kautta.”

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppimisen tukeminen

Erityisopetus

HE 109/2009 vp – EV 90/2010 vp

Sivistysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että valtiontalouden kehyksissä ja tulevaisuuden valtion talousarvioissa otetaan huomioon perusopetuslain erityisopetusta ja muuta erityistä tukea koskevien lainmuutosten johdosta syntyvät lisärahoitustarpeet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö laati eduskunnan sivistysvaliokunnalle selvityksen (2014:2) kolmiportaisen tuen toimeenpanosta keväällä 2013. Selvityksen perusteella kolmiportaisen tuen toimeenpano on sujunut kokonaisuutena hyvin. Erot kuntien välillä ovat kuitenkin suuria. Selvityksen perusteella vaativan erityisopetuksen kehittämisen osalta ilmeni isoja haasteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti maaliskuussa 2015 vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän jaostoineen. Kehittämisryhmän tehtävä kattaa sairaalaopetusyksiköiden, kuntien ja kuntayhtymien ja yksityisten laitosten ja erityiskoulujen tarjoaman opetuksen ja koulunkäynnin, joilla on opetuksen järjestämislupa. Vaativan erityisen tuen kehittämisryhmä ja sen jaostot asetettiin ajalle 1.4.2015–30.6.2017. Kehittämisryhmän väliraportti valmistui marraskuussa 2015 ja toinen väliraportti valmistuu marraskuussa 2016. Työryhmän loppuraportti julkaistaan 30.6.2017 mennessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtion erityisavustusta erityisopetuksen laadun kehittämiseen ja siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen.

Vuonna 2015 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi valtion erityisavustusta koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen 7 255 000 euroa ja vaativan erityisen tuen koulutukseen 2 720 400 euroa. Tämä mahdollisti vaativan erityisen tuen henkilöstön koulutusta sekä koulunkäyntiavustajien palkkaamista.

Ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Jussi Pihkala, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opiskeluun soveltumattomuutta koskeva lainsäädäntö

HE 164/2010 vp – EV 370/2010 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että kaikilla koulutusasteilla huolehditaan opiskelijoiden mahdollisuuksista saada riittävästi opinto-ohjausta sekä opiskelijahuollon palveluja ja muita ennaltaehkäiseviä tukitoimia ja että kehitetään opiskeluterveydenhuoltoa.

1. Asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998) määrittelee, että ammatilliseen koulutukseen kuuluu opinto-ohjausta (2 §) ja että opiskelijalle kuuluu antaa henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta (4 §), josta määrätään opetussuunnitelmassa. Ammatillisten tutkintojen perusteissa annetaan tarkemmat määräykset opinto-ohjauksen tavoitteista, opiskelijan oikeudesta opinto-ohjaukseen ja opinto-ohjauksen järjestämisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 1.9.2010 Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus kansalliseksi elinikäisen ohjauksen strategiaksi 28.2.2011 mennessä. Strategian tuli käsittää kaikkien kouluasteiden ja -muotojen sekä työ- ja elinkeinohallinnon ja työelämän tarjoamat tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut. Yhteistyöryhmän raportissa kuvataan nykyinen ohjausjärjestelmä, sen ongelmakohdat ja esitetään ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet.

Tavoitteiksi riittävän opinto-ohjauksen varmistamiseksi eri kouluasteilla yhteistyöryhmä esitti raportissaan perusopetuksen oppilasmäärän rajaamista oppilaanohjaaja kohti, oikeuden saada henkilökohtaista opinto-ohjausta lisäämistä lukiolakiin ja lukion sekä ammatillisen koulutuksen opinto-ohjauksen laatukriteerien laatimista. Lisäksi yhteistyöryhmä painotti ohjausosaamisen varmistamista kehittämällä opinto-ohjaajien peruskoulutusta ja lisäämällä mahdollisuuksia täydennyskoulutukseen sekä ohjauksen laatujärjestelmän kehittämistä.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2012–2016 edellyttää hyvän opinto-ohjauksen kriteerien laatimista lukio- ja ammatillisiin opintoihin niin, että ne ovat käytössä syyslukukaudella 2014. Ammatillisen koulutuksen osalta kriteerit otetaan käyttöön osana laatustrategian toimeenpanoa. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa edellytetään myös, että ohjaustyötä tekevien peruskoulutusta kehitetään vastaamaan ohjaustyön lisääntyneitä vaatimuksia ja sähköisiä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita kehitetään osana SADe-ohjelman Oppijan verkkopalvelua.

Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän toimeksianto laajeni käsittämään Osuvuutta ja kysyntälähtöisyyttä aikuisopiskelun tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin – kehittämissuunnitelman (ESR) seuranta- ja koordinaatioryhmän. Uuden ohjaus- ja yhteistyöryhmän toimikausi on 1.9.2011–31.1.2015. Laajalla ohjauksen yhteistyöllä halutaan varmistaa ohjauspalveluiden kehittyminen vastaamaan kaikkien asiakkaiden, myös eri kouluasteiden oppilaiden ja opiskelijoiden palveluiden laatu ja saatavuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valitsi 12 hanketta eri puolilta Suomea 25.3.2011 käynnistyneeseen lukioden opinto-ohjauksen kehittämishankkeeseen. Hankkeen tavoitteena on osaltaan nopeuttaa nuorten siirtymistä korkea-asteen opintoihin ja kehittää yksilöllisiä ohjauksen menetelmiä opiskelijoiden tarpeisiin. Hankkeen rahoitusta voi käyttää opinto-ohjauksen kehittämiseen vuosina 2011–2012.

Syksyllä 2011 käynnistyi Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma (2011–2014), jossa ensisijaisesti mallinnetaan hyviä käytäntöjä ammatillisen tutkimuksen loppuun suorittamiseksi tavoiteajassa. Yhtenä keskeisenä kehittämisalueena ovat opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon ennakoivien ja nykyistä yksilöllisempien toimintamallien rakentaminen. Tehostamisohjelmassa oli vuoden 2012 lopussa 43 eri koulutuksen järjestäjää muodostaen 23 hankeverkostoa. Valtionavustusten haku vuodelle 2014 käynnistyi 8.2.2013.

Uuden, yhtenäisen opiskeluhuoltolain valmistelu käynnistettiin vuoden 2009 oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän ehdotusten mukaisesti 2010. Valmistelua on tehty yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanssa. Valmistelun tavoitteena on ollut yhdistää useissa eri laeissa olevat oppilas- ja opiskelijahuoltoon koskevat asiat yhteen lakiin palveluiden tasapuolisen ja riittävän saatavuuden turvaamiseksi. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014.

Voimassa olevaan yliopistolakiin (558/2009) ja ammattikorkeakoululakiin (351/2003) ei sisälly opiskelijahuoltoon koskevia säännöksiä. Korkeakouluopintojen ja opintojen ohjauksen järjestämiseen liittyvät seikat kuuluvat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen oman päätösvalan piiriin. Opiskelijahuollon käsite sisältää korkeakouluissa erilaisia ohjaukseen liittyviä toimintoja. Korkeakouluopiskelijat ovat täysi-ikäisiä, jolloin korkeakoulujen rooli kytkeytyy erityisesti korkeakouluopintojen ohjaamiseen ja opintojen etenemisen seurantaan. Korkeakouluissa on ohjausta helpottavina työkaluina otettu käyttöön mm. opiskelijoille laadittavat henkilökohtaiset opintosuunnitelmat (HOPS), ura- sekä rekrytointipalvelut ja kansainvälistymiseen liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut. Lisäksi opintopsykologiapalveluita on käytössä kaikissa korkeakouluissa.

Ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden hyvinvointia on tutkittu ja edistetty viime vuosina usein eri hankkein, joita ovat mm. opintopolkuja selvittänyt Opintouratutkimus, opiskelukykyä kehittänyt KYKY-hanke, kansainvälisiin opiskelijoihin keskitynyt VALOA, opiskelijoiden toimeentuloa, opintoja ja työssäkäyntiä selvittänyt Eu-

rostudent, esteettömyyttä tukenut ESOK, syrjäytymisriskejä ja yhteisöllisyyttä tutkiva Campus Conexus.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden järjestäminen on kuntien vastuulla. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS tarjoaa yleisterveyden, mielenterveyden ja suunterveyden palveluja yliopistoissa perustutkintoa suorittaville opiskelijoille. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä YTHS-mallin mukaisesti kokeiltiin kolmi-vuotisessa kokeilussa vuosina 2011–2014. Korkeakoulujen osalta asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Johanna Moisio, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Kuvaohjelmalainsäädäntö, lakiuudistuksen toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen

HE 190/2010 vp – EV 348/2010 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.3.2011, että kuvaohjelmalain säätämisen johdosta Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle turvataan laajenevien velvoitteiden mukainen riittävä rahoitus niin, ettei lasten mediasuojelun kannalta merkittävän uudistuksen menestyksellinen toteutuminen vaarannu.

3. Eduskunta edellytti, että turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteyteen otetaan myös kuvaohjelmalainsäädännön tarkoittaman kuvaohjelmaluokittelijan rikostaustan selvittämiseen liittyvät valvonnalliset säännökset.

Asiasta ei uutta ilmoitettavaa.

”Valtioneuvosto päätti 16.6.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Kuvaohjelmalaki (710/2011) ja Laki Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta (711/2011) tulivat voimaan 1.1.2012. Lakiuudistuksen myötä Valtion elokuvatarkastamo muuttui Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi.

Eduskunta lisäsi Media- ja kuvaohjelmakeskuksen toimintamomentille 100 000 euroa vuoden 2013 talousarviossa. Lisäksi eduskunta lisäsi ministeriön esityksestä momentille 48 000 euroa vuoden 2013 IV lisätalousarvioesityksessä välttämättömien uusittavien tietojärjestelmien hankintaan sekä 60 000 euroa vuoden 2014 III lisätalousarvioesityksessä. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus ja Kansallinen audiovisuaalinen arkisto yhdistettiin yhdeksi virastoksi vuoden 2014 alusta lailla Kansallisesta audiovisuaalisesta instituutista. Yhdistämisen yhtenä tavoitteena oli Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toimintamahdollisuuksien turvaaminen osana suurempaa virastoa. Viraston resurssien turvaaminen on kuitenkin haasteellista nykyisessä valtion taloudellisessa tilanteessa.”

3.” Sivistysvaliokunnan ehdotuksesta kuvaohjelmalain 13 §:ään otettiin säännös, jonka mukaan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella on velvollisuus pyytää

kuvaohjelmaluokittelijaksi hakeutuvalta nähtäväksi rikosrekisteriote ennen luokittelijaksi hyväksymistä koskevan päätöksen tekemistä. Myös rikosrekisterilain 6 §:n 2 momenttiin lisättiin viittaus kuvaohjelmalakiin. Valiokunta totesi lisäksi, että rikostaustan selvittämisen valvonnallisen ulottuvuuden säätäminen tulee tehdä vireillä olevan turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Oikeusministeriö on katsonut, että rikostaustan selvittämiseen liittyvät valvonnalliset säännökset eivät ole hoidettavissa turvallisuusselvityslainsäädännön uudistuksen yhteydessä vaan osana rikosrekisterioteisiin perustuvan taustan selvittämistä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta.”

Laura Mäkelä, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Kulttuurin tulevaisuus

VNS 4/2010 vp – EK38/2010 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 20.1.2011 valtioneuvoston selonteon johdosta kannanoton:

1. Kehitetään taiteilijoiden sosiaaliturvaa niin, että nykyistä suurempi osa taiteilijoista saadaan sosiaaliturvan piiriin.

2. Ratkaistaan kulttuurialan sosiaali- ja työttömyysturvaan ja eläkeyksymyksiin liittyvät erityiskysymykset niin, että mahdollisimman moni työllistymisen este voidaan poistaa.

5. Edistetään Prosentti taiteeseen -periaatetta, jota voidaan toteuttaa rakentamis- ja perusparannuskustannuksiin sidottuna.

Kohdat 1. ja 2.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 5.9.2012 työryhmän selvittämään luovilla aloilla työskentelevien ja muiden itsensä työllistävien sosiaaliturvassa ja sosiaaliturvaan vaikuttavassa verotuksessa mahdollisesti olevat epäkohdat ja tekemään tarvittavat muutosehdotukset epäkohtien korjaamiseksi. Työryhmä luovutti ehdotuksensa sosiaali- ja terveysministeriölle 7.10.2013. Työryhmän ehdotuksesta antoivat lausuntonsa useat taiteen ja luovien alojen järjestöt. Työryhmän jatkotyöskentelyä koordinoi sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys (HE 226/2014 vp), jossa ehdotettiin, että apurahakauden johdosta otettavan vakuutuksen voi keskeyttää muun ansiotyön vuoksi. Esitys hyväksyttiin ja laki tuli voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2015. Muutos paransi apurahansaajien mahdollisuutta ottaa vastaan lyhytaikainen työsuhde.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriön Ympäristötaiteen säätiöltä tilaama selvitys vaihtoehtoista ns. prosenttiperiaatteen edistämiseksi julkisen rakentamisen yhteydessä valmistui maaliskuussa 2013.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tuki veikkausvoittovaroin prosenttiperiaatteen edistämistä myöntämällä valtionavustusta alan organisaatioille prosenttiperiaatteen pilotointiin käytettäväksi vuosina 2013–2015. Vuodesta 2014 opetus- ja kulttuuriministeriö on delegoinut taiteen edistämiskeskuksen jaettavaksi vuosittain valtionavustuksia "Prosentti rakennuskustannuksista taiteeseen" -hankkeille. Vuosiksi 2015–2017 asunto- ja kulttuuriministeri asetti poikkihallinnollisen ohjausryhmän, jonka tehtävä on tukea ja ohjata prosenttiperiaatteen edistämistä, miettiä kannustimia ja ohjauskeinoja julkisen rakentamisen prosenttiperiaatteen käytölle, kartoittaa tutkimustietoa prosenttiperiaatteen vaikutuksista sekä kerätä kokemuksia ja hyviä käytäntöjä ulkomaisista taiteen ja rakentamisen yhdistämiseen liittyvistä hankkeista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisessa virastossa Taiteen edistämiskeskuksessa kohdennettiin yhteensä seitsemän henkilötyövuotta prosenttiperiaatteen edistämiseen, pääosin läänintaiteilijoiden työpanoksena, sekä jaettiin 380 000 euroa valtionavustuksina prosenttiperiaatteen mukaisten taidekohteiden tukemiseen ja käynnistämiseen.

Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta -asiakirjan voimassaolo päättyi 30.12.2015. Tämä liittyy valtioneuvoston päätökseen vähentää voimassa olevien erillisstrategioiden määrää.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Petra Havu, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Kansalliskielten elinvoimaisuus

Vähemmistökielten tutkimus ja kielenhuolto HE 97/2011 vp – EV 95/2011 vp
Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 12.12.2011, että hallitus huolehtii kulttuurisen identiteetin perustana olevien suomen ja ruotsin kielten tutkimuksen ja kielenhuollon riittävästä resursoinnista niin, että kansalliskieltemme elinvoimaisuus varmistetaan.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lainmuutoksen vaikutuksia saamen kielten, romanikielen ja viittomakielten tutkimukseen ja kielenhuoltoon ja tarvittaessa ryhtyy näiden vähemmistökielten säilymistä turvaaviin toimenpiteisiin. Viittomakielen osalta tulee muiden kielipoliittisten toimenpiteiden ja mahdollisen viittomakielilain valmistelun yhteydessä erityisesti tarkastella, ovatko tämän lainsäädännön yhteydessä toteutetut järjestelyt tarkoituksenmukaisia ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, joilla viittomakielten asema ja kehittäminen voidaan turvata.

Valtioneuvosto päätti 21.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Laki Kotimaisten kielten keskuksista (1403/2011) tuli voimaan 1.1.2012. Lailla tarkennettiin keskuksen tehtäviä ja karsittiin päällekkäisyyksiä yliopistojen tutkimustoiminnan kanssa. Laki selkeyttää ja profiloi keskuksen asemaa suomen ja ruotsin kielenhuollon asiantuntijana. Lain mukaan keskuksen yhtenä tehtävänä on suomen ja ruotsin kielen huolto, neuvonta ja sanakirjatyo sekä kielenhuoltoon ja sanakirjatyöhön liittyvä tutkimus. Opetus- ja kulttuuriministeriö käy Kotimaisten kielten

keskuksen kanssa vuosittain tulosneuvottelut, jossa sovitaan myös keskuksen resursseista sekä tavoitteista tulossopimuskaudella.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä antoi 7.5.2012 esityksensä ruotsin opetuksen kehittämistoimenpiteiksi. Syksyllä 2012 saatujen lausuntojen pohjalta eri toimenpiteitä on ryhdytty toteuttamaan. Kansalliskielten elinvoimaisuutta koordinoidaan ja viedään eteenpäin myös oikeusministeriön johtamassa, Kansalliskielistrategian mukaisessa kansalliskieliverkostossa, jonka toiminta jatkuu nykyisellä hallituskaudella ja jossa opetus- ja kulttuuriministeriöstä on kaksi edustajaa. Strategian toimeenpiteet kohdistuvat pääosin ruotsin kieleen ja niitä on edistetty.

Kansalliskielten selkeyttä ja ymmärrettävyyttä viranomaistoiminnassa on edistetty virkakielikampanjalla (10/2014–12/2015). Kampanjassa ovat mukana mm. valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja Kotimaisten kielten keskus.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Kotimaisten kielten keskukselta annetulla lailla (1403/2011) tarkennettiin keskuksen tehtäviä ja karsittiin päällekkäisyyksiä yliopistojen tutkimustoiminnan kanssa. Vähemmistökielten, kuten saamen ja romanin kielten tutkimusta vahvistettiin kokoomalla vähäisiä resursseja yhteen Oulun yliopistoon saamen kielten osalta ja Helsingin yliopistoon romanikielen osalta. Viittomakielen toiminnot ovat siirtyneet Kuurojen Liitolle osana viittomakielen kehittämistoimintaa. Em. vähemmistökielten kielilautakunnat toimivat edelleen Kotimaisten kielten keskuksessa. Näin turvataan niiden huomioiminen osana suomalaista kielipolitiikkaa ja kielen huoltoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käy Kotimaisten kielten keskuksen kanssa vuosittain tulosneuvottelut, jossa sovitaan keskuksen resursseista sekä tavoitteista tulossopimuskaudella. Sopimusneuvotteluissa keskustellaan myös lain toteutumisesta.

Ministeriö on vuodesta 2012 lähtien osoittanut Kuurojen liitolle avustusta viittomakielen tehtävän hoitamiseen.

Viittomakielilaki, joka huomioi sekä suomenkielisen että suomenruotsalaisen viittomakielen, tuli voimaan 1.5.2015.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Anne Luoto-Halvari, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Teatteri- ja orkesterilain muuttaminen

HE 217/2013 vp; EV 18/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee ehdotuksen teatteri- ja orkesterilain muuttamiseksi niin, että lain nimike vastaa kokonaisuudessaan säännösten sisältöä ja tekee lakiin muutoksen edellyttämät teknisluonteiset muutokset.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Teatteri on taidemuoto, jossa taiteilijat esiintyvät yleisön edessä puhetta, musiikkia, tanssia, liikkeitä ja eleitä hyödyntäen. Tavanomaisen kerronnan ja perinteisen puhe-teatterin lisäksi teatterilla on useita eri muotoja kuten tanssi, sirkus, ooppera, operetti, baletti, pantomiimi, kiinalainen ooppera ja kabuki. Tanssia, teatteria, musiikkia ja sirkustaidetta voidaan myös yhdistellä poikkitaiteellisesti teatteriesityksessä. Teatteriesityksiä esitetään usein teatterissa, joka on niitä varten suunniteltu rakennus tai tila.

Teatteri- ja orkesterilakia säädettäessä vuonna 1992 oli lähtökohtana, että valtionosuuteen oikeutetulla teatteritoiminnalla tarkoitetaan puhe- ja tanssiteatteritoimintaa. Valtionosuutta on myönnetty toimijalle, jonka sääntömääräinen tehtävä on teatteritoiminnan eli joko näyttämö- tai tanssiteatterin harjoittaminen tai edellä mainitun toiminnan ylläpitäminen. Sekä puhe- että tanssiteatterit ovat käyttäneet omassa toiminnassaan sirkustaidetta yhtenä esittävän taiteen ilmaisumuotona.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana nykysirkustaiteen ryhmät ovat nousseet toiminnallisesti yhtäläiseen ja itsenäiseen asemaan puhe- ja tanssiteattereiden rinnalle. Nykysirkukset vertautuvat puhe- ja tanssiteatteritoimintaan organisoitumiseltaan sekä henkilöstön, esitysten ja niiden valmistamistavan että esityspaikkojen osalta. Kehityksestä johtuen ministeriö katsoi tarpeelliseksi uudistaa ja selkeyttää teatteri- ja orkesterilakia siten, että toimijalle, jonka sääntömääräinen tehtävä on sirkustoiminnan harjoittaminen taikka alan esitystoimintaa tekevän ammattilaisryhmän ylläpitäminen, on mahdollista myöntää valtionosuutta vastaavalla tavalla kuin tanssi- ja puhetheateritoimintaan.

Lain uudistaminen toteutettiin siten, että teatteri- ja orkesterilain 1 §:ään lisättiin toinen momentti, jossa säädetään, että mitä edellä mainitussa laissa säädetään teattereista, sovelletaan myös sirkuksiin. Lainvalmistelun yhteydessä arvioitiin lain nimikkeen uudistamisen tarvetta. Lain nimikettä ei kuitenkaan ehdotettu muutettavaksi, koska katsottiin, että teatteritoiminta käsitteenä on laaja ja pitää jo sisällään mm. näyttämö-, tanssi- ja sirkustaiteen muodot. Ministeriö ei pitänyt tarkoituksenmukaisena teatterin käsitteen avaamista lain nimikkeessä. Sirkuksen lisääminen nimikkeeseen ei olisi kuvannut säännösten sisältöä riittävästi, vaan se olisi johtanut keskusteluun siitä, mitä kaikkia teatterista pohjautuvia eri muotoja tulisi luetella lain nimikkeessä. Ministeriö katsoo, että lain nimikkeen pitäminen mahdollisimman yleisenä on paras vaihtoehto. Ministeriön käsityksen mukaan lain nykyinen nimike vastaa lain voimassaolevien säännösten sisältöä.”

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Katri Santtila, kulttuuriasiainneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammattikorkeakoululaki ja laki yliopistolain 49 §:n muuttamisesta

HE 26/2014 vp; EV 134/2014 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tiiviisti ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksen kokonaisvaikutuksia ja antaa siitä selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2018 aikana.

2. Eduskunta edellyttää, että ammattikorkeakoulutuksen on oltava työelämälähtöistä ja aluekehitystä tukevaa. Alueellisen ja paikallisen päätöksenteon pitää olla ammattikorkeakoulutuksen vahvuus myös jatkossa.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii viivytyksettä ehdotuksen, joka perustuslain vaatimukset täyttäen mahdollistaa pakollisen terveydenhoitomaksun keräämisen ammattikorkeakouluopiskelijoilta opiskelu-terveydenhuollon palveluiden järjestämiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt yliopistouudistuksen vaikutusten arvioinnin. Tavoitteena on antaa asiasta selvitys eduskunnan sivistysvaliokunnalle syksyllä 2016. Yliopistouudistuksen vaikutusarvioinnin hankintapäätös sisältää mahdollisuuden hankkia myös ammattikorkeakoulu-uudistuksen arviointi samalta arvioinnin toteuttajalta. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää asiasta keväällä 2016. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen arviointi sisältää selvityksen rahoitusuudistuksesta. Arviointi on tarkoitus aloittaa vuonna 2017, jolloin ammattikorkeakouluja koskeva lainsäädäntö on ollut voimassa kaksi vuotta. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen arviointi valmistuu näin ollen eduskunnan edellyttämässä aikataulussa vuonna 2018.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetusministeriö

2. Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksella edistetään ammattikorkeakoulujen profiilia työelämäläheisinä ja aluekehitystä tukevinä korkeakouluina. Ammattikorkeakoulujen profiili otetaan huomioon mm. ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin kehittämistyössä sekä korkeakoulujen sopimuskauden 2017–2020 tavoitteissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama rahoitusmallityöryhmä on tehnyt ehdotuksensa lokakuussa 2015 ammattikorkeakouluja koskevan rahoitusmallin uudistamiseksi vuodesta 2017 alkaen. Työryhmän näkemyksen mukaan ehdotus rahoitusmalliksi muodostaa kokonaisuuden, joka tukee asetettuja tavoitteita toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja tuottavuuden vahvistamisesta. Rahoitusmalli turvaa pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuudet ja kannustaa profiloitumaan sekä kehittämään laatua ja toimimaan tuottavasti ja taloudellisesti. Työryhmän ehdotus rahoitusmallin tarkastamiseksi vahvistaa valtakunnallisia korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita sekä ammattikorkeakoulusektorin profiilia suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä. Samalla se pyrkii kannustamaan uusimuotoisia ammattikorkeakouluja strategiseen kehittämiseen.

Työryhmän ehdotus perustuu voimassa olevan rahoitusmallin rakenteelle. Rahoitusmallin pääosiot muodostuisivat edelleen koulutuksesta, tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sekä koulutus-, tutkimus- ja kehittämiss politiikan tavoitteista. Työryhmä ehdottaa muutoksia osioiden välisiin painotuksiin. Pääpaino olisi edelleen suoritettujen tutkintojen ja vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden rahoitustekijöissä. Valmistuneiden työllisten määrän painoarvoa ehdotetaan nostettavaksi. Samoin avoimen ammattikorkeakoulu-opetuksen ja muiden tutkintojen osien, erikoistumiskoulutusten ja maahanmuuttajien valmentavan koulutuksen painoarvoa ehdotetaan nostettavaksi. Eräiden koulutuksen ja tki-toiminnan tekijöiden laskentakriteereihin ehdotetaan laskentaan ja tietosisältöön liittyviä tarkennuksia. Koulutus-, tutkimus- ja kehittämiss politiikan tavoitteiden osuuden ehdotetaan muodostuvan opetus- ja kulttuuriministeriön välisissä sopimusneuvotteluissa sovittavasta strategisesta rahoituksesta sekä alakohtaisesta rahoituksesta. Lisäksi työryhmä on pitänyt tärkeänä kehittää pidemmällä työllistymisen laadullisen seuranta.

Ammattikorkeakoulujen sopimuskauden 2017–2020 tavoitteiden valmistelu pohjautuu hallitusohjelman kehittämissuunnitelmiin, korkeakoululaitoksen uudistamisen tarpeisiin sekä ammattikorkeakoulujen strategiaan suunnitelmiin ja päätöksiin. Tutkintotavoitteet sovitaan opetus- ja kulttuuriministeriön ja ammattikorkeakoulujen välillä pohjautuen ennakoituihin työelämän edellyttämiin osaamistarpeisiin.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetusministeriö

3. Opiskeluterveydenhuolto maksuineen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön sektorille. Lausumasta johtuen opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö keskustelivat terveydenhoitomaksun luomisesta joulukuussa 2014. Tuolloin todettiin, että Kela maksaa sairaanhoitovakuutuksesta korvausta YTHS:lle yliopisto-opiskelijoiden perusterveydenhuollon kustannuksista sairausvakuutuslain perusteella. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus- ja lainsäädäntöpohjaa koskevat päätökset vaikuttavat opiskelijoiden terveydenhoitomaksun luomiseen. Asia on edelleen valmistelussa sosiaali- ja terveysministeriössä osana sote-uudistusta.

Johanna Moisio, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Erikoistumiskoulutusta koskeva tiedonkeruu

HE 241/2014 vp; EV 210/2014

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa korkeakoulujen tarjoaman jatkokoulutuksen toteutumista ottaen huomioon koulutuksen tarpeen eri aloilla, koulutusmäärien riittävyyden ja muut koulutuksen tarjoajat, sekä jatkokoulutuksen rahoituspohjan laajentumista ja opiskelijakohtaisten maksujen tason määräytymistä. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut erikoistumiskoulutusta koskevan tiedonkeruun yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa. Uusia erikoistumiskoulutuksia on syntynyt jo opetus- ja kasvatustieteiden, sosiaali- ja terveysalalla, ICT-alalla ja matkailuun. Erikoistumiskoulutuksen kehittämishankkeita toteutetaan useilla eri koulutus- ja toimialoilla.

Sanna Hirsivaara, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varautuminen hyvitysmaksun rahoituksen monipuolistamiseen

HE 249/2014 vp – EV 239/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2014, että hallitus varautuu hyvitysmaksun rahoituksen monipuolistamiseen esimerkiksi ottamalla valtion rahoituksen rinnalle myös kattavan laitemaksujärjestelmän, jos valtion rahoituksella ei tulevaisuudessa kyetä suorittamaan EU:n tietoyhteiskuntadirektiivin 2001/29/EY edellyttämää sopivaa korvausta (fair compensation) yksityisen kopioinnin sallimisesta. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään vuoden 2018 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 18.12.2014 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Valtion vuoden 2015 talousarviossa yksityisen kopioinnin hyvitys on toteutunut hallituksen esittämällä tavalla.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen

HE 258/2014 vp; EV213/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin tällä vaalikaudella toteutettujen säästöpäätösten tosiasiallisia vaikutuksia opetus- ja kulttuuritoimeen liittyvien sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen ja ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin, kun etenkin nuorten ihmisten tosiasialliset ja yhtäläiset mahdollisuudet saada koulutusta heikkenevät. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (1410) ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (1411/2014, 1412/2014, 1413/2014, 1414/2014, 1415/2014, 1416/2014, 1417/2014, 1418/2014) tulivat voimaan 1.1.2015. Säästöjen vaikutuksia opetus- ja kulttuuritoimeen liittyvien sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen eri puolilla maata voidaan arvioida sen jälkeen, kun lain edellyttämät säästötoimenpiteet on toteutettu ja niiden vaikutuksia seurataan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on neuvotellut Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen kanssa säästöpäätösten tosiasiallisten vaikutusten selvittämisestä.

Kirsti Kotaniemi, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhoillon palvelut

HE 189/2014 vp – EV 224/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistuksen yhteydessä hallitus huolehtii siitä, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhoillon palvelut voidaan jatkossakin toteuttaa kouluissa lähipalveluna.

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut osana sote-uudistusta mallin lasten ja nuorten sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaisuudesta, johon myös oppilas- ja opiskelijahuoltopalvelut kuuluvat. Palvelujen kokonaisuudessa sote-palvelut integroidaan toiminnalliseksi kokonaisuudeksi ja hyödynnetään integraation tuomat mahdollisuudet. Palvelujen kokonaisuutta johdetaan ja ohjataan kokonaisuutena, jolla on yhteinen strategia ja resurssit (henkilöstö ja talous).

Sote-uudistuksessa parannetaan lasten, nuorten ja perheiden palvelujen asiakaslähtöisyyttä, toteutetaan sote-palvelujen horisontaalinen ja vertikaalinen integraatio sekä vahvistetaan peruspalveluja ja samalla profiloidaan erityistason palvelut. Palveluja

em. tavalla uudistamalla on mahdollista rakentaa toimiva ja kustannustehokas palvelurakenne.

Järjestämislakiluonnoksen mukaan sosiaali- ja terveyspalvelut on toteutettava väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä palvelujen käyttäjiä. Se tarkoittaa, että palvelut sijaitsevat melko lähellä useimpia ihmisiä tai ne tuodaan ihmisten arkeen sähköisillä välineillä tai liikkuvina palveluina. Itsehallintoalueen on kerättävä alueensa asukkaiden näkemyksiä palvelujen laadusta ja toimivuudesta ja otettava ne huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut ovat osa peruspalveluja ja järjestetään oppilaitoksissa lähellä oppilasta ja opiskelijaa. Opiskeluhuollon tärkeä osa on yhteisöllinen opiskeluhoito, jota toteutetaan opiskeluhoitopalvelujen ja oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa yhteistyössä laaditun oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelman mukaan. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut (psykologin ja kuraattorin palvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut) on säädetty lainsäädännöllä oppilaitoksiin ja opiskeluyhteisöihin, joissa opiskelijat opiskelevat ja viettävät suuren osan päivästänsä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut (osa opiskeluhoitoa) on sidottu myös terveydenhuoltolain mukaan osaksi koulu- ja opiskeluyhteisöä lähelle oppilaita ja opiskelijoita.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palveluissa toteutuu sote-palvelujen yhteensovittaminen kunnan muiden palvelujen kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset tekevät tiivistä yhteistyötä koulun muun henkilöstön kanssa. Asiakaslähtöisyys konkretisoituu palveluja ohjaavaksi toiminnaksi. Tavoitteena on tarvittavien palvelujen keskittäminen opiskelijan ympärille. Terveiden ja hyvinvoinnin on julkaissut oppaan opiskeluhoollon monialaisen johtamisen tueksi (THL Opas 36/2015). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos seuraa yhteistyössä Opetushallituksen kanssa opiskeluhoollon toteutumista peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa oppilas- ja opiskelijahuoltolain soveltamisohjeen (Kuntainfo 13a/2015, STM).

Neuvotteleva virkamies Marjo Lavikainen, neuvotteleva virkamies Maire Kolimaa ja erityisasiantuntija Päivi Kaukonen / Sosiaali- ja terveyspalveluosasto; neuvotteleva virkamies Marjaana Pelkonen/ Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto

Opintotukilain uudistaminen

HE 210/2014 vp, EV 360/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Valtioneuvosto päätti 9.4.2015 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Opintotukea on kehitetty eduskunnan edellyttämän lausuman suuntaisesti lailla (1402/2015) opintotukilain muuttamisesta. Laki vahvistettiin 4.12.2015 ja tulee pääosin voimaan 1.8.2016. Opintotuen myöntämisperusteet muuttuvat siten, että ulkomailla harjoitettaviin opintoihin myönnetään opintotukea Suomen kansalaiselle ja siihen rinnastettavalle henkilölle, jolla on elinolosuhteiden perusteella muuten kiinteä yhteys Suomeen, jolloin otetaan huomioon henkilön perhesuhteisiin, toimeentuloon, ammatillisiin ja muihin vastaaviin elinolosuhteisiin liittyvät seikat. Muutoksen tarkoituksena on ollut ottaa huomioon EU-lainsäädäntö ja opiskelijoiden liikkuvuuden lisääntyminen. Tuen riittävyden parantamiseksi itsenäisesti asuvien toisen asteen 18 ja 19-vuotiaiden opiskelijoiden vanhempien tulorajat nousivat 13 prosentilla 1.1.2016 lukien. Lailla selkeytettiin opintojen riittävää edistymistä koskevan säännöksen kirjoitustapaa yhdenvertaisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi. Lakiin otettiin myös uusi opintotuen myöntämistoimintaa sujuvoittava säännös, jonka mukaan Kansaneläkelaitos tai opintotukilautakunta voi ilman päätöksen poistamista tai asianosaisen suostumusta ratkaista opintotukea koskevan asian uudelleen, jos opiskelija ei ole lainkaan aloittanut opintojaan oppilaitoksessa. Muutos vähentää nk. poistohakemusten määrää. Lisäksi lakia muutettiin lisäksi hallitusohjelman mukaisesti siten, että opintorahoja ei enää koroteta kansaneläkeindeksin perusteella 1.8.2016 lukien.

Ministeriö nimesi 9.10.2015 professori Roope Uusitalon laatimaan selvitystä opintotuen uudistamiseksi hallitusohjelman mukaisesti. Selvitystyössä tulee ottaa huomioon hallitusohjelman reunaehdot ja opintotukimenojen säästötavoite. Selvitystyön tulee sisältää vaihtoehtoisia ratkaisuehdotuksia opintotuen uudistamiseksi siten, että järjestelmä turvaa mahdollisuuden päätoimiseen opiskeluun ja kannustaa ripeään valmistumiseen. Lisäksi selvitykseen tulee sisältyä arvio tukijärjestelmän uudistuksen vaikutuksesta opintotuen kustannuksiin, opiskelijoiden toimeentuloon, opintojen kestoon sekä siihen, miten tukijärjestelmä vaikuttaa sosioekonomisilta taustoiltaan erilaisista perheistä tulevien opiskelijoiden hakeutumiseen korkeakouluopintoihin. Hallituksen on tarkoitus linjata opintotuen uudistamisesta tarkemmin kevään 2016 aikana.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttaminen

HE 244/2014 vp; HE 308/2014; EV 312/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pikaisesti edistää korkeakoulujen tilauskoulutuksen esteiden purkamista.

EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien korkeakouluopiskelijoiden lukuvuosimaksujen käyttöönottoa ja korkeakoulujen tilauskoulutussäännösten täsmentämistä koskeva hallituksen esitys (HE 77/2015 vp) annettiin eduskunnalle 22.10.2015, jonka mukaiset yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muutokset tulivat voimaan 1.1.2016 (L yliopistolain muuttamisesta 1600/2015; L ammattikorkeakoululain muuttamisesta 1601/2015). Yliopistot ja ammattikorkeakoulut voivat vuodesta 2016 alkaen periä lukuvuosimaksuja EU/ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta alempan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa. Lukuvuosimaksuja koskevia säännöksiä sovelletaan korkeakouluja velvoittavina 1.8.2017 tai sen jälkeen opintonsa aloittaviin opiskelijoihin.

Lukuvuosimaksuja koskevien säännösten rinnalla on ollut tarpeen säilyttää voimassa olevat säännökset korkeakoulujen tilauskoulutuksesta. Tilauskoulutuksen toteuttamismahdollisuuksien parantamiseksi yliopistolain 9 §:ään ja ammattikorkeakoululain 13 §:ään on lisätty säännös, jonka mukaan koulutuksen tilaaja voi periä tilauskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta sen sijaintivaltion lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia maksuja. Suomalainen korkeakoulu ei edelleenkään peri tilauskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta maksuja, vaan koulutuksen rahoittaa kokonaisuudessaan koulutuksen tilaaja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia ja maksuista korkeakouluille kertyviä tuottoja sekä arvioi lainsäädännön toimivuutta koulutusviennin edistämisen näkökulmasta. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee myöhemmin asettamaan tarkoitusta varten seuranta- ja arviointiryhmän.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Laura Hansén, hallitussihteeri, opetus ja kulttuuriministeriö

Museolain ajantasaisuuden ja kokonaisuudistuksen tarpeen arviointi

HE 303/2014 vp; EV 275/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee museolain kokonaisuudistuksen siten, että laki voidaan hyväksyä vaalikaudella 2015–2018.

Museolaissa (729/1992) ja siihen liittyvässä valtioneuvoston asetuksessa museoista (1192/2005) säädetään museoiden tehtävistä ja valtioneuvoston edellytyksistä, valtioneuvoston piiriin hyväksymisestä, korotetun valtioneuvoston maksamisesta sekä eräistä museoille myönnettävistä valtionavustuksista.

Museolain edellinen kokonaisuudistus tehtiin vuonna 2005. Vuoden 2005 jälkeen museolakia on täydennetty valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimeämistä koskevilla kriteereillä (3 a §). Tässä yhteydessä eduskunta antoi museolain kokonaisuudistusta koskevan lausuman.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 29.6.2015 työryhmän museopoliittisen ohjelman laatimiseksi. Työryhmän tehtävänä on mm. arvioida museolain ajantasaisuus ja tarve lain kokonaisuudistukselle. Työryhmän toimikausi päättyy 31.12.2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös käynnistänyt kulttuurin rahoitusjärjestelmän uudistamisen, jonka yhteydessä myös museolakiin aiheutuvat muutostarpeet selvitetään. Museolain uudistaminen tulee ajoittumaan vuosille 2017–2018.

Päivi Salonen, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen valmentavan koulutuksen uudistus

HE 211/2014 vp, HE 357/2014 vp, EV 311/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ammatillisen valmentavan koulutuksen uudistuksen vaikuttavuutta määrätietoisesti kaikkien koulutukseen osallistuvien eri henkilöryhmien osalta. Hallituksen tulee antaa sivistysvaliokunnalle selvitys uudistuksen toimeenpanosta ja vaikuttavuudesta keväällä 2017.

Lailla ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta (246/2015) lisättiin lainsäädäntöön ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämää valmentavaa koulutusta koskevat säännökset. Laki hyväksyttiin maaliskuussa 2015 ja uudet koulutukset käynnistyivät 1.8.2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi järjestämisluvut ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen koulutustehtävään 51 koulutuksen järjestäjälle, joista 12 koulutuksen järjestäjää sai luvan järjestää valmentavaa koulutusta erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella.

Hallituksen esityksen mukaan ennen lain voimaantuloa myönnettyjen valmistavien ja valmentavien koulutusten (ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutuksen valmistava koulutus, vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus sekä talouskoulutus) yhdistettiin uudeksi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaksi koulutuskokonaisuudeksi. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus on tarkoitettu ensisijaisesti perusopetuksen päättäneille nuorille, jotka tarvitsevat erityistä johtuvaa opiskeluvälineiden parantamista sekä ohjausta ja tukea koulutuksen ja ammatin valinnassa. Koulutukseen voivat osallistua myös muut vailla tutkintoa olevat nuoret ja aikuiset, jotka tarvitsevat valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymiseksi.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus vastaa erilaisten koulutukseen osallistuvien kohderyhmien yksilöllisiin tarpeisiin niin, että erilaiset koulutukseen osallistuvat henkilöryhmät voivat opiskella omien osaamistarpeidensa ja oppimispolkujen mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutusten vaikuttavuudesta kaikkien koulutukseen osallistuvien eri henkilöryhmien osalta ja antaa keväällä 2017 sivistysvaliokunnalle selvityksen uudistuksen toimeenpanosta ja vaikuttavuudesta.

Anne Mårtensson, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksen kehittämissuunnitelma

HE 304/2014 vp; EV 297/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että vaalikaudella 2015–2018 hallitus arvioi kokonaisuudessaan uudelleen opetuksen ja tutkimuksen merkityksen sille yhteiskunnalliselle kehitykselle, jota muun muassa hallitusohjelmissa on tavoiteltu, ja laatii selkeän opetuksen ja tutkimuksen rahoituksen

kehittämissuunnitelman, jolla rahoitustaso kytketään realistisella tavalla opetuksen ja tutkimuksen keskeisiin tavoiteasetteluihin.

Opetus- ja kulttuuritoimen sektorille aikaisemmalla ja nykyisellä hallituskaudella päätetyt menosäästöt toteutetaan lisäämällä koulutuksen ja tutkimuksen tuottavuutta ja tehokkuutta sekä tekemällä rakenteellisia uudistuksia. Keskeisimpiä uudistuksia ovat varhaiskasvatuksen uudistukset, toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi sekä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen. Tarkoituksena on toteuttaa uusitukset siten, että laadukkaiden koulutus- ja kulttuuripalveluiden tarjonnan edellytykset voidaan turvata. Järjestelmää on tarkoitus kehittää erityisesti osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeilla.

Osana opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalan ohjausta ja määrärahasoaa koskevaa valmistelutyötä hallitus selvittää opetuksen ja tutkimuksen merkitystä hallitusohjelman mukaisen yhteiskunnallisen kehityksen saavuttamiselle. Hallitus pitää tärkeänä, että julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmistelun yhteydessä määrärahasoaa asetetaan vastaamaan lainsäädännön ja muun tavoitteenasetteluun edellyttämää tasoa. Hallitus laatii myös kehittämissuunnitelman, jonka mukaisesti rahoituksen riittävyys ja vakaus turvataan.

Pasi Rentola, taloussuunnittelupäällikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvatustalaki

HE 341/2014 vp; EV 357/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uuden varhaiskasvatustalain kokonaisvaikutuksia sekä vaikutuksia laatuun ja ryhmäkokoihin ja ryhtyy varhaiskasvatustalain toisen vaiheen uudistamisen yhteydessä toimenpiteisiin laista puuttuvien keskeisten määritelmien täsmentämiseksi, jotta turvataan lasten kokonaisvaltainen hoiva, kasvu ja kehitys. Hallituksen tulee antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvitys vuoden 2017 keväällä.

Hallituksen esitys laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) annettiin 18.12.2014. Lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) nimike muuttui varhaiskasvatustaliksi elokuun ensimmäisenä päivänä 2015 voimaan tulleella päivähoitolain muutoksella (580/2015). Varhaiskasvatustalissa päivähoito-käsite korvattiin varhaiskasvatustalilla ja varhaiskasvatustal määritellään suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatustal, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Myös varhaiskasvatustalin tavoitteet ajanmukaistettiin. Varhaiskasvatustalin järjestämisessä korostetaan lapsen etua ja oikeus varhaiskasvatustaleseen määritellään lapsen oikeutena. Lisäksi laissa säädetään lapsiryhmän enimmäiskoosta. Varhaiskasvatustalissa korostetaan myös lasten ja vanhempien osallisuuden ja vaikuttamisen vahvistamista sekä monialaisen yhteistyön merkitystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee parhaillaan eduskunnan sivistysvaliokunnalle annettavan selvityksen toteuttamista. Varhaiskasvatustalin kokonaisvaikutusten seuranta sekä lain vaikutuksia laatuun ja ryhmäkokoihin on tarkoitus toteuttaa muun muassa Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toimesta.

Arviointikeskuksen esitys arviointisuunnitelmasta on parhaillaan opetus- ja kulttuuriministeriössä käsiteltävänä.

Selvitystä varten pyritään myös hyödyntämään valtioneuvoston kanslian selvitys- ja tutkimusrahoitusta. Siinä on varhaiskasvatusta koskeva hanke otsikolla ”Mitkä ovat uuden varhaiskasvatustilain kokonaisvaikutukset”.

Uudistuksen kokonaisvaikutuksia on kuitenkin vielä varhaista arvioida keväällä 2017, koska siirtymäsäännösten nojalla Opetushallituksen tulee hyväksyä uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet niin, että paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat voidaan ottaa käyttöön ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmia voidaan ryhtyä laatimaan viimeistään 1 päivänä elokuuta 2017.

Neuvotteleva virkamies Tarja Kahiluoto, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintuen reaalikehityksen seuranta

HE 40/2015 vp; EV 39/2015 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkossa vaalikaudella 2015–2019 arvioi opintotuen reaalikehitystä tasapuolisesti suhteessa vastaavaan kehitykseen muiden perustulon muotojen reaalikehityksen kanssa.

Valtioneuvosto päätti 3.12.2015 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, asumislisästä sekä opintolainan valtiontakauksesta. 1.8.2016 lukien opintorahoja ei enää koroteta kansaneläkeindeksin perusteella. Hallitusohjelman mukaan opintotuen enimmäistasoa on tarkoitus nostaa. Opintotuen reaalikehitystä seurataan vuosittain.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen järjestäjien valtiolta saadut kiinteistöt

HE 79/2015 vp; EV 76/2015 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää pikaisesti mahdollisuuden poistaa ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen järjestäjien valtiolta saatujen kiinteistöjen luovutusrajoitukset ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset.

Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää valmisteltavana olevan ammatillisen koulutuksen reformin ja sen toteutuksen yhteydessä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen järjestäjien valtiolta saatujen kiinteistöjen luovutusrajoituksen poistamista. Tämä edellyttää huolellista selvittämistä ja ehdotuksen vaikutusten perusteellista arviointia.

Valtio luovutti korvauksetta 1990-luvulla valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisen ja yksityistämisen yhteydessä ammatillisten oppilaitosten ylläpitäjille niiden koulutuksessa tarpeelliset kiinteistöt ja irtaimistot sekä maatalousalan oppilaitosten ja koti- ja laitostalousoppilaitosten opetusmaatilat. Luovutetun omaisuuden arvo on arviolta yhteensä noin 1–1,5 miljardia euroa. Omaisuuteen liittyy luovutushetkestä lähtien 30 vuoden ajan palautusvelvollisuus. Palautusvelvollisuus tulee harkittavaksi omaisuutta toiselle luovutettaessa, käyttötarkoitusta muutettaessa tai toimintaa lopetettaessa. Lisäksi palautusvelvollisuus koskee luovutetun omaisuuden tuhoutumisesta tai vahingoittumisesta saatavia korvauksia.

Valtion korvauksetta luovuttaman omaisuuden luovutussopimuksiin perustuvat luovutusehdot ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että sekä valtioneuvoston rahasianvaliokunta että opetus- ja kulttuuriministeriö ovat voineet hyväksyä koulutuksen järjestäjien hakemukset luovutetun omaisuuden muutoksista ilman palautusvelvollisuutta valtiolle yhtä tapausta lukuun ottamatta.

Korvauksetta luovutettua omaisuuden omistussuhteiden tai käyttötarkoituksen muutoksissa opetus- ja kulttuuriministeriö on hyväksynyt luovutetun omaisuuden myyntitulot käytettäväksi tai käyvän arvon siirrettäväksi alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti investointeihin entisin ehdoin. Ministeriö on hyväksynyt myös luovutetun omaisuuden siirtoja entisin ehdoin kiinteistöosakeyhtiöille, jotka vuokraavat tiloja koulutuskäyttöön. Tällöin valtion luovuttaman omaisuuden käypää arvoa ei ole hyväksytty sisällytettävän pääomavuokriin. Poikkeustapauksissa omaisuuden käypä arvo on hyväksytty siirrettäväksi muuta valtionosuuskäyttöä palveleviin rakennushankkeisiin, jos tarvetta alkuperäistä käyttötarkoitusta vastaavaa koulutusta palvelevalle käytölle ei ole ollut.

Omaisuuden käypä arvo on määrätty palautettavaksi vain yhdessä tapauksessa, jossa koulutuksen järjestäjän toiminta päättyi eikä kiinteistölle ollut osoitettavissa muuta valtionosuuskäyttöä.

Ritva Kivi, rakennusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Yliopistojen rahoitustason ja -järjestelmän muutokset

HE 38/2015 vp; EV 75/2015 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus kattavasti seuraa korkeakoulujen rahoituksen riittävyyttä suhteessa korkeakouluille osoitettuihin tehtäviin. Erityisesti tulee seurata yliopiston perusrahoituksen vaalikaudella 2011–2015 toteutettujen ja tällä vaalikaudella toteutuvien leikkausten tosiasiallisia vaikutuksia yliopistojen toimintaan ja sitä, miten perusrahoituksen merkittävä väheneminen vaikuttaa tutkimuksen laatuun ja toteuttamisedellytyksiin sekä tutkimukseen perustuvan opetuksen tasoon ja saatavuuteen. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2018 keväällä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa yliopistojen toiminnan ja talouden seurannassa sekä mahdollisessa erilliskyselyssä huomioon tarpeen selvittää menosäästöjen vaikutuksia yliopistojen toimintaan.

Käynnissä olevassa yliopistouudistuksen vaikutusten arvioinnissa on yhtenä näkökulmana yliopistojen rahoitustason ja -järjestelmän muutosten vaikutus yliopistojen toimintaan. Yliopistolain uudistuksen vaikutuksista annetaan eduskunnan sivistysvaliokunnalle selvitys jo vuonna 2016.

Jorma Karhu, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Apteekkimaksun korvaus

HE 76/2015 vp; EV 92/2015 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto, eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnossaan PeVL 14/2015 vp (HE 76/2015 vp) esittämän kannan mukaisesti, harkitsee valtion vuoden 2017 talousarvioehdotuksen laatimisen yhteydessä apteekkimaksun korvauksen poistumisesta aiheutuvan tulonmenetyksen korvaamista asianomaisille yliopistoille kuitenkin siten, että tähän mahdollisesti varattava erillisrahoitus ei vaaranna muiden yliopistojen tai muun opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan julkisen talouden suunnitelman mukaista rahoitusosuutta vuodelle 2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa vuosien 2017–2020 julkisen talouden suunnitelman valmistelussa kehusehdotuksena huomioon mahdollisuuden ainakin osittain korvata apteekkimaksun korvauksen poistumisesta aiheutuvaa tulonmenetystä asianomaisille yliopistoille. Julkisen talouden kokonaistilanne ja muiden yliopistojen rahoitustason turvaaminen joudutaan ottamaan huomioon, kun valtioneuvosto päättää mahdollisesta kertaluonteisesta lisärahoituksesta tulonmenetyksen korvaamiseksi vuodelle 2017.

Jorma Karhu, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

1.11 Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut

HE 49/2002 vp – EV 299/2002 vp

Suuri valiokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.2.2003, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusäännösten kokonaisuudistukseen sekä laitoshoidon että avopalveluiden osalta ryhdytään pikaisesti ja sen yhteydessä yhtenäistetään avo- ja laitoshoidon tulokäsitemalli ja turvataan myös pitkäaikaisessa avohoidossa olevalle käyttövara. Eduskunta edellytti lisäksi, että uudistuksessa huolehditaan koko perheen toimeentulon turvaamisesta perheenjäsenen pitkäaikaisen avo- tai laitoshoidon aikana.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevaan lainsäädäntöön on tehty eduskunnan lausuman edellyttämiä muutoksia usealla eri hallituskaudella.

Kokonaisuudistukseen tai muihin asiakasmaksujärjestelmän laajempiin muutoksiin vaikuttavat pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaiset ratkaisut sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisesta. Uudistus etenee vaiheittain. Ensin uudistetaan sote-palvelurakenne siten, että kaikista palveluista muodostuu eheä kokonaisuus, jota johdetaan alueittain. Sen jälkeen valmistellaan sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusuudistus. Tarkoituksena on ollut, että nykyisestä monikanavaisesta rahoituksesta siirrytään yksikanavaiseseen rahoitukseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ovat yksi osa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen rahoitusta. Asiakasmaksulakiin tehtävät laajemmat muutokset on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa sekä sisällöllisesti että aikataulullisesti yhteensopivasti sote-uudistuksen kanssa.

Erillisenä asiakkaiden asemaa ja yhdenvertaisuutta parantavana hankkeena pääministeri Sipilän hallitusohjelmaan sisältyy toimenpide, jonka mukaan sosiaalihuoltolaikiin perustuvan kunnallisen palveluasumisen ja kotona annettavien palvelujen asiakasmaksuille säädetään valtakunnallisesti mahdollisimman yhdenmukaiset maksujen määräytymisperusteet. Myös tämä uudistus on tarkoitus toteuttaa sote -uudistuksen edellyttämässä aikataulussa hallituskauden aikana.

Johanna Huovinen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkehoidon kustannusten rajanvedon selkeyttäminen kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välillä

HE 50/2004, 164/2004 vp – EV 160/2004 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 24.11.2004, että hallitus selvittää, miten kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välistä rajanvetoa lääkehoidon kustannusten osalta voidaan edelleen selkeyttää, jotta perusteeton kustannusten siirto järjestelmien välillä estyisi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2.3.2006 selvitysmiehen kartoittamaan lääkkeiden kustannusvastuuseen liittyvää rajanvetoa. Toimeksiantonsa mukaisesti selvitysmiehen tuli kartoittaa tämänhetkiset lääkkeiden kustannusvastuun ongelmat ja selvittää muutostarpeet sekä tehdä ehdotukset, joilla selvennetään kustannusvastuuta koskevaa ohjeistusta tai täsmennetään lainsäädäntöä siten, että perusteeton

kustannusvastuun siirtäminen järjestelmien välillä estetään lausumassa edellytetyllä tavalla. Selvitys valmistui vuoden 2006 lopussa.

Eduskunta on joulukuussa 2010 hyväksynyt ehdotuksen uudeksi terveydenhuolto-laiksi. Lain 68 § mukaan laitoshoidon aikana potilaalle annettavat lääkkeet kuuluvat hoitoa antavan yksikön vastuulle. Terveyskeskuksen, sairaalan tai muun toimintayksikön avovastaanotolla annettavat lääkkeet kuuluvat toimintayksikön vastuulle silloin, kun lääkkeen antaa lääkäri tai hammaslääkäri taikka lääkärin tai hammaslääkärin valvonnassa muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin lääkkeen antaminen tapahtuu lääkärin tai hammaslääkärin valvonnassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettamana toiminut lääkekorvausjärjestelmän kehittämistyöryhmä tarkasteli vuoden 2012 aikana työssään toimeksiantonsa mukaisesti tulisiko potilaan tarkoituksenmukaisen lääkehoidon toteuttamiseksi kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen rahoitusvastuuta täsmentää erikseen määrittämissä tilanteissa, joissa vaihtoehtoina ovat kunnallisessa terveydenhuollossa annettava lääkitys tai sairausvakuutuksesta korvattava avohoidon lääkitys. Työryhmän näkemyksen mukaan erityisesti harvinaislääkkeiden kustannusvastuuta ja korvaamista olisi perusteltua selvittää tarkemmin. Työryhmä piti tärkeänä myös julkista terveydenhuoltoa ja sairausvakuutuksen lääkekorvausjärjestelmän kustannusvastuun jakautumista koskevan ohjeistuksen selkeyttämistä edelleen, jotta käytännöt olisivat yhdenmukaisia eri alueilla ja terveydenhuollon eri yksiköissä ja noudattaisivat sairausvakuutuslain ja terveydenhuoltolain sekä muiden asiaa käsittelevien lakien tarkoitusta.

Sosiaali- ja terveysministeriön 7.1.2013 asettaman työryhmän tehtävänä oli valmistella kunnallisen palveluasumisen asiakasmaksuja koskevat uudistusehdotukset ja tehdä selvitykset ehdotusten vaikutuksista kuntiin ja asiakkaisiin sekä valmistella työsuunnitelma terveydenhuollon yhtenäisen maksukaton toteuttamisesta. Työryhmä ei pitänyt vielä perusteltuna esittää työsuunnitelmaa maksukattojen yhdistämisestä. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevaa uudistusta valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriössä.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelu

HE 252/2006 vp – EV 309/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lapsen huostaanottoa koskevan päätöksenteon toimivuutta ja että hallitus tarvittaessa ja mahdollisimman ripeästi valmistele ehdotuksen sellaisen lastensuojelua tehostavan päätöksentekomenettelyn käyttöönotosta, että päätöksen tahdonvastaisesta huostaanotosta tekee moniammatillinen toimielin, joka perustettaisiin esimerkiksi kunta- ja palvelurakennemuutuksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien yhteyteen.

4. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että nykyinen päätöksentekojärjestelmä tulee säilyttää. Vuonna 2008 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa uudistettiin tahdonvastaisen huostaanoton päätösprosessia siten, että kunnan sosiaalihuollosta vastaavan

toimielimen sijaan hallinto-oikeus ratkaisee viranhaltijan hakemuksesta ensimmäisenä asteena huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista koskevan asian. Perusteluna hallituksen esityksessä oli, että näin voidaan varmistaa päätöksenteossa tarvittava asiantuntemus ja puolueettomuus sekä parantaa asianosaisten oikeusturvaa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2012 julkaiseman tutkimuksen mukaan huostaanottoasioita koskevien valitusten määrä on lisääntynyt korkeimmassa hallinto-oikeudessa, mutta määrän kasvua selittävät muutkin tekijät kuin lastensuojelulain uudistus. Lapsen hyvinvoinnin ja oikeusturvan kannalta on olennaisen tärkeää, että sijaishuoltopaikka arvioidaan puolueettomasti. Kunta voi olla tässä tilanteessa päätöksentekijänä jäävi. Meneillään olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen yhteydessä lasten huostaanoton järjestämiseen liittyvät vastuut tullaan kuitenkin määrittämään ja tässä yhteydessä voidaan etsiä keinoja myös huostaanottopäätösprosessin parantamiseen.

Annika Juurikko, hallitussihteeri

Maksujärjestelmän uudistaminen

HE 37/2008 vp – EV 50/2008 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

4. Eduskunta edellytti, että nyt hyväksyttävän maksu-uudistuksen vaikutuksia päivähoitohenkilöstön mitoitukseen, pienten lasten äitien työsäkäyntiin ja erityisesti eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön seurataan.

Lasten päivähoiton asiakasmaksuja uudistettiin 1.8.2008 lukien. Maksuja määrääviä perhekoon käsitettä ja tulorajojen porrastuksia muutettiin. Samassa yhteydessä maksut sidottiin hintojen ja palkkojen indeksikehitykseen. Lasten päivähoidosta annettua asetusta muutettiin siten, että nopeampi päivähoitoikäisten lasten hoitoon pääsyn tavoite vanhempien työllistymiseen liittyvissä tilanteissa toteutuisi. Lasten siirtyminen osa-aikahoidosta kokopäivähoitoon tehtiin joustavammaksi.

Lasten päivähoitomaksuihin vuonna 2008 tehdyn uudistuksen vaikutuksia selvitettiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2012 ilmestyneessä loppuraportissa (Päivähoiton maksu-uudistus. Tutkimus uudistuksen vaikutuksista maksuihin, kysyntään, käyttöön, kuntatalouteen ja henkilöstöresursseihin. THL 7/2012). Raportissa maksu-uudistuksen vaikutuksia tarkastellaan perheiden, kuntien ja valtion näkökulmasta. Raportissa kuvataan maksu-uudistuksen ja asetusmuutoksen vaikutuksia lapsiperheiden talouteen, maksujen progressiivisuuteen, kuntatalouteen ja päivähoiton henkilöstökehitykseen. Myös päivähoiton vaikuttavuuteen liittyvää uusinta tutkimustietoa käsitellään lyhyesti. Maksu-uudistus helpotti raportin tulosten perusteella joidenkin erityisryhmien kuten pienituloisten kahden huoltajan perheiden ja alle keskituloisten yksinhuoltajien asemaa. Asiakasmaksujen kasvusta suurimman osan rahoittavat hieman perhekohtaisen keskitulon ylittävät kahden huoltajan kotitaloudet.

Raportin osana tehdyn kuntakyselyn perusteella päivähoitoasetuksen muutoksella ei ole ollut merkittävää valtakunnallista vaikutusta, mutta kuntakohtaisia hajanaisia vaikutuksia päivähoitopaikan välittömään saantiin on havaittavissa. Myös päivähoiton kuntarahoitus on säilynyt reaalisesti jokseenkin ennallaan 2000-luvulla, mutta asiakasmaksujen osuus menoista on laskenut myös uudistuksen jälkeen.

Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirtyivät sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden 2013 alussa.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa 22.6.2011 todetaan, että osapäiväisen ja osa-aikaisen hoidon maksu muutetaan määräytymään kunnan ja palvelun käyttäjän sopiman hoitoajan perusteella. Lisäksi ohjelmassa todetaan, että päivähoito säilytetään maksuttomana pienituloisille perheille eivätkä maksut muodosta työllistymiskynnystä. Erityisesti huomioidaan yksinhuoltajien asema.

Hallitus on 29.8.2013 antanut rakennepoliittinen ohjelman talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi sekä 29.11.2013 päätöksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta. Rakennepoliittisessa ohjelmassa ja sen toimeenpanoa koskevassa päätöksessä ei ole mainintaa hoitoaikaan suhteutetuista maksuista. Sen sijaan rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa koskevan päätöksen liitteessä todetaan kuntien tulopohjaa vahvistavana esityksenä päivähoitomaksujen tarkistaminen, jonka vaikutus vuonna 2017 kuntien tuloihin on 25 miljoonaa euroa. Liitteen 2 mukaan päivähoitomaksuja korotetaan maltillisesti siten, että maksujen korotus painottuu suurituloisiin.

Valtioneuvoston 3 päivänä huhtikuuta 2014 antamassa Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2015–2018 ja siihen sisältyvässä valtiontalouden kehyspäätöksessä ei ole osoitettu määrärahoja hoitoaikaan suhteutettujen asiakasmaksujen toteuttamiseen. Sen sijaan kehyspäätöksessä todetaan, että päivähoitomaksun enimmäismaksua korotetaan.

Pääministeri Alexander Stubbin 24.6.2014 päivätyssä hallituksen ohjelmassa ei ole mainintaa päivähoitomaksuista. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on käynnissä varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus. Uudistuksen ensimmäisenä vaiheena hallitus antoi 18.12.2014 esityksen eduskunnalle laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta (HE341/2014). Varhaiskasvatustalainsäädännön valmistelua jatketaan ja tässä yhteydessä on tarkoituksena myös valmistella uusi asiakasmaksuja koskeva laki opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Uudessa asiakasmaksulaissa otettaisiin huomioon sekä rakennepoliittiseen ohjelmaan liittyvä päivähoitomaksujen korotus (25 milj. euroa) että hallitusohjelmaan sisältyvät hoitoaikaan suhteutetut asiakasmaksut sekä lainsäädännön edellyttämät indeksitarkistukset.

Tarja Kahiluoto, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp – EV 106/2008 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun 10 §:n mukaan vakuutetulla, joka on täyttänyt 75 vuotta, on oikeus korvaukseen annosjakelun kustannuksista, jos hänellä on annosjakelun alkaessa vähintään kuusi annosjakeluun soveltuvaa sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa lääkettä. Lisäksi edellytyksenä on, että vakuutetun lääkitys on tarkistettu tarpeettomien, keskenään yhteen sopimattomien ja päällekkäisten lääkitysten poistamiseksi ja annosjakeluun siirtyminen on pitkäaikaisessa lääkehoidossa lääketieteelliseltä kannalta perusteltua.

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla toimi työryhmä, joka selvitti avohuollon apteekkitoiminnan kehittämistarpeita. Työryhmän 24.3.2011 valmistuneessa muistiossa (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2011:16) oli useita ehdotuksia koneellisen annosjakelun kehittämiseksi. Eräs ehdotuksista oli annosjakelupalkkioiden korvauskriteereiden tarkistaminen tukemaan pitkäaikaissairaiden asianmukaisen lääkehoidon toteutumista.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 18.11.2013 apteekkitoiminnan ja muun lääkehuollon kehittämiseksi työryhmän valmistelemaan, miten apteekkijärjestelmää ja muuta lääkehuoltoa kehitetään vastaamaan väestön lääkehuollon tarpeisiin sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenteiden muuttuessa. Työryhmän toimikausi päättyi vuoden 2014 lopussa. Annosjakelutoiminnan kehittämistarpeita arvioitiin tässä työryhmässä, mutta työryhmä ei käsitellyt annosjakelun sairausvakuutuskorvattavuuden mahdollisia kehitystarpeita.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevaa uudistusta valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriössä.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, STM

Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus

HE 152/2008 vp – EV 8/2009 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.2.2009, että hallitus välittömästi valmistelee eläkerahastoja koskevan kokonaisuudistuksen, joka sisältää uudet lisäeläkejärjestelyt ja joka turvaa vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet sekä eläkesäätiöiden ja kassojen toimintaedellytykset tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lausuman taustalla on eduskunnan aikaisempi, lähes samankaltainen lausuma HE 156/2005 vp – EV 34/2006 vp, jonka johdosta sosiaali- ja terveysministeriö päätti helmi-/maaliskuulla 2008, että ensimmäisessä vaiheessa valmisteltaisiin kansainvälisesti kilpailukykyinen lisäeläkeuudistus, joka koskisi maksuperusteisia lisäeläkejärjestelyjä nykyuotoisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa. Tarvittavat säännökset otettaisiin erillislakiin, ja nykyiset eläkesäätiölaki (1774/1995) ja vakuutuslaki (1164/1992) toimitaisivat erillislain taustalakeina.

Uudistusta koskeva lait 173/2009, 174/2009 ja 175/2009 hyväksyttiin 27 päivänä maaliskuuta 2009 ja ne tulivat voimaan 1.4.2009.

Ministeriössä laadittu arviomuistio oli lausuntokierroksella keväällä 2013. Ministeriö asetti 30.5.2013 laajapohjaisen työryhmän valmistelemaan eläkesäätiö- ja vakuutus-

kassalain kokonaisuudistusta. Työryhmän toimikausi päättyy 31.1.2016. Kokonaisuudistuksen valmistelua on kertomusvuonna jatkettu.

Euroopan komissio antoi 27.3.2014 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta KOM (2014) 167 (uudelleenlaadittu).

Uuden eläkesäätiö- ja vakuutuslainsäädännön valmistelussa tullaan huomioimaan EU:n sääntely ja siihen esitetyt edellä mainitut muutokset siinä määrin kuin se aikataullisista syistä on tarkoituksenmukaista. Nämä muutokset koskevat muita kuin lakisääteistä työeläkevakuutusta harjoittavia eläkesäätiöitä ja eläkekassoja. Eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevien esitysten osalta ratkaisevana on pidettävä sosiaaliturvan tehokasta ja turvaavaa toimeenpanoa. Lisäksi erot työeläkelaitosten ja lisäeläkkeitä hoitavien eläkelaitosten kilpailuolosuhteissa huomioidaan lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Riitta Kokko-Herrala, neuvotteleva virkamies, STM

Palveluseteli

HE 20/2009 vp – EV 67/2009 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

Nykyinen palvelusetelilainsäädäntö on ollut voimassa kuusi vuotta. Toistaiseksi palvelusetelien osuus kuntien palvelutuotannossa on ollut melko vähäinen. Palvelusetelijärjestelmän merkitys tulee kuitenkin todennäköisesti kasvamaan.

Palvelusetelijärjestelmä on mukana pääministeri Sipilän hallituskauden Palvelut asiakaslähtöisiksi -kärkihankkeessa. Hallitusohjelman kirjauksen mukaan tarkoituksena on käynnistää yhteistyössä kuntien tai kuntayhtymien kanssa palvelusetelijärjestelmän laajentamiseen tähtäävä kokeilu. Kokeiluun osallistuvat kunnat tai kuntayhtymät tarjoavat palveluissaan kuntalaisille laajasti mahdollisuutta palvelusetelin käyttöön. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annettuun lakiin (569/2009) tehdään tarvittavat muutokset kokeilun kriteereistä. Kärkihankkeen valmistelu on aloitettu ja palvelusetelijärjestelmää koskeva osuus tarkentuu valmistelun aikana.

Johanna Huovinen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Biopankkilainsäädännön toimivuus

HE 86/2011 vp – EV 78/2012 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Valtioneuvosto päätti 29.11.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Biopankkilaki vahvistettiin 30.11.2012. Laki tuli voimaan 1.9.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut yleistä ohjausta lain täytäntöönpanosta. Biopankkilainsäädännön operatiivinen toimeenpano kuuluu Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira). Valvira kiinnittää huomiota muun muassa riittävään henkilötietojen suojaan, rekisterinpitäjien velvollisuuksiin ja oikeuksiin, itsemääräämisoikeuden toteutumiseen sekä tutkimuksen tukemiseen. Viestinnän avoimuus ja kansalaisten luottamus biopankkitoimintaan ovat ensiarvoisen tärkeitä. Tästä syystä biopankit kiinnittävät erityistä huomiota siihen, ettei kansalaisten tutkimusmyönteistä asennetta ja luottamusta menetetä. Jokaisella biopankilla on viestintäsuunnitelma ja koulutettu henkilökunta. Valvira käy biopankkien laatujärjestelmät sekä riskienhallinnan läpi rekisteröimisprosessin yhteydessä. Tällä hetkellä Suomessa toimii yhdeksän rekisteröityä biopankkia.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 27.11.2012 biopankkilainsäädännön ohjausryhmän ja virkamiestyöryhmän. Virkamiestyöryhmä valmisteli seuraavat biopankkilain nojalla annettavat alemmanasteiset säädökset: STM:n asetus alueellisen eettisen toimikunnan ja valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan lausunnoista perittävistä maksuista 650/2013, STM:n asetus biopankin tiedonannosta 649/2013 sekä valtioneuvoston asetus biopankin suostumusasiakirjasta 643/2013.

Biopankkilainsäädännön ohjausryhmän tehtävänä on seurata ja arvioida biopankkilainsäädännön toimivuutta ihmisperäisiä näytteitä käyttävässä tutkimuksessa sekä ohjata biopankkitoiminnan edellyttämän infrastruktuurin rakentamista Suomessa yhteistyössä tutkijoiden, rahoittajien, terveydenhuollon palvelujärjestelmän, asiantuntijalaitosten sekä muiden sidosryhmien kanssa. Ohjausryhmän toimikausi on 3.12.2012–31.12.2017.

Ohjausryhmä antoi väliraporttinsa 2.6.2015 (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiota 2015:26). Väliraportti on luettavissa täällä:

<https://www.julkari.fi/handle/10024/126257>.

Väliraportin tarkoituksena on antaa kokonaiskuva käynnistyneestä biopankkitoiminnasta lainsäädännön, viranomaisten ja biopankkien näkökulmasta. Se käsittelee seuraavia asiakokonaisuuksia:

- Biopankkilain toimeenpano ja viranomaistoiminta
- Biopankkien perustaminen ja toiminnan käynnistyminen
- Biopankkitoiminnan infrastruktuuri
- Näytteiden antajien oikeuksien toteutuminen

- Yhteiskunnalliset vaikutukset, vaikutukset toimintaympäristöön ja kansainvälinen yhteistyö
- Lainsäädännön toimivuus
- Biopankkitutkimukseen kohdistuvat asenteet ja niiden muutokset

Ohjausryhmän väliraportti osoittaa, että nykyinen biopankkilaki vaatii säännösmuutoksia. Väliraportin liitteessä on koottu tähän asti esiin nousseita säännösmuutostarpeita yleistasolla. Osa ehdotuksista koskee lainsäädännön selkiyttämistä ja terminologian tarkentamista ja osa on eri intressiryhmien toiveita siitä, mitä lain tulisi mahdollistaa tulevaisuudessa.

Ohjausryhmässä on keskusteltu myös muun muassa seuraavista asioista:

- EU:n tietosuojasäätelyn uudistuksen vaikutukset biopankkitoimintaan
- biopankissa olevien tietojen hyödyntäminen käytännön terveydenhuollossa
- biopankkien toiminnan yhdistäminen
- biopankkisuostumuksen hallinta Omakanta-palvelussa

Sosiaali- ja terveysministeriö on aloittanut väliraportin pohjalta biopankkilain muutosten valmistelun virkatyönä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevään 2016 aikana.

Ohjausryhmä antaa loppuraporttinsa vuoden 2017 loppuun mennessä

Eurooppalaisia biopankkeja ja biologisia aineistoja koskeva tutkimusinfrastruktuuri-konsortio BBMRI-ERIC on uusi komission toimivallalla perustettu ERIC -muotoinen tutkimusinfrastruktuurikonsortio, jonka perustajana on 12 jäsenmaata ja isäntämaana toimii Itävalta. Suomi liittyi BBMRI-ERIC:n perustajajäseneksi 31.10.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi kansallisen BBMRI -yhteistyöverkoston toimintaa.

Elli Heino, lakimies, STM

Työllistymisbonus

*HE 115/2012 vp – EV 148/2012 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 12.12.2012, että työllistymisbonus mahdollisessa seuraavassa vaiheessa laajenee koskemaan myös palkkatuetta työtä.

Ns. työllistämiskokeilu on voimassa 1.1.2013–31.12.2015. Työllistymiskokeilu liittyy pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen tähtäävään kuntakokeiluun. Kokeilun vaikutuksia on tarkoitus arvioida hallituskauden lopulla. Tässä yhteydessä tulee arvioitavaksi myös työllistymiskokeilun kehittämistarpeet.

Pekka Paaermaa, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Vanhuspalvelulain toteutuminen
HE 160/2012 vp – EV 162/2012 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus arvioi henkilöstömitoituksen toteutumisen vanhuspalvelulaissa tarkoitetulla tavalla vuoden 2014 aikana ja mikäli ympärivuorokautisessa hoidossa ei ole saavutettu suositusten mukaista henkilöstömitoitusta (vähintään 0,5), antaa eduskunnalle esityksen lain täsmentämisestä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lain tavoitteiden toteutumista ja vaikutusta erityisesti ikääntyneen väestön hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen sekä kunnille aiheutuviin kustannuksiin.

Valtioneuvosto päätti 27.12.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Seuranta ja arviointia varten Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kokosi laajat aineistot kunnista, kuntayhtymistä ja yhteistoiminta-alueilta sekä koti- ja ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä toukokuussa 2013 ja syyskuussa 2014. Seurannan tavoitteena oli tuottaa tietoa lain keskeisten sisältöjen (mm. ikääntyneen väestön hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn, osallisuuteen, sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen & laatuun) toteutumisesta, laadusta (mm. henkilöstömitoitukset) sekä kustannusvaikutuksista.

Syksyllä 2014 toteutettujen kyselyjen tulosten perusteella todettiin, että henkilöstömitoitukset olivat pääsääntöisesti suositusten tasoisia ja vuotta 2013 selkeästi korkeampia. Vuonna 2014 0,5 rajan alittajia oli 7 % yksiköistä ja 0,4 mitoituksen alittajia ei yksiköissä ollut. Vähimmäismitoituksen toteuttamiseksi tarvittaisiin tutkimuksen mukaan alle 300 työntekijää kun se lakia valmisteltaessa tehtyjen arviointien mukaan oli 700 työntekijää.

Vanhuspalvelulain toimeenpanon seuranta jatketaan osaltaan Pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaisessa kärkihankkeessa Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa.

Hallitusohjelman mukaan STM:n ja Kuntaliiton 2013 julkaisemaa laatusuositusta hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi tarkistetaan siten, että tehostetussa palveluasumisessa ja vanhainkodeissa henkilöstön ehdoton vähimmäismäärä on 0,4–0,5 hoitotyöntekijää/ asiakas (nykyisin 0,5). Terveyskeskusten vuodeosastojen pitkäaikaishoidossa suositus säilyy tasolla 0,6–0,7 hoitotyöntekijää/asiakas.

Laatusuosituksen muita perusteita henkilöstöön mukaan laskettavista oppisopimuskoulutettavista, sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoista, sekä ilman sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillista koulutusta olevista henkilöistä tarkennetaan siten, että näihin ryhmiin kuluvat olisivat nykyistä väljemmin perustein hoitotyöntekijän asemassa.

Hallituksen lähtökohtana on iäkkäiden palvelurakenteen muuttaminen siten, että kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia. Hallitusohjelman tavoitteena on sekä iäkkäiden palvelurakenteen että kotiin annettavien palveluiden sisällön kehittäminen, jolloin

nykyistä suurempi osa iäkkäistä saa tarvitsemansa palvelut omassa kodissaan eikä ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä.

Laatusuosituksen päivittäminen on käynnistetty. Päivitys toteutetaan virkavalmisteluna ja sen jälkeisinä asiantuntijakuulemisina siten, että päivitetty suositus on kuntien käytettävissä ensi vuoden toukokuun loppuun mennessä.

Neuvotteleva virkamies Satu Karppanen

Ennalta ehkäisevät palvelut ja kotipalvelut sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksessa

HE 164/2014 vp; EV 195/2014 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksen toimeenpanossa sosiaalihuollon painopisteen siirtymistä ennalta ehkäiseviin palveluihin ja erityisesti kotipalvelujen laadun ja saatavuuden toteutumista sekä uudistuksen kustannusvaikutuksia ja vaikuttavuutta.

Sosiaalihuoltolain kokonaisuudistus edellyttää kunnilta palvelurakenteen moninaista kehittämistä ja uudistamista. Muutostyötä on tuettu laajalla sosiaalihuoltolain koulutuskierroksella, teemakohtaisilla tiedotteilla ja lain soveltamisoppaalla. Ennalta ehkäisevien palvelujen saatavuutta, laatua, kustannusvaikutuksia ja vaikuttavuutta seurataan yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, aluehallintoviranomaisten ja Valviran kanssa. Kotipalvelun saatavuuteen on valmisteilla kuntakohtainen seurantakysely, joka toteutetaan vuoden 2015 aikana (THL). Omavalvonnan toimeenpanon tukeminen ja varmistaminen on osa Valviran valvontaohjelmaa vuosille 2016–2019. Myös lastensuojelun määräaikoihin ja asiakasmääriin, kotiin annettavien palveluiden sekä lasten ja nuorten ehkäisevien palveluiden sujuvuuteen kiinnitetään valvonnassa vuonna 2016 erityistä huomiota. Hallituskaudella 2015–2019 toteutettavan lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman osana edistetään ja levitetään neuvolan, varhaiskasvatuksen ja koulun yhteydessä tarjottavan kotipalvelun, perhetyön ja vanhemmuuden tuen hyviä käytäntöjä perhekeskusmallin puitteissa. Vuodelle 2016 osoitettiin valtion talousarviossa 10 miljoonan euron määräraha lapsiperheiden kotipalvelujen saatavuuden turvaamiseen.

Annika Juurikko, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Turvakotien rahoituslaki

HE 186/2014 vp; EV 208/2014 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lain toimeenpanoa ja arvioi turvakotitoiminnan järjestämisvastuun ja rahoituksen toimivuutta samoin kuin kriisiavun toimivuutta suhteessa sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmään.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut poikkeuslain Turvakotien rahoituslain toimeenpanon ja rahoituksen seuranta- ja arviointiryhmän (048:00/2015), jonka tehtävänä on 1. seurata ja arvioida uuden lain toimivuutta ja tehdä siihen mahdollisia muutosesityksiä; 2. arvioida laissa määritellyn järjestämisvastuun toimivuutta; 3. arvioida rahoitusmenettelyn toimivuutta ja rahoituksen riittävyyttä; 4. arvioida valtion varoista tarjottavan akuutin kriisiavun toimivuutta suhteessa sosiaali- ja terveysjärjestelmän toimintaan; 5. tehdä kehittämissesityksiä. Työryhmän tulee saada arviointinsa valmiiksi vuoden 2016 loppuun mennessä.

Heidi Manns-Haatanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Perhehoitolain vaikutukset

HE 256/2014 vp; EV 313/2014 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin sekä sitä, miten perhehoito vaikuttaa kuntien kustannuskehitykseen.

Valtioneuvosto päätti 19.3.2015 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Hallitus seuraa perhehoitolain vaikutuksia pääasiassa THL:n keräämän tilastoaineiston pohjalta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lain muuttamiseksi. Lisäksi kesällä 2015 kunnille tehdyllä kysellä on kerätty tietoa perhehoidon tilanteesta kunnissa lain voimaantullessa. Perhehoidon tilanteesta kerätään tietoa myös hallitusohjelman liitteen 6 mukaisten perhehoitolain muutosten valmistelun yhteydessä alkuvuonna 2016.

Sosiaali- ja terveysministeriö/ lakimies Erkki Papunen

Toimeentulotukilain uudistuksen vaikutukset

HE 358/2014 vp; EV 374/2014 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen vaikutuksia toimeentulotukea saavien määrään, toimeentulotukijaksojen keston ja toimeentulotuen kustannuksiin seurataan ja arvioidaan myös sitä, tukeeko uudistus tuen luonnetta väliaikaisena, itsenäistä suoriutumista edistävänä ja syrjäytymistä ehkäisevänä taloudellisena etuutena.

2. Eduskunta edellyttää, että toimeentulotukilaki kokonaisuudessaan uudistetaan. Uudistuksessa tulee pyrkiä vahvistamaan toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena etuutena. Tavoitteena toimeentulotuessa tulee olla moniammatillinen yhteistyö Kelan ja kuntien välillä sekä sellaiset toimintakäytännöt, jotka tukevat toimeentulotukea saavan itsenäistä suoriutumista ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Valtioneuvosto on 17.6.2015 päättänyt ryhtyä lausumista aiheutuviin toimenpiteisiin.

Perustoimeentulotuen laskenta ja maksatus siirtyvät Kansaneläkelaitokselle vuoden 2017 alusta. Uudistuksen tarkoituksena on parantaa ihmisten yhdenvertaisuutta tuen saamisessa, tehostaa toimintaa sekä vähentää kuntien tehtäviä tiukassa taloustilanteessa. Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee toimeentulotuen toimeenpanon siirtoa ja suunnittelee uudistuksen vaikutusten seurantaa yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen, Kuntaliiton ja Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen kanssa.

Perustoimeentulotuen toimeenpanon siirron vaikutusten arviointia hyödynnetään jatkossa toimeentulotuen kehittämisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman toimeentulotuen uudistamista selvittänyt työryhmä nosti kesäkuussa 2015 luovuttamassaan loppuraportissaan (STM Raportteja ja muistioita 2015:28) toimeentulotuen kokonaisuudistuksen tarpeellisuuden. Työryhmän tehtävänä oli linjata kuntiin jäävän toimeentulotuen roolia, rakennetta ja sisältöä, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen kehittämistä sosiaalityön välineenä, toimeentulotukiasiakkaan omatoimisen suoriutumisen vaikuttavampaa tukemista ja syrjäytymisen torjumista sekä Kansaneläkelaitoksen ja kunnan välisen yhteistyön kehittämistarpeita sen jälkeen kun perustoimeentulotuen toimeenpano siirretään vuoden 2017 alusta Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistus vaikuttaa toimeentulotuen kehittämiseen.

Sanna Pekkarinen, neuvotteleva virkamies

Omassa työssä työllistyvien ja yrittäjien työttömyysturva

HE 94/2015 vp; EV 106/2015 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että TE -toimistojen osaamista, ohjeistusta ja toimintakäytäntöjä pikaisesti tarkennetaan omassa työssä työllistyvien ja yrittäjien työttömyysturvan osalta ja työvoimahallinnon ratkaisukäytäntöä seurataan yhdenmukaisen ratkaisukäytännön ja työttömyysturvaa hakevien oikeusturvan varmistamiseksi. Tarkennukset tulee tehdä erityisesti toiminnan sivu- ja päätoimisuuden sekä toiminnan lopettamisen osalta.

2. Eduskunta edellyttää, että epätyypillisissä työsuhteissa ja toimekiantosuhteissa työskentelevien sosiaaliturvan kehittämistarpeet selvitetään ja selvityksen perusteella tarvittaessa valmistellaan lainsäädännön muutosehdotukset.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2015 ryhtyä lausumista aiheutuviin toimenpiteisiin.

Esko Salo, hallitusneuvos. STM

EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus

HE 107/2015 vp; EV 103/2015 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että kielitaitovaatimuksen toteutumista lain toimeenpanossa seurataan ja tarkastellaan tarvetta laajentaa EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta. Seurannan yhteydessä tulee selvittää direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2015 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Alustava selvitys direktiivin toimeenpanosta eräissä muissa jäsenmaissa on tehty.

Eila Mustonen, neuvotteleva virkamies

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut

HE 112/2015 vp; EV 108/2015 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että osana kokonaisuudistusta työnsuojelun valvontaan liittyvät toimivaltakysymykset selvitetään ja lomittajien työturvallisuutta ja sen valvomista koskevat säännökset saatetaan työsuojelulainsäädännön edellyttämälle tasolle. Lisäksi yrittäjän tarpeiden ja lomittajan työajan yhteensovittamista tulee tarkastella kokonaisuudistuksen yhteydessä siten, että lomittajan työn osa-aikaisuutta pystytään vähentämään.

2. Eduskunta edellyttää, että nyt säädettävän varallaolon maksullisuuden vaikutuksia lomituspalveluiden käyttöön ja käytänteisiin seurataan ja lomituksen kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan sen muutostarpeita.

3. Eduskunta edellyttää, että tuetun maksullisen lomituksen enimmäistuntimäärän riittävyttä ja rajauksen vaikutuksia maatalousyrittäjien jakamiseen seurataan ja tuntimäärän muutostarpeita tarkastellaan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2015 ryhtyä lausumista aiheutuviin toimenpiteisiin.

Annika Parsons, hallitussihteeri

1.12 Talousvaliokunta

Energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset

HE 50/2014 vp – EV 75/2014 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 23.6.2014, että valtioneuvosto ryhtyy valmistelemaan tarvittavia lainsäädännön muutoksia, jotta energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset saadaan vastaamaan finanssimarkkinoiden vastaavia säännöksiä.

Asiassa ei ole uutta todettavaa.

”Keskustelut eduskunnan lausuman johdosta on aloitettu työ- ja elinkeinoministeriön sekä oikeusministeriön välillä.”

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Kirjanpitolain muuttaminen

HE 89/2015 vp, EV 95/2015 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että tilintarkastuslain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä tehdään tarvittavat muutokset lainsäädäntöön siten, että varsinaisen tilintarkastuksen kohteena voi olla yksinomaan tilinpäätös ja toimintakertomukseen kohdistetaan vain direktiivien edellyttämät toimet.

Valtioneuvosto tulee antamaan kevädistuntokaudella hallituksen esityksen tilintarkastuslain muutokseksi, jolla saatetaan voimaan EU:n tilintarkastusdirektiivin muutos (2014/56/EU) ja huomioidaan tilintarkastusasetuksen (Asetus N:o 537/2014) aiheuttamat muutokset. Samalla toteutetaan eduskunnan kirjanpitolain muutoksen yhteydessä antamassa lausumassa edellyttämät muutokset toimintakertomuksen tilintarkastusta koskien.

Antti Riivari, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Metsähakesähkö

HE 360/2014 vp; EV 331/2014 vp

Talousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sääntelyn vaikutuksia polttoaineiden ajojärjestykseen ja ryhtyy tarvittaviin toimiin, mikäli kivihiielen käyttö lisääntyy tai muutokset uhkaavat muutoin vaarantaa uusiutuvan energian käytölle asetetut tavoitteet.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa esityksestä aiheutuvan hallinnollisen taakan ja siihen liittyvien kustannusten kehittymistä

ja ryhtyy tarvittaviin toimiin, mikäli taakka uhkaa vaarantaa sääntelyn perustavoitteiden toteutumisen.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa uuden tukijärjestelmän vaikutuksia puumarkkinoihin ja ryhtyy tarvittaviin toimiin, mikäli kilpailu markkinoilla uhkaa vääristyä.

Eduskunnan lausumat liittyvät metsähakesähkön tuen rajaamiseen, kun ns. järeää runkopuuta käytetään metsähakkeen raaka-aineena. Muutos tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella vasta, kun komissio on hyväksynyt tukiohjelman ja siihen tehdyn muutoksen. Asian käsittely on edelleen kesken komissiossa. Tästä syystä lausumat eivät ole johtaneet toimenpiteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on kuitenkin ollut vuodesta 2011 lähtien käytössä puu- ja energiamarkkinoiden seurantajärjestelmä, jolla seurataan tukien ja niissä tapahtuvien muutosten vaikutusta erityisesti puumarkkinoihin. Järjestelmällä pystytään myös seuraamaan eri polttoaineiden kilpailukykyyn vaikuttavia tekijöitä. Työ- ja elinkeinoministeriö on vuonna 2015 tilannut järjestelmätoimittajalta päivityksen järjestelmään. Päivityksen jälkeen järjestelmällä voidaan seurata entistä paremmin puu- ja energiamarkkinoita ja esimerkiksi aikaisempaa tarkemmin lausumissa mainittua ajojärjestystä. Työn on määrä valmistua vuoden 2016 alkupuolella. Energiavirastoa on tarkoitus hyödyntää lausumassa edellytettyjen toimenpiteiden osalta.

Anja Liukko, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

1.13 Tulevaisuusvaliokunta

Eduskunnan kirjelmä valtioneuvoston tulevaisuusselonteosta: kestävällä kasvulla hyvinvointia

*EK 32/2014 vp; VNS 7/2013 vp
Tulevaisuusvaliokunta*

Eduskunta on hyväksynyt selonteon johdosta tulevaisuusvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Eduskunta yhtyy selonteon kannanottoihin ja linjauksiin, ja samalla
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee Suomelle tiedestrategian ja että hallitus saavuttaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (T&K&I) tavoitteeksi asetetun 4 prosentin bruttokansantuotetavoitteen yhdessä yksityisen sektorin kanssa.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii uuden kansallisen ennakointimallin toimeenpanoa sekä laatii ohjelman ja tekee periaatepäätöksen, joilla sitoudutaan poliittisesti kokeilujen edistämiseen.
4. Eduskunta edellyttää, että seuraavan hallitusohjelman keskeiseksi tavoitteeksi otetaan työelämän uudistaminen ja suomalaisten työllistyminen niin, että teema sisältää myös yrittäjyyden edistämisen, osatyökyvyn hyödyntämisen sekä sosiaaliturvan kehittämisen näitä tavoitteita tukevaan suuntaan. Toimenpiteissä on myös huomioitava varhaisen puuttumisen periaate: esimerkiksi oppimisvaikeudet ovat havaittavissa jo hyvin varhaisessa vaiheessa, ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työhön kiinnittymistä on tuettava erityisillä toimenpiteillä.
5. Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää kaikessa toiminnassa kestävää kasvua, joka vauhdittaa taloutta samalla ratkaisten sosiaalisia ja ekologisia ongelmia. Tämä edellyttää esimerkiksi hallinnollisten esteiden karsimista, kokeiluhankkeita ja taloudellista ohjausta.

Jyrki Kataisen hallituksen **tulevaisuusselontekohankkeen osana valmisteltu uusi ennakointimalli** on vuoden 2015 aikana kehittynyt ja suurelta osin vakiintunut valtioneuvoston kanslian johtamaksi ja yhteistyökumppaneiden eli Sitran, Tekesin ja Suomen Akatemian tiiviisti yhteistyössä toteuttamaksi osaksi Suomen kansallista ennakointikenttää. Yhteistoiminta keskittyy alati kasvavaan kansalliseen ennakointiverkostoon, jossa on tällä hetkellä n. 400 jäsentä. Valtioneuvoston kanslia on asettanut ennakointiluotsin, joka on omalta osaltaan tukenut ennakoinnin kehittämistä erityisesti osana keskeisiä päätöksenteon prosesseja. Ennakointiluotsi on valtiosihteerin johdolla kokoontunut vuonna 2015 kolme kertaa. Uusi ennakoinnin toimintapa muodostaa myös pohjaa Juha Sipilän hallituksen tulevaisuustyölle.

Vuoden 2015 keväällä koostettiin neljä tarinallista tulevaisuuskuvaavuoden 2015 eduskuntavaalien alla. Kuvat ilmensivät kansallisessa ennakointiverkostossa nousseita keskeisiä ennakointinäkemymiä ja niissä kuvattiin yksilölähtöisesti tulevaisuuskuvia.

Ennakoinnin toimintatavan keskeisen brändin, Foresight Fridayn, tapahtumia järjestettiin vuoden aikana kuusi kertaa. Tapahtumat ovat kansallisen ennakointiverkoston

järjestämiä säännöllisiä ja avoimia kohtaamistilaisuuksia, joiden teemat ja muodot vaihtelevat. Vuoden aikana järjestettiin keskustelutilaisuuksia ja työpajoja teemoista kuten kansalaisten osallistuminen ennakointiin, kuntien tulevaisuus, työn tulevaisuus ja maahanmuutto. Tapahtumista tarjottiin pääsääntöisesti webcast, joten osallistuminen oli mahdollista laajasti. Kaikista tilaisuuksista on tuotettu koonti, jota on hyödynnetty eri toimijoiden omissa prosesseissa sekä yleisesti hyödynnettävänä ennakointinäkökulmana.

Syyskuussa 2015 järjestettiin ensimmäinen vuosittainen ennakointifoorumi Finnsight 2015 ”Tulevaisuuden menetys rakennetaan nyt”. Ryhmissä kohtautettiin yksityisen ja julkisen sektorin asiantuntijoita ja koostettiin kokeiluaihioita. VNK:n, TEM:n, Tekesin, Sitran, Suomen Akatemian, Kansallisen Ennakointiverkoston ja Team Finlandin järjestämä foorumi keräsi n. 200 osanottajaa, jotka edustivat valtion ja kuntien hallintoa, elinkeinoelämää, yliopistoja ja tutkimusorganisaatioita. Tilaisuuden tuloksena syntyi joitakin konkreettisia kokeiluaihioita sekä yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Joulukuussa 2015 käynnistettiin tulevaisuuskoulutus-verkkoluentosarja ennakointiverkostolle ja kaikille ennakoinnista kiinnostuneille. Tulevaisuuden tutkimuskeskus Turusta toteuttaa kuusi verkossa tapahtuvaa avointa luentoa 12/2015–5/2016 aikana. Koulutuksen tavoitteena on perehdyttää osallistujia ennakoinnin ja niissä käytettävien menetelmien uusimpiin virtauksiin ja tutkimustuloksiin.

Juha Sipilän hallitus on käynnistänyt kärkihankkeen **kokeiluiden edistämiseksi**. Kärkihankkeen tavoitteena on tukea kokeilukulttuurin käyttöönottoa kaikkialla yhteiskunnassa ja löytää innovatiivisia ratkaisuja yhteiskunnan ja palveluiden kehittämiseen. Vuoden 2015 aikana on käyty laajasti keskusteluja eri sidosryhmien kanssa odotuksista kokeilutoiminnan edistämiseksi sekä tehty suunnitelmaa varsinaisesti 2016 käynnistyvästä toiminnasta. Kokeilutoimintaa on nostettu esiin julkisuudessa sekä kansalaiskeskustelussa ja toimintaa tukemaan on avattu sivusto www.kokeilevasuomi.fi.

Kokeilutoiminnan ja sen työohjelman suunnittelussa ja toimintamallin rakentamisessa hyödynnettiin tutkimusta, jonka kohteena oli ohjauksen uudet työkalut ja kokeilukulttuuri. Kokeilukulttuuria vahvistava toimintamalli tarjoaa toteutuksen tukea ja laadunvarmennusta hallitusohjelman keskeisille strategisille kokeiluille (mm. perustulo, kuntakokeilut, kielikokeilu), tukee toimijoiden verkottumista kokeiluasioissa (mm. kunnat, kuntaliitto, yritykset, kolmas sektori, AMK:t) ja kannustaa kokeilukulttuurin käyttöönottoa sekä valtionhallinnossa että yhteiskunnassa laajemmin. Toimintamallia on rakennettu vuoden 2015 aikana.

Kokeiluohjelman toteutusta tukemaan asetettiin parlamentaarinen neuvottelukunta ja ministeriöiden yhteistyöryhmä.

Vuonna 2015 käynnistettiin perustulokokeilua koskeva selvitys, joka valmistuu vuoden 2016 lopussa sekä selvitys nopeiden kokeiluiden rahoittamismalleista, joiden tavoitteena olisi tarjota siemenrahaa sellaisille yhteiskunnallista uudistamista tukevalle kokeilutoiminnalle, joka on tärkeää saada toteutukseen nopeasti ja jolle ei löydy muuta rahoituslähdeä. Kokeilutoiminnan esilläpitäminen, sille annettu poliittinen tuki ja kärkihankkeen olemassaolo ovat vahvistaneet rohkeutta käynnistää kokeiluja sekä kokeilemalla kehittämistä. Kokeilutoiminnan kautta on saatu levitettyä tietoa käynnissä olevista kokeiluista. Kokeilutoiminnan kautta pystytään vahvistamaan kokeiluiden toteuttamista esim. tarjoamalla työkaluja kokeiluiden toteuttamiseen.

Hallituksen strategisten kokeiluiden onnistumisen kautta saadaan päätöksenteon tueksi merkittävää tietoa laajempien päätösten tueksi. Myös muu kokeilutoiminta, erityisesti kunnissa tapahtuva, antaa käsitystä siitä millaiset ratkaisut toimivat.

Selvitys perustulokokeilusta vaikuttaa siihen millaisella mallilla perustulokokeilu toteutetaan ja selvitys kokeilurahastosta tai kokeiluiden rahoittamisesta antaa käsityksen siitä onko olemassa tai pitääkö kehittää uusia malleja rahoituksen löytämiseksi kokeiluille joilla pyritään saamaan aikaan yhteiskunnallista muutosta. Molempien selvitysten osalta vaikutukset syntyvät sen perusteella mitä näiden perusteella poliittisesti päätetään.

Politiikka-analyysiyksikkö/ VNK

1.14 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus

HE 195/2004 vp – EV 24/2005 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

2. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.

2. Hallituksen esityksen 112/2006 tavoitteena oli parantaa naisten työmarkkina-asemaa tasaamalla työnantajille perhevapaista aiheutuvia kustannuksia sekä kannustaa isiä käyttämään enemmän vanhempainvapaata. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi käsitellessään hallituksen esitystä: ”Nyt hyväksyttävä työnantajakustannusten korvaamista koskeva muutos tasoittaa nais- ja miesvaltaisilla aloilla vanhemmuudesta aiheutuvien kustannusten rasisitusta. Koska naisvaltaisten työpaikkojen työnantajille edelleen jää suurempi kustannusvastuu kaikilla niillä aloilla, joilla äitiysloman aikana on palkanmaksuvelvollisuus, pitää valiokunta tarpeellisena, että kustannusten tasaamista työnantajien kesken edelleen jatketaan” StVM 45/2006 vp).

Vaikka työnantajille perhevapaista koituvien kustannusten kompensointia on viime vuosina lisätty, jää työnantajille vielä jonkin verran suoria kustannuksia. Nämä kustannukset koskevat työnantajia, joiden alalla on sovittu työehtosopimuksessa palkallisesta äitiysvapaasta. Myös tilapäisestä hoitovapaasta (sairaalan lapsen hoito) aiheutuu työnantajille suoria kustannuksia. Niiden lisäksi työnantajilla on myös epäsuoria kustannuksia, jotka liittyvät esimerkiksi sijaisen rekrytoimiseen ja koulutukseen. Kustannusten on katsottu rasittavan erityisesti naisvaltaisia aloja.

Vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvia kustannuksia tarkasteli Vanhempainvapaatyöryhmä (STM 2011:12). Se mm. hahmotteli vaihtoehtoisia tapoja korvata nykyistä paremmin työnantajille aiheutuvia suoria kustannuksia. Sellaisia olisivat työnantajakorvausten parantaminen joko korotetun äitiysrahan maksukautta pidentämällä tai äitiysrahan tasoa korottamalla 56 ensimmäiseltä päivältä sekä tilapäisen hoitovapaan kustannusten korvaaminen. Ensi vaiheessa toteutettavista uudistuksista laajinta kannatusta saivat korotetun äitiysrahan maksukauden pidentäminen tai äitiysrahan tason korottaminen. Työryhmä keskusteli myös epäsuorien kustannusten korvaamisesta ja päätyi niiden osalta toteamaan, että arvioiminen on vaikeaa ja kustannukset vaihtelevat tilanne- ja alakohtaisesti.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan tavoitteena on lisätä isille merkittäviä vapaita, tehdä joustavammaksi isien perhevapaiden käyttöä ja mahdollistaa lapsen hoitaminen kotona vanhempainpäivärahan turvin nykyistä pitempään. Ansioperusteisen perhevapaajärjestelmän kehittämiseen liittyvät asiat valmistellaan kolmikantayhteistyössä työelämän osapuolten kanssa. Tavoitteena on lisäksi jatkaa työnantajille perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvaamista korottamalla työnantajan lakisääteisestä sairausvakuutuksesta saamia korvauksia. Lisäksi arvioidaan perhevapaajärjestelmän päivärahaetuksien tasot erityisesti isien perhevapaiden käytön kannustavuuden näkökulmasta. Jatkotyössä arvioidaan ansioperusteisen perhevapaajärjestelmän rahoittamisen kehittämismahdollisuudet ja kustannusten jako. Lainsäädäntömuutokset toteutetaan, kun rahoituksesta on sovittu.

Hallitusohjelmaan ja työmarkkinakeskusjärjestöjen ns. ”raamisopimukseen ”Suomen kilpailukyvyyn ja työllisyyden turvaamisesta liittyen hallitus antoi eduskunnalle esityksen isyysvapaan uudistamisesta (HE 111/2012). Eduskunnan hyväksymä lainmuutos tuli voimaan vuoden 2013 alusta (903/2012). Hallituksen esityksessä viitataan raamisopimukseen, jonka mukaan vanhempainpäivärahojen kustannusten jako säilyy ennallaan ja uudistuksen vaikutuksia sekä tavoitteiden saavuttamista tarkastellaan kahden vuoden jälkeen uudistuksen voimaan saattamisesta. Hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan liittyen on syksyllä 2013 selvitetty, missä määrin työnantajille aiheutuu vanhemmuudesta sellaisia kustannuksia, joita niille ei lainsäädännön perusteella jo korvata. Tehdyn selvityksen perusteella hallitus jatkaa arviointia vanhemmuuden kustannusten tasaamisesta yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Pekka Humalto, neuvotteleva virkamies

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp – EK 51/2010 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta hyväksyi 2.3.2011 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että

3. naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiselle toimintaohjelmalle osoitetaan valtion talousarvioissa riittävät, pitkäjänteisen toiminnan mahdollistavat määrärahat;

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen; sekä

6. hallitus antaa seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä ja väliraporttina selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen suoritetuista toimenpiteistä ja tasa-arvon kehityksestä vuoden 2016 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 6.4.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

3. Ohjelman toimeenpanosta vastaavat ministeriöt (sisäasiain-, oikeus-, ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö) ovat vuosittain esittäneet ohjelmalle määrärahaa hallinnonalan talousarviossa. Ohjelman toimeenpanoa on sopeutettu resursseja vastaavaksi. STM myönsi vuodelle 2014 THL:lle Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelman toimeenpanoon 150 000 euroa, jolla mm. rahoitettiin väkivaltariskin arvioinnin MARAK-hanketta. MARAK-toiminnan on tarkoitus laajentua valtakunnalliseksi v. 2015 loppuun mennessä.

Heidi Manns-Haatanen/ STM

Oikeusministeriö myönsi vuodelle 35 000 euroa rikksentorjunnan valtionapua hankkeelle, joka kohdistuu maahanmuuttajamiehiin mm. seksuaalirikosten torjumiseksi (OM/ Minna Piispa)

Sisäasiainministeriön poliisiosasto ja Poliisihallitus toteavat, että toimenpiteiden rahoituksen erittely jälkikäteen on mahdotonta, koska rahoitusta ei ole "korvamerkitty". Toiminta on tapahtunut osana poliisin päivittäistoimintaa, ja pääosa toimenpiteistä on tehty rakenteiden sisällä osana toiminnan kehittämistä tai muiden toimenpiteiden yhteydessä. Puolustusministeriö on rahoittanut vastuullaan olevia toimenpiteitä 60 000 eurolla v. 2014.

Vuoden 2014 loppuun mennessä ohjelman kaikkiaan 59:stä toimenpiteestä on toteutettu 28 ja käynnistetty 19. Viiden toimenpiteen toteuttamisesta on tehty suunnitelma. Toimenpiteistä seitsemän on edelleen aloittamatta, ja näistä suurin osa on erillisrahoitusta vaativia tutkimushankkeita tai seksuaalisen väkivallan uhreille tarkoitettuja palveluita. Seurannan perusteella voidaan päätellä, että toimenpiteiden toteuttaminen on edennyt sujuvimmin niissä ministeriöissä, joissa ohjelmalle on kohdennettu omia määrärahoja. (Minna Piispa/OM)

4. Sosiaali- ja terveysministeriö teetti 2010 selvityksen "Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille tarjottavat turvakotipalvelut". Siinä kartoitettiin turvakotitilanne Suomessa ja annettiin suositukset tilanteen parantamiseksi. Pääasiassa turvakotipalvelut olivat järjestöjen ylläpitämiä, mutta myös muutamilta kunnilta löytyi tätä palvelua. Turvakotipalvelujen valtakunnallistaminen on edennyt hitaasti. Vuoden 2013 aikana laadittiin laatukriteerit toiminnalle. Myös sosiaalihuoltolain kokonaisuudistusta pohtineen uudistamistyöryhmän loppuraportissa lähisuhde- ja perheväkivalta on mainittu sellaisen erillisen tuen tarpeen syynä, johon kuntien on vastattava. Rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoon liittyen hallitus päätti 29.11.2013 siirtää turvakodit valtion vastuulle 1.1.2015 lähtien. Tämä on linjassa myös Euroopan neuvoston sopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumiseksi velvoitteiden kanssa. Turvakotien siirtäminen valtion vastuulle edellytti uutta lainsäädäntöä. "Valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle" koskeva lakiesitys annettiin eduskunnalle 9.10.2014. Laki (1354/2014) hyväksyttiin 30.12.2014 ja tuli voimaan 1.1.2015. Eduskunnan vastaukseen liittyi eduskunnan lausuma määrärahan lisäämisestä turvakotitoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö esitti 3 550 000 euron lisämäärärahaa valtion vuoden 2015 ensimmäisessä lisätalousarvioesityksessä momentille 33.60.52 ja kehyksissä tuleville toimintavuosille, jotta turvakotien paikkamäärää voitaisiin vähitellen kasvattaa lähemmäs kansainvälisiä suosituksia ja tarpeelliselle tasolle Suomessa. Lisätalousarvioesityksessä esitetty määräraha hyväksyttiin. Vuoden 2015 varsinaisen talousarvion määräraha oli 8 000 000 euroa ja lisätalousarviossa myönnetty määräraha 3 550 000 euroa eli yhteensä 11 550 000 euroa.

Heidi Manns-Haatanen, STM

Alle 25-vuotiaille ammatillista koulutusta vailla oleville työkokeilun ajalta maksettava kulukorvaus

HE 133/2012 vp – EV 163/2012 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus pikaisesti selvittää, miten alle 25-vuotiaiden ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten jääminen työkokeilun aikaisten kulukorvausten ulkopuolelle vaikuttaa heidän tosiasiallisiin mahdollisuuksiinsa osallistua työkokeiluun ja vaarantaako säännös nuorten yhteiskuntatakuun toteutumisen erityisesti alueilla, joilla matkakustannukset ovat merkittäviä. Samalla eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi, onko kulukorvausten ikäsidonaisuus perusteltua kansalaisten yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta.

Valmisteltaessa hallituksen esitystä HE 162/2014 vp kulukorvausta koskevaa säännöstä oli tarkoitus muuttaa siten, että ammatillista koulutusta vailla olevilla nuorilla olisi oikeus kulukorvaukseen työkokeilun ajalta samoin perustein kuin muillakin kokeiluun osallistuvilla. Muutosta ei kuitenkaan tuolloin voitu toteuttaa valtionalouteen liittyvistä syistä.

Työ- ja elinkeinoministeriö teki työ- ja elinkeinotoimistoille syksyllä 2015 kyselyn, jossa tiedusteltiin työ- ja elinkeinotoimistojen näkemyksiä nuorille maksettavan kulukorvauksen rajoituksen vaikutuksista. Ministeriö arvioi kevään 2016 aikana, antavatko kyselyn vastaukset aihetta toimenpiteisiin.

Timo Meling, vanhempi hallitussihteeri, työ- ja elinkeinoministeriö

Sairauspäiväkarensien poistaminen vuosilomalaista

HE 203/2012 vp – EV 31/2013 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa vuosilomalain siirtämiseen liittyvien karensisäännösten (vuosilomalain 25 §) muuttamisesta johtuvia toiminnallisia, taloudellisia ja työllisyysvaikutuksia sekä toimittaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 31. päivään joulukuuta 2015 mennessä.

Hallitus seuraa vuosilomalain muutoksen vaikutusta ja tekee selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 31. päivään joulukuuta 2015 mennessä.

Hallitus antoi vuoden 2012 lopulla esityksen vuosilomalain muuttamisesta (HE 203/2012 vp). Esityksen tavoitteena oli saattaa vuosilomalain ns. sairauspäiväkarenssia koskeva sääntely vastaamaan Euroopan unionin tuomioistuimen työaika-direktiivin (2003/88/EY) 7 artiklasta antamia tulkintoja (erityisesti C-78/11 (Anged)). Oikeus saada vuosiloma siirretyksi koskee lakisääteisen vuosiloman ajankohtaan sijoittuvia sairauspäiviä. Siirto edellyttää työntekijän nimenomaista pyyntöä loman siirtämisestä. Siirrettyjen vuosilomapäivien pitämiseen sovelletaan vuosilomalain 26 §:n säännöksiä. Pykälässä säädetään aikarajat sairauden vuoksi siirrettyjen lomapäivien antamiselle.

Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan karensisäännöksen poistamisesta johtuvia toiminnallisia, taloudellisia ja työllisyysvaikutuksia sekä antavan asiasta selvityksensä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2015 loppuun mennessä.

Lain muutos tuli voimaan lokakuun 1 päivänä 2013. Lain voimaantulosäännöksen mukaan työnantaja sai kuitenkin noudattaa työehtosopimuslain ja virkaehtosopimuslain nojalla ennen tämän lain voimaantuloa tehtyjä, laista poikkeavia työehto- ja virkaehtosopimusmääräyksiä sopimuskauden päättymiseen saakka, jollei työ- tai virkaehtosopimusta sitä ennen muutettu. Myös yleissitovaa työehtosopimusta noudattavalla oli sama oikeus noudattaa laista poikkeavia työehtosopimusmääräyksiä sopimuskauden loppuun. Näin ollen lain muuttamisen seuraukset ovat vaikuttaneet täydellä teholla vasta työehtosopimuskauden päätyttyä. Työ- ja elinkeinoministeriö teettää selvityksen sairauspäiväkarensin poistamisen vaikutuksista. Selvityksen tulokset ovat saatavissa vuoden 2015 jälkipuoliskolla.

Eduskunnalle on toimitettu 4.1.2016 selvitys sairauspäiväkarensin poistamista koskevien lakimuutosten vaikutuksista. Samassa yhteydessä käsiteltäväksi tulee hallituksen esitys vuosilomalain muuttamisesta, jossa hallitusohjelman mukaan ehdotetaan palautettavaksi kuuden päivän omavastuu-aika työntekijän sairastuessa vuosilomansa aikana. Omavastuuajan palauttamisesta huolimatta kaikille työntekijöille turvataan työaikadirektiivin edellyttämä vähintään neljän viikon vuosiloma edellyttäen, että työntekijä on ansainnut lomaa vähintään neljä viikkoa.

Tarja Kröger, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Työkokeilua koskevien säännösten muuttamisen vaikutus

HE 200/2013 vp – EV 28/2014 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellytti vastauksessaan hallituksen esitykseen laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta (HE 200/2013 vp; EV 28/2014 vp), että hallitus selvittää, miten työkokeilua koskevien säännösten muuttaminen vaikuttaa työkokeilun järjestämiseen kuntatasolla ja erityisesti työpajoissa, sekä antaa asiassa selvityksen työ- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Eduskunnan lausumassa tarkoitettu laki (390/2014) tuli voimaan 1.6.2014. Tämän jälkeen työsopimuslakia on muutettu vuoden 2015 alusta siten, että työsopimuslain mukaisesta työn tarjoamisvelvollisuudesta voidaan tietyin edellytyksin poiketa, kun työkokeilu järjestetään kunnan, kuntayhtymän, yhdistyksen tai säätiön työpajassa tai vastaavassa valmennusyksikössä. Työsopimuslain muutos (1367/2014) on voimassa väliaikaisesti vuoden 2016 loppuun.

Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt eduskunnan edellyttämän selvitystyön. Selvitystyö pyritään saamaan päätökseen kesäkuussa 2016.

Kirsi Hyttinen, vanhempi hallitussihteeri, työ- ja elinkeinoministeriö

Eduskunnan kirjelmä kansallisen ihmiskaupparaportoin kertonuksesta 2014
K 19/2014 vp; EK 53/2014 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta on hyväksynyt kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta, mutta edellyttää valtioneuvoston ryhtyvän toimenpiteisiin:

1. pitkäjänteisen rahoituksen turvaamiseksi ihmiskaupan uhrien auttamiseen osallistuville kansalaisjärjestöille;
2. ihmiskaupakoordinaattorin toimintaa koskevan lainsäädännön valmistelemiseksi;
3. sen varmistamiseksi, että ihmiskaupan uhrin tulevat ohjatuksi avun piiriin heti, kun esitutkintaviranomaisilla on perusteltu syy uskoa, että henkilö on ihmiskaupan uhri ja
4. sen turvaamiseksi, että yhdenvertaisuusvaltuutetulla on oikeus seurata oikeudenkäynnin suljettua käsittelyä myös niissä tilanteissa, kun valtuutettu ei toimi uhrin avustajana.

1. Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisesta koordinaatiosta, joka myötävaikuttaa muun ohella ihmiskaupan vastaisen toiminnan rahoituksen kehittämiseen, on saatu positiivista palautetta keskeisten ihmiskaupan vastaista toimintaa harjoittavien kansalaisjärjestöjen taholta. Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan verkostoon nimettiin ihmiskaupan vastaista toimintaa tukevan Raha-automaattiyhdistyksen edustajat.

Euroopan unionin sisäisen turvallisuuden rahastosta (ISF) sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) avattiin kuuden miljoonan euron suuruiset haut ihmiskaupan vastaiseen toimintaan ja ihmiskaupan uhrien auttamiseen. Myös sisäministeriön koordinoimasta ISF -rahaston kansallisesta ohjelmasta varattiin kuluvalle rahoituskaudelle 280 000 euron rahoitus ihmiskaupan vastaiseen toimintaan muun muassa ihmiskaupan uhreja etsivän työn, uhrien tunnistamisen ja auttamisen kehittämiseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Sekä valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaattori että hänen vetämänsä yhteensovittamissihteeristö on molemmat asetettu 31.5.2017 päättyväksi määräajaksi. Toiminnasta kerätään kokemuksia, joiden pohjalta harkitaan näiden toimintojen organisointia jatkossa ja niihin mahdollisesti liittyviä sääntelytarpeita.

3. Sisäministeriön poliisiosasto nimitti oman poliisivirassa olevan edustajansa ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaattorin vetämään ihmiskaupan vastaisen toiminnan yhteensovittamissihteeristöön. Poliisin ihmiskaupan vastaisen työn kehittämiseen on myös kiinnitetty huomiota poliisin tulosoikeuksissa.

Mainittakoon myös, että Poliisihallitus on uudistanut ohjeensa poliisilaitoksille ja valtakunnallisille yksiköille koskien ihmiskaupparikosten tunnistamista ja tutkintaa heinäkuussa 2015. Ohjeessa on kiinnitetty erityistä huomiota uhrin ohjaamiseen auttamisjärjestelmään ja muun avun piiriin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

4. Läsnäolosta oikeudenkäynnin suljetussa käsittelyssä säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 17 §:ssä. Voimassa oleva säännös mahdollistaa yhdenvertaisuusvaltuutetun läsnäolon suljetussa käsittelyssä, jos läsnäolo ei ole asianomistajan edun vastaista. Tuomioistuimen harkintavalta ei ole syytä poiketa myöskään ihmiskauppa-asioissa, koska tuomioistuimen tehtävänä on asianosaisten oikeusturvasta ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisesta huolehtiminen. Lainsäädäntömuutoksiin ei siten ole tarvetta. Säännöksen merkitystä on kuitenkin syytä korostaa tuomioistuimille annettavassa koulutuksessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Mervi Sarimo, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

1.15 Ympäristövaliokunta

Öljysuojarahasto, rahoitus

HE 167/2009 vp – EV 231/2009 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2009, että hallitus selvittää mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston rahoituspohjaa sekä huolehtii öljysuojarahaston jatkuvuudesta ja sen toimintakyvyn turvaamisesta tarvittaessa talousarvioratkaisuin.

Öljysuojarahastosta annetun lain määräaikaisten muutosten (1791/2009, 848 /2012) perusteella kannettiin öljysuojamaksu 1.1.2010 alkaen normaalitasoon nähden kolminkertaisena (1,50 €/tn) 31.12.2015 saakka. Rahaston pääomarajojen korotus on voimassa aina 31.12.2019 saakka. Muutosten tarkoitus on ollut turvata öljysuojarahaston maksuvalmius tilanteessa, jossa sekä valtiolla että alueellisilla pelastuslaitoksilla on edelleen tarvetta korottaa öljyvahinkojen torjuntavalmiuttaan. Eduskunnan ympäristövaliokunta on käsitellessään lainmuutosten yhteydessä öljysuojarahaston tilannetta korostanut, että öljyntorjuntavalmiuden kehittäminen edellyttää myös valtion talousarviorahoitusta ja että öljysuojarahaston toimintakyky olisi turvattava tarvittaessa talousarvioratkaisuin (YmVM16/2004 vp, YmVM 11/2009 vp).

Ympäristöministeriö on eduskunnan toiveen mukaisesti kartoittanut mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston maksupohjaa. Öljyala on esittänyt öljysuojamaksun keräämistä valmisteverona, jonka tuotto ohjattaisiin öljysuojarahastoon. Verot ovat kuitenkin yleiskatteellisia eikä niitä valtionvarainministeriön näkemyksen mukaan voida korvamerkitä tiettyyn käyttöön. Myös eduskunnan ympäristövaliokunta (YmVM 7/2012 vp – HE 120/2012 vp) selvitti valmisteveron soveltuvuutta öljysuojamaksun kantaan, mutta valtiovarainministeriön esittämien periaatteellisten ja käytännön esteiden vuoksi vaihtoehdon tutkimista ei jatkettu enempää ja hallituksen esitys hyväksyttiin esityksen mukaisena. Valtiontalouden tarkastusvirasto katsoi kuitenkin Suomenlahden alusöljyvahinkojen hallintaa ja vastuita koskevassa tuloksellisuustarkastuskertomuksessaan (2/2014) olevan vielä tarvetta selvittää tällaisen maksun mahdollisuutta.

Ympäristöministeriö tilasi vuonna 2015 OTT, dosentti Kalle Määtältä asiantuntijalausunnan öljysuojarahaston sääntelyvaihtoehdoista ja kehittämisedellytyksistä. Määtä suositteli lausunnossaan, että öljysuojamaksun sijasta varat öljysuojarahastoon keriyttäisiin valmisteverotyypisellä rahoituksella. Öljysuojarahastosta annettuun lakiin on tarkoitus valmistella tämän suuntainen muutos vuonna 2016.

Merja Huhtala, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp – EV 355/2010 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 11.3.2010, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain (266/1961) kumoamiseksi siten, että lainsäädäntöehdotus annetaan eduskunnalle viimeistään vuonna 2017.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toimivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

1. Oikeusministeriö on 30.4.2015 asettanut työryhmän (OM 5/41/2015) valmistelemaan eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain (266/1961) kumoamisen edellyttämiä muutoksia vesilainsäädäntöön. Työryhmän työlle annettu määräaika päättyy 31.1.2016.

3. Ympäristöministeriö asetti 30.11.2011 ympäristönsuojelulain ja -asetuksen sekä eräiden muiden säädösten uudistamista valmistelevan hankkeen. Valvontamaksun käyttöönottamista vesilain mukaisissa valvontatehtävissä oli tarkoitus tarkastella tässä yhteydessä, mutta se ei aikataulusyistä ollut mahdollista. Vesilain valvonnan maksullisuutta koskevat lainsäädäntöehdotukset on tarkoitus valmistella maa- ja metsätalousministeriön, oikeusministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä työryhmässä. Maa- ja metsätalousministeriö on nimeämässä asiantuntijaryhmän valmistelemaan asiaa.

Antti Leinonen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Hajajätevesiasetus ja haja-asutuksen jätevesien käsittely

HE 179/2010 vp – EV 288/2010 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 11.2.2011, että hallitus kumoaa voimassa olevan hajajätevesiasetuksen ja antaa uuden, tämän lainmuutoksen mukaisen asetuksen mahdollisimman pian tämän lainmuutoksen hyväksymisen jälkeen.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lain toimeenpanoa ja antaa asiasta ympäristövaliokunnalle selvityksen ennen siirtymäajan päättymistä.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus yhteistyössä kuntien kanssa varmistaa riittävän ohjeistuksen kunnan viranomaisille lain tehokkaaksi toimeenpanemiseksi ja että hallitus turvaa kunnille riittävän neuvontamäärärahan kiinteistökohtaisen jätevesineuvonnan toteuttamiseen uuden asetuksen voimaantulon siirtymäajan loppuun saakka.

Valtioneuvosto on toteuttanut eduskunnan lausuman edellyttämät toimet seuraavasti:

1. Valtioneuvosto teki eduskunnan edellyttämät muutokset lainsäädäntöön vuonna 2011.

2. Jätevesien käsittelyä koskevien säännösten toimeenpanoa on seurattu valtion avustamissa jätevesineuvonnan hankkeissa kerätyn tiedon avulla. Suomen ympäristökeskus teki 5.10.2015 päivätyn selvityksen haja-asutusalueiden jätevedenkäsittelyn toimeenpanon tilanteesta 2015. Tilanneselvitys toimitettiin eduskunnan ympäristövaliokunnalle 13.10.2015 ja valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaostolle 23.10.2015 valtion vuoden 2016 talousarvion kuulemisten yhteydessä. Tilanneselvitys perustuu vuosien 2012–2015 hajajätevesineuvonnan hankkeissa kerättyyn tietoon jätevesijärjestelmistä noin 28 000 kiinteistöltä.

4. Haja-asutuksen jätevesihuollon tehostamista käsittelevät muuttuneet säännökset on otettu huomioon hallinnon tiedotuksessa ja koulutuksessa. Tiedote- ja koulutusmateriaali tehtiin pääosin vuonna 2011. Haja-asutuksen jätevedet Lainsäädäntö ja käytäntö – ympäristöopas 2011 on toimitettu kuntien viranomaisille. Hajajätevesineuvojien koulutusmateriaalia on päivitetty neuvonnasta saatujen kokemusten perusteella ajan tasalle. Neuvonnan koulutusmateriaali on kaikkien saatavilla ympäristöhallinnon kotisivuilla. Vuosina 2012–2015 käytössä olleilla määrärahoilla annettiin kiinteistökohtaista hajajätevesineuvontaa kaikkien ELY-keskusten alueilla yhteistyössä alueen kuntien kanssa yhteensä yli 28 000 kiinteistökäynnillä ja lisäksi neuvontahankkeiden muissa tilaisuuksissa tavoitettiin yli 27 000 henkilöä.

Jorma Kaloinen, yli-insinööri, ympäristöministeriö

Jätelain uudistuksen toimeenpano ja seuranta

HE 199/2010 vp – EV 360/2010 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti, että hallitus säätää asetuksilla riittävän kunnianhimoiset yhdyskuntajätteen, biojätteen, tuottajavastuujätteen, rakennus- ja purkujätteen sekä mahdollisuuksien mukaan muun jätteen kierrätystavoitteet, seuraa tavoitteiden toteutumista ja kiristää tavoitteita ottaen huomioon teknologisen kehityksen.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lain tavoitteiden toteutumista kiinnittäen erityistä huomiota sekä jätteen synnyn ehkäisyyn että muutoinkin etusijajärjestyksen toteutumiseen.

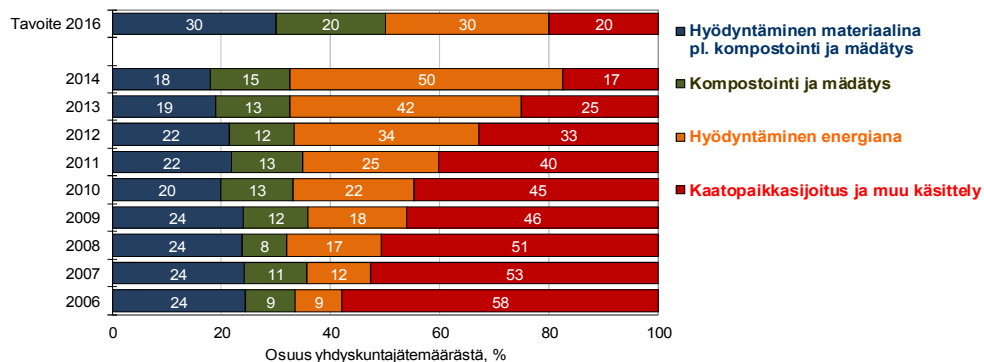
3. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa jätehuollon järjestämistä koskevan vastuunjaon vaikutuksia yksityisten yritysten ja kuntien jäteyhtiöiden toimintaedellytyksiin sekä kuntien mahdollisuuksiin huolehtia niiden vastuulle säädetyistä tehtävistä.

Valtioneuvosto päätti 16.6.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Jätelainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyvä laaja valtioneuvoston asetusten uudistustyö saatiin vuoden 2015 aikana pääosin päätökseen. Asetuksilla säädetään uudelleenkäyttöä, kierrätystä tai muuta hyödyntämistä tai jätteen keräystä koskevia tavoitteita yhdyskuntajätteelle, pakkausjätteelle, rakennus- ja purkujätteelle, keräyspaperille, paristoille ja akuille, käytöstä poistetuille renkailla ja sähkö- ja elektroniikkalaiteromulle. Useimpien tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain kerättävän seurantatiedon avulla. Kuvassa 1 esitetään yhdyskuntajätteen käsittelyn kehitys vuosina 2006–2014. Tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden käsittely koskeva seurantatieto löytyy Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ylläpitämältä verkkosivulta

http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ ja_tilastot/Jatetilastot/Tuottajavastuun_tilastot.

Rakennus- ja purkujätteestä seurantatietoa saadaan harvemmin, koska tieto on tois- taiseksi kerättävä eri lähteistä erilliselvytyksin.

Kuva 1. Yhdyskuntajätteen käsittelyn kehitys Suomessa 2006–2014 (Lähde: Tilasto- keskus ja Suomen ympäristökeskus)

Seurantatiedon perusteella yhdyskuntajätteen sijoittaminen kaatopaikalle on vähen- tynyt jyrkästi kaatopaikoista annetulla valtioneuvoston asetuksella (331/2013) sääde- tyn, vuoden 2016 alusta sovelletun orgaanisen jätteen kaatopaikkakäsittelyä koske- van kiellon seurauksena. Yhdyskuntajätteen kierrätys ei sen sijaan ole juurikaan edistynyt viime vuosina eikä jätteistä annetun asetuksen (179/2012) ja valtakunnalli- sen jätesuunnitelman mukaista tavoitetta (50 % vuonna 2016) liene mahdollista saa- vuttaa. Myös rakennus- ja purkujätteen materiaalina hyödyntämistä koskeva tavoite (70 % vuonna 2020) on haastava. Muita jätelajeja koskevat tavoitteet ovat seuranta- tiedon perusteella saavutettavissa.

Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavia lisätoimia sekä tarvetta ja mahdollisuuksia tavoitteiden tiukentamiseen arvioidaan vireillä olevan valtakunnallisen jätesuunnitel- man valmistelun sekä eräiden hallituksen kärkihankkeiden toteutuksen yhteydessä. Valtion selvitys- ja tutkimusmäärärahoista rahoitetaan muun muassa selvitys siitä, millä keinoilla Suomi saavuttaa kierrätys- ja materiaalihyödyntämisen tavoitteet. Sel- vityksen on määrä valmistua kevään 2016 aikana.

Komissio on 2.12.2015 julkaisemaansa kiertotalouspakettiin sisältyvässä jätesäädösehdoituksissa esittänyt tiukennettavaksi yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystä ja kaatopaikkakäsittelyn vähentämistä koskevia tavoitteita. Ehdotuksista laadittu valtioneuvoston U-kirjelmä (U-xx/2016) toimitettiin eduskunnalle 28.1.2016.

2. Jätelain tavoitteiden ja erityisesti etusijajärjestyksen toteutumista seurataan valittujen indikaattorien avulla (http://www.ymparisto.fi/fiFI/Kulutus_ ja_ tuotanto/ Jatteet_ ja_ jatehuolto/ Jatesuunnittelu/ Valtakunnallisen_ jatesuunnitelman_ seuranta). Lisäksi vuonna 2015 valmistui selvitys, jossa ennakoitiin jätemäärien kehitystä ja eri jätelajien kierrätyspotentiaaleja Suomessa (YMrä 17/2015). Ennakointitieto jätevirroista ja virtojen sisältämistä hyödynnettävistä materiaaleista helpottaa uusien tavoitteiden ja toimenpiteiden asettamista.

Ympäristöministeriö käynnisti valtakunnallisen jätesuunnitelman ja siihen sisältyvän jätteen synnyn ehkäisy -suunnitelman tarkistamisen käynnistettiin vuoden 2015 alussa. Suunnitelmassa esitetään valtakunnalliset jätehuollon ja jätteen synnyn ehkäisyn tavoitteet ja toimenpiteet vuoteen 2022. Painopistealueiksi on valittu yhdyskuntajätteet, rakennus- ja purkujätteet, sähkö- ja elektroniikkaromu sekä biohajoavat jätteet ja ravinteiden kierto. Suunnitelman on tarkoitus valmistua vuoden 2016 lopussa.

3. Vuonna 2014 valmistuneen jätelain toimivuuden arvioinnin (YMrä 12/2014) suositusten perusteella laadittiin ympäristöministeriön johdolla jätealan sidosryhmien välisenä yhteistyönä opas jätelain yhdyskuntajätehuoltoa koskevista säännöksistä (Ympäristöhallinnon ohjeita 5/2015). Tarkoituksena on yhtenäisten tulkintojen avulla vähentää alan ristiriitoja ja parantaa yhteistyötä jätealalla. Vuonna 2015 valmistui myös selvitys, jossa pyrittiin tunnistamaan tuottajavastuulainsäädännöstä ja sen soveltamiskäytännöstä aiheutuvat keskeiset ongelmat ja esitettiin niihin ratkaisuehdotuksia (YMrä 22/2015).

Hallitusohjelman kirjauksen ”muutetaan jätelakia siten, että kunnille jätelaissa annetut yksinoikeudet rajataan asumisessa syntyviin jätteisiin alueelliset erityispiirteet huomioiden” toteuttamiseksi ympäristöministeriö käynnisti syksyllä 2015 vaikutusten arvioinnin. Arvioinnin on määrä valmistua kevään 2016 aikana. Hallituksen esitys tarvittavista lainmuutoksista on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2016 loppuun mennessä.

Riitta Levinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Maankäyttö- ja rakennuslaki, sijainninohjaus kaavaratkaisuissa

HE 309/2010 vp – EV 365/2010 vp

Ympäristövaliokunta

4. Eduskunta edellytti, että lainsäädäntöä uudistettaessa maankäyttö ja rakentaminen sekä valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet saadaan nykyistä paremmin parlamentaariseen ohjaukseen. Alueiden kehittämisestä annetun lain (1651/2009) 5 ja 6 §:n mukaan maakunnan liitot vastaavat alueen kehittämisestä. Maankäyttö- ja rakennuslakia on arvioitava ja uudistettava kunnioittaen maakunnallista näkemystä kiinnittäen erityistä huomiota maakuntakaavojen vahvistamiseen. Suuria kaupakeskuksia koskevissa kaavamääräyksissä ja rakentamisnormeissa on painotettava ilmastonmuutoksen torjuntaa

4. Rakentamista koskevan sääntelyn osalta valtuussäännökset on kahdella lain muu-
toksella saatettu vastaamaan perustuslain vaatimuksia. Jatkossa kaavoitusta koske-
va sääntely saatetaan vastaamaan perustuslain edellyttämää säädöstasoa ja ase-
tuksenantovaltuutta koskevia vaatimuksia. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoittei-
den uudistamisen yhteydessä otetaan huomioon perustuslain niiden sisällölle ja
säädöstasolle asettamat vaatimukset. Maankäyttö- ja rakennuslakia on muutettu
(114/2015) siten, että maakuntakaavoja ja kuntien yhteisiä yleiskaavoja ei tarvitse
enää saattaa ympäristöministeriön vahvistettavaksi. Lakimuutos tuli voimaan
1.2.2016. Sen tavoitteena on täsmentää ja selkiyttää valtion ja maakuntien liittojen
välistä toimivallanjakoa kaavoituksessa ja korostaa maakuntien itsehallinnollista pää-
töksentekoaosamaa maankäytön suunnittelussa.

Timo Turunen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Ympäristöluvut ja valvonta

HE 214/2013 vp; EV 67/2014 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa ympäristölupien joutuisaan käsittelyyn riittävät voimavarat sekä saattaa kiireellisesti valmiiksi uu-
distuksen, jolla ympäristölupamenettelyjä tehostetaan, kevennetään ja
nopeutetaan sekä ympäristönsuojelulain muutoksenhakujärjestelmää
uudistetaan selvittämällä valitusluvan käyttöönoton mahdollisuus.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii valvontamaksuista kerty-
vien maksutulojen ohjaamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökes-
kuksissa tosiasiallisesti valvonnan käyttöön vähentämättä muuta val-
vonnan rahoitusta.

1. Ympäristölupahakemusten käsittelyyn aluehallintovirastoissa (valtion ympäristölu-
paviranomainen) on lisätalousarvion kautta saatu 700 000 euroa vuodelle 2015.
Määrä vastaa yhteensä 10 htv työpanosta.

Ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain muuttamista koskevan hallituksen esityksen
(HE 257/2014) pohjalta hyväksyttiin ympäristönsuojelulain muutos (423/2015), jolla
käytännössä luovuttiin automaattisesta tarkistamismenettelystä ja se korvattiin val-
vontaviranomaisen arviolla siitä, täytyykö lupaa muuttaa. Arviointi kytkettiin säännöl-
liseen valvontaan. Lain muutos tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 2015. Samalla
eläinsuojien ympäristölupamenettelyä kevennettiin nostamalla eläinsuojien luvanva-
rauskyynnyksiä.

Koska vuoden 2015 tilastotietoja vireille tulleista ympäristölupahakemuksista ei vielä
ole aluehallintovirastoista käytettävissä, kovin pitkälle menevien johtopäätösten teko
muutoksen vaikutuksesta aluehallintovirastojen lupakäsittelyn ruuhkautumiseen ja
työtaakkaan on vaikeaa. Alustavasti muutoksen arvioidaan olevan merkityksellinen.

Ympäristönsuojelulain uudistamishankkeen työtä on jatkettu sen kolmannessa vaiheessa vuoden 2015 aikana. Hankkeen ehdotukset valmistuvat tammikuussa 2016.

Valituslupamenettelyn laajentamista ympäristönsuojelulain mukaisiin asioihin valmistellaan ympäristöministeriön ja oikeusministeriön yhteistyönä.

2. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maksullisista suoritteista vuonna 2015 säädettiin valtioneuvoston asetuksella 1397/2014 ja vuonna 2016 asetuksella 1731/2015. Niissä säädetään ympäristönsuojelulain mukaisten valvontasuoritteiden maksuista.

Ympäristöministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat lähettäneet elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille (ELY-keskus) kirjeen valvonnan maksutulojen ohjaamisesta valvonnan käyttöön. Ympäristöministeriö on myös 21.12.2015 lähetetyllä kirjeellä tiedustellut ELY-keskuksilta, mihin toimiin ne ovat ryhtyneet eduskunnan lausuman ja ministeriöiden kirjeen johdosta. Vastausten perusteella kuudessa ELY-keskuksessa on valmis suunnitelma valvonnan maksutulojen käytöstä valvontaa tekevän ja kehittävän henkilöstön nopeaan rekrytointiin. Osin ELY-keskuksissa kuitenkin vielä tarkennetaan henkilöstösuunnitelmaa alkuvuodesta 2016 ja toimenpiteistä päätetään siinä yhteydessä.

Oili Rahnasto, hallitusneuvos, ympäristöministeriö

Rakennuksen energiatodistuksen sisällöllinen muuttaminen

EK 18/2014 vp; KAA 1/2014

Ympäristövaliokunta

Eduskunta on hylännyt kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen rakennuksen energiatodistuksesta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunta on kirjelmässään ilmoittanut hyväksyneensä seuraavat lausumat:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy kiireellisesti toimenpiteisiin pientalojen energiatodistuksen sisällölliseksi muuttamiseksi helpommin ymmärrettäväksi poistaen energiamuotojen kertoimista aiheutuvat vertailtavuusongelmat.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus aloitteellisesti pyrkii rakennusten energiatehokkuusdirektiivin tarkistamiseen energiatodistuksen muuttamiseksi vapaaehtoiseksi vanhojen omakotitalojen osalta.

1. Valmistelutyö pientalojen energiatodistuksen sisällölliseksi muuttamiseksi on aloitettu syksyllä 2014 ympäristöministeriössä virkatyönä. Valmistelun jatkamiseksi on 2.12.2014 perustettu ympäristöministeriön työryhmä, jonka tehtävänä on selvittää vaihtoehtoisia tapoja kyseessä olevan lausuman toteuttamiseksi, arvioida vaihtoehtojen toteuttamiskelpoisuus ja ehdottaa toteutettavaa vaihtoehtoa. Työryhmä jätti loppuraporttinsa ympäristöministeriölle 12.3.2014. Valmistelua on jatkettu työryhmän työn pohjalta. Energiatodistusten sisällöllistä kehitystä koskevaa valmistelutyötä jatketaan samanaikaisesti lähes nollaenergiarakentamiseen siirtymistä koskevan valmistelutyön kanssa.

2. Asunto- ja kulttuuriministeri Pia Viitanen lähetti 27.5.2014 kirjeen rakennusten energiatehokkuusdirektiivin muuttamisesta vanhojen pientalojen osalta vapaaehtoiseksi energiakomissaari Günther Oettingerille. Ministeri ehdotti myös rakennusten energiatehokkuusdirektiivin sisällyttämistä komission REFIT-ohjelmaan, jonka tarkoituksena on tarkastella sääntelyn toimivuutta ja tuloksellisuutta. Ministeri vastaanotti komissaari Oettingerin 9.10.2014 päivätyn vastauskirjeen. Vastauksessa viitataan muun muassa direktiivin tavoitteisiin. Samalla todettiin, että REFIT-ohjelman osalta Ministeri Viitanen havainnot liitetään vuoden 2015 agendan valmisteluun ja julkaistaan ohjelman yhteydessä. Direktiiviä koskeva julkinen kuuleminen saadaan toteutettua kesällä 2016. Direktiivi on tarkoitus uusia julkisesta kuulemisesta saatujen tulosten sekä muun arvioinnin ja valmistelun perusteella tämän jälkeen.

Riitta Kimari, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Laajarunkoisten rakennusten rakenteellisen turvallisuuden arviointi

HE 336/2014 vp; EV 290/2014 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet tuen myöntämiseen osana maatilatalouden perusparannusavustusjärjestelmää maatilatalouden suunnitelmalliseen kiinteistönpitoon liittyvien laajarunkoisten rakennusten perusparannustoimien arvioimiseksi ja toteuttamiseksi tilanteissa, joissa kustannus muodostuisi yksittäisen maaseutuelinkeinonharjoittajan toimeentulon kannalta kohtuuttomaksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa laista aiheutuvien arviointikustannusten kohtuullisuutta suhteessa maatalouden kannattavuuteen ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi, mikäli kustannukset muodostuvat kohtuuttomiksi.

1. Maatalouden rakennetukilain sekä maaseudun kehittämistukilain (Laki maatalouden rakennetuista 1476/2007; laki maaseudun kehittämisen tukemisesta 28/2014) mukaiset investointituet myönnetään maatalan tai maaseutuyrityksen kannattavuuden ja tuotannon laadun parantamiseksi niin tuotanto-olosuhteiden ympäristön kuin eläinten hyvinvoinnin osalta.

Yllämainittujen lakien perustana on EU:n vahvistama Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020. Tässä ohjelmassa on määritelty mitä ja millä muodoilla perinteisen maatalouden ja maaseudun muun yritys- ja hanketoiminnan investointeja voidaan tukea.

Laajarunkoisten rakennusten rakenteellisen turvallisuuden arviointia ja muutakaan rakennussuunnittelu ei tueta, jollei samalla ole kyse tuen myöntämisestä koko rakennusinvestointiin. Kyseiset arviointikustannukset voidaan sisällyttää rakennussuunnittelukustannuksiin, jotka ovat tukikelpoisia tuotantorakennusten uudisrakentamisen, peruskorjaamisen ja laajentamisen yhteydessä.

Investointituki on maatalouden tuotantorakennusten kokonaiskustannuksesta lasketuna normaalisti suorana avustuksena 30–50 % ja korkotukilainana enintään 60–65 %, josta korkotuen osuus on enintään 10 %.

2. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa maaseutuviraston sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa, kuinka suuret lisäkustannukset laajarunkoisten rakennusten lisätarkastuksesta koituvat. Samalla mietitään, mitä mahdollisia muutoksia ko. kustannusten takia olisi tehtävä tukikelpoisia investointikustannuksia määriteltäessä, vaikkakin suunnittelukustannukset muodostavat yleensä ainoastaan murtoosan varsinaisista rakennuskustannuksista.

Ilmastolain toimeenpano

HE 82/2014 vp; EV 310/2014 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellyttää, että ilmastolain toimeenpano ei lisää kansalaisten, yritysten tai maanviljelijöiden hallinnollista taakkaa, vaan ainoastaan ohjaa ja koordinoi viranomaistoimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ilmastolaki (609/2015) tuli voimaan 1.6.2015. Lain toimeenpano on aloitettu keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmistelulla. Lain 9 §:n mukaan valtioneuvosto hyväksyy suunnitelman kerran vaalikaudessa ja se sisältää päästökehitysarviot ja toimenpideohjelman päästökaupan ulkopuolisista päästövähennystoimista keskipitkällä aikavälillä. Laissa säädetään myös suunnitelman vaikutusten arvioinnista sekä tahoista, joita on kuultava valmistelun yhteydessä. Eduskunnan hyväksymä lausuma huomioidaan suunnitelman valmistelutyössä.

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIOEUUVOSTO
p. 0295 16001
info@vnk.fi
vnk.fi/julkaisut

ISSN Nid. 2341-7129
ISBN Nid. 978-952-287-236-4
ISSN PDF 2323-962X
ISBN PDF 978-952-287-235-7